

דברי הכנסת

השיבה המאה-וארבעים-ותשע של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, ג' בכסליו התשנ"ד (17 בנובמבר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

תוכן העניינים

הצעה לסדר	
שאלות בעל-פה	
חוליות הפיקוח במשרד העבודה והרווחה	
ההזנחה ברמת-חובב	
שאלות ותשובות	
ידיעה על נפילת פצצה ממטוס	
לינת חיילים אסירים בחצר הכלא	
ידיעות על מקרי התעללות בכלא-ארבע	
הצעה לסדר-היום	
מטווח על תמונות השרים שריד ואלוני	
הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הגבלת מועמדות)	
(הצעת חבר הכנסת א' יחזקאל)	
הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד),	
התשנ"ד–1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – זכויות יוצא צבא בשירות מילואים)	
התשנ"ג–1993	
הצעה לסדר-היום	
בריחת עצירים ביטחוניים מכלא דהרייה	
הצעות לסדר-היום המשא-ומתן עם אש"ף ועם ירדן והאירועים האחרונים ביש"ע ובירושלים	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעות לסדר-היום	
הקרינה של הכור בדימונה והשלכותיה	
הצעת חוק חינוך (קבלה ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה), התשנ"ג–1993	
(הצעת חברת הכנסת א' סלמוביץ)	
שאלות ותשובות	
לימוד התנ"ך בבתי-הספר ובאוניברסיטאות	
סגירת גני-ילדים ממלכתיים-דתיים	
סמינריון לתלמידים בנושא פוליטי	
ניסוח גזעני בשאלות הכנה לבגרות	
קביעת זכאות לדיור במעונות סטודנטים	
תוצאות מחקר על עמדות הציבור הישראלי בנושא העלייה והקליטה	
הצעה לסדר-היום	
מקורות תעסוקה ועבודה	
הצעת חוק שכר מינימום (תיקון), התשנ"ג–1993	
(הצעת חבר הכנסת י' שמאי)	

הצעת חוק הרשויות (בחירות אזוריות), התשנ"ג-1993
(הצעת חבר הכנסת א' אור)
הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון – התפטרות לרגל לידה או לצורך גיוס לשירות לאומי), התשנ"ג-1993
(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)
הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – בוררות), התשנ"ג-1993
(הצעת חבר הכנסת מ' איתן)
הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צו הריסה מינהלי), התשנ"ג-1993
(הצעת חבר הכנסת פ' בדש)
הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט; הצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות (קריאה ראשונה)
הצעות לסדר-היום
פרסום מוקדם של שמות מועמדים לשופטימ"ר ש' וייס:
הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון), התשנ"ב-1992
(הצעת חבר הכנסת י' לוי)
הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט; הצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות (קריאה ראשונה)
הודעה אישית של חבר הכנסת ד' מגן
הצעת חוק המקרקעין (תיקון – דיור חלוף בפירוק דירה), התשנ"ג-1993
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)
הצעת חוק המפלגות (תיקון – בחירות מוקדמות פתוחות), התשנ"ג-1993
(הצעת את חבר הכנסת א' אור)

הצעה לסדר

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, ג' בכסליו, התשנ"ג – 17 בנובמבר 1993.

הצעה לסדר. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, היום יובאו, כמצוין בסדר-היום, שני חוקי-יסוד העוסקים בזכויות האדם. יש לי ספק לגבי הצורך החוקי שלפיו ההצבעה היום תתקבל ברוב של 61 חברי כנסת – משני טעמים:

א. הזיקה בין כל חוקי-היסוד העוסקים בזכויות האדם ברורה, כי כל אחד מן החוקים משלים את האחר ולכל אחד השלכות על האחר. על כן הקביעה בדבר שריון החוק שבחוק-יסוד: חופש העיסוק מחייבת חקיקה בכל חוקי-היסוד העוסקים בזכויות האדם ברוב של 61 חברי כנסת בשלוש קריאות.

הטעם השני הוא טעם מוסרי יותר, ציבורי. מן הראוי שחוק שבו מוצע שריון של 61 חברי כנסת יתקבל באותו רוב ולא יתקבל ברוב פחות מזה.

אני מבקש להעלות דברים אלה בפתח הישיבה בגלל ההשלכה והצורך בהודעה לחברי הכנסת על נוהלי ההצבעה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי.

על הרישא של השאלה שלך, אני חושב שבמידה מסוימת השבתי אתמול, ואולי גם התנהגתי בהתאם לכך. אני מנעתי כל אפשרות שהצבעה, ולו בקריאה ראשונה – זאת קריאה חשובה מאוד – על חוקי-יסוד תתקיים באווירה שהיא נכונה מבחינה תקנונית אבל פגומה, לפי דעתי, מבחינה קונסטיטוציונית, והסברתי את זה אתמול.

החוק אושר בוועדת הכנסת רק אתמול בצהריים, בוועדת החוקה, חוק ומשפט; בוועדת הכנסת פטרו מחובת הנחה; הוכנס לסדר-היום של הכנסת רק בשעה 16:15; לא אפשרתי הצבעה אתמול.

לגבי השאלה השנייה, הסוגיה הזאת נדונה לא אחת באקדמיה ובבתי-משפט. בעניין זה אני מסתמך, בין היתר, על ספרו של פרופסור אמנון רובינשטיין, שר החינוך היום, "המשפט הקונסטיטוציוני בישראל", וגם על חוות דעת אישית שלי.

המצב החוקתי אצלנו הוא כזה, שגם חוקי-יסוד, וגם חוקי-יסוד הכוללים בתוכם סעיפים משוריינים, האישור שלהם בכנסת איננו מצריך רוב מיוחד או רגיל או מוחלט. זה המצב, אלא אם כן בשלב ההצעה נאמר שאישורו של החוק כולו כרוך ברוב מוחלט או ברוב מיוחד.

יש פה, לדעתי, בעיה, ואני מקווה שחוק-יסוד: החקיקה יפתור אותה. בשלב זה אנחנו נוכל לאשר את החוקים בקריאה ראשונה בכל רוב שיימצא בעת ההצבעה. זה המצב. תודה.

אני מבין ששאלת, שמא הסיעות צריכות לגייס מצביעים וכן הלאה. לא, אלא אם כן יש להן סיבות פוליטיות, לא קונסטיטוציוניות.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסדר-היום: שאלות בעל-פה. חבר הכנסת אביטל שואל את השר לאיכות הסביבה בנושא: ההזנחה ברמת-חובב. הוא איננו. אנחנו נפתח בשאלתא השנייה, ואם הוא ישוב, נאפשר לו לשאול.

חבר הכנסת מנע שואל בשאלתא מס' 217 את שרת העבודה והרווחה בנושא: חוליות הפיקוח במשרד העבודה והרווחה. בבקשה, אדוני.

חוליות הפיקוח במשרד העבודה והרווחה

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, השבוע נמסר ב"קול ישראל", שחוליות הפיקוח של משרד העבודה והרווחה לא הגישו השנה דוחות כנגד מעסיקים שעברו על חוקי העבודה כחוק שכר מינימום ואחרים.

משרד האוצר תקצב את הקמת החוליות, ושרת העבודה והרווחה אף הכפיפה אותן אליה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לכך שלא הוגש אף דוח אחד?

2. מה הם הלקחים שנלמדו?

3. מתי יוגשו הדוחות?

היו"ר ש' וייס:

גברתי שרת העבודה והרווחה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על שאילתא בעל-פה מס' 217 של חבר הכנסת דוד מנע, ואני רוצה להשיב על כל השאלות כאחת.

היחידה לאכיפת חוקי העבודה הוקמה על מנת להגביר את פעולות האכיפה של משרד העבודה והרווחה ושל שירות התעסוקה. משרד העבודה והרווחה ממונה על אכיפת שלושה חוקי עבודה – חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק עבודת נוער וחוק שכר מינימום.

עד להקמת היחידה, החוקים נאכפו על-ידי שלוש יחידות שונות במשרד העבודה והרווחה. חוק שכר מינימום נאכף על-ידי יחידה בת שלושה עובדים בלבד. יחידה זו לא הטילה קנסות והסתפקה בהגשת כתבי אישום לבתי-הדין. שירות התעסוקה ממונה על אכיפת חוק עובדים זרים (העסקה שלא כדין) ובשירות התעסוקה אכפה את החוק יחידה בת תשעה עובדים.

ההחלטה על תגבור פעולות האכיפה נפלה בעת שהשר בנימין בן-אליעזר כיהן כשר הממונה על משרד העבודה והרווחה, על רקע אי-אכיפתו של חוק עבודת נוער. השר בן-אליעזר דרש וקיבל תקציב להעסקת 30 מפקחים במשך שישה חודשים ביחידה במשרד העבודה והרווחה. המשרד החל בגיוס, במיון ובהכשרה של המפקחים החדשים בהתאם לנוהלי נציבות שירות המדינה.

ההחלטה לאחד את פעולות האכיפה של שירות התעסוקה ושל המשרד תחת פיקוד משותף התקבלה כדי להבטיח ניצול מרבי של כוח האדם ביחידה, הקצאתו על-פי משימות מזדמנות ותיאום מבצעי שוטף בין היחידה לבין המשטרה וגורמי הביטחון האחרים.

בהתאם לתוכנית החלה היחידה לפעול באפריל 1993, סמוך למועד הטלת הסגר על השטחים. על-פי דרישת גורמי הביטחון התרכזה היחידה בחודשי פעולתה הראשונים באכיפת הסגר באמצעות חוק עובדים זרים (העסקה שלא כדין). אכיפת הסגר חייבה היערכות מתאימה. היחידה צוידה ברכב ובמכשירי קשר מתקציב משרד העבודה והרווחה ונקבעו נוהלי תיאום עם המשטרה ועם גורמי הביטחון האחרים.

אכיפת חוק שכר מינימום החלה ביולי 1993. אכיפת חוק זה מורכבת מאוד, משום שהמפקח נדרש בעת ביקור הפיקוח לבדוק תלושי שכר, לחקור את העובדים, את האחראי לעריכת התלושים ואת המעסיק. הנתונים הנאספים בעת הפיקוח נבדקים בדיוק נוספת על-ידי מנהל היחידה, על מנת לבחון אם נעברה עבירה על-פי חוק שכר מינימום. לכן הוריתי על מינוי יועץ משפטי מיוחד ליחידה.

עד היום הוכנו 172 תיקים לקראת הטלת קנסות מינהליים.

במהלך הפעלת היחידה נתגלו בתפקודה קשיים רבים שהביאו אותי להחלטה להכפיף את כל המפקחים ומנהל היחידה למנכ"ל משרד העבודה והרווחה. הוריתי על כך ב-22 באוגוסט 1993. ב-1 בספטמבר 1993 פורסמה פקודת ארגון ליחידה המאוחדת, ובה נוהלי הפעלה ברורים.

ליחידה יש תקציב להעסקת 45 עובדים – 30 על-ידי משרד העבודה והרווחה ו-15 על-ידי שירות התעסוקה. החל מ-1 בנובמבר 1993 כל העובדים שגויסו מועסקים על-ידי משרד העבודה והרווחה. כרגע מועסקים בפועל 32 עובדים, ואנו מצויים בתהליך של גיוס העובדים החסרים.

תקציב היחידה ב-1993 עומד על 2 מיליוני שקלים מתקציב משרד העבודה והרווחה וחצי מיליון שקלים מתקציב שירות התעסוקה. התקציב ב-1994 יעמוד על 2.8 מיליוני שקלים מתקציב משרד העבודה והרווחה בלבד.

במקביל נערך המשרד לגבייה ממוחשבת של הקנסות באמצעות מערכת שע"ם – שירות עיבודים ממוכנים – של משרד האוצר, על מנת להבטיח גבייה יעילה. בשל עיכובים טכניים שאינם תלויים במשרד העבודה והרווחה, תחובר מערכת שע"ם בתחילת חודש דצמבר, ומייד לאחר מכן תישלחנה הודעות על הטלת הקנס למעסיקים שעברו על חוק שכר מינימום. תודה.

היו"ר ש' וייס:

יש לי בקשה אל שואלי השאלות הנוספות. נשאלו שאלות שהתשובה עליהן כבר ניתנה. זאת היתה תשובה מקפת מאוד.

חבר הכנסת דוד מנע. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, אף שחבר הכנסת דוד מגן הצביע ראשון. יש לנו מנהג, שאם השאילתא באה מסיעה מסוימת – יש עדיפות לסיעות אחרות.

דוד מנע (הליכוד):

בקשר לנושא זה של פיקוח על העבודה ברצוני לשאול את כבוד השרה, כמי שמתיימרת להגן על זכויות העובדים ואשר ההגנה עליהם היא ברוממות לשונה – מדוע פיטרה השרה את עובדת הניקיון בלשכתה, המשרתת את שרי העבודה והרווחה זה כ-20 שנה, ואחר כך, מחמת הלחץ שהופעל עליה, ביטלה את הפיטורים והסתפקה בהעברתה של עובדת הניקיון ללשכת המנכ"ל? מה בדיוק היו הסיבות לכך? האם תוכל השרה לפרט בפני הכנסת את הסיבות לכך? תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להעיר הערה מהותית. חברי חבר הכנסת חגי מירום, ייתכן שבאיזה שלב יצטרך הנושא הזה להגיע גם אליך. יש לנו כללים מדויקים מאוד לגבי שאילתות רגילות, שהניסוח צריך להיות לא קנטרני. אין לנו פיקוח על שאלה נוספת.

בבקשה, אני לא צריך להבהיר יותר.

חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי חברי הכנסת, נכון שאנחנו חייבים להבטיח שכל חוק יקום וכל אלה שעוברים על חוק שכר מינימום צריכים לעמוד לדין.

אני רוצה לספר שביקרתי בכפר-קרע, כפר ערבי שהוקם בו מפעל לתפארת, מפעל טקסטיל בשותפות ערבית-יהודית. מועסקים בו פועלים מן השטחים שלא שמעו על חוק שכר מינימום. אני יודע שיש עכשיו משפט על עבירה שנעברה. מבחינה חוקית זה מוצדק. אבל אני שואל, האם יש הסברה מספקת לגבי אותם מפעלים שנמצאים ביישובים ערביים, שלנו יש אינטרס לאומי שיהיו שם מפעלים כאלה? אולי במקרה הזה אפשר לסלוח ולפעול במערכת הסברה כדי שאכן ידעו ויזהרו.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, אני רוצה לברך על כל המאמצים – שהבהרת אותם בתשובתך – להגברת האכיפה של החוקים שהזכרת.

בתחילת דברייך הזכרת, שמשרד העבודה והרווחה ממונה גם על אכיפת חוק שעות העבודה והמנוחה. כאשר אנחנו מדברים על הנושא של עבודת שבת, לא זו בלבד שהאכיפה נחלשה, אלא היחידה שעסקה בזה צומצמה למחצית.

האם אינך חושבת שאין לחלק ולהבדיל בין חוק לחוק, שתפקיד המשרד לכפות את החוקים, להגביר את האכיפה בכל חוק וחוק, ואותו מאמץ מתבקש גם בנושא של עבודת השבת?

היו"ר ש' וייס:

תודה. גברתי השרה, למרות הקושי, הפעם בצמצום טוטלי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לחבר הכנסת דוד מנע, לא פיטרתי שום עובדת ניקיון במשרד העבודה והרווחה, ולכן לא צריך היה איש לשכנע אותי להחזיר אותה לעבודתה.

לחבר הכנסת רענן כהן, אכן בנושא של עובדים, בייחוד עובדי השטחים שבאים לעבוד בישראל, וביישובים הערביים גם-כן, הפיקוח איננו פיקוח מספיק. אני חושבת שאנחנו הצלחנו לתגבר אותו בעקבות הסגר וגם להכניס, אני מקווה, סדר חדש כדי להגן על זכויותיהם של העובדים.

כל מקרה – לגופו. תן לי את הפרטים, והיחידה שלנו תצא לשם ותבדוק את הנושא. בפני החוק כל העובדים שווים.

לחבר הכנסת יהלום, אני רוצה לומר כך: בעבר, בתקופה הקצרה לפני כניסתי למשרד עסקו במשרד כמעט רק באכיפת חוק שעות עבודה ומנוחה. אנחנו עוסקים היום באכיפת כל החוקים. אני פונה אליך: כל מקרה שמגיע לידיעתך בנושא חוק שעות עבודה ומנוחה, על הפרת החוק, תודיע לי על כך. אתן לך אפילו את מספר הטלפון בביתי. תודיע לי. העניין ייבדק לגופו.

היו מקרים, בדקנו, התערבנו, וכאשר עברו על החוק נקטנו את כל האמצעים כדי שהעבירה הזאת לא תימשך, שהיא תיפסק, עד כדי הבאה לדין.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לשרת העבודה והרווחה.

השר לאיכות הסביבה ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 212 של חבר הכנסת שמואל אביטל בנושא:
ההזנחה ברמת-חובב. חבר הכנסת אביטל, בבקשה, נא לשאול.

ההזנחה ברמת-חובב

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל על העיכוב ועל בזבוז זמנו של השר, אבל בימים האלה, שיש בהם תוכנית לחסל את המושבים, הייתי חייב להתעכב.

היו"ר ש' וייס:

אני מקווה שהעיכוב הזה מנע את חיסולם.

שמואל אביטל (העבודה):

העיכוב הוא רק עד יום ראשון.

ברצוני לשאול את השר, וזאת לאחר סיור של ועדת הפנים, ולא בעקבות הכתבות –

1. מי הן החברות המתמודדות במכרז?

2. כיצד יאכפו את החוק בתנאי מכרז מונופוליסטיים דוגמת זה, ככל שידיעתי מגעת?

3. כיצד מתכוון המשרד לטפל ב-30,000 טונות של חומרים רעילים? השר היה שם וראה.

4. מדוע אין סוגרים את האתר אלא הולכים להפרטה, שלהערכתי היא במידה מסוימת בריחה?

היו"ר ש' וייס:

אפשר לקרוא את הטקסט כי תהיה לך עוד הזדמנות.

אדוני השר לאיכות הסביבה, השר יוסי שריד. בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, תשובה על השאילתא בעל-פה של חבר הכנסת שמואל אביטל.

לגבי השאלה, מי הן החברות המתמודדות במכרז – קודם כול צריך להבהיר, שהמכרז מתבצע על-ידי רשות החברות הממשלתיות, שהיא, כידוע, במשרד האוצר.

אני יכול לומר, שכ-40 חברות התעניינו במכרז, ולאחר סינון ראשון נשארו כ-20 חברות כאלה. אני יודע שמדובר בחברות הכי גדולות בעולם, שקשורות בדרך כלל גם בחברות ישראליות גדולות. לא חשבתי ואינני חושב שהשר לאיכות הסביבה צריך להתעניין בזהות המפורשת של חברה זו או אחרת. אני אינני חושב שאני צריך להתערב במכרז. המכרז צריך להתנהל על-פי כל הכללים והדקדוקים של מכרז, כפי שהם נשמרים על-ידי רשות החברות הממשלתיות.

כיצד ייאכף החוק בתנאי מכרז מונופוליסטיים דוגמת זה? אני לא בטוח שירדתי לסוף כוונתו או לסוף דעתו של חבר הכנסת שמואל אביטל ידידי. אני רק יכול לומר, שקודם כול אין מדובר בחברה מונופוליסטית. נכון שכדי שליזם זה או אחר יהיה כדאי לרכוש את החברה, ובעיקר להקים את המשרפה, משום שהקמת המשרפה היא תנאי בזכייה במכרז, הוא צריך לקבל בשנים הראשונות תנאים כאלה שיהיה לו כדאי להשקיע. מדובר בהשקעה של כ-40 מיליון או אפילו כ-50 מיליון דולר, ואני מניח שלא יהיה יזם שיעשה זאת מתוך כוונות אלטרואיסטיות או מתוך הזדהות עם המפעל הציוני.

מכל מקום, החוק ייאכף כפי שהוא נאכף על-ידי המשרד לאיכות הסביבה. אם מדובר ביזם שיקים את המשרפה, הרי מדובר במערכת חוקים שקשורה בכללי הרישוי, רישוי עסקים, חוק חמ"ס – חומרים מסוכנים – שהמשרד לאיכות הסביבה ממונה על ביצועו. ואם מדובר במי שצריך להעביר את החומרים המסוכנים למקום, הרי גם כאן יש מערכת חוקים – חוק החמ"ס קודם כול – שעומדת לרשותנו ומאפשרת לנו לאלץ גורמים כאלה ואחרים להעביר את החומרים המסוכנים לאתר המרכזי.

כיצד יטפל המשרד ב-30,000 טונות של חומרים רעילים? זו באמת שאלה טובה. אי-אפשר לטפל בחומר אורגני אלא באמצעות משרפה. אין עדיין שום פטנט אחר בעולם. צריכה לקום משרפה; היא תטפל בהדרגה גם במשרפה של 30,000 טונות של חומרים רעילים שהצטברו במהלך 13-14 השנים האחרונות והם מהווים, כידוע, מפגע סביבתי קשה.

אני שוקל עכשיו לאפשר ל"חברה לאיכות הסביבה רמת-חובב" לרכוש בינתיים, עד שתקום המשרפה הגדולה, וזה עניין של זמן, משרפה קטנה שתשרוף בהדרגה אותם חומרים שיש הכרח וצורך לשרוף אותם בדחיפות. אני מעריך שהחלטה בעניין זה תתקבל בימים הקרובים.

מדוע אין סוגרים את האתר במקום להפריטו? – אין קשר בין הפרטה לבין סגירת האתר. אפשר להפריט ולא לסגור את האתר, אפשר להפריט ולסגור את האתר. גם ההחלטה על סגירת האתר תצטרך להתקבל בזמן הקרוב על-פי שיקולים מקצועיים.

הבעיה בסגירת אתר, חבר הכנסת אביטל, היא, שכאשר סוגרים אתר צריך לפתוח אתר, ולפתוח אתר בכלל ואתר לסילוק פסולת מסוכנת בפרט, בארץ – זו כמעט משימה בלתי אפשרית. בכל מקום שתצצה להניח בו את האצבע יהיו כמובן אלף ואחת התנגדויות, ובחלקן – התנגדויות מוצדקות.

תתעורר גם שאלה נוספת: אם סוגרים את האתר ופותחים אתר אחר, איך תעביר את כל המצבור הזה של 30,000 טונות של חומרים אורגניים, אולי יותר מ-30,000 טונות, לאתר החדש? הרי גם מזה צריך להיפטר.

אבל כל הדברים האלה נשקלים, כאמור, בעצם הימים האלה גם על-ידי רשות החברות הממשלתיות וגם על-ידינו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אביטל, ואחריו – לחבר הכנסת פנחס בדש, ואחריו – לחבר הכנסת דוד מגן.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני השר, אחד הדברים המרכזיים שעולים, גם מהסיור של ועדת הפנים באתר וגם משיחות אתר ומחומר שהגיע לידי, היא הזדהמות מי התהום. חלק מהמומחים מדברים על הקו של אורים, עדיין לא עד עזה. מי התהום הם בתהליך כזה או אחר של הזדהמות, גם בגלל המבנה של הקרקע שם, כפי שידוע לשר.

זה הקשר, ונדמה לי שזו הבעיה המרכזית. כל משחק באתר כפי שהוא מונח היום בשטח יש בו סכנות שהשר העלה אותן פה. פה כבר לא מדובר ב-50 מיליון דולר. להערכתי, על מנת לעשות את הפעולות שאנשי המקצוע ממליצים עליהן, מדובר במאות מיליוני שקלים, אם לא דולרים. הייתי מבקש את התייחסות השר לבעיית זיהום מי התהום. האם קיימת בכלל אופציה כזאת? אם ההזדהמות היא כל-כך קשה, ולו רק מהסיבה הזאת, לא כדאי לסגור אותו כדי למנוע את המשך ההזדהמות? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת בדש.

פיני בדש (צומת):

אדוני השר, דקה לא תספיק לי כיוון שהנושא חשוב וקשה. דיברת על סגירת האתר ומציאת מקום חלופי. אני לא מדבר כרגע על העברה של האתר למרכז אלא על מציאת מקום חלופי בנגב או רחוק יותר. הכול יודעים שמבחינה מקצועית האתר הזה נמצא במקום הכי גרוע שיכול להיות: הן מבחינת העובדה שהוא ממוקם על שטח שכולו סדקים, הן בשל מי התהום הנמצאים בעומק של 20 מטר בלבד, והן מבחינה זו שהוא נמצא במעלה השפך וכל הזרימה נכנסת למי התהום מייד.

לאחרונה היתה סדרת כתבות בעיתון "דבר", סדרה קשה מאוד, ורציתי לשאול כמה שאלות.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת בדש, אי-אפשר – כמה שאלות. הזמן שלך תם. אחת.

פיני בדש (צומת):

שתי שאלות קצרות.

לאחר סינון של 20 חברות ידוע על שתי חברות לפחות שיש להן קשר לפשע מאורגן. אנחנו יודעים שאתר כזה הוא בעצם פצצה אקולוגית. האם ידוע לך על כך?

האם יש כוונה או חובה להכניס שותפות של חברה ישראלית עם החברות מחוץ-לארץ, מאחר שזה, כפי שאמרתי, נושא אקולוגי מסוכן מאוד? ידוע שחברה פינית עשתה סקר שעלה 600,000 דולר, לא על-פי הצרכים של המדינה אלא על-פי מודל. לפי המודל הזה נקבע, שיקימו משרפה ב-50 מיליון דולר, משרפה שלא תענה רק על כל הצריכה הקיימת אלא תעבוד בתפוקה מלאה. האם נכון שיש כוונה לייבא פסולת רעילה לארץ כדי להפעיל את המשרפה במלוא העוצמה? חבל, יש לי עוד כמה שאלות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רבותי, יש כללים. אפשר להעלות הצעה רגילה לסדר-היום, לקבל עשר דקות. יש לי קצבה, נצל אותה. אי-אפשר להפוך את השאילתא ליום עיון בנושא, עם כל החשיבות שלו. יש דקה, יש כללים לכנסת. חבר הכנסת דוד מגן יציג איך שואלים שאלה בדקה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם חסכתי זמן והגעתי למיקרופון לפני שקראת לי.

נכבדי השר, בכל מה שקשור להיבטים האקולוגיים והבריאותיים, המומחים אומרים שהאתר ברמת-חובב נמצא במרחק סביר מבאר-שבע. אולם אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך שיש כמה משפחות, מאות נפשות, הגרות ממש למרגלות האתר ומסכנות את בריאותן. דומני כי התערבותך, עם המינהלת המיוחדת באזור הנגב ליישוב הבדואים ביישובים הקבועים, יכולה להציל את המשפחות הללו מהסיכון הרב שהן נוטלות על עצמן.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, כרטוריקן, ממש בתוך דקה וחצי – תשובה על תשע-עשרה אלף שאלות.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הבנתי שהמחמאה כבר תעלה לי.

חבר הכנסת שמואל אביטל שאל בעניין מי התהום, וזו באמת הסכנה העיקרית. ברגע זה אין אדם בארץ שיכול לומר מהו הנזק שנגרם למי התהום, אם כי סביר להניח שנגרם נזק כזה. מי שחשב שאפשר לעבור 15 או 14 שנה של הזנחה ורשלנות – הייתי מגדיר זאת אפילו כרשלנות פושעת – בלי שהמדינה תצטרך בסופו של דבר לשלם בעד ההזנחה הזו סכומי עתק, שספק אם יימצאו לה, מי שחשב כך, כמובן חטא בתמימות. זו אולי ההדגמה הטובה ביותר לכך שעניין איכות הסביבה איננו – לא לאלה שהם יפי נפש ולא ליפי נפש. מדובר לפעמים בנזקים כאלה שאחר כך לא יהיה אפשר לתקן אותם.

המשרד לאיכות הסביבה מקיים עכשיו מבצע לניטור כללי בסביבה הקרובה של האתר ובסביבה הרחוקה שלו. מדובר בסקר שעולה הרבה כסף וגם נמשך הרבה זמן, אני מעריך כשנתיים. רק כאשר יושלם הסקר הזה אפשר יהיה לומר משהו מוצק ומוסמך בעניין הזיהום של מי התהום. ייתכן מאוד שיש זיהום כזה. ברגע שיהיו בידינו הנתונים אנחנו כמובן נפרסם אותם וחבר הכנסת אביטל יקבל אותם קודם.

לשאלותיו של חבר הכנסת בדש. הפרסומים שהיו בעיתון מסוים בימים האחרונים הם גודש, קובץ, של הבלויות מהסוג המשעשע ביותר, ולכן לא הייתי מציע שתתייחס לזה ברצינות.

דובר שם על חברות הקשורות, במישרין או בעקיפין, לפשע מאורגן. אינני מקיים את המכרז, המכרז מתקיים על-ידי רשות החברות הממשלתיות. אתה יכול להיות סמוך ובטוח, שרשות החברות הממשלתיות תעביר את החברות האלה בדיקה קפדנית מאוד, ואין להניח שתסתנן חברה, ותזכה חברה, שיש לה קשר כלשהו לפשע המאורגן.

קשה לי לומר מה ההבלות היותר גדולה ברשימות האלה, אבל זו כנראה בעניין ייבוא פסולת. וכי אתה מעלה בדעתך שיש אדם בר-דעת במדינת ישראל שיסכים לייבא פסולת מחוץ-לארץ, פסולת

בכלל ופסולת מסוכנת בפרט? כל הספקולציה כאילו מדובר במשרפה כה גדולה שלא יהיה לה מה לעשות – – –

היו"ר ש' וייס:

אתה צריך לסיים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני מודיע לך, שהמשרפה הזאת תקום והיא תשרוף 20,000 טונות בשנה. זו הכמות הנכונה למשרפה שצריכה לקום בארץ. על-פי האמנות הבין-לאומיות, אסור בכלל לייצא ולייבא פסולת מסוכנת; אנחנו חתומים על האמנות האלה ואנחנו מכבדים אותן.

היו"ר ש' וייס:

נעבור לשאלתו של חבר הכנסת מגן.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לשאלתו של חבר הכנסת מגן. ביקשתי לבצע סקר, בדיקה אפידמיולוגית בסביבה, הקשורה גם ברווחתם של חיילים שמשרתים במחנה סמוך וגם ברווחתם של האזרחים הבדואים שגרים גם הם בסמיכות מקום. אני מניח שבזמן הקרוב נקבל ממצאים כאלה.

אני רוצה לומר, שאני עושה זאת אף שחוות-דעתו של הקרפ"ר, קצין רפואה ראשי בצה"ל, אומרת שאין שום בעיה. אני לא הייתי מוכן לסמוך את ידי על חוות-הדעת הזאת, אם כי יכולתי להתכסות בה. יכולתי לומר: הקרפ"ר אומר, זה אורים ותומים, ואני לא מתערב בזה. למרות חוות-הדעת הזאת, ובשיתוף פעולה עם הצבא, אנחנו עורכים את הסקר האפידמיולוגי הזה, וכאשר יהיו הנתונים המוסמכים בידינו אשמח להעביר אותם אליך.

אמרתי בראשית דברי, כי ידוע לי שרוב החברות הבין-לאומיות, או כולן, התקשרו עם חברות ישראליות, מן הגדולות שבהן, ואני מעריך שחברה בין-לאומית שלא התקשרה עם חברה ישראלית סיכוייה במכרז יהיו פחותים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לשאלות ותשובות. אני מזמין את סגן שר הביטחון לעלות לדוכן ולהשיב עליהן.

ידיעה על נפילת פצצה ממטוס

חבר הכנסת י' כץ שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בתמוז התשנ"ג (18 ביולי 1993):

במקומונים "הד הקריות" ו"ערי המפרץ" התפרסמה בתאריך 9 ביולי 1993 כתבה, שלפיה פצצה שנפלה ממטוס נפלטה לחוף הים בקריית-ים ובמזל לא התפוצצה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד הביטחון על המקרה?
2. לפי הכתבה, קיימת סבירות גבוהה כי הפצצה נפלה ממטוס של חיל האוויר האמריקני. האם קיים נוהל שלפיו מועבר דיווח לצה"ל במקרים כאלה? אם לא – מדוע?
3. האם אין גורם מוסמך כלשהו, שצריך היה ליידע את ראש עיריית קריית-ים על שהתרחש בחוף הים?
4. לטענת המצילים בחוף, כמעט בכל פעם כשנושאת מסוקים או נושאת מטוסים עוגנת במפרץ חיפה והמסוקים יוצאים לטיסות אימון מעל לחופי הים נופלים פצצות או נפלים אחרים. מה ייעשה בנדון?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת –

4-1. בעקבות השאילתא הוטל על צה"ל – חיל האוויר וחיל הים – לערוך חקירה מקיפה של הנושא, האם אומנם נפלה פצצה ממטוס ונפלטה אל חוף קריית-ים.

על-פי דוח סיכום החקירה ניתן לקבוע: א. האמל"ח – אמצעי לחימה – שנמצא אינו פצצה כי אם מכל ריק של אמצעי סימון ימי צף; ב. האמל"ח אינו שייך לחיל האוויר; ג. טענת האזרחים שנחקרו, כי מקרים מסוג זה חוזרים בכל עת שנושאת מסוקים עוגנת מול החוף, אינה מבוססת ונמצאת בסתירה לדוחות המשטרה ולעדויות חבלן המשטרה.

חיל הים מוסיף: קיימים נוהלי שיתוף פעולה בין הצי השישי לבין חיל הים וצה"ל, ולפיהם, אם נוצרות בעיות בעלות השלכה הדדית, הן מועברות בצינורות המקובלים בזמן אמת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת כץ, שאלה נוספת? – אתה מסתפק בתשובה.

לינת חיילים אסירים בחצר הכלא

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר הביטחון ביום י"ח באב התשנ"ג (5 באוגוסט 1993):

ב-22 ביולי 1993 פורסם בעיתון "ידיעות אחרונות", כי שישה חיילים מיחידת תותחנים שנידונו למאסר ונשלחו בהוראת מפקדם לכלא-שש ישנו לילה שלם בארגז מטען של טנדר צבאי בחצר הכלא. הסיבה לכך היא שאין קולטים אסירים אחרי השעה 18:00. למרות זאת נשלחו החיילים לכלא ונאלצו לישון בלילה בחוץ.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד הביטחון על כך?

2. האם בתי-הכלא הצבאיים עובדים לפי שעות קבלה?

3. האם מפקדים בצה"ל המוסמכים לשלוח חיילים לכלא לא יודעים את שעות הקבלה בכלא?

4. הייתכן ששישה חיילים נמצאים ליד מתקן צבאי והם אינם מקבלים מקום ללון בו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. המקרה הועבר כעת לידיעת משרד הביטחון.

2. מאחר שקליטת כלוא כרוכה בפעילות ארוכה, הכוללת פתיחת תיק, מילוי שאלון אישי, לקיחת פיקדון, בדיקת חובש ועוד, נקבעו בפקודות מטכ"ל שעות קבלה, שהורחבו בפקודות קצין משטרה צבאית ראשית. בכל מקרה, במקרים מיוחדים מתקבלים כלואים גם לאחר שעות אלו ובכפוף לתיאום מראש.

3. במקרה הנדון אכן היתה תקלה כאשר מפקד היחידה לא היה מודע לצורך לתיאום מראש.

4. המקרה הנדון הינו חריג, ובעקבותיו מינה הקמ"ר – קצין משטרה צבאית ראשי – ועדת חקירה להפקת לקחים על מנת למנוע הישנותו.

מעשית, הורה המפקד לחיילים להמתין במקום והחיילים קיבלו מזון ומזרנים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. האם יש שאלה נוספת? – תודה.

ידיעות על מקרי התעללות בכלא-ארבע

חבר הכנסת מ' מאיה שאל את שר הביטחון ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

העיתון "חדשות" מיום 27 באוגוסט 1993 פרסם כתבת תחקיר על מקרי התעללות בכלא-ארבע; רצ"ב צילום הכתבה. בין היתר נטען שם על איש משמר הגבול דתי שהיה עצור וביקש להתפלל מנחה טרם שקיעת החמה. משסורב, התפלל ללא רשות ואז הוכה באכזריות באלות, נגרר לאגף ונכלא כשהוא קשור באזיקים.

ברצוני לשאול:

1. האם ייבדק אם מקרה זה אכן אירע?

2. האם ניתן לקבל את פרטי המג"בניק המוכה?

3. האם ייחקרו יתר המקרים המוכרים בכתבה זו?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

קצין משטרה צבאית ראשי בדק התלונות שבכתבה שפורסמה בעיתון "חדשות" ביום 27 באוגוסט 1993, ולהלן תגובתו:

הכתבה שפורסמה בעיתון "חדשות" ב-27 באוגוסט 1993 מביאה דברים שאירעו כביכול מפי גורמים אנונימיים, ולכן קיים קושי אמיתי לבדוק את המקרים לגופם.

עם זאת, במסגרת פעילות הפקת לקחים הקיימת בחיל המשטרה הצבאית הנחיתי את היחידה לחקירות פנים לחקור את הטענות שפורסמו בסדרת הכתבות בעיתון "חדשות".

לאור חוסר פרטים מזהים, לא הצלחנו לאתר מקרה שבו נטען שנמנע מאיש מג"ב דתי להתפלל, ובהמשך אף נהגו בו כביכול באכזריות.

אנו מבקשים להדגיש, שקיימות הוראות ברורות באשר לנוהלי הדת ואנו מקפידים על מימושן כנדרש. בכל פלוגה יש בית-כנסת ולכל בסיס כליאה יש רב צבאי בדרגת רס"ן.

אי-לכך תשובותי על שאלותיך הן:

3-1. העניין נבדק, ברם ללא פרטים מזהים לא הצלחנו לאתר את הקובלים. אם נקבל שמות הקובלים ופרטים נוספים, תיבדקנה התלונות, כמקובל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לסגן שר הביטחון. אנחנו עוברים להמשך סדר-היום: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – זכויות יוצא צבא בשירות מילואים), התשנ"ג-1993, של חברת הכנסת נעמי חזן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מוכן לענות.

היו"ר ש' וייס:

לא, יש לנו משהו לפני זה: הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד), התשנ"ד-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכלכלה חבר הכנסת צחי הנגבי. הוא איננו נוכח.

הצעה לסדר-היום

מטווח על תמונות השרים שריד ואלוני

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עובדיה עלי פה? טוב שיש מישהו. אני מבקש שחבר הכנסת עובדיה עלי יביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 2531: מטווח על תמונות השרים שריד ואלוני. זאת, אחרי שהוא עשה לנו מטווח על כל ראשי הרשויות המקומיות ממפלגת העבודה. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מעשה שהיה כך היה: שני קצינים בדרגת סגן וסמל ראשון בקבע הועמדו לדין על מטווח ירי לעבר תמונותיהם של השרים שולמית אלוני ויוסי שריד ושל חברי הכנסת עבד-אלוהב דראושה ודדי צוקר, וכן לעבר תמונת הרב פרץ. תמונה נוספת שהושמה כמטרה היתה תמונתה הפרובוקטיבית של השחקנית המדוברת ביותר הלוא היא גברת שרון סטון.

כאמור, "היורים" הועמדו לדין. אחד מהם, קצין בדרגת סגן, נידון ל-21 ימי מחבוש, הסגן האחר ננזף בנזיפה חמורה, והסמל הראשון הורד לדרגת סמל. כל השלושה גם נידונו לשלושה חודשים על-תנאי למשך שנתיים ונקנסו ב-200 שקלים חדשים כל אחד.

במשפטם טענו החיילים: "עשינו את המעשה הזה מתוך שעשוע, סתם בצחוק, ולא מתוך עוינות".

אדוני סגן שר הביטחון, אודה לך אם תאזין.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אנא, ההצעה מופנית לסגן שר הביטחון.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ידידי סגן שר הביטחון, מן ההיבט האישי העניין תם, החיילים עשו מעשה, הצבא שפט והעניש אותם, ואני גם מאמין לאשר טענו, שמעשיהם נעשו בתום לב ולא מתוך עיונות. אך יש לפרשה הקטנה הזאת גם היבט ציבורי, והוא חמור מאין כמותו. הוא חמור על רקע ההתרחשויות העכשוויות במדינת ישראל ועל רקע השתייכותם של ה"נורים", או ליתר דיוק, של מרביתם, למחנה מסוים.

אדוני היושב-ראש, על רקע זה ביקשתי את רשות הדיבור, שכן החיילים הללו, שנהגו בקלות ראש, כבר נשפטו ונענשו, ובצד הזה, האישי, אין צורך לדון עוד. לעומת זאת, יש לדון בפן הציבורי, שכן אנחנו נמצאים בתקופה סוערת בעת התרחשויות גדולות. כולנו מעמידים דברים על חודו של תער וכל מעשה או מחדל נושאים בעינינו תוויות של "היום הרת עולם". והמעשים, קטנים כגדולים הם בבחינת הרי גורל. כל דבר ועניין מקבלים משמעות גדולה שבעתיים. על כן גם מעשה זה עלול לקבל משמעויות מפליגות. השתיקה אל נוכח המעשה גם היא עלולה להתפרש על-ידי מי באורח מוטעה, ולכן אסור לנו שנשתוק אל נוכח המעשה.

אדוני היושב-ראש, כדי למנוע זאת, כדי למנוע אי-הבנות, הריני מבקש לגנות באורח חד-משמעי את המעשה הזה, ובטוחני שאני רשאי לומר זאת בשמם של כל חברי הליכוד, ואולי גם בשם רבים אחרים.

השר יוסי שריד, השרה שולמית אלוני וגם האחרים הם עתירי מעשים למען הציבור והמדינה, נאמנותם ומעשיהם למען מדינת ישראל אינם מוטלים בספק. חשוב שהדבר יאמר כאן כדי שייכנס ללבבות, שכן ירושלים והארץ כולה ייבנו באהבת חינום ולא בשנאת חינום.

נכון הוא שיש לנו ויכוח קשה, עקרוני ואידיאולוגי, עם השמאל על ארץ-ישראל ועל הדרכים להגיע אל השלום, אך זכותם – של השמאל – ללכת בדרכם אינה נופלת מזכותנו ללכת בדרכנו. שני המחנות יזכו להתמיד בדרכיהם רק אם ידעו לכבד זה את זה ולשדר זאת הלכה למעשה לעם היושב בציון ובתוכם לחיילי צה"ל, לתלמידים ולאזרחים באשר הם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ל אלימות יש דינמיקה מיוחדת, דינמיקה מהירה היוצאת מן השליטה במהירות מסחררת, ולעתים תכופות היא מתחילה ב"קטנות", במעשי קונדס, אך סופה "גדולות" ונוראות. גם מקרה מעין זה, שהוא "הגורם המזמן" לדברי, השתיקה למולו עלולה להתפרש כמתן לגיטימציה למעשה השטות שעשו החיילים ואולי גם למעשים חמורים יותר שעלולים להשתמע ממנו.

יש לפרשה גם פן מחויך – פניה של גברת שרון סטון. תמונתה במקבץ "הפנים היריות" מלמד שהמעשה היה באמת מעשה שטות בלא כוונות זדוניות, אך לא ארחיב מחשבה זו וכיוון זה, שכן בכך אני עלול לחשוף עצמי להתקפות של ארגוני נשים למיניהם על שאני מתיר את גופה השופע של הגברת הזאת בפני אנשים חמדינים. והרי איני חפץ בכך. האזכור היה להוכיח דבר שילמד זכות ויסביר את טיפשותם של החיילים שכשלו במעשה שהזכרתיו בראשית דברי.

אם כן, אני מגנה בכל פה את המעשה ודוחה מכול וכול פירושים שעלולים להשתמע ממנו בקשר לחברי הכנסת והשרים הנזכרים. פגיעה בכבודם ופגיעה בהם היא פגיעה בכל חברי הכנסת ובכל אדם בישראל.

אני קורא מכאן לכל איש ואיש לעשות לאהבת ישראל ולקירוב לבבות שכן בכך – גאולת ישראל ואהבת ארץ-ישראל.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לדון בסוגיה הזאת במליאת הכנסת, לתת את הדעת על הסוגיות האלה, שנראות לכאורה סוגיות קטנות ומעשים קטנים, אולי מעשה שטות, כפי שניסיתי להסביר ולהוכיח בדברי, אך לעצם הדיון, לקריאה לגיוני יש, להערכתי, משמעות רחבה יותר, וראוי שכנסת ישראל תדון בכך ותדגיש את הפנים האחרים ואת הדעות האחרות שהן, להערכתי, נחלת רוב חברי הבית כאן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

אדוני סגן שר הביטחון, התייחסותך. יש ייחוד בהצעה הזאת כאשר היא באה מפי דובר של האופוזיציה. יום יבוא שגם יהיה כך מהכיוון ההפוך ואז נוכל לקיים באמת דיון מרתק במליאה.

חגי מירום (העבודה):

אתה מתכוון שיש הזמנה לירי נוסף?

היו"ר ש' וייס:

מהכיוון ההפוך, לא ירי, אלא גיוני.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יכול להצטרף כמעט לכל מלה של חבר הכנסת עובדיה עלי. החלק שאני אולי לא מצטרף אליו קשור בכך שלא אתה ולא אני ישבנו בערכאות. אבל בשירותי בצה"ל מילאתי לא אחת תפקיד של נשיא בית-דין עליון. זאת אומרת, הייתי צריך להתייחס לפסקי-דין לגבי אנשים שהם עצמם לא הופיעו בפני בית-דין עליון, אלא עורכי-הדין ייצגו את העמדות שלהם.

אני מזכיר זאת מכיוון שאני רוצה לקרוא מהחומר שהכינותי להיום, שלגופו של עניין, עובדה זו – של הדבקת התמונות של חברי הכנסת והשחקנית – לא הובאה כלל לידיעת בית-הדין על-ידי התביעה.

זאת לנוכח גרסתו של החייל כי הוא חמד לו לצון על רקע תעמולת הבחירות. מאחר שהיא לא היוותה מרכיב ביסודות העבירה של הירי הבלתי חוקי – זאת אומרת, התביעה לא מצאה לנכון אפילו להעלות את הנושא בעת המשפט.

אני מדגיש זאת כי ייתכן בהחלט שהתובע או התובעים, בעת שהכינו את המשפט, והם שוחחו עם החיילים, הם כנראה השתכנעו שלא היתה פה כוונה פוליטית חורגת ממעשה השובבות שהם עשו.

הזכרתי שכנשיא בית-דין עליון קיבלתי עדות כזאת ולא שמעתי עדות ישירה של החיילים. כפי שאתה ציינת, נידונו החיילים על המעשה שהם עשו, ובהיבט האישי, כפי שצינת, הסוגיה הזאת חוסלה.

האם יש מקום למליאת הכנסת לדון בסוגיה הזאת אף שהתביעה אשר עמדה בקשר עם החיילים האלה כנראה השתכנעה שלא היה פה איזה מעשה בעל גוון פוליטי הראוי לדיון אפילו משפטי? אינני יודע אם זה יהיה כל כך נכון לדון בנושא זה במליאת הכנסת. מה עוד, כיוון שאני מזדהה עם הקריאה שלך לאהבת חינוך ולא לשנאת חינוך, ותוך כדי דיבורך ניסיתי לדמיין לעצמי איך הדיון יכול להתפתח במליאה, לאילו כיוונים הוא יכול לפנות באווירה שבה אנחנו חיים עכשיו – אני מוכרח להודות שלפי הרגשתי כדאי להימנע מלדון בנושא הזה.

לכן אשמח מאוד אם תסתפק בתשובתי. אבל אם תרצה לערוך דיון בנושא זה, אני לא אתנגד לך שיהיה דיון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עובדיה עלי, מהי תגובתך על ההצעה של סגן השר?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מודה לסגן השר על התשובה ועל כך שהוא מוכן שיתקיים דיון במליאה. אני ער לאפשרויות שסגן השר הצביע עליהן. אני מוכן להסתפק בתשובת סגן השר, ואני מבקש להבהיר דבר אחד: אמרתי, וחזרתי חזר והבהר, שאין לי ספק שהדברים נעשו בתום לב, ואין כל נפקא מינה אם התביעה העלתה את העניין הזה או לא. עצם הפרסום של הנושא והמשמעויות שיכולות להיגזר ממנו הם שהביאו אותי לדיון במליאת הכנסת. לכן אני מסתייג מהמלה כמעט. בהקשר זה אני חושב שצריך להזדהות עם הדברים שלי.

אם כך, אני מבקש להסתפק בדברייך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, שלא תהיינה פרשנויות להערה שלי. כשאמרתי להיפך התכוונתי שיום יבוא, והוא לא רחוק, כאשר יש איזו השתלחות פוליטית קשה מאוד מכיוון הפוך, שגם-כן תבוא יוזמה דווקא מן הצד ההפוך. זה בוודאי יבוא.

ברור שאם המציע מסתפק בתשובת סגן השר, אין הצעה אחרת. בזה נגמר העניין.

בנימין טמקין (מרצ):

מכיוון שאין הצבעה – – –

היו"ר ש' וייס:

זה אותו דבר כמו הצעה אחרת. אבל אי-אפשר, עם כל החברות, לכופף את התקנון עד כדי כך. אני כבר כופפתי אותו היום.

חברי הכנסת, יש לי הודעה לפרוטוקול. כיוון שקראתי לחבר הכנסת בדש פנחס בדש, הוא מבקש להודיע, וזה יירשם בפרוטוקול: "שמי תוקן בתעודת הזהות לפני שלושה חודשים מפנחס לפיני". אם כן, אני מבקש להכניס את זה כרגע לסדר שלנו. הוא מצטרף למשפחת יוסי שריד, יוסי כץ, פיניה, מוטה, דדי ואחרים. תודה רבה. נרשם בפרוטוקול.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ש' וייס:

מה לעשות? זה רצונו ואנחנו צריכים להכניס את זה כתיקון.

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הגבלת מועמדות)

(הצעת חבר הכנסת א' יחזקאל)

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לפנות אליכם ולאפשר להזיז סעיף מן המקום האחרון בסדר-היום. זו הצעת חוק תתקס"ט של חבר הכנסת אבי יחזקאל, הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הגבלת מועמדות). הוא ינמק אותה במסגרת חצי דקה מהמקום, ושר המשפטים התחייב, במשך שתי שניות, לאפשר את המשך התהליך. מסיבות אישיות, לא שלי, אני נעתר מאוד לבקשה. אני מקווה שהכנסת סומכת על שיפוטי. בבקשה, חבר הכנסת אבי יחזקאל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך ולמזכירות הכנסת על שהואלתם להקדים את תורי, ואני מודה לחברי הכנסת הבאים בתור אחרי על שנענו לבקשה.

להווי ידוע שיש היום בעיה בנושא עיסוקם של חברי הכנסת, בעיקר ברמה הציבורית, רמת הבחירות שלהם, ועדיין יש תפקיד אחד – ניתן שחבר כנסת ייבחר לתפקיד ראש רשות ולתפקיד חבר כנסת. נכון להיום נוצר מצב שגם בעיני הציבור – בכל אופן גם בעיני שלי – מן הראוי שחברי כנסת שנבחרים, וגם ראש רשות, איש איש ייבחר לתפקידו וימלא אותו במשך כל שעות היממה.

אני יודע שלצורך הנושא הזה ניקיון הכפיים הציבורי מוגדר היום בשאלת הביצוע, בשאלת ההתעמקות בתפקיד. ולכן, גם הממשלה ושר המשפטים העניקו לצורך העניין הזה חופש הצבעה, אבל נדמה לי שמן הראוי שיחל תהליך של התדיינות ציבורית וחקיקתית האומרת שבחוק-יסוד: הכנסת (תיקון), ראש רשות מקומית, לרבות ראש עירייה, ראש מועצה מקומית, ראש מועצה אזורית – –

רון נחמן (הליכוד):

גם שר, גם סגן שר וגם יועצים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

– לא יוכל להיות חבר הכנסת. לצורך העניין אני חושב שגם שדולת ראשי הרשויות בקרב חברי הכנסת תישמר, האינטרסים שלהם יישמרו.

לכן אודה לכם אם אפשר יהיה לפתוח את זה לדיון.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת כדי שהיא תחליט באיזו ועדה העניין יידון. תודה.

רון נחמן (הליכוד):

נציג הגליל בכנסת ידפוק אותו. זה מה שאתם רוצים.

חגי מירום (העבודה):

רון נחמן (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, יש עוד דרך פרלמנטרית להשפיע – באמצעות הצבעה.

רון נחמן (הליכוד):

תצביע.

היו"ר ש' וייס:

עוד לא הצבענו. לא לדבר. חברים, התכוונו שזה יהיה תהליך מהיר. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה למנוע כהונתו של ראש רשות מקומית כחבר הכנסת כבר נדונה בכנסת במסגרת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם. בתיקון מס' 5 של החוק משנת התשמ"ח-1988 נאסרה על חבר הכנסת הכהונה של ראש רשות מקומית בתור "עיסוק נוסף", אולם זמן קצר לאחר שנכנס התיקון לתוקפו, ביום 1 בספטמבר 1989, בוטלה אותה הוראה בתיקון מס' 7 של החוק האמור.

אנו עדים להתלבטות של חברי הכנסת בסוגיה זו של כפל תפקידים – של חבר הכנסת שהוא גם ראש רשות מקומית.

ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה שלא להתערב בהתלבטותה של הכנסת, כדי שהסוגיה תוכרע לפי הבנתם ורצונם של חברי הכנסת, ללא נקיטת עמדה מצד הממשלה, כדי לאפשר לסייעות הקואליציה חופש הצבעה בנושא.

אני מסכים, לפיכך, כבוד יושב-ראש הכנסת, להעברת הצעת חוק זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, אתה תעשה את זה גם מהר מאוד, נכון? אני מבקש ממך.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, יש יותר מאשר טעם לפגם, חבר הכנסת אבי יחזקאל, כאשר אתה מעלה את ההצעה הזו כמה שעות לאחר שהקלפיות האחרונות של מערכת הבחירות לרשויות המקומיות ננעלו והתוצאות ידועות.

יחס הכוחות בין ראשי הרשויות המקומיות באופוזיציה, והם חמישה, לבין ראשי רשויות מקומיות שהם חברי כנסת בקואליציה, והוא רק אחד, נשתנה. היו בחירות, המצב נשתנה, יחסי הכוחות השתנו, ואין זו סיבה מספקת להעלות היום את הצעת החוק הזו מתוך ראייה פוליטית צרה.

לעניין עצמו. אמרתי בלשון המעטה, שיש בזה יותר מאשר טעם לפגם. יש כאן כנראה גם חשבונות פוליטיים צרים, בין-סיעתיים ואולי גם פנים-סיעתיים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לא נכון.

דוד מגן (הליכוד):

אבל מה שאתה מנסה היום לעשות הוא להתערב בהחלטה של ועדת הכנסת, שקיבלה תוקף של חוק, ואנחנו מדברים על חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, אחרי הרבה מאוד ויכוחים שנמשכו הרבה מאוד שנים לגבי מעמדו של ראש רשות מקומית ביחס לחברי הכנסת האחרים שלהם משלח-יד אחר והם עוסקים בו.

ההפרדה הזו בין ראש רשות מקומית לבין חבר הוועד הפועל של ההסתדרות הכללית, או המזכיר הכללי של ההסתדרות הכללית, או תפקידים אחרים, אפילו של בעלי מקצועות חופשיים, ההפרדה הזו היא מלאכותית.

רון נחמן (הליכוד):

מזכיר מפלגת העבודה.

דוד מגן (הליכוד):

הכנסת צעדה צעד אחד קדימה, צעד רציני מאוד, כאשר הגבילה את חברי הכנסת בעיסוקים הצדדיים, בכל התחומים, לרבות ראשי רשויות מקומיות. ואחרי שהכנסת ביצעה את הצעד הזה – אחרי ויכוחים ארוכים, והייתי מרשה לעצמי לומר דיונים מעמיקים – אין טעם היום לבוא, ואני מתפלא, נכבדי שר המשפטים, על תמיכתה, אולי בחצי שתיקה של הממשלה בעניין שהוא פנימי של הכנסת, בעיסוק בעניין הזה.

הרשה לי, אדוני היושב-ראש, להשתמש גם ברקורד שלך. אני מצטער מאוד על שהיושב-ראש לא יכול להשתתף בדיון, ואולי כן. חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני מדבר אליך במגמה לשכנע אותך למשוך חזרה את ההצעה שלך. תשאל את היושב-ראש, אשר ביצע מחקרים רבים בנושאים הללו, איך היו נראות הכנסות האחרונות לו גדעת את האפשרות של צמיחתה של הנהגה מקומית לעבר הנהגה הלאומית.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני לא גודע, עם כל הכבוד.

דוד מגן (הליכוד):

זה מה שאתה רוצה לעשות.

אני פונה אליך ואל חברי הכנסת טרם הצבעה. בסוגיה הזאת השאירו את שיקול הדעת לציבור. אותו ציבור שבוחר חברי כנסת הוא יחליט אם הוא יבחר חבר כנסת שהוא ראש רשות מקומית או לא; או הציבור שבוחר ראש לרשות המקומית הוא שיחליט אם הוא בוחר ראש רשות מקומית שהוא חבר כנסת או לא. ההכרעה הזו נמצאת בידי הציבור, והכנסת לא יכולה להפקיע את זכות ההכרעה מידי הציבור הרחב.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה לשאול שאלה שלגבי ההכרעה שלי כרגע תהיה חשובה מאוד. אני הוטעיתי שלא במתכוון וטעיתי. חשבתי שיש פה הסכמה סוחפת. על רקע איזה עניין אישי הסכמתי שזה יעבור לראשית סדר-היום. כעת אני עומד בפני בעיה.

פיני בדש (צומת):

יש הטעיה: זה היה צריך להיות מאוחר יותר.

היו"ר ש' וייס:

אני עומד כאן בפני בעיה אמיתית, ואינני רוצה לפגוע בכללי המשחק של הכנסת. שאלתי: האם העובדה שנצביע עכשיו פוגעת במישהו?

פיני בדש (צומת):

בוודאי.

רון נחמן (הליכוד):

כן.

פיני בדש (צומת):

זה היה צריך להיות בסוף סדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

מכיוון שמדובר בהצעה טרומית, יש עוד הרבה כלים לחסום אותה, מי שירצה. לכן אני לא רואה בזה פגיעה קשה בכללי הצדק הטבעי. נצביע עכשיו.

פיני בדש (צומת):

זה לא בסדר, זה היה צריך להיות בסוף סדר-היום.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי להגיד מלה.

היו"ר ש' וייס:

יש כאן בעיה, אני מודע לכך. אני רוצה לברר: אם לא נצביע עכשיו, אפשר להצביע ביום אחר מבחינת התקנון?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אבל למה לא?

היו"ר ש' וייס:

תראה, יש כאן טענת אמת, יש פה טענה רצינית. מותר לחברי כנסת להתכונן להצבעות כאלה כשסעיף מופיע בסוף סדר-היום. אני טעיתי, אני מודה, אני לא רוצה שבגלל הטעות שלי ייפגעו כללי הצדק של חברי הכנסת. אני חשבתי שיש כאן הסכמה סוחפת, כך הובהר לי, לכן – – –

סאלח טריף (העבודה):

נעבור להצבעה.

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, יש פה כללים של צדק טבעי, והם חשובים באותה מידה, יותר מטעות של יושב-ראש הכנסת, שלא מתוך רצון רע של מישהו הוטעה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מסכים שזה יוצבע בשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:

אתה מסכים. יש אפשרות תקנונית? הממשלה מוכנה לבקש שההצבעה תהיה בשבוע הבא?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לכם. חברי הכנסת, אנחנו חוזרים לסדר-היום.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רציתי – – –

היו"ר ש' וייס:

עשיתי את מה שרציתי.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רציתי לפני זה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, לגבי התכנים תהיה לכם זכות להתבטא.

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד).

התשנ"ד–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני קורא עכשיו לחבר הכנסת צחי הנגבי, ואני מתנצל בפני סגן שר הביטחון. הוא היה צריך להיות לפני כל הסעיפים, חברת הכנסת נעמי חזן לא היתה, זה קצת השתבש, אנחנו מתקנים. אני יודע שסגן שר הביטחון אתנו כל הזמן, ואני מתנצל על עיכוב קל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה קרה?

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מעבירים פה איזה חוק ומייד חוזרים אליך. אגב, זה היה בסדר-היום קודם.

צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מביא בשם ועדת הכלכלה את הצעת החוק לתיקון פקודת התעבורה. הצעת החוק נקראת: הסדר חנייה ארצי אחיד, והיא הובאה ביוזמתו של חבר הכנסת חגי מירום לקריאה טרומית, ולאחר מכן, באישורה של הכנסת עבר החוק הזה לוועדת הכלכלה, אשר הכינה אותו לקריאה ראשונה. החוק עבר בקריאה ראשונה והוא מגיע לקריאה שנייה ושלישית היום ללא הסתייגויות, לא מטעם הממשלה ולא מטעם חברי הוועדה.

אחת התופעות היפות בכנסת, רבותי חברי הכנסת, היא העובדה שבועדות הכנסת ניתן לגבש הסכמות של קונסנסוס בין אנשי קואליציה ואנשי אופוזיציה ולהתייחס באורח ענייני לחלוטין לסוגיות שמטרידות את האזרח בחיי היום-יום שלו.

יש לנו מדינה נפלאה ויש לנו אזרחים נהדרים, אבל בהרבה מאוד סוגיות יש תופעה של ביורוקרטיה, תופעה של הותרת חוליים אנכרוניסטיים, ישנים נושנים, על כנם, בלא שהמערכת נערכת ומתארגנת להתמודד עם התופעות הללו, שמקוממות כל אזרח. הדברים האלה מטרידים את הציבור וממאיסים עליו, במידה רבה, את חיינו.

אחת התופעות הללו היא תופעת החנייה, בעיקר במרכזי הערים הגדולות. זו איננה תופעה ישראלית טהורה, זאת תופעה שמייחדת את כל העולם המערבי התרבותי ויש בה משום יצירת עומסים שגורמים ללחצים, פוגעים בכושר המסחר בערים הללו, גורמים לתאונות, כי הם יוצרים לחץ ועצבנות רבה בקרב הנהגים, ויש להם גם השפעות כלכליות ברורות.

ועדת הכלכלה עוסקת בתחום הזה במגוון רחב של סוגיות ובכמה חוקים שהגיעו אלינו, והיום אנחנו מביאים את החוק, שחבר הכנסת חגי מירום יזם אותו, לכלל סיום, אחד מני כמה נדבכים, שבסופו של

דבר, כך אני מקווה, ייעלו את יכולת החנייה בערים הגדולות. החוק מנסה לשפר את היכולת לחנות בכל אתר ואתר בכל אחד ממרחבי החנייה במדינת ישראל, תוך שימוש בכרטיס חנייה אחיד, אחד בלבד, בדימונה, בקריית-שמונה, באילת ובשומון, בירושלים, בתל-אביב, בחיפה, בבאר-שבע. בכל המקומות הללו – כך הציע לנו חגי מירום, והוועדה קיבלה את הצעתו – יהיה שימוש בכרטיס אחד בלבד, שיעוצב, יונפק ויימכר לציבור הרחב באמצעות המרכז לשלטון מקומי אשר מאגד את כלל הרשויות המקומיות בישראל.

אני רוצה רק לייחד את סיום דברי לשינויים שחלו בהצעת החוק הזו למן הרגע שבו היא הוגשה לכנסת ונדונה בשתי הקריאות הראשונות. על המונח המקורי שהשתמשנו בו, "הסדר חנייה ארצי", נוספה המלה "אחיד" – "הסדר חנייה ארצי אחיד" – וזאת במטרה להדגיש שמדובר במידה רבה בשינוי מהפכני, וההסדר הזה, כאמור, יחול בכל רחבי הארץ.

אחרי סעיף 70א נוסף סעיף 70ב, ובו פסקה המבהירה כי נהג הרכב הוא שזכאי לבחור אם ברצונו להשתמש בכרטיס הזה על-פי הסדר החנייה שיהיה מקובל על השלטון המקומי, או תהיה לו גם הזכות – כמובן, אם הרשות המקומית מטעמיה שלה מוזילה את המחיר ויוצרת הסדר חנייה מקומי, שבמקום הזה עצמו הוא יהיה בתוקף והוא יהיה נמוך מן הסכום שנקב בכרטיס החנייה הארצי – להחליט ולהשתמש בכרטיס המקומי.

ושינוי נוסף: אנחנו הסמכנו את שר הפנים ואת שר התחבורה לקבוע, באישורה של ועדת הכלכלה, את גובה התשלום. אנחנו שינינו את זה, והשרים, באישור ועדת הכלכלה, יוכלו לקבוע את הסכום המרבי של ההסדר הזה, ובזאת אנחנו מאפשרים לרשויות להוזיל באופן עצמאי את המחיר של החנייה לאזרח על-פי כללי השוק ותנאי ההיצע והביקוש באותה רשות מקומית.

אני רוצה לברך את חבר הכנסת חגי מירום על תרומתו, על יוזמתו. יש, כאמור, בוועדה הצעות חוק נוספות של חברים מן הקואליציה ומן האופוזיציה, ואני מקווה מאוד שבמהלך התקופה הקרובה נביא אותן לאישורכם, על מנת להביא בשורה לציבור הנהגים במדינת ישראל.

אני רוצה גם להודות ליועץ המשפטי של הוועדה ושל הכנסת, עורך-הדין צבי ענבר, אשר היה לעזר למען הבאת חוק שאין לו הסתייגויות והוא מסדיר את הבעיה הזאת בכל התחומים ובכל המישורים.

היו"ר ס' טריף:

תודה ליושב-ראש ועדת הכלכלה.

אני מתכבד להזמין את המציע, חבר הכנסת חגי מירום, לשלוש דקות, על-פי החלטת ועדת הכנסת, לפי סעיף 148. זו החלטה יפה של ועדת הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא בכל יום מזדמן למחוקק לבוא עם הצעת חוק שיש לה השפעה על הארץ כולה, על תושבי הארץ כולם. האמת ניתנה להיאמר, שיוזמי הצעת החוק הזאת הם אזרחי המדינה. הם פנו במכתבים, הם התלוננו על הקושי שיש להם בשימוש ביישוב אחד בכרטיס אחד וביישוב אחר בכרטיס אחר, על הקנסות שנגרמים להם, על הקושי שלהם לרכוש כרטיסים בכל רשות עירונית.

על כן, הצעה זו באה להסדיר את העניין בהסדר ארצי כולל. נלך כולנו לבנק הדואר או לאיזה מקום אחר שהשלטון המקומי יקבע אותו, נקנה אגד של כרטיסים ונוכל להשתמש בהם בירושלים, במטולה, באילת ובכל מקום אחר.

דן תיכון (הליכוד):

איך יחולק הכסף בין הרשויות המקומיות?

חגי מירום (העבודה):

יש הסדר חלוקה, יש שיטה. השלטון המקומי היה שותף אתנו בעניין הזה. הוא לא אהב אותו בתחילה, חבר הכנסת תיכון, ואתה עלית כאן על אחת הבעיות שהיו. אבל בסופו של דבר הוא הצטרף אתנו לתהליך.

זה יהיה לבחירתו של האזרח, אם לקנות כרטיס מוזל ברשות המקומית, אם לקנות אגד כרטיסים במחיר שוועדת הכלכלה תשלוט בו ותבחן אותו מעת לעת, ואני מקווה שהוא יהיה מחיר סביר גם לאזרח.

כאמור, האזרחים חוללו את הצעת החוק הזאת. אני הייתי להם לפה כאן, ואני מקווה מאוד שהכנסת תתאחד כולה בחקיקה שיש בה משום הליכה אל הצרכן, הליכה אל האזרח ואיזו הצדעה לעבר הצרכים שלו. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום.

אנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד), התשנ"ד-1993. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 1

בעד סעיף 1 – 19

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

בעד – 19, נגד – 1, אין נמנעים. אני קובע שהצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד), התשנ"ד–1993, נתקבלה בקריאה שנייה.

אנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שלישית. מי בעד? מי נגד? נא להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד), התשנ"ד–1993, נתקבל.

דן תיכון (הליכוד):

עכשיו צריך לטפל בכפל קנסות.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת תיכון, לא מדברים עכשיו; עדיין לא הכרזתי על תוצאות ההצבעה.

ראו זה פלא, 18 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים.

אני קובע שהצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד), התשנ"ד–1993, נתקבלה בקריאה שלישית.

אני מברך את חבר הכנסת חגי מירום ואת כל אלה אשר עמלו על המלאכה. אנחנו נמשיך בסדר-היום.

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – זכויות יוצא צבא בשירות מילואים)

התשנ"ג–1993

(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)

היו"ר ס' טריף:

אנו עוברים להצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – זכויות יוצא צבא בשירות מילואים), התשנ"ג–1993; הצעת חוק תרפ"ו.

אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת נעמי חזן, מציעת החוק. ישיב סגן שר הביטחון. בבקשה, חברת הכנסת חזן.

דן תיכון (הליכוד):

האם חברי הכנסת קיבלו את סדר-היום המתוקן?

שאול יהלום (מפד"ל):

לא קיבלו.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת לא קיבלו את סדר-היום המעודכן. האם אפשר לדאוג לכך שנקבל לפחות את סדר-היום?

היו"ר ס' טריף:

בהחלט, אנשי המזכירות שמעו את דבריו ויטפלו בעניין. בבקשה, גברתי.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להגיש הצעת תיקון לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986, בדבר זכויות יוצאי צבא בשירות מילואים.

כידוע לכול, חובת שירות מילואים היא חובה אזרחית שממלאים אותה אלפי ואפילו רבבות אזרחים כל שנה. אין חולקים על החובה הזאת, היא נעשית כחובה אזרחית, ציבורית ולאומית. הנטל הכבד מוטל בשנים האחרונות בייחוד על חיילי יחידות קרביות ויחידות מובחרות. הנטל על החיילים האלה ילך ויגדל בשנים הקרובות.

אך זכויות חיילי מילואים הן כמעט בגדר סוד כמוס. קובץ ההנחיות לחיילי מילואים הנמצא אצל קציני הקישור אינו נגיש לחיילים. לכן, לא כל חיילי המילואים מודעים היטב לזכויותיהם; את חובתם הם ממלאים ברצון.

לדוגמה, לא ידוע לחיילי מילואים בצורה מסודרת כי יש לפי החוק התרעות לזימון למילואים. צו רגיל צריך להישלח 44 יום לפני השירות. לגבי שירות של יום אחד עד שלושה ימים, חייב חייל המילואים לקבל התרעה של שבוע, אם הצו נמסר אישית, או 12 יום אם הצו נמסר בדואר. התאריך הקובע לגבי זימון למילואים הוא יום חותמת הדואר על המעטפה של הצו.

חייל מילואים איננו יודע בהכרח מה מספר הימים המקסימלי שהוא חייב לשרת כל שנה. גברים בדרגות טוראי וטוראי ראשון חייבים לשרת 42 ימים במילואים, 34 ימים רצופים בלבד. גברים מעל לדרגת רב-טוראי חייבים לשרת 48 ימים. גברים מעל גיל 50 חייבים לשרת 12 ימים.

חייל מילואים היום לא יודע בהכרח מה המרווח המותר על-פי החוק בין שירות לשירות. אלה שזומנו ל-22 ימים ומעלה – מינימום 30 ימי התרעה לזימון קצר ו-90 ימי התרעה לזימון לארבעה ימים ויותר. זה גם קבוע בחוק – אפילו ישתנו התאריכים של הלוח האזרחי.

חייל מילואים איננו יודע בהכרח מה הזכויות שלו להגשת ערעור בבקשה לדחייה או בבקשה לביטול שירות מילואים. דבר זה גורם להרבה חיילי מילואים, במיוחד לחיילים שיש עליהם נטל כבד ביחידות קרביות, לעתים קרובות מצוקה גדולה מאוד.

כדי לצמצם למינימום את הנזק שנגרם לחייל ולאפשר לו להיערך לקראת שירות מילואים, חשוב מאוד שהחייל ידע בצורה מסודרת מה הן זכויותיו. בעקפין יש בכך גם תרומה למשק המדינה, שכן מעסיקים יכולים להיערך לשירות מילואים של העובדים שלהם. גם באופן כללי חשוב מאוד לשפר את הקשר בין שלטונות צה"ל לבין חיילי המילואים. לכן בא התיקון להצעת חוק שירות חובה שאני מציעה.

הצעת החוק שלי קובעת, שלא ייקרא יוצא צבא לשירות מילואים, אלא אם וידא שר הביטחון כי יוצא הצבא מודע לזכויותיו, וההודעה הזאת נמסרה בצורה מסודרת עם צו הקריאה לשירות מילואים.

אני מטפלת בהצעת החוק הזאת כתוצאה מפניות רבות של חיילי מילואים, ואני נמצאת במשא-ומתן ממושך עם שלטונות הצבא ועם שר הביטחון ומשרד הביטחון. בתחילה הביע ראש הממשלה ושר הביטחון התנגדות להצעת החוק הזאת, אבל בכתב הודיע לי לפני כחודש ימים שהוא איננו מתנגד להצעת החוק.

אני מבקשת את תמיכת הכנסת בהצעת חוק זו, שיכולה בהחלט לסייע ולהקל על רבבות חיילי מילואים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. בבקשה, אדוני, סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבר ציינה חברת הכנסת ששר הביטחון הודיע לה שאנחנו לא נתנגד לדיון בהצעת החוק הזאת בוועדה, על מנת להגיע לפתרונות המיטביים שיאפשרו לחיילים לדעת את זכויותיהם במועד.

עם זאת, מכיוון שאנחנו עוסקים פה בעניין שיש לו משמעות לגבי חלק גדול מאוד מאזרחי המדינה, אני רוצה בכל זאת לציין, שגם היום נמצאים מקורות מידע לא מעטים, שמהם חיילי המילואים מקבלים, ויכולים לקבל, את המידע הנדרש להם, כדי לדעת מה הן הזכויות היסודיות שלהם בשירות בצה"ל, ועדיין נבחנות בצה"ל כל הזמן דרכים נוספות, בהתאם להתפתחות הטכנולוגית ובהתאם להתפתחות של הרגלי קבלת המידע בציבור, כי בהרבה מאוד תחומים הציבור הולך ומתרגל לקבל מידע באמצעי תקשורת, שבעבר לא ידענו אותם ולא הכרנו אותם; עכשיו הוא מגיע לכל אחד מהאזרחים בצורה שוטפת, אליו הביתה, אם באופן יזום ואם על-פי רצונו.

אני רוצה לומר, שבשירות ה"טלמסר", למשל, מצויות כיום תיבות מידע המאפשרות לכל איש מילואים להתעדכן כרצונו בהנחיות הזימון הרלבנטיות לשנת העבודה העדכנית. לא רק זאת, אלא צה"ל אף מעוניין לאפשר לחברות נוספות, העוסקות בשירותי מידע טלפוני, לכלול במסגרת שירותיהן תיבות מידע אלה.

הדברים האלה חשובים בכך שהם באמת מאפשרים לכל חייל מילואים, אשר מעוניין בכך, להתעדכן באופן ישיר, באופן אישי, לדעת היטב את זכויותיו, ואם יש צורך, לעמוד עליהן.

מכיוון שהנושא חשוב, מכיוון שהוא נוגע לאיכות החיים, שר הביטחון הסכים שהנושא יעבור לוועדה. בוועדה ייבחנו הדרכים השונות האפשריות, ואני מקווה שכתוצאה מהדיון בוועדה גם תיקבע הדרך המיטבית לוודא שחיילי מילואים יודעים את זכויותיהם בזמן. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה טרומית על הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – זכויות יוצא צבא בשירות מילואים), של חברת הכנסת נעמי חזן. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוץ והביטחון?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון זכויות יוצא צבא בשירות מילואים), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

התוצאות הן 14 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובע שהצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – זכויות יוצא צבא בשירות מילואים), התשנ"ג–1993, נתקבלה בקריאה טרומית ותועבר להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוץ והביטחון.

הצעה לסדר-היום

ברicht עצירים ביטחוניים מכלא דהרייה

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בהצעה לסדר-היום מס' 2533 בנושא: בריחת עצירים ביטחוניים מכלא דהרייה – מאת חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, נכבדי סגן שר הביטחון, אינני יכול לפתוח את נאומי בלי שאביע לפני כן תמיהה על כך, שכאשר נדרשה הממשלה לחוות דעתה, האם יש דחיפות בדיון בתופעה העגומה והמפחידה של בריחת חמישה עצירים ביטחוניים המוגדרים על-ידי צה"ל כעצירים מסוכנים, אור ליום שישי האחרון, אמר נציג הממשלה לנשיאות הכנסת, שהוא אינו רואה דחיפות בנושא; ורק בהתערבות של ועדת הכנסת אנחנו נדרשים היום לנושא. אני מקווה שבהמשך תאשר הכנסת לכלול בסדר-היום שלה את הנושא החשוב הזה. אסור לנו להשלים עם הפיכתו לשגרה.

חברי הכנסת, כפי שהזכרתי, אור ליום שישי, 12 בנובמבר 1993, לפני כחמישה ימים, ברחו חמישה עצירים מכלא דהרייה. העצירים מוגדרים בצה"ל כעצירים מסוכנים. בינתיים מתנהל במשך חמישה ימים ולילות מצוד נרחב שעורכים כוחות הצבא והמשטרה, ולצערנו הרב, בינתיים, עד לרגע זה, ללא תוצאות. סגן שר הביטחון בוודאי יוכל לפרט ולומר מה הן העלויות ומה הן ההשקעות בחיפושים אחר אותם עצירים מסוכנים.

לנוכח החומרה שבאירוע, וחמור יותר – הסכנה של התרופפות השמירה והמשמעת במתקני צה"ל, אני חושב שיש צורך דחוף בקיום הדיון הזה, ואני מבקש להזהיר את חיילי צה"ל הממלאים את המשימות הללו לבל ילכו שבי אחר האופוריה הציבורית המתנהלת בחלק מכלי התקשורת, כאילו השלום הגיע, צריך לשבת על זרי דפנה, "ממילא משחררים אסירים", אז מה יעלה ומה יגרע עוד אסיר, מה יעלו ומה יגרעו עוד חמישה עצירים?

רק הבוקר התבשרנו על הצלחה יוצאת מן הכלל של זרועות הביטחון, אשר הצליחו לשים את ידם על חוליית מחבלים, אנשי "פתח" הקשורים לאש"ף, אשר רצחו בשלוש השנים האחרונות ארבעה מאזרחי מדינת ישראל.

אסור שחיילי צה"ל, הלוכדים את החוליות הללו, השומרים לבל יברחו האסירים, העצירים והרוצחים הללו ממתקני הכליאה, אסור שהם יחשבו לרגע שהם מבצעים עבודת שווא, כי ממילא "ההסדרים המדיניים" ישחררו את כל הרוצחים והמחבלים הללו.

נכבדי סגן שר הביטחון, אני מודה שהתופעה של בריחת אסירים ועצירים אינה נחלתו של צה"ל בלבד. גם במגזר האזרחי אנחנו נתקלים בכל שני וחמישי במקרים שבהם בורחים אסירים מבתי-המאסר הרגילים של שירות בתי-הסוהר. אבל אני מבקש להפנות את תשומת לבך לכך שהתופעה גברה בחודשים האחרונים, יותר נכון מספטמבר, מאז חתימת הסכם העקרונות בין ערפאת לבין ראש הממשלה רבין, בין ערפאת וארגון הטרור אש"ף לבין ישראל. מאז, הלך וגבר גל הבריחות המוצלחות מבתי-הכלא בישראל – אם כי זה לא התחום הבלעדי שלך, אלא זה תחום של שר המשטרה. אבל במגזר האזרחי אני יכול איכשהו לעבור לסדר-היום. למשל, כאשר בליל שבת, 5 בנובמבר 1993, הצליחו שני אסירים להימלט מכלא דמון שבכרמל, אני הסתפקתי בפנייה כתובה, בשאילתא לשר המשטרה, כדי להצביע על כך שזאת עוד חוליה אחת בשרשרת הבריחות ולקרוא לגורמי הביטחון הפנימי לסדר, לעירנות ולדריכות.

חברי הכנסת, אני חושב כי אין להסתפק בפעולות שנקט צה"ל, וצה"ל נקט פעולה פשוטה ומתבקשת. על רקע אותה בריחה מבישה ואותו מחדל של כוחותינו בכלא דהרייה – ואמרתי מה היתה האווירה

ומה האווירה היום – מינה אלוף הפיקוד קצין בודק. הקצין הבודק הגיש שלשום את המלצותיו לאלוף הפיקוד, ואנחנו קוראים שאותו קצין קורא לבצע שינויים במערך כוח האדם במתקן הכליאה לנוכח הליקויים בתפקוד האחראים למתקן הכליאה. הוא עוד קובע בממצאים, שבמתקן הכליאה לוקים בחוסר עירנות, בזלזול בפקודות, והאחראים אינם מקיימים את סדרי השמירה, וזאת הנקודה העיקרית: האווירה של שלום כביכול והתרופפות המשמעת, והמחיר הגדול שאנחנו ניתבע לשלם, חלילה, בגלל אותה אווירה, שבעיני היא מלאכותית אבל יש, כנראה, כמה גורמים בצבא, בדרגים הביצועיים, שנוטים לקבל אותה ולהיכנס אליה ובכך גורמים להתרופפות המשמעת.

לפי התיאורים שקיבלתי – אני לא רוצה להלאות את חברי הכנסת – הברחה היתה פשוטה ביותר: שעת לילה, לפני הזריחה, אותם חמישה עצירים מסוכנים, שמוגדרים כאנשי "הג'האד האסלאמי" וה"חמאס", ניסרו את הסורגים בתאיהם, פרצו את הגדרות ויצאו מהמתקן. ומתי גילו זאת כוחותינו? רק בבוקר. בשעת המפקד התברר פתאום שחסרים אותם חמישה מחבלים מסוכנים.

אינני יודע, נכבדי סגן השר, אם תסכים שנערוך דיון בעניין במליאת הכנסת. אני חושב שצריך לתת הזדמנות לחברי הכנסת לפנות מעל הבמה הזאת לכל גורמי הביטחון, גם בראייה הצה"לית וגם בראייה המשטרתית, בשירות בתי-הסוהר, לעקוב אחרי ההתפתחויות המדיניות וגם להיות מודעים לסכנות הביטחוניות הכרוכות וקשורות בהתפתחויות המדיניות.

לא רק שאין מקום לשאננות ולאופוריה, יש מקום ליתר-דריכות, כדי למנוע נזקים וחבלות בגוף ובנפש, ואפילו הייתי אומר: באותו סיכוי לשלום.

טוב שיהיה דיון במליאת הכנסת, ואני מקווה שהכנסת תאשר את הצעתי לכלול את הנושא החשוב הזה והדחוף הזה בסדר-יומה.

היו"ר ס' טריף:

תודה חבר הכנסת מגן. אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, מערכת הביטחון וצה"ל רואים בחומרה את אירוע בריחתם של העצירים הביטחוניים ממתקן הכליאה בדהרייה, ועושים כל שנדרש כדי למנוע הישנותו של אירוע חמור זה.

בליל 11-12 בנובמבר נמלטו חמישה עצירים ממתקן הכליאה בדהרייה. העצירים טרם נתפסו. השב"כ וצה"ל פועלים במאמץ מוגבר לאיתור העצירים וללכידתם.

עם היוודע דבר הימלטם של העצירים מינה אלוף פיקוד המרכז קצין בודק בדרגת אלוף-משנה, אשר בדק וחקר את האירוע והעביר את ממצאי הבדיקה לפרקליט של פיקוד המרכז. לאור ממצאי הבדיקה החליט אלוף הפיקוד לנקוט את הצעדים הבאים:

1. בתחום אחריותם של המפקדים – א. להשעות את מפקד מתקן הכליאה ולהמליץ בפני הרמטכ"ל להדיחו מתפקידו; ב. להדיח מתפקידו את מפקד פלוגת הכליאה; ג. פרקליט פיקוד המרכז בודק את הממצאים ומחווה את דעתו בדבר העמדתם לדין של האחראים.

2. הליקויים בתחום המבצעי טופלו ותוקנו מיידית.

3. אלוף הפיקוד הורה על שינויים בסדרי השמירה והאבטחה ועל יישומם של שינויים אלה גם במתקני הכליאה הפיקודיים האחרים.

חברי הכנסת, אין לי מה להוסיף על דבריו של חבר הכנסת מגן על החומרה של העניין. לצערי קרו מקרים בעבר, ואני מזכיר את העובדה הזאת לא על-מנת להקל, חס וחלילה, במקרה הנוכחי, אלא שמאוד הייתי רוצה לנתק אותו מהאירועים הפוליטיים, מפני שאחד הדברים המסוכנים הוא להחליק את צה"ל או את אנשי צה"ל, כמעט בכל מקרה, גם לוויכוח פוליטי.

לצערי, קרו מקרי בריחה בעבר, והם לא היו קשורים לא לתהליך שלום כזה או אחר ולא לתהליך מדיני כזה או אחר. יכולה להיות רשלנות. מערכת הביטחון צריכה לפעול ופועלת נגד המתרחשים, במלוא חומרת הדין.

אני חושב שכמעט מיותר לחזור ולציין, שהמלחמה בטרור נמשכת, ודאי מיותר לציין באוזני חברי הכנסת שהטרור נמשך. זאת אומרת, קציני צה"ל, חיילי צה"ל, המופקדים על מתקני הכליאה, אינם חיים באיזו אווירה פסטורלית, שכביכול הגיעו ימי המשית. הלוואי שהיינו מגיעים לכך, אבל יום יום אנחנו מתבשרים על מקרים אחרים, על רציחות, על ניסיונות לרצח, על דקירות, והמלחמה שלנו בטרור נמשכת כאילו לא היה תהליך שלום ואין קשר אתו. ברוח זו אנחנו נטפל במקרים מהסוג הזה, מפני שברור לנו לחלוטין – – –

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לקבל נתונים באשר לאירועים דומים שקרו במרוצת השנה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מוכן, בהחלט, להעביר לא רק – – –

דן תיכון (הליכוד):

— — אבל אולי היו מקרים רבים כאלה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם אתה רוצה רק של שנה – אין לי פה, אבל אני מעביר לך.

אני רוצה לציין, שברורה לנו היום חומרת הבריחה ומה הפוטנציאל הטרוריסטי שטמון בבריחה כזאת, לכן נעשה את כל המאמצים על מנת שמקרים כאלה לא יקרו.

אני מעריך, חבר הכנסת דוד מגן, שאם הדאגה היא באמת לוודא שמערכת הביטחון וצה"ל נוקטים את כל הצעדים הנדרשים על מנת למנוע הישנות מקרים כאלה, יותר טוב לדון בנושא בוועדת החוץ והביטחון. אני חושש שדיון פה במליאה, שלא יוכל להיכנס לפרטים של שמירה, בשום אופן לא יוכל להיכנס לתחום המבצעי אשר קשור אליה, בדרך הטבע עלולים הדברים לגלוש לוויכוח פוליטי רגיל ולא הייתי רוצה זאת, כיוון שהנושא, בהחלט, חשוב, ויש טעם לדון בו לעומק.

אני מציע שתצטרף להצעה שלנו להעביר את הנושא לוועדה, ובוועדה נדון בנושא בכל עומקו, על מנת שמקרים כאלה באמת לא יישנו.

היו"ר ס' טריף:

תודה. במסגרת הצעות אחרות – חבר הכנסת זאבי מבקש להסיר. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, ביקשתי להסיר כדי שאוכל לברך את חבר הכנסת דוד מגן על שהוא העלה נושא חשוב שהביטוי שלו במקרה דנן הוא בריחה מכלא דהרייה, אבל אני פוגש חיילים וקצינים שחיים באופוריה של השלום שפרץ כביכול, ויש לזה ביטוי ברמת הכוננות, הכשירות והעירנות שלהם בתחומים אחרים.

אפילו אם ניקח רק את הפלח הזה של דהרייה, של מתקן שיש בו אסירים, הרי כבר 20 שנה ויותר יש לנו מתקנים פשוטים, לא מסווגים, שמוכרים אותם לארצות אחרות, שבהם אנחנו מקבלים אתרעה בגדר. לא יכול להיות שהיום, עם ה"חמאס" ו"הג'יהאד" והמשך הטרור, נחזיק אסירים מסוכנים במה שקוראים: שטחים, ולא יהיו לנו אמצעי המיגון, השמירה והמניעה שלהם לברוח.

אני סבור שהדיון צריך להיות, אבל בתוקף הפרוצדורה ביקשתי להסיר.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת מגן, אתה מסכים להצעת סגן השר?

דוד מגן (הליכוד):

הסברתי את חשיבות הדיון שצריך להתקיים במליאה. אני מבקש שהדיון יתקיים במליאה.

היו"ר ס' טריף:

אם כך – נצביע. מי שיצביע בעד, יצביע בעד דיון במליאה. חבר הכנסת תיכון. מי שיצביע בעד – יצביע בעד דיון במליאה, ומי שנגד – נגד, וההצעה תועבר לוועדה. בבקשה, ההצבעה החלה. מי שנגד – זה להסיר.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 6

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

אלה הן התוצאות: בעד – 8, נגד – 6, אין נמנעים. אני קובע שייערך דיון במליאה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן: בריחת עצירים ביטחוניים מכלא דהרייה.

הצעות לסדר-היום המשא-ומתן עם אש"ף ועם ירדן והאירועים האחרונים ביש"ע
ובירושלים

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בהצעות הבאות לסדר-היום, מס' 2516, 2519, 2521, 2524, 2528, 2530, 2548, 2552, 2557 ו-2561. שר החוץ מגיע? הנושא: המשא-ומתן עם אש"ף ועם ירדן והאירועים האחרונים ביש"ע ובירושלים. יש שורה של מציעים; נתחיל עם חבר הכנסת שאול יהלום. ישיב על כל אלה ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, מר שמעון פרס. בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

דן תיכון (הליכוד):

עדיין לא קיבלנו את סדר-היום.

היו"ר ס' טריף:

נבקש, פעם נוספת, שיביאו. ראינו שיש שינויים, לכן ביקשנו את המעודכן.

דן תיכון (הליכוד):

על-פי סדר-היום, זה היה צריך להיות הסעיף הראשון.

היו"ר ס' טריף:

חל שינוי מסוים, זה נגמר, חבר הכנסת תיכון, עכשיו אנחנו צמודים לסדר-היום המקורי. יושב-ראש הכנסת התנצל על איזו אי-הבנה שחלה שם, אולי אדוני לא היה באולם, אבל מרגע זה והלאה אנחנו ממשיכים לפי סדר-היום שיש על שולחן. בבקשה, חבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל יום שעובר, כל פיגוע טרוריסטי שמתרחש בישראל וביש"ע, מחזקים ומוכיחים את מה שאנו טוענים זה חודשיים: ההסכם עם אש"ף הוא הונאה נוראה שמפריחה אשליה של שלום, אולם בפועל מתברר שההסכם אינו מביא עמו שלום, אינו מביא הפסקת הטרור ואינו חוסך קורבנות ודם. נשארנו באותו מצב, עם קו התחלה הרבה יותר גרוע, וזאת בשל הנפילה המדינית הבלתי שקולה של ממשלת רבין.

לאט לאט מודים ראש הממשלה ושריה שמשו לא בסדר, שמשו רקוב בהליך המדיני. "באש"ף יש בלגן" – אומר יצחק רבין בושינגטון; "הם לא מאורגנים" – הוא מוסיף. וחבר הכנסת אורי אור, יושב-

ראש ועדת החוץ והביטחון, מודה שההסכם עם אש"ף קבע למעשה את גבולות הקבע של מדינת ישראל.

אבל תראו איזו קואליציה מבולבלת יש לנו: באותו שבוע שבו אומר חבר הכנסת אורי אור שבקעת-הירדן חיונית לחלוטין לביטחון ישראל, אומר חברו לקואליציה, חברו למפלגה, סגן השר יוסי ביילין, יד ימינו של שר החוץ פרס, כי ישראל תוכל להמשיך ולהתקיים גם ללא בקעת-הירדן. נהר הירדן – אומר ביילין – הוא עניין סמלי, לא עניין ביטחוני. וביילין מוסיף: צריך לשנות את הקונצפציה שלפיה נהר הירדן הוא קו הביטחון במזרח. זוהי דוגמה מזעזעת – איך מפלגה תוקעת סכין בגב ערכיה. לפתע מתברר שגם היישובים בבקעת-הירדן הפכו להתנחלויות פוליטיות. ללמדך, שמי שמפלה בין יישובים ליישובים בארץ-ישראל, נחלת אבותינו, סופו שמפנה עורף ליישוביו שלו עצמו ולמתיישבים שיצאו בשליחותו להגשמה חלוצית.

יצחק רבין קובע שלא צריך את עמנואל ואריאל, סופו שיפנה עורף לכל ההתיישבות החלוצית והמגשימה. זו כנראה בשורת המאה ה-21 של שר החוץ ושל מפלגת העבודה.

אבל בשבוע שעבר התבררה עובדה מזעזעת, שמוכיחה מעל לכל ספק שיש להפסיק מייד את המשא-ומתן עם אש"ף, כל עוד לא ויתרנו בפועל על שטחי ארץ-ישראל ויישוביה. התברר כי חמשת הטרוריסטים שרצחו את חיים מזרחי, השם "יקום דמו, משתייכים ל"פתח". לא זו בלבד שהם רצחו, אלא הם דיווחו על מעשיהם לאחד ממפקדי "פתח" באזור. הפזמון "זה לא 'פתח' זה ה'חמאס'", שאותו התרגלנו לשמוע מפי דוברי הממשלה לאחר כל פיגוע בשבועות האחרונים, הוכח כפזמון של שקר. ועוד ראשי אש"ף מעזים לדרוש מהממשלה לשחרר את הרוצחים. הרי הבטחתם – הם אומרים – לא לעצור את אנשי אש"ף.

אבל ממשלה זו ממולכדת בטקס לחיצת היד של רבין עם ערפאת. במקום שתאזור אומץ ותגיד את האמת המתבקשת, ותודה בטעותה, ותחזור לשפיותה, היא מתפתלת ומתרצת, ומוותרת עוד ועוד.

ראש הממשלה מצהיר במפורש: אפילו ה"חמאס" יותר מאורגן ופחות מושחת מאש"ף. אש"ף – אומר רבין – הוא ארגון לא נקי; אש"ף – מוסיף רבין – הוא ארגון טרור, ואינו מסוגל להשתלט על משוגעים פלשתינים שיפגעו באזרחים שלנו.

אבל הצהרה לחוד ומעשה לחוד. בטאבה עוד התעקשנו קצת על נושאים ביטחוניים, אבל הדיווחים מקהיר מספרים על ויתורים מרחיקים לכת. צה"ל לא ישמור על ביטחון הדרכים והכבישים; קל וחומר לא יגדע את יד הטרוריסטים במקומות מגוריהם, ולא יהיה מי שירדוף אחריהם לשם.

מערכת הביטחון יודעת, שכ-90% מהפיגועים הרצחניים נמנעים בשלב ההתארגנות בשל עבודת מודיעין של שירותי הביטחון. היכן הם יהיו? מי יטפל במודיעין ובמניעת טרור? איך נמנע את מה שמגענו עד כה? זוהי טעות שהיא בגדר פשע להתעלם משאלות אלה, ולהעמיד את המדינה בפני מצב שאין ממנו חזרה.

מן הראוי שנקשיב לדברי סגן הרמטכ"ל אלוף אמנון שחק: "ההסכם יוצר בעיות ביטחון מורכבות, מסובכות וקשות. סיכול הטרור יהיה קשה אם לא תהיה פעילות מונעת"; או לדברי הרמטכ"ל ברק: "ההסדר שהושג עם הפלשתינים בעייתי. הוא עלול להוביל למציאות ביטחונית קשה וסבוכה".

דמי החללים שנרצחו לאחר חתימת ההסכם עם אש"ף זועק לממשלת ישראל ולמדינה כולה. עצרו, חשבו, עשו פסק זמן, חשבון הנפש. כך זועק דמו של יגאל ועקנין, שנרצח בפרדס ליד מושב בצרה, כך זועקים דמיהם של דרור פורר וערן בכר שנרצחו בוואדי-קלט. כך זועקים דמיהם של אילן לוי ואהוד רוט, שני המילואיניקים שנחטפו ונרצחו ברצועת-עזה, כך זועק דמו של חיים מזרחי שנרצח כשבא לקנות סחורה משכניו הערבים, וכך זועק דמו של אפרים איובי שנרצח בנסיעתו עם הרב דרוקמן, ייבדל לחיים ארוכים. ומצטרף אליהם בזעקה דמו של הבדואי סלמן עיד אל-הוואשלה, שנרצח באכזריות בעזה רק משום שחטא חטא נורא – למכוניתו היה מספר צהוב. השם ייקום דמם.

איזו ממשלה אטומה, איזו ממשלה טועה.

ומה התשובות שהממשלה הזו נותנת? ייבוש יש"ע, 4,414 דירות מוכנות עומדות ריקות ביהודה ובשומרון. בכל הארץ מוכרים דירות ממשלה במחירי הפסד של 50%. וכאן מוכנה הממשלה להפסיד הכנסות, ובלבד שהדירות תישארנה ריקות.

בניית מקלטים ושאר מבני ביטחון ביש"ע מוקפאת. לדוגמה, הבאתי בפני סגן שר הביטחון, שהצהיר כאן, מעל במת הכנסת, ולכן הבאתי את זה לפניו, שמקרים כאלה לא יהיו; הבאתי לפניו מסמכים על ביטול בנייה של חמישה מקלטים באבני-חפץ. עד היום אין תוצאות. יש דילול של כוחות צה"ל ביש"ע, ומאחזים ותצפיות מבוטלים. לא מאושרות השקעות ביישובים, בכלל זה יישובי הבקעה. ולעומת זאת, הצהרות יש למכביר, למן ביילין על הירדן הסמלי ועד אורי אור על המשטרה הפלשתינית שתטפל במתנחלים.

קראתי היום שחבר הכנסת אלי גולדשמידט ממפלגת העבודה תובע מראש הממשלה לפטר את סגן השר יוסי ביילין על הצהרותיו. יש לי הפתעה בשבילך, חבר הכנסת גולדשמידט – ביילין הוא המבטא האמיתי של מדיניות ממשלת ישראל. אותך אולי יפטרו מסיעתך, אם תמשיך להיאבק על הגולן; אותו לא.

יוסי כץ (העבודה):

אין חשש.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הוויכוח הוא לא על פשרה זו או אחרת, לא על פיסת ארץ זו או אחרת. הוויכוח יורד לשורשי ערכי הציונות, ומה פירושה של מסירות נפש למען ארץ-ישראל, והאם חלוציות והגשמה הן עדיין מושגים של גאווה, או שהממשלה הפכה אותן למושגים שהציניות והבושה יפות להם.

אני מתאר לי את הלעג והגיחוך, כשיאסר ערפאת וחבר עוזריו מתבדחים על חשבון ממשלת ישראל. אפילו אם נרצח יהודים בגלוי – הם צוחקים – ואפילו על-ידי חוליות רוצחים שלנו ממש, נצטרך לשלם רק במלים; מלים של גינוי ללא כיסוי, מלים שאין מאחוריהן כל רצון או אחריות או מחויבות לבצע משהו. אז בואו נמשיך "לעבוד" על רבין – אומרים באש"ף – נקבל את עזה, יריחו, ממשלת אוטונומיה, זכות השיבה, ונמשיך לבנות את המדינה הפלשתינית ועוד נגיע לירושלים, לעכו, לרמלה וליפו. ועם אלה חתמנו הסכם, ולהם אנו נמסור את יהודה, שומרון ועזה, ועל השוטרים שלהם נסמוך, ואת מחבליהם נשחרר מבתי-הכלא וברחובותיהם נימנע מלרדוף אחרי טרוריסטים רצחנים.

ממשלה זו נדרשת על-ידינו לחזור בה מההסכם עם אש"ף. אולם אם קשה עליה הדבר, עליה להסכים לפחות שהגיע הזמן לשאול את פי האזרח. יש לפזר את הכנסת ולערוך בחירות מיידיות.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר כנסת רחבעם זאבי, בבקשה; אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ברוח האופוריה שעוטפת אותנו בימים האלה, אופוריה של שלום קרב ובא, אופוריה של אכול ושתה, אופוריה שמזכירה את פומפיי, אני מבקש היום לחרוג מהרגלי ולדבר בנוסח של משלוח ברכות, גינויים והשתתפות בצער.

ראשית, ברכות לראש הממשלה רבין, על כך שערפאת הסתייג מהרצח של אפרים איובי, השם ייקום דמו. אומנם הוא לא אמר זאת בעצמו, אומנם הדברים חיוורים ונאמרו על-ידי פקיד במטה המחבלים באש"ף, אומנם הם באו אחרי לחץ אמריקני וזעם ישראלי, אומנם הם לא תקיפים וברורים, אבל הם נאמרו, וזהו הישג מרשים לממשלת רבין, ולכן הברכה.

שנית, גינוי למתיישבים היהודים ביש"ע, בבית-אל ובקדומים, בבית-חג' ובנווה-דקלים, על שהפסיקו לקבל באהבה ובהבנה בקבוקי תבערה ואבנים, ואפילו ירי מצדם של הערבים, ויצאו להפגין על אם הדרכים בארץ שומרון ובנימין ויהודה ורצועת-עזה. מדוע הסכמתם להיפצע ולמות במשך 71 חודשי האינתיפאדה, מתוך הבנה, ועכשיו התחלתם להפגין? האם אינכם יודעים שזכות ההפגנה בארץ הזאת שמורה ל"שלום עכשיו" בתחומי "הקו הירוק" ולערבים ב"שטחים"?

השתתפות בצערם של השר פרס ואדונו ביילין על כך שהערבים חידשו את הפרעות ביהודים מוקדם מדי ובטרם הושלמה העברת כל מחוזות המולדת ביש"ע לידיהם. באמת, זהו חוסר אחריות מצדם ומוכיח שהם אינם מבינים את כללי המשחק.

ועכשיו תדריך לעבד אל-גוואד שמאנסה, לאחיו מוחמד יוסוף אל-גוואוד שמאנסה ולגיסם אבראהים סלים שמאנסה מארגון ה"פתח", שרצחו שלושה יהודים בירושלים אבל נתפסו רק כעת, אחרי שפרץ השלום ורבין לחץ כבר שתי פעמים את ידו של מפקדכם הארכי-רוצח. עכשיו לא יאונה לכם כל רע. קצת חקירות, קצת קלבוש, אבל בסוף תהיה הבנה עם היהודים ואתם תשוחררו. רק משפחות טובול,

קרמני ודורון תמשכנה לבכות את מתינה. היהודים רגילים למות, ואתם תדרשו להיות מפקדים במשטרת האוטונומיה, זה מגיע לכם.

הערכה לאנשי ה"פתח", שהשכילו להעביר נשק וחוליות לידי ה"חמאס" ולהסיר מעצמם ביקורת. הערכה למפקד הבכיר של ה"פתח", שלקח על עצמו את האחריות לרצח של חיים מזרחי, השם ייקום דמו, ולא גילה שבתוניס ידעו זאת. אולי הוא יסבול קצת, אבל בסוף אבו-עמאר יתגמל אותו על כך ואולי הוא יהיה מפקד במשטרת האוטונומיה.

גינני לממשלה שלנו, שבלעה בחיפזון את הסיפורים האלה על ה"פתח" וה"חמאס", ועוד לפני דיווח על פיגוע היא טוענת שאלה הן עוללות ה"חמאס".

ברכות לשר יוסי שריד, שמחה על כך שעושים שפטים באנשים ועושים שמות ברכוש ברחבי יש"ע. הגיע זמן, שאחרי שש שנים הוא יראה את זה. סליחה, טעות, הוא דיבר על המתנחלים שעושים שפטים בערבים, הוא לא שמע על השפטים שהערבים עושים בנו.

כבוד ויקר למשפחת איובי במושב זרחיה, לאב ולאם של אפרים, השם ייקום דמו, לשלושת אחיו ולארבע אחיותיו, לאלמנתו ימימה, שנושכים את שפתותיהם בכאב ובדומייה וממשיכים לעבוד בבניין הארץ מתוך אמונה זכה וגדולה בזכותנו על הארץ הזאת.

ברכות לממלא-מקום ראש הממשלה, ש"לקח פיקוד", כינס את השרים ואת המפקדים וציווה אותם לתגבר את הכוחות ביש"ע כדי לשים קץ להתפרעויות. סליחה, גם כאן טעות: פרס התכוון להתפרעויות של יהודים, וגם הוא לא ראה ולא שמע על מה שעוללו להם הערבים.

ברכות לסגן השר שהעז לומר אתמול כי הופתענו ממעשי הרצח והתקיפה של הערבים בהיקף כזה דווקא לאחר ההסכם עם אש"ף. הוא אמר גם שערפאת לא לקח ברצינות את הדברים ואיננו שולט באנשיו ביש"ע. סגן השר מוטה גור, שאמר זאת, הוא איש אמיץ וישר, וחבל שחבריו לממשלה לא למדו ממנו.

גינני לממשלה, שהסכימה לוותר על שטחי חקלאות יפים בערבה לטובת ירדן, שטחים שהוכשרו בעמל רב ובדמים רבים. והרי ירדן איננה חסרה שטחים, והרי כל כולה של ירדן הוא גזל מהשטחים שיועדו לבית הלאומי היהודי.

הערכה למלך חוסיין, שאיננו מזדרז ללחוץ ידיים בגלוי עם השר פרס לפני שיקבל אישור לכך מדמשק. למה לו להזדרז, הרי היהודים ייתנו לו הכול ויותר מהכול, גם אם יתמהמה.

גינני לממשלה שלנו, שעדיין לא למדה כיצד מנהלים מו"מ עם ערבים, שהיא ממשלת מום, שהיא מתרגמת את המו"מ למתן-ומתן, שהיא מתרפסת ונכנעת בפני הפריץ, שהיא מפקירה את רבבות היהודים ביש"ע, שמתכוונת למסור לאויב את לב הארץ שלנו, שראשיה התעייפו והתאכזבו מהציונות הגדולה, שרוצה להכניס אותנו לגטו נחות בארצנו.

השיטפון שהיה בשבוע שעבר הרס את הצמחייה והחי בנחל-דוד בעין-גדי. אנשי הטבע אמרו על כך, שזהו הרס לשם התחדשות. אולי הנוסחה הזאת תעבוד גם עלינו, ונתחיל הכול מההתחלה אחרי שתגמרו להרוס. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת רפאל איתן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ, כאשר אנחנו שומעים את הידיעות המתפרסמות על הקורבנות בנפש שנופלים לאחרונה, כואב לכולנו באופן הכי טבעי, והיינו מאוד רוצים שתהליך השלום ילך ללא עימותים, ללא התנגשויות, בהבנה הדדית, ברוח ההסכם שהושג בין רבין לערפאת. אבל מסתבר שהכלל הידוע של "זורע רוח יקצור סופה" פועל גם במקרה הזה.

במשך שנים ארוכות של כיבוש פעלו ממשלות ישראל באופן שיטתי לא רק להחזקת השליטה בשטח אלא גם לנישול האוכלוסייה הקיימת, בין היתר באמצעות הקמתן של התנחלויות, שזכו לסבסוד מסיבי של הממשלות השונות.

ההתנחלויות האלה קמו על רקע אשליה של נצח הכיבוש, נצח השליטה הישראלית בשטחים, על רקע אשליה שהעם הפלשתיני יישאר לעולם עם כבוש, על רקע אשליה שבכוח אפשר לכפות שלטון על עם אחר.

לכן, הרוח הנוראה הזאת, האסון הזה של ההתנחלויות יוצר היום באופן הכי כואב את המתנגדים העיקריים ואת המחבלים העיקריים בתהליך השלום ולסיכויי השלום.

אני יודעת שלא כל מי שמתגורר בהתנחלויות משתתף בפעולות הטרור שנעשות היום בשטחים נגד האוכלוסייה הפלשתינית. אבל, ללא ספק, הגרעין הקשוח של המתפרעים גר בהתנחלויות.

באים אנשי הימין וטוענים, שהמשא-ומתן הוא סיבת העימות, שהמשא-ומתן הוא סיבת הקורבנות. כאילו כל השנים קודם לכן לא נפלו קורבנות, לא נהרגו ילדים, בני נוער, נשים, לא נהרגו ישראלים ופלשתינים, וכאילו חזרה אחורה תניב משהו אחר חוץ מהמשך העימותים, מהמשך האסון שטמון בכיבוש עצמו.

לכן ברור שצריך להמשיך ולהאיץ את המשא-ומתן.

ברור שהממשלה צריכה למלא התחייבויות שלה, כמו שחרור אסירים, כדי ליצור אווירה טובה יותר בתוך השטחים.

אני רוצה לומר לך, אדוני שר החוץ, שמתוך מה שאני שומעת, מתוך ביקורים שלי, בשטחים עצמם התושבים עדיין תוהים מה השתנה. בשטחים עצמם, מערכת היחסים בין הצבא ושלטונות הכיבוש לבין התושבים היא עדיין מערכת יחסים מעוותת לגמרי. ומערכת היחסים המעוותת הזאת מתבטאת בהמשך כל הדפוסים הישנים של ההתייחסות לאוכלוסייה הפלשתינית – היחס המשפיל, היחס שמנסה להוכיח להם שהם עדיין רחוקים מעצמאות, וגם השימוש התכופ, ולדעתי המסוכן מאוד, בנשק ובירי.

חיילים במחסומים יורים כדי להרוג. לשם מה? חיילים שמנסים לפזר התקהלות צריכים לירות ולהרוג צעיר בתוך בית-ספר? לשם מה? לאן זה יוביל?

והחמור ביותר, אדוני שר החוץ, שבמקביל ליחס הזה של החיילים יש סלחנות בלתי מוסברת כלפי ההתנהגות הטרוריסטית של התארגנויות כדוגמת "הוועד לביטחון בכבישים", שאינו אלא שם כיסוי לכנופיות של כהנא ו"כך".

ויש מצב אבסורדי לגמרי, שמטילים עוצר על תושבי חברון ובאותו זמן מאפשרים לכנופיות של מתנחלים להשתולל, להרוס, לפגוע ברכוש. בעצם לא רק שלא בולמים אותם, גם לא עוצרים אותם ומניחים להם לעשות פעולות אכזריות ביותר כלפי רכוש וגם כלפי נפש.

כאשר נהרג – ואני אומרת את זה בכאב – אזרח ישראלי, וכאשר בעקבות אותו מעשה יש התפרעויות, אומרים: זה בגלל המעשה הזה. אבל האמת היא שהתפרעויות היו גם לפני כן וללא כל קשר למקרים קשים כאלה של פגיעה בנפש.

אם לא ייעצרו המתנחלים שמשתמשים בשיטות הטרוריסטיות האלה, התוצאה תהיה גלגל חוזר של אלימות. אם הגיעו לכדי כך שמציתים בית-ספר במחנה ג'לזון ואיש לא נעצר ואיש לא נחקר, אף שהדברים ידועים, כי האנשים שעושים את הדברים האלה אפילו מתפארים, כאשר הצבא או מערכת הביטחון מראים אוזלת יד בנושא הזה, הם בעצם משדרים חוסר ביטחון בתהליך.

אדוני שר החוץ, הדבר שהממשלה הזאת צריכה לשדר עכשיו זה דווקא ביטחון בתהליך. אחד הדברים החשובים זה לעצור את אלה שמנסים לחבל בו. כל היסוס בהתייחסות לאלימות של המתנחלים – התוצאה תהיה הרס התהליך הזה.

לכן, האצת התהליך וקידום המשא-ומתן עם הפלשתינים, כמו גם עם סוריה, תלויים, נכון, בשני הצדדים, אני בהחלט מסכימה, אבל הם תלויים, ללא ספק, גם בעמידה נחרצת של הממשלה נגד כל ההתפרעויות של המתנחלים בשטחים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

חברי, חבר הכנסת רפול, זה עתה דיווחו לי שנהרג עוד חייל בעזה, נדקר למוות חייל שלנו בעזה.

שאול יהלום (מפד"ל):

בנחל-עוז.

חנן פורת (מפד"ל):

נרצח.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בו-זמנית מתרחשים דברים המצביעים על מבוכה, חוסר תיאום, חתרנות בלתי נלאית וטמטום גלותי. היות שאש"ף חתם על הסכם עקרונות – לא ייתכן שהם יהיו רוצחים וימשיכו בפעולות טרור. פשוט לא ייתכן. אבל היות שהטרור נמשך – חייבים למצוא כיסוי, שמתגלם בדמותו של ה"חמאס". כמה נוח ופשוט שכולם מודים שה"חמאס", המתנגדים לשלום, הם הפורעים. ה"חמאס" – ארגון של רוצחים, נוטלים את האחריות. גורמי הביטחון נאחזים בהודאת ה"חמאס", ואילו אש"ף חוכך את כפותיו המגואלות בדם וממשיך בפעילות הטרור והרצח. וכאשר מתגלית התרמית, מי אשם? זה הודה ולא דיווח, ההוא קיבל את הידיעה ולא פעל; ואצלנו – כמו אצלנו, מחפשים תירוצים, מנמקים ומצטדקים בשמם של הרוצחים, כדי שלא ייפגע התהליך העדין המורכב משניים – לרצוח ולדבר.

פשוט לא ייאמן לאיזו נמיכות, השפלה וחלמאות התדרדרה המערכת, שרי הממשלה ומערכת הביטחון. מי היה מאמין שהאיוולת שולטת בכול?

מי משלה את עצמו שאש"ף יילחם בטרור? הרי בלי טרור ורצח – ולא משנה מי יירצח, העיקר שיהיו כמה שיותר יהודים – אין לו לאש"ף זכות קיום. מי פתי להאמין לערפאת שישלים עם קיומה של ישראל במקום כלשהו ממערב לירדן? אבל מי בכלל חייב לשאול אותו? למי נחוצה הכרתו בנו?

כאשר ראש הממשלה בארצות-הברית, סגן שר החוץ ממחר לשם אחריו או לפניו. האחד מנהל משא-ומתן עם הממשל והשני מושך את השטיח מתחתיו. הירדן כבר לא משמש כגבול ביטחון, דברי ביילין לפעילי אייפא"ק בארצות-הברית, וזאת למה? כי גם את תעלת-סואץ הרחבה פי כמה חצו במלחמה. האם זה המודד לתפיסת הביטחון, אם יכלו לחצות או נכשלו?

ואתמול תקרית חמורה בדרום-לבנון. רבין מזהיר, ושר החוץ אומר: דמשק, לא בטוח שידה במעל.

הירדן, בפילוסופיה הביטחונית המתבטאת בתוכנית-אלון, מהווה גבול מזרחי לתוכנית-אלון וגבול המנדט הבריטי שחצה את פלשתינה לשני חלקים – המזרחי, ירדן של היום, והמערבי – ישראל.

ראש הממשלה, האם הוא מסכים שפקיד במשרד החוץ, הייתי מכנה אותו שליח לדברי חתרנות, ימוטט את תוכנית-אלון או מה שנוטר ממנה לאחר שהנדבך הדרומי שלה, יריחו, נהרס ונעלם מאחורי מסך דגלי פלשתינאים שהונפו שם?

על גבי הריסות תוכנית-אלון תוכנן מדינה פלשתינית הזוחלת לירושלים, שולחת זרועות תמנון לרמאללה, שכם, ג'נין, בית-שאן, יפעת, סאסא, עין-דור, עכו, יפו, להב ועוד רשימה ארוכה של מקומות שהם חותרים לשוב אליהם.

אולי ראש הממשלה מקווה שימנע זאת מהם, אבל סגן שר החוץ חותר תחתיו, מערער את עמדותיו ונוטע תקווה בלבם של הערבים, שיריחו תתפשט לאורך תוכנית-אלון צפונה ויישובי בקעת-הירדן יימסרו למדינת פלשתינאים, שבירתה הזמנית – יריחו, והקבועה – ירושלים.

הכינוי "ממשלה" לחבורה הזאת הוא יומרני מדי. מתאים יותר, בגלל התנהגותה, לכנותה "ועד קהילה", שמנהל את ענייני הקהילה על-פי דפוסים גלויים של התרפסות, כניעות והשפלה עצמית בפני אדונים המתנהגים כשליטים ושולטים המנהלים שיחות ומגעים מתוך עמדות של כבוד וגאווה וביטחון עצמי, שבעזרתו של ועד הקהילה ישיגו את מטרותיהם, במוקדם או במאוחר.

אין זה מקרה שפקיד ממשרד החוץ נושא דבריו, שם ועכשיו, כדי להחליש את טיעוניו ולערער את יכולתו של ראש הממשלה להבטיח את גבולנו המזרחי באמצעות תוכנית-אלון.

אחרי הפיגוע של אתמול בחברון, הזדרזו להודיע גורמים ביטחוניים, שהפיגוע בוצע על-ידי ה"חמאס", כפי שהיה אחרי הרצח ליד בית-אל. מהיכן הטמטום הזה? מידית הגרזן שנרשם עליה "החזית העממית".

הממשלה הזאת סיימה את תפקידה, הממשלה הזו לא תביא שלום אלא מלחמה נוראה, שיום הכיפורים ב-1973 ייחשב לתקרית דמים חמורה בהשוואה למה שעלול להתרחש כאן אם התהליך הנוכחי יימשך: נסיגה, נטישת יישובים, הפקרת נכסים אסטרטגיים, החלשת יכולת עמידה ופגיעה קשה במורל העם.

עכשיו צריך לעצור את ההתדרדרות לתהום, עכשיו צריך לומר לערבים: לא מדינה פלשתינית ממערב לירדן, בשום מקום, לא זכות שיבה לאף אחד, לא ירושלים בירתכם בשום צורה ואופן, ולא ייפגע יישוב אחד בשום מקום לעולם. רוצים לדבר? – בבקשה, תאמרו מה הם היעדים שלכם להסדר הקבע.

עכשיו הממשלה חייבת ללכת אל העם לבחירות, לספר את האמת, לגלות את הסיכונים, לחשוף את מטרות הערבים ולבקש אמון מחודש.

אני חושש שלראש הממשלה שיקולים אחרים. ראש הממשלה נכשל פעם כראש ממשלה ואיבד את השלטון, ולמרות הסיכונים החמורים לעצם קיומנו, השיקול שלא להיכשל שנית כראש ממשלה הוא הקובע את התנהגותו, ולכן ינקוט כל צעד שיאפשר לו להאריך את כהונתו ולדחות את מועד כישלונו ככל שיוכל ובלי להתחשב במחיר ובתוצאות.

פורסם שראש הממשלה השיג סיוע ביטחוני נוסף. האם קיימת מנהיגות שתדע בשעת משבר לנהוג נכון תוך קבלת החלטות אמיצות וקשות? מי מבטיח ששר החוץ יתאזר עוז במועד וברגע המכריע? הרי הוא אישית כבר היה בתסריט הזה ב-1973 כשר בממשלה. האם נשמע קולו אז? ואם נשמע – מה אמר ומי שמע לו? או אולי נאלם דום מול משק כנפי המלחמה המתקרבת?

אפשר לסמוך על הצבא, אסור לסמוך ולהאמין לתבוסתנים שהצבא כפוף למרותם, כי על-פי התנהגותם בהווה ניתן לשער את חוסר אונם ומבוכתם בעתיד בשעת משבר.

העם חזק ואתם מחלישים אותו בתעמולת כזב, בשקר והונאה, כי השלטון מעל לכול. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת איתן. חבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת יעקב שפי.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חשיפתה של חוליית ה"פתח" שרצחה את חיים מזרחי, זיכרוננו לברכה, חושפת דבר הרבה יותר גדול, היא חושפת מהלך של רמייה שהתחיל עוד לפני הבחירות.

לפני הבחירות ב-1992 נאמרו הרבה דברים, שרב המרחק בינם לבין המציאות. מה לא הבטיחו לנו לפני הבחירות? רק יהיה שלום – הפיגועים מייד ייגמרו. למה הם עושים את הפיגועים? כי הם סובלים, כי מדכאים אותם, כי אין להם זהות עצמית, הם רוצים שחרור, רק תעשו אתם שלום – הכול ייגמר במחי יד אחת. חלק גדול מהציבור קנה את זה.

מה עוד הם אמרו לנו? – עזה בתל-אביב. מישהו זוכר את כל הססמאות האלה? מה היה "עזה בתל-אביב"? אמרו: אתם רוצים להמשיך ולחיות אתם לנצח נצחים, אנחנו רוצים להיפרד מהם, זה כל ההבדל בינינו. מה אומרים לנו עכשיו? אם לא יהיו להם 100,000 אישורים לעבודה לא יהיה שלום, כי אם לא יהיה להם בסיס כלכלי, אם לא תהיה להם רווחה כלכלית, איך יהיה שלום? חייבים לתת להם 100,000 היתרים. זה לא עזה בתל-אביב, אדוני שר החוץ?

הרי דבר אחרי דבר מכל הדברים שאמרתם לא קיים. אמרתם: כל הכספים הולכים להתנחלויות במקום לשכונות, ואם אנחנו נהיה, נפסיק שם וניתן לשכונות. נכון, הפסקתם, נתתם את זה לקופת-חולים ולהסתדרות. שום דבר ממה שאמרתם, מכל האמיתות שלכם, לא התקיים, דבר אחרי דבר הוכח כעורבא פרח.

מילא, אלה הסממאות שלפני הבחירות, אבל מה קורה אחרי הבחירות? מה קורה אחרי הסכם שלום? נאמר שאחרי הסכם שלום אש"ף יבטל את האמנה הפלשתינית. מישהו שמע על הביטול הזה? אף אחד לא שמע. למה? כי אף אחד לא ביטל שום דבר. 28 סעיפים עוסקים בהשמדת ישראל, שום דבר מזה לא זז ולא השתנה. מה אמרו לנו? – החרם הערבי ייפסק, השלום הזה יביא לכך שהחרם הערבי ייפסק. לא רק שהוא לא נפסק, אלא אש"ף מבקש שלא להפסיק את החרם הערבי. אמרו: מייד יהיה חידוש של יחסים עם מדינות – כבר דיברתי על זה פעם אחת מעל בימת הכנסת – אכן היה חידוש של יחסים עם מדינות, מדינה אחת הסכימה, אולי עכשיו עוד מדינה בדרך, אבל המדינה הראשונה שאמרה שהיא מוכנה לכך היתה מאוריציס; אף אחד לא יודע אפילו איפה היא נמצאת, ורק לאחר שבדקתי באנציקלופדיה גיליתי שהיא אי באוקיינוס ההודי עם 860,000 תושבים.

רחבעם זאבי (מולדת):

לשם הגלו את הוועד הערבי העליון כאשר הבריטים שלטו בארץ.

סילבן שלום (הליכוד):

אז הבטיחו. אבל מה אומרים עכשיו? אש"ף לא יעשה פיגועים. "החזית העממית" זה לא אש"ף, אדוני שר החוץ? כפי שאני יודע, זה אש"ף. ג'ורג' חבש הוא חבר מאוד נכבד באש"ף, אבל כבר לא מדברים על אש"ף, מדברים על ה"פתח" שהוא רק פלג אחד באש"ף, אומנם הפלג הראשי, על כל הגופים האחרים שחברים באש"ף כבר מזמן הפסקנו לדבר והסכמנו שהם ימשיכו, לא רק ה"חמאס", גם לזה כבר הסכמנו, אבל מה עם ה"פתח"? אפילו ה"פתח" עצמו ממשיך לעשות את מה שראש הממשלה אמר מעל כל במה שהוא לא עושה. ראש הממשלה הפך היום להיות הסניגור הגדול ביותר של ערפאת, בכל מקום. איזה דבר אחר הוא יוכל להגיד לציבור? הרי הבטחתי לכם לפני הבחירות, גם אחרי הסכם השלום, שאם יהיה שלום לא יהיו פיגועים – אבל היו; הבטחתי לכם שאש"ף לא יעשה – אבל אש"ף עושה; הבטחתי לכם שלפחות ה"פתח" לא יעשה – גם ה"פתח" עושה. מה אפשר לעשות?

אדוני שר החוץ, אנחנו אמרנו דברים כדברונות לפני הבחירות, ואתם מחיתם בעניין זה. פרסמנו מודעת בחירות שאמרה: מאחורי רבין עומד פרס, מאחורי פרס עומד ביילין, מאחורי ביילין עומד שריד, מאחורי שריד עומד דראושה, מאחורי דראושה עומד ערפאת. אתם הקמתם קול צעקה רמה. יושב-ראש ועדת הבחירות, שופט בדימוס – שהיה אז שופט בפועל – היה צריך לכנס את ועדת הבחירות בדחיפות, כי הגשתם תלונה במכתב שכתוב בו כי רבין נפגע עד עמקי נשמתו, משום שאין אפשר להעלות על הדעת שיש לו קשר לערפאת או לאש"ף. מה אמרנו בסך הכול? – שמאחורי רבין עומד פרס, מאחורי פרס עומד ביילין, מאחורי ביילין, מאחורי שריד, דראושה וערפאת. לא צדקנו? מלה במלה, חקוקות בסלע, לפני הבחירות.

כל הדברים האלה קרו בתוך תקופה מאוד קצרה, אבל מה עושים? הרציחות נמשכות, אין מה לעשות, אז כל ההסתה היא נגד המתנחלים. אדוני שר החוץ, אני מעריך אותך בתור אדם שקול, הצטערתי מאוד לשמוע שכינסת את כל הגופים – לפי מה ששמעתי ברדיו, כמעט שלא היה גוף אחד במדינת ישראל שלא כונס – לבער את הנגע הזה, הפורענות של המתנחלים. כאילו המתנחלים יושבים שם בבוקר, וכל מה שמעניין אותם זה רק לפרוע, רק לרצוח ורק להרוג. הרי זו התגובה, אני לא רוצה להגיד הכי טבעית, האם אי-אפשר להבין תגובה כזאת לאחר מעשה רצח? אני לא בעד זה, לדעתי לא צריכים לעשות זאת, זה פוגע בנו, כי אתם מצליחים להסיט את הוויכוח לעבר הפורענות הזאת. אי-אפשר להבין את זה? מה שהם עושים הופך להיות המוטו הכי גדול, או זה שנרצחים בכל יום?

לו היה מצב שאחד מה"חמאס" היה עושה זאת – הייתי אומר שהוא נגד תהליך השלום. אבל, אדוני, במשך חודשיים ימים, מ-13 בספטמבר עד היום, 17 בנובמבר, מדי יום קורים מקרים, מדי יום יש יריות, מדי יום יש דקירות. היום כשדוקרים מישהו והוא רק נפצע קל, זה מופיע בארבע שורות בעיתון, כי זה כבר לא מעניין. אתמול היתה דקירה במחסום ארז, שלשום ברובע היהודי, והיום נאמר שהיה משהו. אני לא רוצה לדבר לפני שמודיעים למשפחה, אבל בסופו של דבר אנחנו לא רואים שום תוצאה חיובית מהעניין.⁰

קראתי היום פעם נוספת את הסכם השלום, לפני שבאתי לדבר כאן. קראתי על כל התוכנית שמדברת על ההסדר. אני רוצה לדעת, האם ההסדר הזה יביא לאוטונומיה או יביא למדינה פלשתינית? סגן, שמדבר בדרך כלל בצורה מאוד כנה, אמר שהוא חושב שהדבר אולי יביא למדינה פלשתינית, אבל זה טוב למדינת היהודים, זה לא רע למדינת ישראל. לעומת זאת, אתה וראש הממשלה אומרים שאין הדבר כך. מי צודק? האם מי שהתחיל את המהלך או מי שלא התחיל את המהלך?

אדוני היושב-ראש, אני כבר מסיים. לכן, מהבחינה הזאת, תעזוב את העניין של המתנחלים. הנושא הזה יותר מדי כאוב מכדי להפוך אותו להמשך של שער לעזאזל. במשך שנים אמרו להם שהם מקבלים את ליטרת הבשר וכל האחרים לא מקבלים שום דבר. אבל חופש הדיבור, חופש הדיבור בהפגנות – מכים אותם על ימין ועל שמאל. ילדה בגיל 15 נזקקה לטיפול ולאשפוז בעקבות הכאות של שוטרים. מה עם חופש הדיבור?

אבל חופש הדיבור תמיד היה חד-סטרי. כש"שלום עכשיו" עשו את ההפגנות, אסור היה לגעת בהם. אבל כשחב"ד רוצה רק להניח תפילין, לא מאפשרים. ומה עושה עכשיו הממשלה כמסע הסברה כולל – ובזה אני מסיים – שולחת את ד"ר הירשפלד להופיע במחנות צה"ל כדי להסביר. מה הייתי אומר, אדוני שר החוץ, אם הייתי שולח לשם את אליקים העצני, הרב לוינגר וחבר הכנסת רחבעם זאבי, שהוא חבר כנסת ואולי מותר לו להופיע עם האחרים – להסביר החלטה של הממשלה שנתקבלה ברוב דמוקרטי על טרנספר? הייתי מקבל זאת? לא. אבל חופש הדיבור, לצערי הרב, הוא חד-צדדי.

אל תסיטו את הוויכוח לעניין של המתנחלים. הנושא הוא יותר מדי כאוב ויותר מדי חשוב.

אפשר להגיע להסכם שלום, שייתן גם ביטחון, ואז כל הציבור יעמוד מאחורי זה, ושם, בצד השני, יבינו שמדינת ישראל לא פושטת את הרגל, מכל נכסיה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, בימים האחרונים אנו עדים לפיגועים חבלניים ביש"ע ובירושלים. תהליך השלום הינו תהליך מבורך, ואני מרשה לעצמי לומר שהרגשתי היא, שרוב העם, מכל המפלגות, תומך בו.

אך אליה וקוץ בה. בה בשעה שתהליך השלום והמשא-ומתן מתנהלים עם אש"ף בראשותו של יאסר ערפאת, נמשכת פעילות הטרור, ולתדהמתנו גם גורמים שעם ארגונים אנו מנהלים משא-ומתן שותפים ואחראים לפעילות הטרור.

אומנם, לאחר לחצים מצדו ומצד האמריקנים הסכים יאסר ערפאת לגנות את הפיגוע שבו קיפח את חייו חיים מזרחי, זיכרונו לברכה; פיגוע, שהסתבר לאחר חקירה שהאחראים לו הינם אנשי "פתח". אך הגיוני אינו פותר את הבעיה. עלינו להבהיר בצורה חד-משמעית, שלא נסכים, בשום פנים ואופן, לנהל משא-ומתן עם ארגונים עוינים כאשר מצד אחד נעשים מאמצים לקדם את תהליך השלום ומצד שני פועלים אותם ארגונים נגד אזרחים ישראלים.

יש לדרוש ביצוע פעולות דחופות של מנהיגי אש"ף, על מנת לגדוע באיבם את הפיגועים, כי האלטרנטיבה תהיה הפסקת השיחות והמתת תהליך השלום שכולנו מייחלים לו.

תושבי יש"ע גרים בבתייהם על-פי החלטות הממשלות הקודמות, הן בראשות הליכוד והן בראשות העבודה, ועלינו להגן על ביטחונם בכל האמצעים העומדים לרשותנו, באחריותם של כוחות הביטחון, צה"ל והמשטרה.

אני מאמין שנושאי האוטונומיה והמשטרה המקומית, כאשר יסוכמו ויבוצעו, ייתנו תשובה הולמת לביטחונם של הישראלים החיים ועוברים ביש"ע.

דווקא היום, כשגורמים עוינים מסוימים מבקשים לתקוע מקלות בגלגלי התהליך, יש צורך להגביר את פעילות הביטחון שלנו ולהבהיר ולהזהיר את ראשי אש"ף, שאם לא יכפו על חברי ארגונם משמעת ולא יפעלו בתקיפות ובכל האמצעים העומדים לרשותם כנגד מפעילי טרור, ייעצר תהליך השלום – באחריותם המלאה.

לסיום, איני מסכים עם כל מהלכיה של הממשלה, ובמיוחד בתחום הכלכלי ובתחום החברתי. אך בנושא תהליך השלום, אני תומך בכל לבי אך לא בכל תנאי.

אדוני שר החוץ, צריך לעצור ולו רק לדקה ולבדוק האם כוונות הצד השני אמיתיות וכנות, וזאת בעקבות הפיגועים האחרונים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת שפי. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי שדיברו לפני אמרו, שכביכול לאחר החתימה על הסכם השלום צה"ל ייסוג מהגדה המערבית ומרצועת-עזה, השליטה בשטחים תעבור לידי אש"ף, האחריות המלאה תעבור לאש"ף, ומי שיהיה אחראי לביטחון ולסדר בתוך השטחים יהיה אש"ף. המצב איננו כך. הסגר נמשך, הכיבוש בשטחים נמשך, והאחריות המלאה מוטלת אך ורק על צה"ל.

אני רוצה לציין, שרק ביומיים האחרונים נהרגו שני פלשתינים במחסומי צה"ל. הרוג אחד, מוחמד עבד אל-לטיף, בן 23, משכם, נפגע בראשו כשהיה במרחק של 100 מטר מהמחסום הצבאי. צה"ל נמנע מהגשת עזרה במשך חצי שעה. זה המצב בשטחים עד היום, ושום דבר לא השתנה.

לכן, לומר שהיה כביכול הסכם שלום ושום דבר לא השתנה כלפי צה"ל וכלפי מדינת ישראל, זה עיוות של המציאות, כשהמצב העגום ממשיך לשרור כלפי האוכלוסייה הפלשתינית.

לדעתי, ממשלת ישראל מתחילה לפספס את המומנטום שנוצר עקב הסכם אוסלו, כשהפגנות תמיכה באש"ף ובממשלת ישראל היו נחלת כלל האוכלוסייה הפלשתינית בתוך הגדה המערבית ורצועת-עזה. כ-80% מכלל האוכלוסייה תמכו בהסכם הזה וציפו ופיללו לעידן חדש, לעידן של שלום, לדו-קיום בשלום, והחלו לתכנן ולחשוב כי החלום שלהם אכן יתממש. צריך להביא בחשבון שהפלשתינים, ככל עם אחר, שואפים לעצמאות ולהגדרה עצמית, ומכאן תפיסתם לגבי הסכם השלום. אין כאן תפיסה של הסכם שלום בעל-פה ושל הסכם שלום ערטילאי, באוויר, אלא של הסכם שלום שיתממש במציאות.

שאלתי לשר החוץ, לראש הממשלה וגם לאופוזיציה: מה השתנה מאז חתימת הסכם השלום ועד היום כלפי התושבים, כלפי האוכלוסייה המקומית? אכן שוחררו כ-700 אסירים פלשתינים, אבל ממשלת ישראל גם בזמן הליכוד נקטה מחוות כאלה כשהתקרב חג הרמדאן, או חג אל-אד'חה, או ביקורם של ג'ורג' בוש או ג'יימס בייקר במדינת ישראל. האין צעד אמיץ שיכול ליצור ולבסס יותר את הסכם השלום בקרב האוכלוסייה המקומית? הרי בתוך בתי-הכלא קיימים מנהיגים שיש להם השפעה ויכולת להשפיע, לתרום ולקדם את תהליך השלום. מדוע לא נוקטים צעד אמיץ, על מנת לתת תמיכה ולדחוף ביתר שאת את הסכם השלום ולהשריש אותו בקרב האוכלוסייה המקומית, במקום לתת חופש ודרור למתנחלים, לפורעי חוק, למיליציות מזוינות מקרב המתנחלים, שכל מטרתם עולה מההתנהגות שלהם, והיא לפגוע באזרחים חפים מפשע, כדי ליצור יותר תסכול ומרירות בקרב האוכלוסייה המקומית?

התוצאה היא, כמו שראינו אתמול, שבהפגנות כמו באל-בירה מתחילה להתנוסס התמונה של אבו-ג'יהאד במקום תמונתו של ערפאת. זה מצביע על מגמה, שלאט לאט הולכת ומתפשטת ומקבלת ממדים שהרבה אנשים – – –

דוד מנע (הליכוד):

למה אתה לא מגנה את הרצח? תפסו את החוליה שרצחה ארבעה ישראלים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מגיע לזה. אבל מה שחשוב יותר הוא להתייחס לשורש הבעיה. על מנת שחבר כנסת דוד מנע יירגע, אומר שאנחנו מגנים את שפיכות הדמים של הישראלים ושל הפלשתינים. אני קורא בזה לכל הצדדים לפעול להפסקת שפיכות הדמים. זה לא יקדם את תהליך השלום, זה לא יתרום בעתיד להפסקת שפיכות הדמים. זה רק ינציח שפיכות דמים.

הייתי מצפה מחבר הכנסת סילבן שלום – ואינני מצפה זאת מחבר הכנסת זאבי, כי לחבר הכנסת זאבי אין רצון לקדם את תהליך השלום. הוא רואה בכל רצח דלק שיזין אותו ואת התיאוריה הגזענית שלו.

רחבעם זאבי (מולדת):

מאין אתה יודע את זה? מאין למדת את זה? ממתי יש לך מונופול על השלום? ממתי אתה בעל-בית על השלום?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אבל מחבר הכנסת סילבן שלום הייתי מצפה, שיעלה לדוכן ויגנה רצח צעירים ערבים ואת ההתנהגות חסרת האחריות ומשוללת הרסן של המתנחלים פורעי חוק.

מדי פעם מדברים על מתנחלים שלוקחים את החוק לידיהם. איזה חוק זה לפגוע באנשים חפים מפשע? איזה חוק זה ליידות אבנים בכלי רכב של פלשתינים מפני שהם פלשתינים?

רחבעם זאבי (מולדת):

עושים לנו את זה שש שנים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו פורענות, זה מערב פרוע.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אנא ממך. אני אפשרתי לך פעמיים-שלוש, אנא ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה רוצה שהדיון יהיה אנמי?

היו"ר ס' טריף:

אני חושב שהדיון מעניין מספיק, גם בלי קריאות ביניים כאלה.

חיים דיין (צומת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דיין. חבר הכנסת אלסאנע, תן לחברי הכנסת לסיים את קריאות הביניים שלהם.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני לא מבקש את עזרתך ולא מבקש שתגיד לי מה לעשות. אני רוצה שתגיד לעצמך מה לעשות. אני רוצה שאתה תגנה מה שצריך לגנות, ותשאיר לי להגיד מה שאני רוצה להגיד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא נגד זריקת אבנים.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחברי הכנסת. אנחנו ממשיכים. חבר הכנסת דראושה, זה חבר סיעתך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

אין שום הצדקה ליותר מדי קריאות ביניים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אין שום הצדקה להרג ילד. שיגידו את זה. אין הצדקה להרג יהודים וערבים. פעם אחת תגידו את זה בגלוי.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת דראושה, דיין וזאבי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אפילו ערפאת גינה את זה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת זאבי ודראושה. חבר הכנסת דראושה, אנא ממך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה רוצה דם ערבי – – – להבדיל בין דם לדם?

חיים דיין (צומת):

חבר הכנסת אלסאנע, היום, בחדשות, ה"שביבה" יצאו בכרוז לחדש את האינתיפאדה ולפגוע בכל – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

ראינו קציני צה"ל, שאחריות מוטלת עליהם, עומדים ואומרים שאין להם הכלים והאמצעים להתמודד עם המתנחלים. השאלה היא, האם להפקיד את גורלם של הפלשתינים בשטחים בידי המיליציות המזוינות פורעות החוק, ללא הבטחת ביטחונם על-ידי חיילי צה"ל.

שאלה נוספת, מדוע לחיילי צה"ל יש אמצעים להתמודד עם הפלשתינים ואין להם אמצעים להתמודד עם המתנחלים? מדוע ראינו אתמול שצה"ל נכנס לתוך בית-ספר באל-בירה ויורה בילדים, וכתוצאה מכך נהרג ילד ערבי? מצד אחד, לא שמעתי אפילו על מתנחלים שנעצרו והובאו לבית-המשפט, כשמצד שני יורים, פוגעים והורגים ילדים פלשתינים שמגינים על עצמם מפני המתנחלים. אני לא רואה בזה איפוק, זו הפקרות ומתן לגיטימציה להתנהגות בלתי אחראית ופושעת של המתנחלים.

צה"ל צריך לנקוט יד קשה כלפי המתנחלים, שכל מטרתם לטרפד את הסכם השלום, את תהליך השלום, וממשלת ישראל צריכה להפסיק את הגישה ההססנית חסרת התכלית עקב הסכם אוסלו ולנקוט צעדים אמיצים לגיבוש ולהגשמת הסכם השלום, שתכליתו, ואת זה צריך להגיד בפירוש, מתן הגדרה עצמית לעם הפלשתיני.

לדעתי, שחרורם של האסירים הפלשתינים יכול לתרום בצורה רצינית לביסוס הסכם השלום בקרב האוכלוסייה הפלשתינית. צריך להביא בחשבון שאופוזיציה קיימת גם בתוך מדינת ישראל וגם בצד הפלשתיני, אבל אופוזיציה אין משמעותה מתן יד חופשית למתנחלים לפגוע בפלשתינים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר החוץ, אין לי שום כוונה, אף שאולי מי מכם היה רוצה להתחרות במידת הצער, הכאב והשתתפותנו בצערן של משפחות הנפגעים בחברון, בבית-אל, ברצועת-עזה ובמקומות אחרים.

אין לי גם שום עניין לעסוק פה בתחרות גינויים והתייבבויות כלפי כרוז כזה או אחר של ארגון סרבני פלשתיני, גם אם יצא היום כרוז של ה"שביבה".

אני גם לא רוצה, חבר הכנסת טלב אלסאנע, להתעלם מהעובדה, שהמשא-ומתן למימוש הסכם העקרונות נמצא באחד השלבים הרגישים ביותר שלו, ומוטלת עלינו אחריות גדולה, על מדינת ישראל, על אלה שרוצים מאוד מאוד שהסכם העקרונות הזה ימומש על כל שלביו. מוטלת גם אחריות רבה מאוד על הצד הפלשתיני לעשות הכול, להתגבר על מחלוקות בתוכו ולקדם את התהליך.

יש מי שמקווה – ורק כך, רק כך ניתן להבין את נאומיהם של חברי הכנסת רפאל איתן, רחבעם זאבי וסילבן שלום – שהקשיים הצפויים, ואולי אפילו חמורים יותר, בתהליך השלום, יביאו את הממשלה ואת מי שתומך בהסכם הזה לרדת ממנו או לבחור באלטרנטיבה שאתם בעצם לא מציעים אותה.

יש מי שמשוכנע, כמוני, שכל משבר נוסף, לאסוננו, כל רצח נוסף, הוא חיזוק לתביעה ולדרישה ולרצון לממש את ההסכם הזה, על כל הקשיים שיש בו. כי אנחנו יודעים מה היא האלטרנטיבה – לא רק שש שנות אינתיפאדה, 26 שנות כיבוש.

רון נחמן (הליכוד):

100 שנות ציונות.

חיים אורון (מרצ):

כן, 100 שנות ציונות, ומה שאתם רציתם, מתברר עכשיו באופן הברור ביותר, על-ידי הרוב בכנסת הזאת, שאנחנו נפרדים ממנו.

צודק ראש הממשלה כשהוא אומר – ולא תמיד אני מאושר מכל מלותיו – אריאל-עמנואל. צודק ראש העיר אריאל. אי-אפשר לברוח מהוויכוח הזה, כי זה שורשו של הוויכוח. אריאל זו לא הציונות, על-פי הבנתי. היא ירידה מהמסלול, תקלה בציונות, ואני מקווה שהיום אנחנו חוזרים לדרך המלך.

רון נחמן (הליכוד):

תגיד את זה ל-12,000 איש.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אל תגזים – – – בציונות?

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת יגאל ביבי, אני אומר בדיוק מה שאני חושב; וזו לא הפעם הראשונה, אגב.

רון נחמן (הליכוד):

חשוב מאוד שהציבור ידע מה אתה חושב.

חיים אורון (מרצ):

הרי אני אומר כדי שהציבור ידע מה אני חושב.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תאמין לי, שאם לא היו מתיישבים שם, לא היה לך גם הסכם שלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם המכשול בפני השלום.

חיים אורון (מרצ):

חברי הכנסת, אמרתי מה שאמרתי ביחס – – –

בנימין טמקין (מרצ):

כשנואמי הימין נאמו, אף אחד לא הפריע להם שנייה אחת. זאת השיטה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין, עכשיו אתה מפריע לחברך.

בנימין טמקין (מרצ):

שתקתי כל הזמן.

היו"ר ס' טריף:

עכשיו אתה מפריע לחברך. בבקשה, אדוני. חברי הכנסת דראושה וביבי. חבר הכנסת ביבי.

חיים אורון (מרצ):

חברי הכנסת, כאשר מדובר – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יגאל ביבי, אני קורא לך, אנא ממך, אתה וחבר הכנסת דראושה.

חיים אורון (מרצ):

כאשר מדובר בסרבני השלום הערבים, אנחנו צריכים להיאבק בהם, להילחם בהם בכל הכלים שעומדים לרשותנו. צה"ל ממונה על כך, ואני בטוח שהוא יעשה כל מה שניתן כדי להיאבק בהם, לתפוס את הרוצחים, לתפוס את המרצחים.

כאשר מדובר בסרבני השלום הישראלים, יש שני מסלולים לדיון: יש קטע אחד של הוויכוח, שננהל אותו פה במידת הפתיחות האפשרית, במידת ההקשבה ההדדית, עם כיבוד מלוא הזכויות, חבר הכנסת ביבי, בכל האמצעים שהמשטר הדמוקרטי מעמיד לרשות מי שחושב כל מחשבה, להביע את דעתו. ואני אהיה, כפי שהייתי בשבועות האחרונים, בעד מתיחת החוק עד קצהו כדי לאפשר עוד הפגנה ועוד הפגנה ועוד הפגנה בירושלים, גם כשיודעים שבחלק מההפגנות הללו כבר מזמן עברו את גבול החוק.

אבל, חבר הכנסת יגאל ביבי – ואני מקווה שבנקודה הזאת תסכים אתי – יש מי שמאיים לא רק על הערבים בחברון; הוא מאיים על המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל באמצעות פוגרומים בחברון.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתם מגזימים. אל תגיד "פוגרומים". אני מציע שתמחק את המלה הזאת מהלקסיקון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דראושה.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת יגאל ביבי, אני מבקש לקרוא לך קטע קטן מהעיתון. יגאל ביבי, תקשיב לי: "מועצת יש"ע קיבלה החלטה לחסום כבישים וצירי תנועה, לא לבצע פוגרומים מהסוג שבוצע בג'לזון, אומר אורי אריאל". המונופול על המלים לא יישאר אצלכם. אורי אריאל אומר: בג'לזון זה פוגרום. ואני אומר לך מידע אישי: מה שמתבצע בימים האחרונים בקסבה של חברון, בשוק של חברון, הוא פוגרום, כאשר אנשים לוקחים את החוק בידיהם.

כאשר מוסר העוצר, הם יסגרו את החנויות, הם יהפכו את הדוכנים, הם יכו נשים, הם יפגעו בחייל צה"ל, הם יזרקו אבנים על חיילי צה"ל, ואתה פה תסביר לי שאני צריך לדבר בזהירות על זה?

יגאל ביבי (מפד"ל):

כולם צריכים לגנות את זה.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש שתסכם.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תאמין לי שאני מגנה את זה יותר ממך.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יגאל ביבי, אל תפריע.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת יגאל ביבי, אם אתה מגנה, ואני מאמין לך שאתה מגנה, תתייצבו אתם. אנחנו ידענו, במחלוקות שחצו את המחנה שלנו, להתייצב באופן קשה מאוד ולשלם מחירים פוליטיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

– – – תשמע

היו"ר ס' טריף:

הוא צריך לסיים, חבר הכנסת יגאל ביבי. אני מבקש ממך.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תאמין לי שאני נוסע בגוש-עציון ואני רואה שאת כל החיילים הוציאו, את העמדות הוציאו. אני חושב שמפקירים את המתיישבים. הממשלה מפקירה אותם.

היו"ר ס' טריף:

תודה על קריאת הביניים. עד כאן.

רון נחמן (הליכוד):

שאלה אחת, חבר הכנסת אורון.

היו"ר ס' טריף:

הוא צריך לסיים את דבריו.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

יש צה"ל.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יגאל ביבי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חייל אחד כמעט לא ראיתי בדרך.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יגאל ביבי.

חיים אורון (מרצ):

ההבחנה שאתם חוזרים ועושים בין "צה"ל טוב" ובין המדינאים שנותנים לו הוראות לא נכונות תתנקם בכם, כי אין צה"ל של מדינה אחרת ואין צה"ל שמדינאים אחרים ייתנו לו את ההוראות. אמרתם את זה גם כאשר שר הביטחון היה ארנס, אמרתם את זה גם כאשר שר הביטחון היה רבין בממשלה של שמיר. אתם יוצרים עימות בלתי פוסק מעבר למחלוקת הלגיטימית, מעבר לזכויות המלאות להפגין ככל שאתם רוצים. אתם מתכוונים ליצור מציאות של תוהו ובוהו בחברון ובבית-אל ובכל מקום שרק תוכלו, כדי שתתלקח מדורה גדולה שלא ניתן יהיה לכבות אותה – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

אין אינטרס כזה, אנחנו רוצים שקט.

חיים אורון (מרצ):

— — ואנחנו נעשה כל מאמץ לכבות אותה בכל מקום.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת מנחם פרוש. בבקשה, אדוני, עכשיו תורך.

חבר הכנסת יגאל ביבי, אולי עכשיו אפשר לבקש לקבל שקט ממך? אולי לדברי חבר הכנסת פרוש תקשיב באמת בהקשבה מלאה? אחריו, אחרון – חבר הכנסת אריה גמליאל. חברי הכנסת, אני מבקש: ויכוח, לא במליאה עכשיו.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר החוץ הנכבד, כולנו מעוניינים ומתפללים שנזכה להגיע לשלום עם שכנינו הערבים, אבל בכל עת שאנחנו מביעים רצוננו לשלום, ברור שזה מותנה עם הבטחת הביטחון.

לפני שאני מתחיל את דברי אני מוצא לחובה להביע הערכה לשר החוץ מר שמעון פרס על מאמציו הגדולים למען קידום השלום. אין לי כל ספק שכוונותיו רצויות, וללא כל ספק מר פרס תרם כל כך הרבה למדינה מאז כינונה, במדיניותה, והרבה מאוד פעל והשיג למען ביטחונה של המדינה מראשית דרכו במשרד הביטחון ועד היום, ותמיד בכשרון רב ובדינמיות, שהפתיעו לא אחת.

ותסלחני, שר החוץ מכובדי, אם אומר לך, שקשה לי ולרבים להבין את ההתפתחויות שלפנינו. בעוד הממשלה אצה רצה לקדם את השלום, לצערנו הגדול, גדול עד מאוד הוא צערנו בזה: ככל שמקדמים יותר את התהליכים לשלום, הולך וגדל הטרור. והנה, הפעילות הדינמית לקידום השלום היתה כל הזמן וגם השבוע.

ניקח, למשל, השבוע: מפגשים ומשא-ומתן בקהיר ובפריס. בוודאי ראש הממשלה, בשהותו בווינגטון פעל, ובהיותו באוטבה יפעל, לקידום השלום. באותו זמן שכל מעיינינו נתונים לקדם את השלום, הביטו וראו מה קרה השבוע: ביום שישי בבוקר נדקר נסים בר-און מאשקלון על-ידי מחבל ליד מחסום ארז בעזה; ביום שישי לפני הצהריים נדקר החייל כתריאל לרנר על-ידי מחבל ברובע היהודי בירושלים; ביום ראשון פורסם כי המחבלים שרצחו את חיים מזרחי מבית-אל, השם יקום דמו, היו מה"פתח"; ביום שני הותקף אברהם זרביב מקריית-ארבע על-ידי מחבלים בגרזינים בדרכו לתפילה

במערת המכפלה ונפצע קשה. אומנם הגשתי את הצעתי בעקבות מקרה זה, אבל לפני כן ואחרי כן היו כל כך הרבה פיגועים, כל אחד קשה מחברו, והמצב הולך ומחמיר. דמים בדמים נגעו, אין יום בלי ירי ובלי דקירה ורצח. ביום שלישי, אתמול, נדקרו קצין משטרה, רב-פקד אריה שטרית, והאזרח בוריס מילר על-ידי מחבל ליד מחסום ארז.

היום פורסם על חשיפת חברי חוליה של ה"פתח", שחטפו ורצחו את הנערים ליאור טובול ורון קרמני, השם ייקום דמם, לפני שלוש שנים וחצי, את נהג המונית רפאל אברמוב, לפני שלוש שנים, וביצעו את רצח החייל יהושע פרידברג לפני כחצי שנה. צרור עובדות אלה, נכון, קרה לפני זמן, אבל חוליות ה"פתח" ממשיכות בטרור. הם קיימים, הם לא הפסיקו מאז חתימת ההסכם.

אתמול כבשו מחבלים של "חיזבאללה" מוצבים של צד"ל ושבוע עשרה חיילי צד"ל. היה צורך בהתקפת אוויר של צה"ל כדי להדוף אותם. וזה בזמן שהשלום מתקדם, אבל המצב נעשה, לצערנו, גרוע יותר מאשר לפני הסכם השלום. האינתיפאדה הולכת ומתגברת, מעשי הרצח וההתקיפות בשטח מדי יום יוכיחו, וגם המצב בגבולות מחמיר, כפי שראינו אתמול בהתקפת ה"חיזבאללה" בלבנון, כמובן בחסות סוריה.

מגוחך כל הוויכוח האם אש"ף יגנה ואיך יגנה את הטרור, כאשר הטרור לא פוסק כמעט ליום אחד. השאלה נשאלת, עם מי הולכים לעשות שלום? עם מי חתמנו הסכם? עם "פתח", כאשר חלק מאנשיו מתנגד להסכם ונוקט פעולות טרור? עם "פתח", שחלק מאנשיו עוברים בכל רגע ל"חמאס" או ל"ג'יהאד האסלאמי"?

האם לא הגיעה השעה, ואת זאת אני שואל בכל הכאב והרצינות, להודות שהיתה טעות נוראה ואיומה בכך שלא התנו את קידום השלום בהבטחת הביטחון? גם עכשיו הכרחי לעצור מיד כל כוונה לשחרר אסירים ביטחוניים, אשר מי יודע אם הם לא עלולים לעבור ל"חמאס" ולרצוח עוד הפעם יהודים.

למה אנו עלולים להגיע? אנו נתקדם בתהליך השלום, ולפי התהליך הזה נעביר לאש"ף שטחים, גם שטחים שבהם נמצאים 150,000 יהודים. האם אנחנו יכולים להיות שקטים ולא לדאוג לביטחונם של אותם 150,000 היהודים, כאשר השטחים יועברו לאש"ף? כל הסידורים המובטחים, שצה"ל יגן עליהם, איך תהיה ההגנה כאשר אש"ף וכוחותיו ישלטו שם?

מר פרס מכובדי, אני פונה אליך. כפי שאמרתי, אנחנו לא נשכח ולא יישכח מה שתרמת במשך כל השנים למדינה ולביטחונה. אני פונה גם לראש הממשלה: תתרכזו עם עצמכם ותנו דעתכם על כך שהשלום הזה עם חלק מאש"ף, גם אם החלק הזה של אש"ף יכריע ברוב, האם יש לנו אמן בדמוקרטיה האש"פית? הרי אנחנו רואים שהטרור נמשך וההשתוללות של ארגוני הטרור גוברת מיום ליום.

אני רוצה להגיד כאן לחבר הכנסת אורון, שהיה מוזר כאשר הוא דיבר בחדא מחתא על סרבני השלום הישראליים יחד עם סרבני השלום הערבים. סרבני השלום הישראליים מוחים כאשר הם נפגעים, כאשר רוצחים אותם. ואילו סרבני השלום הערבים יורים ורוצחים ללא הרף.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת פרוש, בדרך כלל יש לך כושר הבחנה יותר משוכלל מאשר בא לידי ביטוי במשפט האחרון.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אני לא רוצה לפגוע בך, האמן לי, אבל זה מאוד מכאיב כאשר אנחנו מעמידים זה מול זה, גם אם יש הבדל בהרגשה זה מול זה. זה רחוק מאוד להיות זה מול זה.

ללא כל ספק, ישראל צריכה לדרוש הפסקה מוחלטת של הטרור, ולא משנה מאיזה ארגון. אין ספק שעלינו לעשות את כל המאמצים כדי להפסיק את מה שהובטח, אפילו אם מובטח לשחרר אסירים ביטחוניים, כל עוד הטרור הזה נמשך. יש גם לעצור את השיחות על האוטונומיה, במיוחד ביריחו הסמוכה לירושלים, אשר עלולה לסכן את ביטחוננו בירושלים. תנו דעתכם לנושא זה.

האמינו לי, אני לא אומר את דברי מתוך גישה ביקורתית. אני יודע שמחשבתכם רצויה, אבל התוצאות מאוד מכאיבות נוכח ההתפתחויות. הנושא רציני מאוד, ולכן אני מציע דיון במליאת הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת פרוש. אחרון הדוברים – חבר הכנסת אריה גמליאל, בבקשה. מייד לאחר מכן ישיב ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ.

אריה גמליאל (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, ברגע זה שמעתי על פיגוע חמור שהתרחש זה עתה ועדיין לא פורסם, אירוע חבלני קשה מאוד. זה גורם למצב חמור בכל התהליך המדיני, ובכלל לכל הביטחון של המתנחלים.

הנקודה העיקרית בדברי תיגע באמת בביטחון האישי של המתנחלים. ביטחונם האישי של המתנחלים צריך להיות הדבר המרכזי. בלי שיהיה ביטחון למתיישבים היהודים, כל תהליך השלום מאבד את הבסיס לקיומו. פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה, ועל אחת כמה וכמה הוא דוחה את תהליך השלום.

בפגישותי עם מתיישבים יהודים מיש"ע ומחבל-עזה, מה שעשה עלי רושם עז והדאיג אותי ביותר היה ההרגשה שהם מאבדים את הרגשת הביטחון וחייהם נמצאים בסכנה כל רגע, במיוחד בתקופה האחרונה, עם התגברות מעשי הטרור והרצח ולאחר שנחשף כישלונה של הנהגת אש"ף למנוע את אנשיה ממעשי הרצח. הדבר הקשה והמכאיב ביותר, כאשר האדם מאבד את תחושת הביטחון והוא

מרגיש שחיינו נמצאים בסכנה, ולכן התנהגותו מול תופעות של רצח וטרור היא בלתי צפויה, והאשמה בעניין זה היא על האחראים לביטחונם של המתנחלים.

כל הדיבורים וההשוואות בין האינתיפאדה של הערבים לבין האינתיפאדה של המתנחלים הם אסורים ואומללים, מכיוון שהערבים מבצעים ויוזמים פעולות טרור לא כדי להציל את חייהם ולא כתוצאה מכך שחייהם נמצאים בסכנה. לעומת זאת, ברי לי כי המתיישבים היהודים ביש"ע ובחבל-עזה לא היו פוגעים באיש ולא היו עושים שום פעולה לזלזול או הערבים פוגעים בהם.

יתר על כן, בזמן האחרון התחלנו להתרגל לכך, שאם ה"חמאס" עושים פעולות טרור, זה כאילו דבר מובן מאליה, כי הם מתנגדים לתהליך השלום. בכך אנו מקהים את התחושה של חומרת מעשי רצח של יהודים. אסור להסביר את הסיבות לפעולות רצח וטרור, כי כל מי שנרצח הוא עולם שלם, ורצח וטרור הם מעשים חמורים, ואסור לגרום לכך שתהיה זילותא בשפיכות דמים.

אי-לכך, יש להפריד הפרדה מוחלטת בין תהליך השלום לבין ביטחונם של המתנחלים ולהעמיד בראש סולם העדיפויות את ביטחונם האישי של המתיישבים היהודים, ולפעול ביד קשה ותקיפה כנגד כל הפורעים והטרוריסטים, כאילו אין תהליך שלום.

אשר על כן, חובתה של הממשלה לפעול, להחזיר את הרגשת הביטחון למתנחלים על-ידי נקיטת צעדים חריפים ביותר, ואפילו עד הפסקת התהליך המדיני, כי, כפי שכבר אמרנו, פיקוח נפש דוחה הכול.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת אריה גמליאל. אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, בבקשה, דברי תשובה על הצעה לסדר-היום: המשא-ומתן עם אש"ף ועם ירדן והאירועים האחרונים ביש"ע ובירושלים.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תהליך השלום לא יעכב, לא ימנע ולא ירפה כהוא זה את ידי צה"ל או כוחות הביטחון האחרים לנקוט את כל האמצעים הדרושים כדי להבטיח את חייו של כל אזרח במדינת ישראל, לא חשוב באיזה צד של "הקו הירוק" הוא חי. תהליך השלום הוא דבר אחד וענייני הביטחון הם דבר אחר.

אני רוצה להביע את צערי על כל הקורבנות שנפלו. לצערי הרב, זה 100 שנות הציונות כל דרכנו רצופה גם בדם אנשים חפים מפשע, והמחיר שאנו משלמים הוא מחיר כבד ומכאיב, אבל לא נרתענו אף לא פעם אחת מדרכנו ומיעדינו היותר-גדולים.

הממשלה גם לא תרשה לאיש להפר חוק. אין שני סטנדרדים לחוק. חוק אחד לכולם, וכולם יצטרכו להישמע לחוקי המדינה הזאת, לחוקי הכנסת הזאת, והרוב יכריע, וכוחות הביטחון יפעלו בהתאם לכך.

אנחנו גם אמרנו, ואני רוצה לחדד זאת ולהדגיש, שאנחנו רואים את עצמנו אחראים לחייו של כל מתיישב וכל מתנחל במדינת ישראל בכל מקום שבו הוא נמצא, בין שאנחנו מסכימים להתנחלויות ובין שלא. זה לא מקטין כהוא זה את האחריות ואת הפעולות שהממשלה תנקוט, נקטה ותוסיף לנקוט כדי להבטיח את חייו. בעניין זה – חד-משמעית, ואני מציע שלא לעשות כאן שום אפליה כזאת, אין לזה שום יסוד, יש הבדל בין ויכוח מדיני על התנחלויות לבין אחריות לחייו של בן אדם.

האחריות הזו היא טוטלית, מוחלטת, איננה ניתנת לפשרה, והוא הדין גם לגבי האזרחים הערבים. אני בטוח שכל חברי הכנסת מגנים תכלית הגיוני כל ניסיון לפגוע בערבי מפני שהוא ערבי. גם זה הולך כדבר מובן מאליי, ואנחנו לא נסכים לחקות את מישהו או להצדיק את מישהו על-ידי זה שהוא יהודי או לא-יהודי.

עם זה, אני רוצה להגיד לך, כבוד הרב פרוש, פנית אלי, ואני אענה לך בכל הכנות ובכל הרצינות: נאמר שזה היה עניין של ה"חזבאללה", זו הפעם הראשונה בלבנון? לא היה מבצע של"ג, עם מאות הרוגים שלנו? לא היה מבצע ליטני? מה זה שייך בכלל לתהליך השלום? זו הפעם הראשונה שנדקרים אנשים? האינתיפאדה התחילה היום? אפשר לחשוב שעד אתמול היה גן-עדן, עד שהתחלנו את תהליך השלום.

רון נחמן (הליכוד):

אבל היום גן-עדן.

שר החוץ ש' פרס:

היום קשה ואתמול היה קשה.

רון נחמן (הליכוד):

היום גן-עדן.

שר החוץ ש' פרס:

רגע, אל תפריע לי, אני מבקש. אני לא מפריע לך, אני לא רוצה להפריע לך.

רון נחמן (הליכוד):

אני לא מפריע, אני שואל. אתה מציג את זה כך.

שר החוץ ש' פרס:

לא היה גן-עדן.

רון נחמן (הליכוד):

והיום?

שר החוץ ש' פרס:

לא, גם היום קשה, אבל היום גם נוצר סיכוי שקודם לא היה. שמעתי את דבריו של חבר הכנסת שאול יהלום. מה אתה מציע בעזה? הלוואי שהיינו עושים לפני שבע שנים בעזה, ולא היום. זה היה טרפוד גדול מאוד. הלוואי שהיינו מתחילים לטפל בעזה כשהיו שם 350,000 תושבים, ולא 800,000. אתה אומר: מה אצה רצה לכם הדרך? אנחנו לא אצים ולא רצים. יש לוחות זמנים שאצים ורצים. במה קל יותר היום לפתור את בעיית עזה? הכול יותר קשה, הכול יותר מסובך. מה יצא מזה שב-1987 דחה מי שדחה הסכם שלום עם חוסיין? מה יצא מזה? שש שנים של דם, של בזבז, של ייאוש, של גידול האביבה. מה יצא מזה? מה אתה אומר: אצים רצים?

ואני לא רואה שלאחד מכם יש פתרון אמיתי בפני העם, אין. זה שאתם מפחידים ואתם אומרים: ועד קהילה, או לא ועד קהילה.

רפאל איתן (צומת):

שר החוץ ש' פרס:

רגע, רפול, כשפינו את המתנחלים מימית, מי עשה את זה, הממשלה או ועד הקהילה? מי היה אחראי אז לזה? כשבנו כלובי ברזל ופינו אותם, מי היה אחראי לזה, ועד קהילה או הממשלה?

רפאל איתן (צומת):

שר החוץ ש' פרס:

ויש 100 שנות ציונות, כן, ב-100 שנות הציונות האלה היה אדם יהודי גדול ואדיר, דוד בן-גוריון, שהחליט על חלוקה. הוא לא פחד מכל הכינויים. גם אז אמרו עליו: בוגד, משוגע, לא יודע מה הוא עושה. הוא הציל את הציונות, הוא, בהחלטה אמיצה – וגם אלה שמבקרים אותנו היום העריצו את בן-גוריון – הוא הלך – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היהלום, המלאכותי קצת – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

בן-גוריון המליץ על טרנספר, בן-גוריון המליץ על טרנספר.

שר החוץ ש' פרס:

גנדי, עזוב אותי, אני מכיר את העניין טוב לא פחות ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):

נו, אז תהיה נאמן לבן-גוריון.

שר החוץ ש' פרס:

אני נאמן לבן-גוריון. הוא החליט על חלוקה באומץ לב והציל את הציונות והקים מדינה – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

— — ולא הלך אחרי כל הדמגוגיה שהיתה באותה תקופה. הוא הסכים לתוכנית חלוקה.

רון נחמן (הליכוד):

הוא גם הקים תעשייה אווירית, ואתה סוגר אותה.

שר החוץ ש' פרס:

מה, מה?

רון נחמן (הליכוד):

הוא גם הקים את תע"ש, ואתה סוגר את תע"ש.

שר החוץ ש' פרס:

אוי, באמת, אתה מקים התע"ש הגדול. אתה מקים התע"ש?

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רון נחמן, אני מבקש ממך.

שר החוץ ש' פרס:

מה זה שייך לתע"ש?

היו"ר ר' אדרי:

הערת הערה, אני מבקש.

חיים אורון (מרצ):

רון נחמן (הליכוד):

שר החוץ ש' פרס:

בן-גוריון עשה גם שינויים במערכת הביטחון כשהיה צריך.

ואני שואל אותך, כבוד הרב, מה אתה מציע שנעשה, נשב בעזה עד שיהיו שם 2 מיליוני תושבים? עד שיהיה רעב גדול יותר, עד שתהיה בושה גדולה יותר ומחנות רבים יותר? למה אתה מציע שנחכה, אלוהים?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אתה מרשה לי לשאול אותך שאלה?

שר החוץ ש' פרס:

כן, בהחלט.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כשחתמנו עם מצרים, היא הפסיקה כל מעשה נגדנו.

שר החוץ ש' פרס:

יפה מאוד. מצרים הפסיקה את כל — — —

מנחם פרוש (יהדות התורה):

בן-גוריון הסכים לחלוקה כשלא — — —

שר החוץ ש' פרס:

לא, סלח לי, מצרים תקפה אותנו במלחמת יום הכיפורים, ולא עשינו אתה שום חשבונות, ובצדק, ושילמנו בדם בנינו, באלפים.

משה קצב (הליכוד):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

סלח לי.

עכשיו אני גם רוצה להגיד לך: תהליך השלום טרם הגיע למיצויו. אני גם רוצה להגיד דברים שאולי ייראו קשים או לא קשים. על הגבול המזרחי יש שתי הגנות: הגנה מזרחית והגנה מערבית. אני מתכוון לירדן.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אדון יהלום, תתאפק קצת, שמעתי את הקול שלך ואת היהלומיות שלך.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה הזלזול הזה בחבר הכנסת? יהלומיות – מה הזלזול הזה?

שר החוץ ש' פרס:

אני לא מזלזל, אני אומר שהוא יהלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא חבר הכנסת שנבחר כדין, מה הזלזול הזה?

שר החוץ ש' פרס:

אדוני, אני אקח ממך שיעורים.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה הזלזול הזה?

שר החוץ ש' פרס:

אני לא מזלזל. מי שמזלזל מקבל זלזול.

רון נחמן (הליכוד):

שר החוץ ש' פרס:

עכשיו אני רוצה להגיד: יש הגנה על הירדן מצד מזרח, ויש הגנה על הירדן מצד מערב. אני רוצה להגיד, שההגנה על הצד המזרחי של הירדן היא מלאה, ללא פגם, וגם בירדן יש פלשתינים רבים מאוד, והם הוכיחו שהם מסוגלים למלא הסכם. אנחנו עוד לא הגענו להסכם של שלום מבוצע, עדיין יש משא-ומתן. כל מה שה"פתח" יכול לעשות היום זה לגנות, אין לו כוח ממשי לפעול נגד הטרור. המבחן יהיה כאשר תקום מדינה פלשתינית בעזה, כפי שיש מדינה פלשתינית בירדן, ואז נוכל לתבוע אותה לאחריות.

דוד מנע (הליכוד):

מדינה? הנה יצא המרצע.

רחבעם זאבי (מולדת):

יגאל ביבי (מפד"ל):

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, רגע, חברי הכנסת, אף אחד לא שומע אתכם. אני מבקש.

שר החוץ ש' פרס:

לא תקום מדינה פלשתינית – –

רון נחמן (הליכוד):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

— — אבל תקום משטרה פלשתינית, כפי שהוחלט עליה בהסכמי קמפ-דייוויד.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם.

שר החוץ ש' פרס:

כמו שהוסכם בקמפ-דייוויד, להקים משטרה פלשתינית חזקה, ולא יועיל שום דבר.

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

אבל אף אחד לא שומע אתכם.

שר החוץ ש' פרס:

ההבדל הוא שאני אומר דברים אמיתיים, כבוד הרב, ואתה כל הזמן הפחדת אותנו בעניין ירושלים.
— — — אנחנו היחידים

משה קצב (הליכוד):

שר החוץ ש' פרס:

אפשר לבקש קצת שקט?

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. אני לא אתן לכם להפריע.

קריאות:

משה קצב (הליכוד):

האם התכוונת למדינה פלשתינית או לא? אל תתחמק.

חיים אורון (מרצ):

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

גם אתם מפריעים, אתם לא מסייעים; לא, אתם לא מסייעים.

רחבעם זאבי (מולדת):

משה פלד (צומת):

רון נחמן (הליכוד):

זה המרצע.

שר החוץ ש' פרס:

אמרתי: לא תקום מדינה פלשתינית, תקום משטרה פלשתינית. זה היה הפסוק.

משה קצב (הליכוד):

לא ניתן לך להתחמק. לא תתחמק הפעם.

קריאות:

שר החוץ ש' פרס:

כבוד הרב פרוש, עזוב, אני לא רוצה להתווכח אתך.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת קצב, חבר הכנסת קצב, אני מבקש ממך.

שר החוץ ש' פרס:

אני אמרתי: תקום משטרה פלשתינית.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת קצב, אני עוד לא קראתי אותך לסדר. אני מבקש ממך, אף אחד לא שומע אותך בלאו הכי.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

אף אחד לא מקשיב לך, אני אומר לך.

רון נחמן (הליכוד):

שר החוץ ש' פרס:

לא צריך מיקרופון, גם מה שהוא אומר כך, בלי מיקרופון, מפריע.

משה קצב (הליכוד):

תן תשובה לכנסת.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, בדרך הזאת – לא.

שר החוץ ש' פרס:

על מה?

משה קצב (הליכוד):

כן מדינה פלשתינית או לא מדינה פלשתינית?

שר החוץ ש' פרס:

לא מדינה פלשתינית, אתה חירש?

משה קצב (הליכוד):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אני אומר לך: לא תקום מדינה פלשתינית, תקום משטרה פלשתינית.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה אומר לו "חירש", כשאתה אמרת — — —

שר החוץ ש' פרס:

עכשיו, כבוד הרב פרוש – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, חברי הכנסת, אתם רוצים שהוא יגיד לכם בכוח מה שאתם רוצים שהוא יגיד?

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד: באו אלי חברינו מאגודת ישראל, מפלגה שאני מתייחס אליה בכבוד, ואמרו: אלה מסכנים את ירושלים. אנחנו מסכנים את ירושלים? אנחנו היחידים שהוציאו את ירושלים מכלל האוטונומיה. הליכוד הלך על ירושלים בשלושה מכתבים – – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק להפריע.

שר החוץ ש' פרס:

– – – מכתב של בגין – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש להפסיק להפריע. אני מבקש להפסיק להפריע – – –

קריאות:

– – –

רון נחמן (הליכוד):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

— — — מחבר הכנסת נחמן.

שר החוץ ש' פרס:

— — — מכתב של בגין —

היו"ר ר' אדרי:

— — — חבר הכנסת רון נחמן —

שר החוץ ש' פרס:

— — — אני התנגדתי תמיד —

היו"ר ר' אדרי:

אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר?

שר החוץ ש' פרס:

רגע, רפי.

התנגדתי תמיד למדינה פלשתינית, לא שיניתי את דעתי, ואני חושב שטוב שהשוטרים הפלשתינים יהיו שוטרים של פלשתינים, ולא אנחנו נהיה שוטרים של הפלשתינים. אין צורך בזה. הם יוכלו להגן על עצמם.

באו אליכם, אל אנשי אגודת ישראל, ואמרו: מה הם חתמו? — מה חתמו? שירושלים היא מחוץ לאוטונומיה?

דוד מנע (הליכוד):

מה דעתך על מה שאמר מר ביילין על ירושלים?

שר החוץ ש' פרס:

בגין הסכים לאוטונומיה על כל יהודה ושומרון, לא רק על יריחו. על מה נזעקתם?

כאשר יוגשם תהליך השלום, זה שנחתם, ותקום המשטרה הפלשתינית, יהיה לה הכוח להתמודד עם מתפרעים בתוכם – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

ואם לא?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בא-גד, לא קיבלת רשות.

שר החוץ ש' פרס:

אם לא – ישאר המצב הנוכחי. מה היה קודם? מה היה קודם? מה אתה כל-כך הצלחת?

שאול יהלום (מפד"ל):

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה לא הצלחת.

שר החוץ ש' פרס:

אנחנו נגשים את תהליך השלום. הממשלה הזאת לא תיבהל, לא מזה שתקראו לה ועד קהילה ולא מזה שתקראו לה חלשה או מתרפסת. יש לה מדיניות, היא תעמוד על כך בכל התוקף, הן להגשים את תהליך השלום, הן לתת הגנה וביטחון לכל התושבים במדינת ישראל, לכל התושבים החיים תחת אחריות מדינת ישראל מנהר הירדן עד הים – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

באופן סמלי.

שר החוץ ש' פרס:

הרי אין לך פתרון. אתה כל הזמן מתקיף, מפחיד, משמיץ. מה אתה מציע, אלוהים, מה?

שאלו יהלום (מפד"ל):

תקשיב – – –

שר החוץ ש' פרס:

שנשב ברצועת-עזה? אתה פתרת משהו ברצועת-עזה? את העוני? את השנאה?

רון נחמן (הליכוד):

אתה רוצה להקשיב?

שאלו יהלום (מפד"ל):

– – –

שר החוץ ש' פרס:

את הרצח? מה עשית אתה?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום. חבר הכנסת יהלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

שר החוץ ש' פרס:

הפרטנזיה הגדולה הזאת.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת ---

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אף אחד לא ישמע אתכם, ואני לא אתן לכם להפריע.

שר החוץ ש' פרס:

אני שמח מאוד שאנשי הליכוד תומכים בהסכם שלום עם ירדן, והם יודעים את המחיר גם של ההסכם הזה. אני שומע שבתוך הליכוד יש הרבה אנשים שאומרים שצריך לעשות פשרה טריטוריאלית ברמת-הגולן ---

משה קצב (הליכוד):

מה המחיר?

דוד מנע (הליכוד):

אף אחד מהליכוד לא אמר את זה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מנע. חבר הכנסת מנע, אני מבקש ממך.

שר החוץ ש' פרס:

בעניין ירדן – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת טריף.

שר החוץ ש' פרס:

בעניין האוטונומיה – – –

היו"ר ר' אדרי:

אתם לא מסייעים לי.

שר החוץ ש' פרס:

בעניין האוטונומיה, אוטונומיה כן או לא?

דוד מנע (הליכוד):

רמת-הגולן לא.

שר החוץ ש' פרס:

תסלח לי, אוטונומיה כן או לא?

דוד מנע (הליכוד):

רמת-הגולן – – –

שר החוץ ש' פרס:

אוטונומיה כן או לא? תענה לי.

דוד מנע (הליכוד):

בתפיסה של הליכוד – – –

שר החוץ ש' פרס:

הליכוד הוא בעד אוטונומיה או לא?

דוד מנע (הליכוד):

– – –

שר החוץ ש' פרס:

הליכוד הוא בעד משטרה פלשתינית חזקה או לא?

דוד מנע (הליכוד):

אנחנו בעד אוטונומיה – – –

שר החוץ ש' פרס:

הליכוד בעד הכרה בזכויות הלגליות של העם הפלשתיני או לא? את כל זה אתם עשיתם, אז מה אתם – – –

קריאות:

– – –

דוד מנע (הליכוד):

זה היה בקמפ-דייוויד – – –

משה פלד (צומת):

– – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פלד.

שר החוץ ש' פרס:

על מה אתם מתפלאים? על מה – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פלד, אני מבקש ממך קצת דרך-ארץ. אני מבקש ממך – – –

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד לך, כבוד הרב פרוש – – –

היו"ר ר' אדרי:

זאת כנסת, ולא שמים את היד על יד הפה וצועקים.

שר החוץ ש' פרס:

הדם כואב לכולנו, לא רק לך – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך.

שר החוץ ש' פרס:

– – – לכולנו באותה מידה. כל דם. כל דם שנשפך הוא דם כואב ודם אדום לכולנו. אני רק רוצה להגיד לך, שטוב שמנחם בגין עשה הסכם עם סיני במחיר כבוד של הוצאת ההתנחלויות, במחיר של החזרת – עד גרגר החול האחרון בסיני, ויצר תקדים שאי-אפשר לברוח ממנו כמעט. אני רוצה להגיד, שגם בממשלת אשכול, ממשלת האחדות הלאומית, נאמרו דברים מפורשים מאוד בעניין רמת-הגולן, דברים מפורשים מאוד בעניין סיני, בהסכמת הליכוד.

דוד מנע (הליכוד):

הערה.

שר החוץ ש' פרס:

הערה, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני השר, ברשותך, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ר' אדרי:

בצורה מסודרת, כן.

דוד מנע (הליכוד):

מר בגין ויתר בזמנו על כל סיני, לא כתקדים. הוא אמר: אני מוכן לוותר על כל סיני – – – הגבול
האחרון עם מצרים, אבל זה לא מהווה תקדים – – –

שר החוץ ש' פרס:

חבר הכנסת מנע – – –

קריאות:

— — —

שר החוץ ש' פרס:

חבר הכנסת מנע, אתה מונע מעצמך – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, סליחה, השאלה לא אליכם, אתם לא נשאלתם.

קריאות:

— — —

שר החוץ ש' פרס:

ב-PREAMBLE להסכמי קמפ-דייוויד נאמר במפורש, שההסכם של סיני יהווה תקדים לגבי הסכמים במקומות אחרים. חברי הליכוד, אל תברחו ממה שחתמתם; קצת יושר פוליטי. גם "המזרחי" חתם על זה – – –

קריאה:

מי זה "המזרחי"?

שר החוץ ש' פרס:

הפועל המזרחי.

היו"ר ר' אדרי:

מפד"ל. הכוונה למפד"ל.

שר החוץ ש' פרס:

הפועל המזרחי, מפד"ל, כל שם, חתומים על אותם מסמכים. מה נזעקתם היום? אוטונומיה בכל יהודה ושומרון, משטרה פלשתינית בכל האוטונומיה, זכויות לגיטימיות של העם הפלשתיני, על כל זה חתמתם, וגם על רצועת-עזה חתמתם. מה נזעקתם היום? מפני שאנחנו עושים את זה יותר בזהירות? יותר באחריות? יותר בשיקול-דעת?

משה קצב (הליכוד):

אני יכול לשאול שאלה?

שר החוץ ש' פרס:

כן, בבקשה.

משה קצב (הליכוד):

נוכל לסמוך על המדיניות שלכם אם נוכל לדעת, אם תבטיח לכנסת – איך תמנעו את הקמת המדינה הפלשתינית?

שר החוץ ש' פרס:

אתה יודע, אנחנו נמנע כמו הליכוד. כשייגמרו חמש שנים – – –

משה קצב (הליכוד):

– – –

שר החוץ ש' פרס:

תסלח לי, הלוא גם לו אין פתרון. לי יש פתרון, יש לי זמן. אנחנו, חמש שנים, לפי הצעת הליכוד, הסכמנו על הסדר ביניים. אחר-כך נשב ונדון על הסדרים אחרים. אתה שואל את דעתי? אני אענה לך.

משה קצב (הליכוד):

איך למנוע – – –

שר החוץ ש' פרס:

כל הפתרונות שמונחים על המדף אינם מקובלים עלי. אני חושב שיש פתרונות נוספים, כמו מה שהצענו עכשיו לפלשתינים. זה איננו פתרון משום מדף, לא של השמאל ולא של הימין.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לשבת, חברי הכנסת. חברי הכנסת העומדים – – –

שר החוץ ש' פרס:

לא של השמאל ולא של הימין.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת העומדים – – –

שר החוץ ש' פרס:

אני לא מבין את אגודת ישראל; על מה נזעקתם?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רביץ.

שר החוץ ש' פרס:

יש אצלנו חילוקי דעות – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רביץ.

שר החוץ ש' פרס:

יש בינינו חילוקי דעות על הביטחון? אתם הסכמתם לאוטונומיה, והאוטונומיה מיושמת היום בעזה. היא עוד לא יושמה. צריכים למלא פרטים; היא היום מיושמת.

חבר הכנסת חיים אורון, למה אתה מפריע?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

האם לחינם לא מופיע המינוח אוטונומיה בהסכם?

שר החוץ ש' פרס:

ממשל עצמי זה אוטונומיה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היקר, בעבר היו אומרים במקום מושבות – קולוניות. היום, במקום אוטונומיה, אומרים: ממשל עצמי. מה זאת אוטונומיה? אוטונומיה היא ממשל עצמי. מדוע שאני לא אדבר עברית?

שאול יהלום (מפד"ל):

שר החוץ ש' פרס:

גם בעברית, גם בהסכמי קמפ-דיוויד, יש ממשל עצמי מלא. גם בזה אין חידוש. אני אומר לך שהכניסו לכם לראש דברים – איך אומרים ביידיש? נישט געשטיגן נישט געפליגן.

דוד מנע (הליכוד):

מה זה אומר?

שר החוץ ש' פרס:

לא עומדים ולא עפים. שום דבר.

רחבעם זאבי (מולדת):

אם הם טעו ושגו – – –

היו"ר ר' אדרי:

התרגום – אחר-כך.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת זאבי, חבר הכנסת זאבי, כאשר אתה שואל בנחת, אתה מקבל גם תשובה.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אני מבין ומכבד — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

עשיתם שגיאות — — —

שר החוץ ש' פרס:

— — — את החרטה — — —

משה קצב (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת קצב. חבר הכנסת קצב.

שר החוץ ש' פרס:

לא יעזור שום דבר.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת קצב, אני מבקש ממך. שאלת, נתתי לך, אבל אני מבקש ממך לכבד גם את היושב-ראש שהוא מכבד אותך גם-כן.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תתרגם את המשפט האחרון.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך, אדוני. אני פונה אליך בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אמרתי: לא עומד ולא עף, שום דבר. לא כך ולא כך. אין לו, לא כוח עמידה ולא כוח תעופה. זאת המצאה. אני מבין כל חבר כנסת שחרד לביטחון המדינה, שחרד לדם. לא בעניין זה אנחנו מפולגים; בשום פנים ואופן לא. אלא העניין הוא שאתה תדחה את עזה עוד לעשר שנים. בעוד עשר שנים יהיו בעזה מיליון וחצי פלשתינים. כל שנה נולדים שם 35,000. יהיה יותר קל? לנו יש כסף או יכולת לפתור את בעיית מחנות הפליטים בעזה? לתת להם תעסוקה? הדבר היחיד שאנחנו יכולים לעשות זה עוד צפיפות ועוד שנאה ועוד איבה ועוד בושה. מה אנחנו כבר יכולים לעשות שם?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

לא מעיזה עלינו עזה – – –

שר החוץ ש' פרס:

מה מעיק עליך?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

יריחו.

שר החוץ ש' פרס:

קודם כול יריחו – לפי הליכוד כל יהודה והשומרון היו צריכים להיות תחת האוטונומיה, לא רק יריחו –
--

שאול יהלום (מפד"ל):

-- --

רחבעם זאבי (מולדת):

אומרים "תחילה", בסוף תהיה גם יפו.

קריאות:

-- --

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אתם יודעים, אף אחד לא שומע אתכם בדרך הזאת.

שר החוץ ש' פרס:

לא תפחידו. אתם כל היום מפחידים. מה אתם טוענים? – דברים שאין להם שחר. אתם אומרים: אלה יוותרו על תל-אביב, יוותרו על ירושלים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אנחנו לא נוותר לא על ירושלים ולא על תל-אביב – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש ממך, אני פונה אליך בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

שיענה מה זה עזה תחילה. מה בהמשך?

היו"ר ר' אדרי:

אני פונה אליך בבקשה שתואיל להקשיב – – –

שר החוץ ש' פרס:

בהמשך יהיה שלום במזרח התיכון וכל אדם יוכל לנוע בו כאוות נפשו כמו בכל מקום. אתם לא רוצים להקשיב, וזה לא יעזור לכם. כמו באירופה, יהיה שלום – – –

דוד מנע (הליכוד):

כמו בבוסניה.

שר החוץ ש' פרס:

– – ותנועה חופשית. לאלה שאחוזים פחד לא יעזור דבר. מפחד אי-אפשר לנוע. בפחד אי-אפשר להתקדם. בפחד – אפשר למות מפחד. אין לנו פחד; אנחנו נלך ונקים מזרח תיכון חדש והמלגיעים ילעיגו כמה שהם רוצים, כמו בכל העולם. לא ניתן כאן, לא בוסניה – –

רחבעם זאבי (מולדת):

רק מפחד נכנעתם לטרור.

שר החוץ ש' פרס:

– – ולא יוגוסלביה ולא סומאליה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת זאבי, עוד לא קראתי אף אחד לסדר. אני מבקש ממך, אל תאלץ אותי, אדוני. אני פונה אליך בבקשה שתואיל להקשיב, ותהיה לך אפשרות, אחר כך, לשאול.

שר החוץ ש' פרס:

לא יהיו כאן, לא בוסניה, לא יוגוסלביה, ולא סומאליה. לא יהיה דבר כזה. לא נפקיר, לא את החוק ולא את הסדר – אלא בידי כוחות הביטחון ובידי אנשי המשפט, כנהוג במדינה דמוקרטית. איש לא יפחיד אותנו לא במלים ולא בהשמצות.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

– – –

שר החוץ ש' פרס:

מצרים היא מדינה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

תסלח לי – – –

שר החוץ ש' פרס:

בבקשה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

מה שקשה להבין, כשאנחנו מתקדמים, באותו זמן לא מפסיקים לגמרי את הטרור. למה שלא יאמר – –

דבר שני, נושא שחרור האסירים שהם מבקשים, שהם עומדים על כך. לפחות תעמדו על כך.

שר החוץ ש' פרס:

יפה. יכולנו למסור את רצועת-עזה לשלטון ירדן ב-1987.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

לא רצו לקבל.

שר החוץ ש' פרס:

לא, אנחנו לא נתנו. ראש ממשלה ישראלי שלח שליח לשולץ ואמר: אל תעשה את זה. פתאום מתגעגעים לירדן. יכולנו למסור. עכשיו אין כוח, יש כוח בפועל.

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת נחמן, אתה לא יודע כנראה.

שר החוץ ש' פרס:

למצרים היו צבא ומדינה. היתה כתובת.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת נחמן, אם אתה לא יודע – תקשיב.

שר החוץ ש' פרס:

עכשיו צריך ליצור את הכתובת. היתה כתובת, יכולת לפנות לכתובת הירדנית. לא נתנו. פתאום כולם מתלהבים מירדן.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אם היית מבקש בצורה מסודרת כמו הרב פרוש, גם לך הייתי נותן. אבל בדרך הזאת, להפריע כל פעם, אני לא אתן. אני מבקש, תכבד את הבית הזה, וגם לך אתן אפשרות לשאול.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מבקש לשאול.

היו"ר ר' אדרי:

לא בקריאות ביניים. לא אתן לך לשאול ולא אתן לך להפריע, אדוני.

שר החוץ ש' פרס:

טוב, מספיק. ב-1987 נשלחה טורפדו לתוכנית השלום הטובה ביותר שהיתה. והיום נותרנו בלי כתובת. צריך ליצור היום את הכתובת. זה ההבדל לעומת מצרים. במצרים היתה כתובת; היום, צריך ליצור אותה בקשיים עצומים. אין שום ספק בזה שזה יותר קשה. כמו שיותר קשה כאשר יש 800,000 תושבים בעזה במקום 350,000, כך קשה יותר כאשר אין כתובת וצריך ליצור כתובת.

אבל אנחנו לא צריכים להישאר הכתובת. גם היום, במחסום ארז, ברצועת-עזה, ואנחנו באמת ובתמים רוצים לצאת משם. ודוד בן-גוריון, שכולם מהללים אותו ואומרים לי לקחת שיעורים ממנו, הוא לא רצה מעולם לקחת את עזה, אף לא פעם אחת. בניגוד לאחרים שפתאום התאהבו בעזה – עזה בידינו, אומר מי שאומר. מה זה בידינו? אנחנו בידיה.

אנחנו נעשה שלום, ואין כאן שום אלטרנטיבה אחרת. יש רטוריקה אחרת, אין אלטרנטיבה אחרת. לא אומרים אמת. ואין מה לדחות, כל דחייה רק תקשה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו נמלא את תפקידנו ללא פחד וללא רתיעה. תפקיד כפול – גם של הבאת שלום, גם של הגברת הביטחון. לכולם – ליהודים, לערבים בין הירדן לבין הים, כל זמן שאנחנו אחראים לכך.

על כן, אני מציע להעביר את הדיון לוועדת החוץ והביטחון. בלאו הכי דנים שם בנושא הזה, ידונו הלאה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר החוץ, אתה מסכים לשאלה? חבר הכנסת גולדפרב ישב בשקט ולא הפריע.

שר החוץ ש' פרס:

כן.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, חבר הכנסת גולדפרב. אני מכבד אנשים שמכבדים גם את הבית הזה.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, איך אדוני מתכוון לחבר בין עזה ליריחו? לא שאני מסכים לתוכנית עזה ויריחו.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני חבר הכנסת הנכבד, יש כביש ויש רכב ויש רשיונות. מי שרוצה לנוע מעזה ליריחו יעלה ברכבו על הכביש לאחר שיקבל רשיון ויגיע למחוז חפצו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני שר החוץ.

חברי הכנסת, הצעות אחרות לפנינו. ראשון המציעים – חבר הכנסת רענן כהן, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שאול יהלום. אדוני, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, כנסת נכבדה, מובן שמטעמים טכניים אני מנסה להסיר את ההצעה. אני גם רוצה להודות לשר החוץ, שתיקן ואמר שהוא התכוון למשטרה פלשתינית ולא למדינה פלשתינית.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני לא נותן עוד רשות הדיבור לאיש.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לפנות מעל במת הכנסת דווקא למתיישבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. יש שם היום מצב שיכול להביא לתוהו ובוהו, לאובדן המערכת התחיקתית ולמלחמת אחים. הפגנות – כן; צמיגים – כן. כל מה שניתן במסגרת החוק והאפשרות כדי לבטא את מאווייהם – אפשרי. כל פעולה שתהיה נגד הערבים, בסופו של דבר היא תהיה נגד היהודים.

אני אציע שני דברים: א. לממשלה – האוכלוסייה המתיישבת ביהודה ובשומרון נמצאת בחוסר ודאות
— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רענן כהן, דקה חלפה.

רענן כהן (העבודה):

אני כבר מסיים.

משה פלד (צומת):

הם יושבים שם בוודאות מוחלטת.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פלד, יש לו רק דקה אחת והוא כבר סיים.

רענן כהן (העבודה):

היא נמצאת בחוסר ודאות — — —

משה פלד (צומת):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פלד, החלטת להפריע היום לכנסת?

משה פלד (צומת):

לא.

היו"ר ר' אדרי:

אתה רק מפריע. אתה לא אומר כלום ואיש לא מקשיב לך.

משה פלד (צומת):

אני מסביר לו.

היו"ר ר' אדרי:

אל תסביר לו. תסביר לו בחוץ.

משה פלד (צומת):

זו הממשלה, זה לא המתיישבים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך.

רענן כהן (העבודה):

מותר לך לחשוב אחרת ממני.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אני אבקש לסיים.

רענן כהן (העבודה):

לא נותנים לי, אדוני היושב-ראש. אני לא עברתי על הזמן, ואני שומר על הזמן שעומד לרשותי.

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, התושבים נמצאים בחוסר ודאות. מוכרחים לדבר אתם. לכן אני מציע להביא הצעת לישיבת הממשלה למנות שר מטעם הממשלה שיהיה המקשר בין האוכלוסייה המתיישבת ביהודה ובשומרון לבין הממשלה, כדי לחסוך את המרירות, כדי לשמוע אותם, כדי להבין וכדי אולי למצוא את האידיאולוגיה האמיתית בינינו לבינם על מנת להרגיע אותם. וזו חובתנו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין טמקין, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה, אדוני, דקה אחת.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, היום, כשיש תביעות מוצדקות מאש"ף גם לגנות וגם לנסות להשתלט על גורמים פלשתיניים – – –

היו"ר ר' אדרי:

חברות הכנסת, אתן מפריעות. אני לא רוצה להזכיר שמות, אתן מפריעות לנואם. אני פונה אליכן בבקשה שתואילו לשמור על השקט. בבקשה, אדוני.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מתחיל מחדש.

היום, כשיש תביעות מוצדקות בכל חלקי הציבור מאש"ף לגנות את הטרור וגם לנסות להשתלט, ותקוות גדולות מאוד שכאשר יהיו להם הכלים להשתלט – אומנם יצליחו לעשות את זה.

אני רוצה לצטט כאן דברי מקור בקרב ראשי המתנחלים. זה כתוב בעיתון "הארץ" של שלשום: מקור בקרב ראשי המתנחלים אמר כי מועצת יש"ע אינה יכולה לשלוט על כל המתנחלים בשטחים וצפוי שיבצעו פעולות נקם ספונטניות של בודדים ואין על כך שליטה.

אני חושב שבמקביל לדרישה המוצדקת מטעם אש"ף, צריך לבקש כמובן מהגורמים הצבאיים והממשלתיים להשתלט כפי שצריך, ויש לנו הכלים, אבל גם ממועצת יש"ע, שתואיל בטובה גם היא להשתלט על המתנחלים ולא לומר שהדברים האלה הם ספונטניים ולא ניתנים לשליטה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני. אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן, שמבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננו. אני מזמין את חבר הכנסת סאלח טריף, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן. בבקשה, דקה אחת.

סאלח טריף (העבודה):

אני מבקש להסיר, כדי להביע את דעתי. כמי שתומך תמיכה מלאה בתהליך השלום שהממשלה מנהלת כיום, אני אומר ואני חושב שעל הפלשתינים ועל ההנהגה הפלשתינית ועל אש"ף בגדה וברצועה לנסות ולעצור את כל מעשי האלימות, לפעול נגד המסיתים, נגד הרוצחים והקיצונים הפועלים נגד תהליך השלום. אני גם פונה למנהיגים הפלשתינים: זו שעת כושר, כאשר מנהלים משא-ומתן לשלום, לבוא ולפעול נגד אותם גורמים קיצוניים המנסים להרוג את השלום.

אני מבין את דאגתם ורחשי לבם של המתנחלים, אבל אינני מסכים לנטילת החוק לידיים.

אדוני שר החוץ, תמשיך בדרכך למען השלום, כי הוא חשוב למדינת ישראל קודם כל, אבל מצד שני תפעלו ביד ברזל להשגת ביטחון לכל תושבי ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת טריף. אני מזמין את חבר הכנסת דוד מנע, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יעקב שפי. בבקשה, דקה אחת.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מה ההבדל בין סיני ומצרים לבין הסכם האוטונומיה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה? בינינו לבין מצרים מפריד גבול, ולכוחות הצבא ייקח שלושה-ארבעה ימים להגיע. קו הגבול שמפריד בינינו לבין מצרים הוא מדבר, ומנחם בגין בזמנו היה מוכן להחזיר את כל סיני, לרבות עקירת יישובים, לצערנו, תמורת שלום עם הגדולה במדינות ערב. הוא ויתר שם, והוא התבטא הרבה

פעמים שהוויתור שם לא יהווה תקדים ביהודה ובשומרון או ברמת-הגולן. לכן הוא היה מוכן לוותר על כל מדבר סיני ועל היישובים, תמורת שלום עם הגדולה במדינות ערב. לא כך המצב ביהודה, שומרון וחבל-עזה, ולא כך המצב ברמת-הגולן.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת מנע. אני מזמין את חבר הכנסת רון נחמן, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון. בבקשה, דקה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שנושא כזה היה צריך להיות נדון במליאה, מן הטעם הפשוט, זה נושא כל כך כבד, והיה מוטב שכל באי הבית היו מדברים על הנושא ולא במסגרת מצומצמת כזו. אבל כיוון שאין סיכוי, לפי הבנתי את עמדת הממשלה, לכן אני מבקש להוריד את הנושא מסדר-היום.

אני רוצה לומר כאן, אדוני היושב-ראש, שאני, כראש מועצה מקומית ביהודה ושומרון, כמי שגר שם ונמנה עם ההנהגה של מועצת יש"ע, עם ההנהלה שלה, לא מסכים ולא אסכים לשום פגיעה בערבי, ברכוש, לא ניתן לדבר כזה, עד כמה שזה תלוי בנו. אבל הייתי רוצה לשמוע אותם דברים מחבר הכנסת אורון, וגם ששר החוץ יאמר פעם אחת, עם ראש הממשלה, מלה טובה על התושבים ביהודה ובשומרון.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, יצא המרצע מן השק. ברגע שנפלטה לך אותה פליטת-פה של מדינה פלשתינית בעזה – אתה יכול לעשות כך כמה שאתה רוצה – העתיד יראה אם הירדן יהיה הגבול הביטחוני ואם עזה לא תהיה המדינה הפלשתינית.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת נחמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף בא-גד, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מנחם פרוש. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד שר החוץ, האם שמעת את הצהרתו של סגן יוסי ביילין, שהירדן יותר לא גבול? האם זה מגרונך או שאתה מתנגד ותנזוף בו – כפי שחברך לתנועה אלי גולדשמידט דרש לפטר את יוסי ביילין? הייתי מבקש ממך תשובה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. עכשיו אין שאלות.

חבר הכנסת יגאל ביבי, אחרון המציעים, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גמליאל בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כולנו רוצים שלום, ואני חושב שבבית הזה לא ימצא אחד שלא רוצה שלום, אבל צריך לדעת שאנחנו חיים במזרח התיכון. אני לא מבין למה אתם לא מדגישים את העובדה שבעשור האחרון, במזרח התיכון היו עיקר המלחמות בין ערבים לערבים: עירק-אירן, עירק-כוויית, צפון-תימן נגד דרום-תימן, לבנון, לוב נגד צ'אד. צריך לדעת שאנחנו חיים במזרח התיכון, עם כל המגבלות שלו. אף שהרצונות שלנו הם לשלום, אל תחשבו כפי שאתם חושבים, תחשבו קודם כול איפה אתם חיים, אולי תתנהגו לפי הכללים של המזרח התיכון.

אני רוצה לומר, שכולנו בבית הזה מגנים פגיעה בערבים, הן ברכוש והן בגוף. אבל, אדוני שר החוץ, כמי שגר קרוב, במקום שיש עליו כביכול הסכמה לאומית, בגוש-עציון, אני שם לב בחודשים האחרונים, כשאני נוסע בדרכים, שהוצאתם את כל החיילים כמעט מצירי התנועה, את כל העמדות. ברור שהמתיישבים שנוסעים מרגישים שמפקירים אותם. והנה עובדה, בשבוע הזה, כשהם לקחו את העסק לידיים, הבוקר נתת הוראה להחזיר את הצבא. למה הייתם צריכים בימים רגישים אלה להוציא את הצבא ששומר עלינו בדרכים? אני לא מבין את זה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת ביבי, אני מודה לך.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אנחנו לא נצביע על כל הצעה בנפרד. אני רק אשאל את כל חברי הכנסת שנאמו והציעו את הצעותיהם, אם הם מסכימים שהנושא יעבור לוועדה.

חבר הכנסת יהלום, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה?

שאול יהלום (מפד"ל):

למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי?

רחבעם זאבי (מולדת):

למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי? איננה. חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (צומת):

למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יעקב שפי?

יעקב שפי (העבודה):

יכול למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת סילבן שלום?

סילבן שלום (הליכוד):

למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע? איננו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שיהיה למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אין לך רשות, אתה לא יכול להשיב במקומו. חבר הכנסת אורון?

חיים אורון (מרצ):

אני מסתפק בהודעת השר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך. חבר הכנסת פרוש?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אני מסכים שהנושא יעבור למליאה.

היו"ר ר' אדרי:

פתרנו את הבעיה.

חברי הכנסת, אנו מצביעים האם להעביר את הנושא למליאה או להסיר. מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 33

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

33 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא יידון במליאת הכנסת.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ר' אדרי:

אני מצטער, אדוני, תיכף אבדוק את העניין. אני מודה לך על הערתך. נכון, היו שינויים, סדר-היום המקורי והמתוקן פורסם על לוחות המודעות. הערתך במקומה. מרגע זה סדר-היום ממשיך כסדרו.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לפני שנעבור לסעיף הבא בסדר-היום, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה, גברתי.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק חנייה לנכים, התשנ"ד-1933, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

הצעות לסדר-היום

הקרינה של הכור בדימונה והשלכותיה

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 2541 ו-2545 בנושא: הקרינה של הכור בדימונה והשלכותיה. אני מזמין את חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחת הפרות הקדושות שנשארו במדינת ישראל היא הכור האטומי בדימונה, והגיע הזמן לחשוף, לפחות מבחינת הממד של בריאות העובדים, את מה שנעשה שם.

הגיע הזמן לשחוט את הפרה הקדושה הזו, משום שחייבים להביא לידי חשיפה של דברים, שאומנם אולי אינם מבצעיים, אבל יש לקיים דיון דחוף בהם, כמו הנושא הבריאותי והאקולוגי סביב הכור הגרעיני בדימונה וסביב הכור הגרעיני בנחל-שורק.

סיפר אדם שהתאכסן במוטל ליד כור גרעיני בארצות-הברית, שניתנה לו הדרכה, הגם שהכור בטיחותי, הגם שאין סכנה, ליתר ביטחון ניתנה לו הדרכה מה יהיה אם תהיה איזו תקלה בכור, לאן לברוח ומה הן דרכי המילוט.

לאט לאט זורמים קטעי אינפורמציה. פעם נאסרו טיולים במכתש הקטן, פעם מדברים על מחלות של עובדים – ואני רוצה לשבח את הטלוויזיה הישראלית על הכתבה בנושא – אך מעולם לא קיימו בירור יסודי ומעמיק בנושא. תמיד נאמר: מה אתם דואגים, הכול בסדר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דברים רבים סביב הנושא לוטים בערפל, ובכלל זה הוועדה לאנרגיה אטומית, הכפופה ישירות למשרד ראש הממשלה. זכותו של המשרד לאיכות הסביבה לבדוק כל מקום בארץ, זאת על-פי החוק, כל מקום במדינה, אך הדברים אינם נעשים.

בכור הגרעיני מוחסנת כל הפסולת הרדיואקטיבית בישראל, החל בציד וחומרים ככפפות, אגני חמצון, כלי מתכת שונים שמשמשים להחסנה או לניקוז של תמהילים מסוכנים וכלה בעופרת או בעיסה הנוצרת מהמסת מוטות האורניום המאוכלים המוצאים מלבת הכור – אחד החומרים המסוכנים ביותר שייצר האדם מעודו, אם לא המסוכן שבהם.

המשרד לאיכות הסביבה פתח סדק קטן, פתח צוהר אחד לביקורת. אין שום דבר ביטחוני בממצאים הסביבתיים בתחומי קמ"ג – קריה למחקר גרעיני. אין בהם להעיד על הפעילות המבצעית של התשלובת אלא על השיטות שנבחרו להחסנת הפסולת.

אני מבקש להסב את תשומת לב הכנסת לכתבה מעמיקה בנושא, של העיתונאי שלמה אברמוביץ בחוברת "שבעה ימים" של העיתון "ידיעות אחרונות", לפני כמה חודשים. אני קורא לעיתון להמשיך ולעקוב אחרי הנעשה בנושא הזה.

אני דורש למנות חוקר מוסמך, שייכנס לתחומי הכור לבדוק את תנאי התעסוקה ואת תנאי הבריאות של העובדים בכור או במתקנים האחרים סביבו – בכור האטומי בדימונה ובכור האטומי בנחל-שורק.

אני מבקש שיאפשרו לחבר הכנסת עמיר פרץ, מגיש ההצעה השנייה בנושא, ולי להיכנס לתחומי הכור, להיפגש עם העובדים ולבדוק את תנאי העסקתם ובריאותם.

אני דורש שוועדה של הכנסת תדון בנושא. אני מציע שכאשר יגיע הנושא הזה אל הוועדה יוזמנו לדיון כל הגורמים הנוגעים בדבר. מומחים ברפואה תעסוקתית ובקרינה רדיואקטיבית חייבים לסייר ולנסות ללמוד על סביבת העבודה של המועסקים בה. כמובן, על הבודקים להיות בעלי סיווג ביטחוני מתאים.

אני דורש לאכוף את החוק המחייב מסירת מידע לעובד, מכוחן של "תקנות מסירת מידע והדרכה לעובדים, 1984". בפועל אין תקנה זו נאכפת בקמ"ג ובנחל-שורק, וספק אם העובדים יודעים על זכותם לפי תקנות אלה.

מדוע לא יחול הפיקוח המקובל על מקומות עבודה נגועי קרינה כדי לבדוק מה שנעשה בכור?

אני מבקש מהמשרד לאיכות הסביבה לפרסם מה היו תוצאות הבדיקה במכתש הקטן, והאם יש השפעה על אנשים ששהים שם זמן ארוך, לדוגמה חיילים הנמצאים באימונים במקום. באילו מקומות נעשו בדיקות? מדוע לא יינתן לגורמים חיצוניים בלתי תלויים לבדוק את הנושא?

על הציבור, ובייחוד על העובדים, לדעת מה הם החומרים שאליהם הם חשופים ומהי משמעות החשיפה.

אני מבקש שהכנסת תקיים דיון בנושא הזה. אני מבקש שיוזמנו כל הגורמים הנוגעים בדבר. אם הדברים האלה חסויים, אפשר לקיים עליהם דיון גם בוועדת החוץ והביטחון או בוועדה אחרת. חייבים להתחיל לדאוג לבריאותם ולשלומם של העובדים בתוך הכור האטומי בדימונה ובתוך הכור בנחל-שורק, ובעיקר להתחיל לבדוק האם הכור משפיע על מצב בריאותם של תושבי דימונה, תושבי ירוחם, תושבי ערד או תושבי יבנה, הקרובים לכור בנחל-שורק, ואם נעשו בדיקות, האם הופקו לקחים? האם יש דרכים למנוע סוגים של נזילות או תקלות גרעיניות שונות? האם יש תוכניות לגבי תושבי אותן ערים שיושבים ליד אותם מקומות?

הגיע הזמן לבדוק את הנושאים האלה בדיקה יסודית. הגיע הזמן לשמור על בריאותם של העובדים. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני חבר הכנסת מנע. אני מזמין את חבר הכנסת עמיר פרץ באותו נושא. בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אחד הנושאים המורכבים והמסובכים במערכות יחסי העבודה הוא – מה אחריותו של מפעל, של גורם מפעיל, של בעלים, ואפילו זו הממשלה, להביא לידיעת העובד מידע על סכנות שלעתים המעביד יודע עליהן, לעתים אינו יודע עליהן.

אני רוצה להתחיל במקרים הידועים שלא היו במסגרת חסויה או בתוך מערכת ביטחון. זכורה לנו כל פרשת האסבסט. זכורה לנו פרשת הכספית, שמהר מאוד הסתבר שכשאתה חי במפעלים כאלה – בלי שתדע, אתה מוצא את עצמך חשוף לסכנות, ולאחר מכן אתה מוצא את עצמך משלם מחיר יקר של להיות קורבן למחלה ממארת.

ואנחנו נמצאים היום בשבוע שבו הוכרז על מבצע של מלחמה בסרטן. אני יודע שמה שמעניין היום את כולם זה איך בודקים, כאשר הצרכים הביטחוניים של מדינת ישראל מחייבים אותה שלא לחשוף מערכות סודיות, ואילו העובדים במקום מוצאים את עצמם בחוסר יכולת להתמודד על זכויותיהם הבסיסיות, כגון לבוא ולתבוע מידע לגבי מקום עבודתם ולגבי המתרחש סביבם, לגבי הסכנות שבהן הם נתונים. אנחנו באים ואומרים: מדינת ישראל מוכרחה למצוא את הנוסחה המתאימה שמאפשרת לנו להיות שקטים, ולא בשם סודות מדינה ולא בשם ביטחון מדינת ישראל מישהו מחליט שהעובדים יכולים להיות קורבן.

לא ייתכן שהערך המקודש הזה יבוא וייפול ויירמס רק בגלל אותה אמירה של ביטחון המדינה.

אני אומר, שהגיע הזמן שיאפשרו לנו לבוא, להיכנס, לבדוק ולבחון מה ההשלכות שיש לעובדה שמתקיימת שם פעילות; יש שם סימנים, ומדי פעם מודלף לנו מידע על דליפה של קרינה כזאת ואחרת. אני פגשתי עובדים בכור בדימונה. החשש מהבלתי נודע הוא חשש כבד מאוד.

אני פונה לשר החוץ, שזה היה אחד מהמפעלים הגדולים ביותר בחייו, אחד הדברים הגדולים שמזוהים אתו, אולי הולכים אתו; זה אותו כור שעד היום לא דיברנו עליו בצורה כל כך גלויה. אני פונה אליך, אדוני שר החוץ, ואומר: אתם חייבים, ממשלת ישראל מחויבת להקים מערכת, שכל עובד שנמצא בכור, בכל דרגה, יכול לבוא, לפנות, לתבוע ולקבל מידע מדויק מה הסכנות שהוא צפוי להם.

אני מצטרף לקריאתו של חבר הכנסת דוד מנע. אנחנו מבקשים שתינתן הנחיה שאנחנו נגיע לכור, נפגוש אנשים, נשמע אותם. אני בטוח שגם שר החוץ וגם אחרים יכולים להיות סמוכים ובטוחים שלא חבר הכנסת דוד מנע ולא אני נשתמש במידע שיהיה בידינו, לא במסגרת כזו ולא במסגרת אחרת. נפעל רק כדי שאנחנו נהיה בטוחים שמדינת ישראל עושה את המתחייב ממנה גם אם מדובר במתקן ביטחוני. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. אני מזמין את שר החוץ שישב על ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת מנע ופרץ.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר נבנה הכור בדימונה, ננקטו כל אמצעי הביטחון שרק אפשר להעלות על הדעת על מנת להבטיח את בריאותם ושלומם של כל העובדים, ללא יוצא מן הכלל. ואכן, לא היתה שום תקלה בכור הזה.

יתר על כן, כורים דומים פועלים בצרפת זה עשרות שנים. 80% מהחשמל בצרפת מסופקים על-ידי כורים גרעיניים כאלה, ולא ראיתי מערך כזה של הפחדה והחשדה. על סמך מה? אלפי אנשים עובדים במקומות האלה. אינני יודע אם מישוהו כן כתב בעיתון או לא כתב בעיתון, אני רק יודע שבחודש מרס הודיע במליאת הכנסת השר לאיכות הסביבה יוסי שריד, שהוא לא מן השרים המקלים ראש בתפקידם, שהוא ערך בדיקה יסודית בנושא הזה ומצא שאין כל סכנה נשקפת מהכור וממה שנעשה בו.

אני רוצה לתקן את דבריו של חבר הכנסת עמיר פרץ. כל העובדים יכולים לקבל מידע מלא ומפורט על החשיפות – אם היו כאלה – ועל תוצאות כל בדיקותיהם הרפואיות. לא רק שהם יכולים לקבל זאת, אלא גם עורכי-הדין שלהם יכולים לקבל אותן. אין שום הסתרה ולא מנסים לפגוע בעובדים או בזכויותיהם.

צריך להבהיר, לפי סטטיסטיקה, אשר למחלת הסרטן – כי אין שום חריגה בתחלואה של עובדי המרכז בהשוואה לתחלואה של כלל האוכלוסייה בישראל במחלה זו בהתפלגות גילים דומה. על כן, אינני יודע על מה נזעקתם. הדבר נבדק.

אתה אומר שאתה רוצה מומחה כזה ומומחה כזה. כל המומחים האלה קיימים, הם מתמנים על-ידי ראש הממשלה, הם בלתי תלויים והם בודקים את כל ההיבטים: הרפואיים, המשפטיים, הנורמטיביים, הכול קיים. אתם חושבים שסביב נושא כזה יכולה להיות קלות דעת?

על כן, אני מציע להוריד את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני שר החוץ. אני מבין שיש הצעה אחרת – חבר הכנסת טמקין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מנע. זה לא בא בחשבון, מפני שבלאו-הכי השר הציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

אנחנו עוברים להצבעה.

דוד מגן (הליכוד):

אני מבקש להעביר לוועדה.

היו"ר ר' אדרי:

היית צריך להגיד זאת לפני כן.

דוד מגן (הליכוד):

מדוע? רק עכשיו שמעתי את תשובת השר.

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא כך מקובל, אתה יודע זאת כמוני, אבל אאפשר לך להשמיע את דבריך.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר החוץ, אני מבקש לשכנע אותך להסכים להעברת הנושא לוועדה – לא נקבע אם זו ועדה קבועה – ועדת הכנסת תקבע בדיוק את הרכבה.

לצערי הרב, מאז העלה חבר הכנסת טמקין את הנושא הזה במרס, כפי שהזכרת, כל הסכרים נפרצו, והרעיון שלך – שהייתי מצדיק אותו, אבל מוטב שלא להרחיב את הדיבור בעניין – היה טוב עד חודש מרס. אבל אחרי שיש דיבורים ושמועות לא נכונות בעניין, מן הדין לבדוק את הדברים הללו לעומקם במסגרת ועדה. אני מציע שוועדת הכנסת תקבע ועדה מיוחדת לעניין זה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת מגן. אנחנו עוברים להצבעה.

בבקשה, אדוני השר לאיכות הסביבה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

בשם שר החוץ ובשמי, אנחנו מסכימים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר החוץ, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה? מסכים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי בעד דיון במליאה? נצביע קודם על ההצעה להעביר לוועדה. מי בעד העברת הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

דוד מגן (הליכוד):

המציעים מסכימים?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת מנע ופרץ, אתם מסכימים? – מסכימים. אנחנו מצביעים. ההצבעה החלה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

16 בעד, נגד אין, נמנעים אין, הנושא עובר לוועדת החוץ והביטחון.

דוד מגן (הליכוד):

לוועדת הכנסת.

היו"ר ר' אדרי:

לוועדת הכנסת, ושם ידונו – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

סליחה, עד להצבעה היתה הצעה להעביר לוועדת החוץ והביטחון, אפילו המציעים יאשרו זאת.

היו"ר ר' אדרי:

נכון, אדוני, הערת רק אחרי ההצבעה. הנושא עובר לוועדת החוץ והביטחון.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תבדוק בסטנוגרמה, הצעתי בפירוש שזו תהיה ועדת הכנסת. אחרי זה הציע השר שריד, יחד עם השר פרס, להעביר לוועדת החוץ והביטחון. כנהוג, אנחנו מחכים להצבעה ואז אנחנו שומעים את החלטת היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

לא, אדוני, אני רוצה לתקן. בבקשה, אדוני השר שריד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הודעתי בשם שר החוץ, שאנחנו מסכימים להעביר לוועדת החוץ והביטחון. חברי הכנסת מנע ופרץ הסכימו – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פרץ, אני מבין שאתה מאשר שהנושא יעבור לוועדת החוץ והביטחון?

עמיר פרץ (העבודה):

אני מסכים שזה יעבור לוועדת החוץ והביטחון אבל אם – – –

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, לא, הוא איננו המציע. חבר הכנסת מגן, נתתי לך לדבר לפני משורת הדין, מפני שלא נרשמת בזמן ובמועד. על-פי הצעתו של השר לאיכות הסביבה, שני המציעים הסכימו שהנושא יעבור לוועדת החוץ והביטחון, וכך היתה ההבנה. אני פונה אליך ומבקש שהנושא יעבור לוועדת החוץ והביטחון, על מנת שלא נגרום אי-הבנות.

דוד מגן (הליכוד):

אני מקבל את פניית היושב-ראש, אבל אני מציע לו לעיין בסטנוגרמה לאחר הישיבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מסכים אתך, אדוני, ואני מודה לך על ההבנה שאני זוכה לה.

בנימין טמקין (מרצ):

הנושא קשור בבריאות והוא עבר לוועדת החוץ והביטחון.

הצעת חוק חינוך (קבלה ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה), התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת א' סלמוביץ)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק תתקל"ג – הצעת חוק חינוך (קבלה ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה), התשנ"ג-1993, של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. בבקשה, גברתי.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תנאי הקבלה, לפחות בחלק מהפקולטאות במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, כבר חרגו מזמן מעבר לכל פרופורציה מתקבלת על הדעת שניתן להשלים עמה. צעירים ישראלים המעוניינים להמשיך את מסכת לימודיהם ולרכוש לעצמם תואר ראשון נתקלים במערכת תובענית חסרת פשרות, המטילה על כתפיהם הוצאות כספיות כבדות ביותר.

בחסות המועצה להשכלה גבוהה, התבססה לה תעשייה ענפה של מכונים המאפשרים למתעדים להירשם למוסדות ההשכלה הגבוהה הכנה לבחינה הפסיכומטרית של המרכז הארצי לבחינות ולהערכה. רבים מהתלמידים נמצאים נאלצים לשלם סכומי עתק, המגיעים לכדי 2,500 שקלים, ואף למעלה מזה, וכל זאת בכוונה לשפר את תוצאותיהם בבחינה הפסיכומטרית הארצית ולהגדיל בכך את סיכוייהם להתקבל לאחת מאותן פקולטאות שהציבו לעצמן תנאי קבלה החורגים בהרבה אל מעבר לתחום היכולת האנושית הסבירה והממוצעת.

מה שהוגדר ככלי למיון ולעמידה על הפוטנציאל הלימודי של הסטודנטים לעתיד הפך מזמן לתעשייה ענפה המגלגלת סכומי עתק ומונעת מאלו הסובלים מחסרון כיס – וכאלה, על-פי הסטטיסטיקה, לא חסרים בישראל – להתקבל ללימודים אקדמיים.

תעודת הבגרות כבר איבדה מזמן את יוקרתה ואת משמעותה האמיתית. כיום, הקריטריון העיקרי לקבלה ללימודים במוסדות ההשכלה הגבוהה הוא עמידה בבחינה הפסיכומטרית הארצית, שיעילותה האמיתית שנויה במחלוקת.

הנתונים המדאיגים, שלפיהם רק 25,000-26,000 תלמידים, מתוך סך-הכול של 80,000-84,000 תלמידים במחזור, זוכים לקבל תעודת בגרות מעידים על המצב העגום שבו נתונה כיום מערכת החינוך בישראל. רק כ-30% מכלל תלמידי כל מחזור זוכים לקבל לידיהם את תעודת הבגרות, ואת המחיר הכבד הכרוך במצב עניינים כזה נתבעים לשלם הסטודנטים והוריהם, ומחיר זה, כאמור, כבד מנשוא.

כל אלה הטוענים, כי אין טעם בלימודים ובהכנה לקראת הבחינה הפסיכומטרית, וכי כל מי שמשלם למכונים אלה על מנת לשפר את תוצאתו בבחינה הפסיכומטרית מוציא את כספו לריק, טועים

ומטעים. המכונים הללו, או חלקם לפחות, מוכנים כיום לערוב להשגת תוצאה מסוימת, והם אף נכונים להקנות קורסים חוזרים חינוך עד להשגת התוצאה המבוקשת על-ידי הסטודנט לעתיד.

עובדה זו מעידה יותר מכול על יעילותה המוטלת בספק של הבחינה הפסיכומטרית, והניסיון אף מוסיף על כך ומלמד, שיכולת הניבוי של הבחינה הפסיכומטרית מוגבלת אף היא ואינה מדויקת.

המחסור במקומות לימוד במוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל, מחסור הצפוי להגיע עד לסוף העשור לכדי 25,000 מקומות לימוד, גורר באופן טבעי לעלייה ברמת הדרישות לקבלה ללימודים. עלייה זו ברמה הנדרשת מסטודנטים כבר חרגה מזמן, לפחות בחלק מהפקולטות, מעל ומעבר לכל פרופורציה מתקבלת על הדעת. רמת דרישות שכזו גורמת לרבים מן הסטודנטים לצאת לנכר ולרכוש את השכלתם מחוץ לגבולות מדינת ישראל. כיום, כ-8,000 סטודנטים ישראלים כבר לומדים בחוץ-לארץ, ועל-פי התחזיות, מספרם עתיד לגדול פי שלושה עד סוף העשור.

השאלה היא, כמובן, האם יש הכרח בקיומו של מצב עניינים שכזה?

אין רע בהצבת תנאי קבלה ריאליים ללימודים אקדמיים, ואפשר שיש הכרח לעשות כן. אלא שהעוול טמון דווקא בעובדה, שמערכת החינוך בישראל אינה מסוגלת להעניק לתלמידים ולהקנות להם את הרמה הדרושה על מנת להתקבל לחלק מן הפקולטות, וכך נמצאים הסטודנטים נאלצים להשלים את החסר בעצמם, ולהשקיע ממיטב כספם למען השגת יעדים שעל מערכת החינוך היה לאפשר להם להשיגם מלכתחילה.

הצעת החוק שהנחתי על שולחן הכנסת, הקוראת לביטול הבחינה הפסיכומטרית, תחזיר אולי את נטל הקניית הידע אל כתפי מערכת החינוך. הצורך בכך מחויב המציאות בפרט לנוכח העובדה שבמצב הדברים כפי שהוא כיום האחריות כולה מוטלת על כתפי התלמידים, וזאת בשעה שחובה זו צריכה להיות מוטלת, מטבע הדברים, על מערכת החינוך עצמה.

את הבחינה הזו יש לבטל לאלתר. ברור לי כי מוסדות ההשכלה הגבוהה יתנגדו לכך, וכך גם המועצה להשכלה גבוהה. ככלות הכול, קיומה של הבחינה הפסיכומטרית מקנה בידיהם כלי המבטיח להם את השליטה על קבלת סטודנטים ללימודים אקדמיים. ובכל זאת יש לבטלה ולהחזיר את האחריות במלואה למערכת החינוך הממלכתי.

ביטולה של הבחינה, כך אני מקווה, לא זו בלבד שיאלץ את מערכת החינוך להיערך על מנת לשפר את יכולתה להביא את תלמידיה לרמת ההישגים הנדרשת, אלא שהוא אף יאלץ את הנוגעים בדבר להגדיל באופן משמעותי את קיבולתם של מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל.

בהסתמך על פרסומים בעיתונות מהשבוע שעבר וכן על תשובתו של שר החינוך על שאלתא שנשאלה על-ידי חברת הכנסת דליה איציק בנושא זה, גם שר החינוך עצמו סבור כי יש לבטל את הבחינות הפסיכומטריות. לכן ברור לי שהתנגדות הממשלה לחוק המוצע תתבסס בעיקר על העדר מקורות מימון להגדלת מספר מקומות הלימוד במוסדות ההשכלה גבוהה. התנגדות שכזו היא בבחינת זריית חול בעיניים, בפרט לנוכח העובדה שבמשרד החינוך עצמו כבר מדברים על כך שיש לאפשר לבתי-הספר לגייס לעצמם כספים ולתור אחר מקורות מימון באופן עצמאי.

אין כל מניעה שהממשלה תתיר ליזמים פרטיים להקים מכללות ואוניברסיטאות שיתבססו על שכר הלימוד ועל מקורות מימון עצמיים ופרטיים לקרנות מחקר, או להרחיב את רשת המכללות הקיימות כיום. הממשלה עצמה תוכל לפקח על עלות הלימודים לסטודנט והיא אף יכולה לבטל את שכר הלימוד המסובסד באותן פקולטות המכשירות למקצועות שהם במצב רווייה בשוק. לעומת זאת, תוכל הממשלה להגדיל את רמת הסבסוד באותם מקצועות אשר יזכו, על-פי מדיניותה, לעדיפות, כמו, למשל, מקצוע ההוראה.

המועצה להשכלה גבוהה היא זו שתכתיב את התנאים להקניית תואר אקדמי ותפקח על עמידת המכללות והאוניברסיטאות הפרטיות בקריטריונים שנקבעו על-ידה.

כך יוכל כל בוגר תיכון, בעל תעודת בגרות, להשלים את לימודיו האקדמיים, אם יחפוץ בכך, וזאת בלי שיוצבו בפניו מחסומים מלאכותיים החסרים תכלית מעשית של ממש, כדוגמת הבחינה הפסיכומטרית.

אשר על כן, אני מבקשת את תמיכתכם בהצעת חוק חשובה זו. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחברת הכנסת הגברת אסתר סלמוביץ. אני מזמין את אדוני שר החינוך והתרבות שישב על ההצעה לסדר-היום.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שציינה מציגת החוק, אני עניתי על שאלתא של חברת הכנסת דליה איציק בצורה מקיפה מאוד לפני זמן מה בכנסת. בתשובתי הסברתי מדוע אני לא נלהב מהבחינות הפסיכומטריות הנהוגות לצורך קבלה לאוניברסיטאות. כשאני אומר שאני לא נלהב, אני משתמש בלשון המעטה.

אני רוצה לומר שאני לא נלהב מהבחינות הפסיכומטריות גם אם אני מקבל שתי הנחות יסוד שהאוניברסיטאות טוענות להן. שתי הנחות היסוד הן אלה: א. הבחינות הפסיכומטריות, או ליתר דיוק, הציון המשולב של תעודת הבגרות והבחינה הפסיכומטרית הוא מנבא טוב של הצלחה בלימודים; ב. הטענה השנייה היא הטענה שהושמעה עקב הבדיקה שעשתה אוניברסיטת חיפה. דהיינו, הציון המשולב הכולל את הבחינה הפסיכומטרית עוזר יותר לסטודנטים משכבות חלשות מאשר בחינת הבגרות בלבד.

אבל, גם אם נניח ששתי הנחות אלה, שגם לגביהן יש כמובן ויכוח, נכונות, אני חושב שצריכה להיות רפורמה בגישה של האוניברסיטאות במובנים הבאים: קודם כול, נדמה לי שהחלטה ארצית גורפת של ועד ראשי האוניברסיטאות על שיטת בחינה אחידה לכל הפקולטות, לכל החוגים, לכל בתי-הספר ולכל המסלולים היא החלטה לא נכונה, גם לא מבחינה אקדמית. נדמה לי שצריך להשאיר את

ההחלטה בידי הפקולטה האינדיבידואלית. ואם תימצא פקולטה שתצטרף להוסיף על תעודת הבגרות ועל התביעות שלה בחינה פסיכומטרית, היא תעשה זאת, ולא יעשה הדבר במשיכה אחת על-ידי גוף אחד ארצי.

שנית, אני לא מבין מה טעם בבחינה פסיכומטרית או בכל תהליך מיון אחר, תהליך יקר מאין כמותו, כאשר מדובר בחוגים שבהם אין בעיות של עודף ביקוש על ההיצע הקיים. מה אתה צריך לסנן ולמייין כאשר אין לך בעיה של קליטה?

ואני רוצה לומר, שהמחזה הזה שאנחנו רואים – למעלה מרבע צעירים וצעירות בישראל צועדים ביום אחד לבחינות פסיכומטריות מרכזיות, כאשר לאחר מכן אנחנו יודעים שלגבי חלק מהם, אפילו 10% מהם, אבל זה יותר, אין בעצם דרישה כזאת, מכיוון שה"רף" יורד עד למינימום שמעבר לו כל אחד מתקבל – הרי נדמה לי שזו תופעה מקוממת. אני משוכנע שאנשי החוג לכלכלה בכל אוניברסיטה שנוהגת כך, אם יביאו בפניהם נושא כזה, יאמרו: יש בכך בזבוז משאבים משווע. למה להוליך את כל העם דרך המבחן הזה, כאשר רק חלק מהעם זקוק לו?

הדבר השלישי שהצעתי לוועד ראשי האוניברסיטאות הוא, שבאותן מכללות אזוריות, בצפון ובדרום, שחסות האוניברסיטאות פרוסה עליהן, לא יהיה מבחן פסיכומטרי, שכן אין שום סיבה להקשות את קבלת התלמידים למכללות אלה, אלא להיפך, צריך לעודד קבלת תלמידים למכללות ק"י בשער-הנגב, למכללת תל-חי, בעמק הירדן, בעמק יזרעאל, בכל מקום. שם גם אין בעיה של סטנדרדים, כיוון שבמכללות האזוריות האלה כולם, בסופו של דבר, צריכים להיבחן בבחינות של האוניברסיטה.

מכל הסיבות האלה, דעתי לא נוחה מהבחינות הפסיכומטריות ואני חושב שצריך ללכת בשני כיוונים: כיוון אחד, שחברת הכנסת סלמוביץ התוותה אותו, וזה מה שאנחנו עושים. משרד החינוך נערך להרחבה גדולה מאוד של המכללות האקדמיות והטכנולוגיות, והמועצה להשכלה גבוהה, בארבע הישיבות האחרונות שלה, אישרה כמעט את כל הבקשות של המכללות. אין שום מניעה שתוקם מכללה, כפי שאת מציעה, והמכללה למינהל היא מכללה כזאת.

דבר שני, אני נפגש באורח אישי עם ועד ראשי האוניברסיטאות, כדי שימתנו את הדרישה הנוקשה הזאת לבחינות פסיכומטריות, ברוח הדברים שאמרת.

מדוע החליטה הממשלה להתנגד להצעת החוק הזאת? לא רק מסיבות תקציביות, וזו בעיה רצינית מאוד; לא רק זה, אלא מכיוון שהאוניברסיטאות הגיעו כמעט לקצה כושר הקיבולת שלהן, הן לא יכולות להתרחב עוד. בשנתיים הבאות נוכל להוסיף רק 5,000 סטודנטים בכל מערכות האוניברסיטאות, והקמת מכללות היא עניין של זמן. יש עוד סיבה עקרונית אחת – אנחנו לא רוצים להתערב בעניינים של המוסדות להשכלה גבוהה, עניינים שבאורח מסורתי בכנסת הזו היו מסורים לאוטונומיה שלהם.

לכן הצעתי היא שהצעת החוק הזאת תעבור ותהפוך להיות הצעה לסדר-היום, על-פי הנוהג המקובל אצלנו. ועדת החינוך והתרבות תדון בהצעה, ואולי בינתיים אני אבוא אליה עם בשורה טובה יותר מהפגישה שלי עם ועד ראשי האוניברסיטאות.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, אני מעריך את הרצון שלך, אבל טכנית ותקנונית זה בלתי-אפשרי.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

לא, זה אפשרי.

חיים אורון (מרצ):

זה אפשרי. הרבה פעמים עשו את זה. המירו הצעת חוק להצעה לסדר-היום.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

חבר הכנסת מגן, אתה צודק שעל-פי התקנון זה לא קיים, אבל יש נוהג מגובש בכנסת, ואם תראה את הספרות לגבי הנושא הזה, נוהג, כאשר ממשיכים לנהוג על-פיו הרבה זמן, הופך להיות חלק מהתקנון. אנחנו עושים זאת לעתים קרובות.

הנושא חשוב, אני שמח שהוא עלה, אני לא מתחמק מדיון, אני גם לא מתחמק מלומר לכם שדעתי ודעת הממשלה לא נוחות מהמצב הקיים, אבל אני לא חושב שהצעת חוק שתכפה מסגרת נוקשה על מוסדות שאנחנו רואים אותם כאוטונומיים היא דרך נכונה.

אני מציע שהדבר יעבור לוועדת החינוך והתרבות כהצעה לסדר-היום. אם תראי, חברת הכנסת הנכבדה, שאין תכלית לכל הדבר הזה, תוכלי לחזור ולהגיש את הצעת החוק לאחר זמן-מה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבין שחברת הכנסת סלמוביץ רוצה לעלות לדוכן ולנסות לשכנע אותנו שוב, והעניין עלול להפוך, חלילה, להתמודדות בין קואליציה לאופוזיציה, ואתה יודע שאין כך הדבר. אני

שמעתי גם את ההתבטאויות שלך עוד לפני כן. מותר לי לנחש שחברת הכנסת סלמוביץ הגישה את הצעת החוק גם על בסיס התבטאויות שלך.

אני מציע, תוך ניצול הרצון הטוב שלך – מדובר בסך הכול בקריאה מוקדמת. בוא נעביר את הצעת החוק בקריאה מוקדמת. בוועדת החינוך והתרבות תהיה לחברים אפשרות לדון בעניין לעומקו, ואם שם תשתכנע לעצור את זה – – –

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

סליחה, אני רוצה להסביר דבר אחד. ההתבטאויות שלי, חבר הכנסת מגן, שמעת אותן גם מעל דוכן זה, ואני מזכיר אותן ולא משנה אותן עקב כניסתי לממשלה. הצעת החוק הזו מרחיקה לכת מעבר לזה. היא אומרת, שכל מי שיש בידו תעודת בגרות – – –

דן תיכון (הליכוד):

זו רק קריאה טרומית.

דוד מגן (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לא במקהלה. חבר הכנסת מגן, בדרך הזאת אני לא אתן לך. אתה יודע, בדרכים אחרות – כן.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת תיכון, אתה יודע את הדרך טוב יותר ממני.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אילו היה מדובר בקריאה טרומית, שבה אני מתנגד לחלק מהסעיפים, כמו למשל זכות כניסה כללית – לגבי בחינות הבגרות – בלי שום קריטריון נוסף, אני יכול להילחם על זה בוועדת החינוך והתרבות. בכל מלחמותי בעניין זה לא הגשתי הצעת חוק מסוג זה. אני מבקש שלא לקבל את הצעת החוק, מטעם עקרוני של התערבות הכנסת באוטונומיה של ההשכלה הגבוהה, לא מטעמים סתם.

יש כאן בעיה עקרונית, והרי אני מבטיח עזרה בדרך אחרת. אני תומך בהעברת העניין. אני אביא בפני ועדת החינוך והתרבות את תוצאות הפגישה שלי עם ועד ראשי האוניברסיטאות, ואז נחליט מה נעשה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר החינוך, אתה מציע להפוך זאת להצעה לסדר-היום. חברת הכנסת סלמוביץ, האם את מסכימה להצעתו של השר?

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני לא מסכימה להצעת השר. את הדברים שהיה לי לומר כבר אמרתי ואין לי להוסיף עליהם דבר. אני מבקשת מהיושב-ראש להעמיד את הצעת החוק להצבעה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני השר, אני מבין שאתה מתנגד להצעת החוק. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 23

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 17

נמנעים – 3

ההצעה להעביר את הצעת חוק חינוך (קבלה ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה),

התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

23 בעד, 17 נגד, שלושה נמנעים. הצעת החוק של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ עוברת להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החינוך והתרבות.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לשאלות לשר החינוך והתרבות.

לימוד התנ"ך בבתי-הספר ובאוניברסיטאות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

במאמר "הוראת המקרא" מאת אברהם כהנא, אשר הופיע ב"קשר עין" – ירחון ארגון המורים העל-יסודיים (ספטמבר 1993) (רצ"ב), נכתב כי לימוד התנ"ך בבתי-הספר התיכוניים ובאוניברסיטאות ולימוד הוראת התנ"ך נמצאים בירידה חדה ומתמדת.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא המספר השנתי של התלמידים שניגשו לבחינות הבגרות, בחמש השנים האחרונות, בבתי-ספר ממלכתיים, וכמה מתוכם הגבירו לימודי תנ"ך?

2. מה הוא אחוז הנכשלים השנתי בבחינות בגרות בתנ"ך ברמה של שתיים וחמש יחידות לימוד, בחמש השנים האחרונות?

3. מה היא התפלגות הציונים של הנבחנים בבגרות בתנ"ך בחמש השנים האחרונות, ומה היא מידת ההצלחה במקצוע זה לעומת מקצועות אחרים?

4. מה הוא מספר הסטודנטים שנרשמו ללימודי מקרא בחמש השנים האחרונות בכל אחת מהאוניברסיטאות?

5. מה הוא אחוז מסיימי תואר ראשון בלימודי מקרא, וכמה מהם לומדים גם לתעודת הוראה במקצוע זה?

6. האם קיים מחסור במורים לתנ"ך בבתי-הספר התיכוניים הממלכתיים? אם אכן קיים מחסור, האם יש נטייה במשרד להעסיק בהוראת תנ"ך בוגרי ישיבות הסדר או בוגרי סמינרים דתיים?

תשובת שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. בשנת התשמ"ט: סך-הכול נבחנים – 27,955; 2 י"ל – יחידות לימוד – 23,176; 3 י"ל – 3,573; 4 ו-5 י"ל – 1,206; שיעור התלמידים שעברו – 94%; ציון ממוצע סופי – 71.3. בשנת התשנ"א: סך-הכול נבחנים – 29,574; 2 י"ל – 28,075; 3 י"ל – 652; 4 ו-5 י"ל – 846; שיעור התלמידים שעברו – 88%; ציון ממוצע סופי – 69.3. בשנת התשנ"ב: סך-הכול נבחנים – 32,070; 2 י"ל – 30,252; 3 י"ל – 819; 4 ו-5 י"ל – 999; שיעור התלמידים שעברו – 87%; ציון ממוצע סופי – 69.1.

החל משנת התשנ"א בוטלה רמת בחינה ב-4 י"ל.

לפני שנת הלימודים התשמ"ט לא היה רישום במאגר הנתונים, ובשנת התש"ן קיימות בעיות במסד המידע.

השוואת ציוני הבגרות בתנ"ך עם ציונים במקצועות אחרים אינה רלבנטית, כי לכל מקצוע אופי שונה ומספר שונה של שעות מערכת. בכל זאת, אני מביא להלן את תוצאות הבחינות באנגלית ובמתמטיקה לגבי אותו מגזר ואותן שנים.

אנגלית. שנת התשמ"ט: סך-הכול נבחנים – 27,809; 3 י"ל – 3,530; 4 י"ל – 9,746; 5 י"ל – 14,533; שיעור התלמידים שעברו – 89%; ציון ממוצע סופי – 70.2. שנת התשנ"א: סך-הכול נבחנים – 29,112; 3 י"ל – 4,134; 4 י"ל – 9,964; 5 י"ל – 15,007; שיעור התלמידים שעברו – 95%; ציון ממוצע סופי – 72.6. שנת התשנ"ב: סך-הכול נבחנים – 31,741; 3 י"ל – 4,775; 4 י"ל – 11,167; 5 י"ל – 15,799; שיעור התלמידים שעברו – 90%; ציון ממוצע סופי – 70.4.

מתמטיקה. שנת התשמ"ט: סך-הכול נבחנים – 26,070; 3 י"ל – 14,479; 4 י"ל – 6,646; 5 י"ל – 4,941; שיעור התלמידים שעברו – 81%; ציון ממוצע סופי – 70.4. שנת התשנ"א: סך-הכול נבחנים – 27,214; 3 י"ל – 14,809; 4 י"ל – 7,025; 5 י"ל – 5,380; שיעור התלמידים שעברו – 87%; ציון ממוצע סופי – 74.8. שנת התשנ"ב: סך-הכול נבחנים – 29,523; 3 י"ל – 15,853; 4 י"ל – 7,665; 5 י"ל – 6,005; שיעור התלמידים שעברו – 85%; ציון ממוצע סופי – 73.3.

4. האוניברסיטה העברית בירושלים: התשמ"ח – 26; התשמ"ט – 27; התש"ן – 18; התשנ"א – 13; התשנ"ב – 16. אוניברסיטת תל-אביב: התשמ"ח – 13; התשמ"ט – 21; התש"ן – 27; התשנ"א – 22; התשנ"ב – 9. אוניברסיטת בר-אילן: התשמ"ח – 47; התשמ"ט – 32; התש"ן – 62; התשנ"א – 43; התשנ"ב – 48. אוניברסיטת חיפה – התשמ"ח – 32; התשמ"ט – 25; התש"ן – 19; התשנ"א – 28; התשנ"ב – 34. אוניברסיטת בן-גוריון: התשמ"ח – 63; התשמ"ט – 23; התש"ן – 16; התשנ"א – 15; התשנ"ב – 36. סך הכול בכל האוניברסיטאות: התשמ"ח – 181; התשמ"ט – 128; התש"ן – 142; התשנ"א – 121; התשנ"ב – 143.

5. סך-הכול מקבלי תואר ראשון במקרא: התשמ"ח – 212; התשמ"ט – 123; התש"ן – 144; התשנ"א – 133; התשנ"ב – 109. מקבלי תואר הוראה במקרא: התשמ"ח – 42; התשמ"ט – 61; התש"ן – 46; התשנ"א – 57; התשנ"ב – 47.

6. אומנם קיים מחסור במורים, אולם לא ניתן להצביע על מספרים. אין נטייה להעסיק בחינוך הממלכתי בוגרי ישיבות, או בוגרי סמינרים דתיים, שכן דרכי ההוראה והגישה לטקסט ולטיפול בו שונים.

סגירת גני-ילדים ממלכתיים-דתיים

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

לקראת שנת הלימודים הנוכחית נסגרו בקריית-אתא שלושה גנים ממלכתיים-דתיים (שתי כיתות הוסבו ואחת פוזרה בחלקה לכיתת ממלכתי). הכיתות נסגרו, כפי שנמסר לי, ללא קשר לשיקולים פדגוגיים.

ברצוני לשאול:

1. האם אינפורמציה זו ידועה למשרד החינוך?

2. האם יוחזר המצב לקדמותו?

תשובת שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. גן משולב שנפתח בשנת התשנ"ג לניסיון נסגר בגלל מיקומו באזור "קשה" ביישוב והועבר לאזור מתאים יותר בקריית-אתא.

שני גנים הוסבו לחינוך הממלכתי בגלל רצונם של התושבים שילדיהם ילמדו בגנים ממלכתיים ולא ממלכתיים-דתיים.

המפקחת על גני החמ"ד – חינוך ממלכתי-דתי – בקריית-אתא התערבה בראשית השנה והגיעה למסקנה שהאחראים בעירייה פעלו כחוק.

2. לאור הנ"ל, התשובה שלילית.

סמינריון לתלמידים בנושא פוליטי

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

הובא לידיעתי, כי בבית-ספר "רוגוזין" בקריית-גת חויבו התלמידים, כחלק מתוכנית הלימודים, להשתתף בסמינריון בגבעת-חביבה בנושא: "דו-קיום בשלום".

ברצוני לשאול:

1. האם קיום סמינריון בגבעת-חביבה אינו מהווה הטפה פוליטית במסגרת בתי-הספר?

2. האם ראוי שהממשלה תסבסד את הסמינריונים האלה?

תשובת שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סמינר בגבעת-חביבה משמש אכסניה למפגשי תלמידים יהודים וערבים, ועובד עם משרד החינוך שנים רבות.

משרד החינוך מפרסם את רשימת המוסדות הרשאים לקיים סמינרים מסוג זה בקרב בת-הספר. בית-הספר, והוא בלבד, מחליט אם הוא מעוניין לקיים את הסמינר כן או לא.

אין מדובר בסמינריון בעל אופי מפלגתי אלא במפגש אשר בו מעודדים מנחי המפגש את משתתפיו להביע מגוון דעות אשר לתוכנו של המפגש, ולנושא יחסי יהודים וערבים בישראל – בכלל.

2. הממשלה, באמצעות משרד החינוך, מעודדת פעילות המקדמת סובלנות, פלורליזם ודמוקרטיה, כל עוד אינה מנוצלת למטרות אנטי-חינוכיות. הפעולות בסמינר גבעת-חביבה נמצאות בפיקוח המשרד ועד עתה עמדו בכל הקריטריונים.

השתתפות התלמידים בסמינרים אינם בגדר חובה.

ניסוח גזעני בשאלות הכנה לבגרות

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

לאחרונה התפרסמה בעיתון "חדשות" (19 באוקטובר 1993) הידיעה כי באחת המכינות לבגרות התפרסמה שאלה בחשבון, הכוללת בתוכה אלמנטים גזעניים חמורים כלפי ערבים.

ברצוני לשאול:

1. מה ייעשה למנוע ניסוח שאלה כזו ודומות לה בעתיד?

2. האם יינקטו צעדים?

3. האם תוסבר למנהלים, למורים ולתלמידים במוסדות החינוך חומרת העניין?

תשובת שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. לדבריה של מנהלת המכינה לבגרות, בחסות האגף לחינוך של עיריית רמת-גן, שצוטטה בעיתון חדשות, השאלה הנדונה מתורגמת מספר תרגילים בלועזית. היא ניתנה בקורס קיץ שנערך בבית-הספר "בליך" ברמת-גן לתלמידי כיתות ח' העולים לכיתות ט'. הקורס לא היה במסגרת הלימודים הסדירים של בית-הספר. זהו קורס רשות, שמארגנת המכינה לבגרות, ועבורו משלמים ההורים.

הובהרה חומרת העניין הן למנכ"ל בית-הספר והן למנהלת המכינה לבגרות.

לצערנו, אין ביכולת המשרד למנוע "הסתננות" של שאלות מהסוג הזה, או אחרות, למערכת הלימודים המתקיימת על-ידי גופים שאינם קשורים ישירות לרשויות החינוך הפורמליות.

עם זאת, המשרד נערך בימים אלה, בדרכים רבות ומגוונות, לחינוך לקראת שלום, ובמרכזו תוכניות שנושן כיבוד הזולת והזר.

קביעת זכאות לדיור במעונות סטודנטים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

פורסם כי בקשת האחיות ר' ור"ח (שמותיהן המלאים מופיעים במקור) מהכפר אל-ראמה להתגורר במעונות הסטודנטים באוניברסיטת חיפה נדחתה בטענה ששקלול הציונים במבחנים השונים (לרבות הפסיכומטרי) אינו מזכה אותן בדיור במעונות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא תיקבע הזכאות למגורים במעונות על-פי אמות מידה של מרחק מקום המגורים והמצב הכלכלי ולא לפי ציוני המבחן הפסיכומטרי?

2. מדוע לא תזכינה התלמידות הנ"ל למגורים במעונות הסטודנטים במסגרת מדיניות עידוד בני העדה הדרוזית ללימודים אקדמיים?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

ועדת המעונות באוניברסיטת חיפה מזכה סטודנטים במגורים במעונות על-פי הקריטריונים הבאים: מרחק, מצב סוציו-אקונומי, סיבות אישיות מיוחדות וגורם ההצלחה בלימודים.

לגבי סטודנטים הלומדים שנה ראשונה מובא בחשבון ציון הקבלה לאוניברסיטה במקום הקריטריון של הצלחה בלימודים. קריטריון זה איננו בעל משקל בלעדי או מכריע, אם כי הוא בהחלט מובא בחשבון.

מכיוון שמספר הסטודנטים המבקשים להתגורר במעונות עולה בהרבה על מספר החדרים הנתון, רבים מהסטודנטים נענים בשלילה. אוניברסיטת חיפה מנסה, במידת האפשר, לעזור להם בדרכים חלופיות.

באוניברסיטת חיפה קיימת תוכנית מיוחדת לקידום הסטודנטים הדרוזים, שרבים מהם מתגוררים במעונות. שתי הסטודנטיות הדרוזיות המוזכרות בשאלתך הן תלמידות שנה ראשונה שלא עמדו בקריטריונים, ולפיכך נדחתה בקשתן.

כדאי להזכיר כאן, כי על-פי סעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, האוניברסיטאות נהנות מחופש פעולה אקדמי ומינהלי ונושא הקצאת המעונות נתון לשיקול דעתם הבלעדי של שלטונות האוניברסיטה.

עם זאת ואף שהדבר אינו בסמכותי אני רוצה להדגיש לחברי הכנסת: אני לא נושא באחריות ובסמכות לגבי מה שמתרחש באוניברסיטאות, אני רק יושב-ראש המועצה להשכלה גבוהה. אני מפעיל השפעה מוסרית על האוניברסיטה, אבל אין לי סמכות. אני רוצה שחברי הכנסת ידעו זאת, זה המצב המשפטי בארץ.

אני חוזר: אף שהדבר אינו בסמכותי להורות לאוניברסיטה בנושאים אלה, הבעתי את פליאתי על עירוב המדד הפסיכומטרי בשיקולים להקצאת מעונות כבר בעבר, משנודע לי העניין. עשיתי זאת באמצעי התקשורת, ואני רוצה לומר שבאותה פגישה שתהיה לי בקרוב עם ועד ראשי האוניברסיטאות אדרוש במפגיע, שגם באותם מקומות שהמבחן הפסיכומטרי ממשיך לקבוע, באותם חוגים שבהם יש בעיית סינון ומיון, לא יחולו תוצאות המבחן על דבר חוץ מאשר על עניין הקבלה, ובשום פנים ואופן לא על עניין של הזכות למעונות.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. שאלה נוספת לחבר הכנסת מגן. אדוני, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אני תמצתי את השאלה בנוסח: "מדוע לא תיקבע הזכאות למגורים במעונות על-פי אמות מידה של מרחק מקום המגורים והמצב הכלכלי?" כשאמרת שהן לא עומדות בקריטריונים, שתי התלמידות הדרוזיות, התכוונת לומר שהן לא עמדו ברמה הדרושה במבחן הפסיכומטרי. מה עניין שמיטה אצל הר סיני?

ואני רוצה להוסיף ולומר, ברשותך: דווקא בביקור שלי באוניברסיטת חיפה לפני שלוש שנים הזדעזעתי לשמוע מפי הנשיא דאז, כי בחלוקה לפי חמש קטגוריות של סטודנטים בארץ במוסדות ההשכלה הגבוהה, הרי שבמקום הרביעי עומדת הקבוצה של בני ערי הפיתוח, ובמקום החמישי והאחרון – הדרוזים. מדוע לא ייעשו מאמצים מיוחדים, ותפעיל לא רק את סמכותך הפורמלית, את כל

משקלך המוסרי והציבורי – ויש לך השפעה גם על אוניברסיטת חיפה – כדי שהעוול שנעשה לשתית התלמידות הדרוזיות הללו יתוקן?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת מגן. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

חבר הכנסת מגן, אני הפעלתי את השפעתי, פניתי לאוניברסיטת חיפה. עניין המעונות לא נמצא בתחום סמכותי, לא בתחום סמכותה של המועצה להשכלה גבוהה. אני מאמין שכתוצאה מהדברים שנאמרים על-ידי חברי הכנסת, ובכללם הדברים שלך, חבר הכנסת מגן, תהיה היענות למשאלות שלי על-ידי ראשי האוניברסיטאות. ואני חוזר ואומר: העניין הזה, הפסיכומטרי, הוא פרובלמטי ביותר, הוא מסעיר את הכנסת, ואני לא חושב שהאוניברסיטאות יוכלו להתעלם מהמשאלות של רוב רובם של חברי הכנסת.

תוצאות מחקר על עמדות הציבור הישראלי בנושא העלייה והקליטה

חבר הכנסת א' גור שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993):

בכתבתו של ישראל תומר "לפני שעוזרים לעולים תעזרו לי" ("ידיעות אחרונות", 8 באוקטובר 1993) מובאות תוצאות מחקר על עמדות הציבור הישראלי בנושא עלייה וקליטה, שערך ד"ר אליעזר לשם מבית-הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל-אביב.

המחקר מראה, כי בציבור הישראלי הולכת ומתגברת העוינות כלפי העולים החדשים. עוינות זו באה לידי ביטוי בשיעור של 43% הסוברים, כי המדינה אינה צריכה לעזור לעולים בקליטה, כאשר הדבר עלול לפגוע ברמת החיים שלהם. כמו כן, נמצא כי רוב הציבור מציב היום את העולים החדשים במקום האחרון כמעט בסדר העדיפויות הלאומי. עוד נמצא, כי בשנים האחרונות נתפסת העלייה על-ידי חלק ניכר מן הציבור כגורם המרכזי לקשיים במשק. כיום סבורים 58% מן הישראלים שהעלייה גרמה להרעת המצב הכלכלי במדינה.

נוכח ממצאים אלה ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים שלעיל נכונים?

2. מדוע נושא העלייה והקליטה, שהממשלה העמידה אותו כיעד השני בבסיס מדיניות התקציב שלה, אינו מצליח לחלחל לתודעת כלל הציבור?

3. כיצד הממשלה ומשרדך נערכים להתמודדות עם נתונים קשים אלה?

4. מה יעשה להביא לשיפור ביחס ובאווירה כלפי העלייה?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

המחקר המופיע בשאילתא נעשה לפני שנתיים. זה לא עבר, כמובן, שום פיקוח של משרד החינוך והתרבות. אם הממצאים אכן משקפים את המציאות – אני באורח אישי מפקפק בכך שהם משקפים את המציאות – הרי שהם חמורים ומדאיגים ומחייבים נקיטת פעולות ממשיות לשינוי התמונה.

עם זאת צריך להבין, שזה תהליך חינוכי יסודי, לאורך זמן, החל מהכיתות הנמוכות ועד החטיבה העליונה, שניב את פירותיו בעוד כמה שנים.

למותר לציין שכולנו מחויבים לפעול למען מטרה חשובה זו של קליטת עלייה בכל מערכות החיים האפשריות. מטבע הדברים, מערכת החינוך צריכה להוביל, וכן אומנם היא עושה.

בתקציב 1994 יקצה משרדנו תקציב מיוחד להרחבת פעולות הסברה כגון: חוברת הסברה, השתלמויות לכלל ציבור המורים, סמינרים משותפים לבני עולים וותיקים, מפעלי קיץ משולבים – ותיקים ועולים וכיוצא באלה. אני בטוח שפעילות זו תתרום לשיפור ההבנה של ציבור התלמידים בני הוותיקים לגבי העולים החדשים.

אני מוכרח להוסיף דבר אחד: במערכת החינוך בארץ נקלטו לא רק הרבה מאוד ילדים עולים חדשים אלא גם הרבה מאוד מורים עולים חדשים.

אפרים גור (הליכוד):

כמה?

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

קרוב ל-2,000, במערכת החינוך הפורמלית והלא-פורמלית. עשינו עכשיו פעולה מיוחדת בעזרת האוצר, אף שהיא עולה לנו מבחינת התקציב, לקלוט 800 מורים נוספים, ואני רוצה לציין שתרומתם של המורים האלה היא אדירה. אני חושב שקירוב הלבבות הגדול ביותר נעשה בדרך הזאת, שמורים מחבר-העמים, ובעיקר במקצועות של חינוך גופני, מוסיקה, שירה ומתמטיקה, תורמים תרומה גדולה מאוד ומשמעותית להעלאת קרנה של מערכת החינוך ולהישגים הלימודיים שלנו, וציבור התלמידים שלנו לומד ויודע להעריך זאת. זה מבחן של קליטת עלייה בפועל.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. שאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים גור. בבקשה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

התוכנית היתה מלכתחילה בימי קודמך ולאחר – – – נקלטו רק 600 וצומצם התקציב.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אנחנו עשינו השנה את הפעולה המיוחדת בעזרת קרן השוואה לקלוט נוסף על ה-800, שנכללו כאן, ונוסף על אלה שנכללו במערכת הלא-פורמלית, עוד כ-800 מורים במסגרת הקצאה מיוחדת שעשינו, כאשר המשרד נתן שעה מול שעה לבית-הספר, ודאגנו דאגה אישית, באמצעות מנהלי המחוזות, להעסיק קרוב ל-1,000 מורים עולים חדשים נוספים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת גור.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, גם בשאלתא שלי וגם בשאלה הנוספת שלי אני מלין בעיקר על כך שכל אווירת הקליטה בישראל, כל תודעת הקליטה בישראל, נקברה במעמקי ההזנחה או האטימות המסוימת שהממשלה, על משרדיה השונים, מגלה בנושא העלייה בכלל ובנושא תנאי הקליטה של העולים במיוחד.

בכל מה שקשור למערכת החינוך: שעת עזר אחת, חלק מילדי העולים מקבלים בבתי-הספר. אני מניח שתסכים אתי ששעת עזר אחת לילד עולה שבא ממדינה אחרת, שלא יודע את השפה העברית, לא מכיר את התנ"ך, לא מכיר את המקצועות, איננה מספיקה והיא גורמת לכך שרבים מהם נפלים ממערכת החינוך; מה גם שרק שיטת מילדי העולים מקבלים שעת עזר זאת.

דבר נוסף: פורסם לפני כשבוע ימים, שכ-29,000 ילדי העולים נמצאים מחוץ למסגרות חינוכיות כלשהן, ורבים מהם, אגב, מתדרדרים, לדאבון כולנו, לפשע, לעבריינות, לזנות, מנוצלים בעבודות כפיים למיניהן כדי שיסייעו למשפחותיהם. הייתי מבקש מכבוד השר להתייחס לעניין הזה.

והדבר האחרון: מה מתכוון משרד החינוך לעשות כדי לאפשר שוב לכ-600 מורים עולים, שעמדו בפני קורסי הסבה ממש לאחרונה והקורסים בוטלו, הגם שחלק מהעולים התפטרו ממקומות העבודה הזמניים שלהם – –

היו"ר ר' אדרי:

אתה מוגבל בזמן.

אפרים גור (הליכוד):

– – כדי להיכנס לקורס?

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אדוני, אתה מוגבל בזמן. אפשרתי לך, אבל – – –

אפרים גור (הליכוד):

סיימתי את השאלה: מה מתכוון משרד החינוך לעשות כדי לאפשר לאותם מורים עולים וגם לאלה שבעבר הובטח להם – כפי ששאל חבר הכנסת יהלום – להיקלט במערכת החינוך, בייחוד שכבוד השר מציין את התרומה האדירה של מורים עולים למערכת החינוך?

היו"ר ר' אדרי:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אני כופר בהנחה של חבר הכנסת גור, שתודעת הקליטה לא מצויה אצלנו, לא בממשלה ולא במשרד החינוך והתרבות. נושא העלייה והקליטה הוא בראש מעיינינו.

אנחנו נכנסנו להוצאה כספית גדולה מאוד כדי להביא למעלה מ-1,000 נערים ונערות במסגרת פרויקט "נעל"ה" – נוער עולה ללא הורים.

נכון ששעת חינוך אחת נוספת לא מספיקה, לכן נתנו תמיכה כספית לכל עמותה של עולים רוסים שרוצה לתת שיעורי העשרה לתלמידים העולים, ובכך עשינו פעולה כפולה: גם שיעורי העשרה וגם תעסוקה לעולים.

אנחנו עושים פעולות רבות כדי לקלוט עוד ועוד מורים. אנחנו מקווים להגדיל את מספר התלמידים בקונסרבטוריונים באמצעות מלגות מיוחדות, כדי להשיג גם שם עוד מורים ולתת עוד יותר שיעורי מוסיקה לילדי עולים. אבל, יש עודף מורים בארץ, וזו היתה טעות להסב כל כך הרבה אנשים למקצועות ההוראה, כאשר בסוף הקורס אין להם מקום עבודה. זה נכון גם לגבי ישראלים. כשיש לי עודף של מקומות, אני לא יכול להפלות כך בין ישראלי, עולה ותיק ועולה חדש. מה שעשינו זו פעולה מיוחדת כדי לאתר מקומות ולתת תקציב מיוחד ולהעסיק את המורים האלה.

אני רוצה לומר שיש בעיות, אם כי לא במספרים שנזכרו בכתבה העיתונאית. אנחנו עושים כעת פעולה מיוחדת לטיפול בנוער מנותק שעלה מחבר-העמים. יש בעיות, כאמור, אבל המשרד מתמודד אתן. מוקצים סכומים עצומים כדי לטפל בעניין הזה.

ודבר אחד נוסף. בצד הבעיות שיש עם התלמידים העולים החדשים, אי-אפשר שלא לציין את העובדה שבחלק גדול מאוד של המקרים, ברוב רובם של המקרים, התלמידים האלה הם תלמידים מצטיינים, הם בראש הכיתה והם מושכים את הכיתה כלפי מעלה. אין לנו כאן מקרה של מצוקה כוללת כמו שיש לנו במקרים אחרים. יש לנו תלמידים מוכשרים, אינטליגנטים, מתמידים, רציניים, שצריך לעזור להם. ייתכן שצריך לעזור להם יותר, ואכן, כך נעשה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני השר.

הצעה לסדר-היום

מקורות תעסוקה ועבודה

היו"ר ר' אדרי:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעה לסדר-היום מס' 2466, מקורות תעסוקה ועבודה, של חבר הכנסת יוסף ונונו. בבקשה, אדוני.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מי ישיב לחבר הכנסת ונונו?

היו"ר ר' אדרי:

שר האוצר היה אמור להשיב. נאמר לי שהוא בפרס. לכן הוא לא יוכל להשיב. אנחנו נצביע, ומה שתחליט הכנסת יחייב את הממשלה. חבר הכנסת ונונו, יש לך אפשרות היום להציע מה שאתה רוצה.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר המגמה שהסתמנה לאורך השנה, של ירידה במספר הבלתי-מועסקים, המובטלים, מקבלי דמי אבטלה, היינו עדים לקפיצה כלפי מעלה בחודש אוגוסט, ומאז יש דריכה במקום, והיום גם פורסם שיש גידול במספר התביעות הראשונות של דמי אבטלה. לפי הנתונים, יש עלייה של 40% לעומת הרביע השני.

הנושאים המדיניים הסיטו אומנם את תשומת הלב מהבעיות הכלכליות והחברתיות, אבל אנחנו חייבים לחזור לנושא הזה שוב ושוב.

בשבוע שעבר היה פרסום על הצטרפות של 22,000 משפחות למעגל העניים בישראל בשנת 1992, כאשר המספר הכולל הגיע ל-174,000 משפחות לעומת 152,000. במשפחות אלה גדלים 261,000 מילדי ישראל, גידול של כ-27,000 ילדים עניים. 34% מבין המשפחות עם ארבעה ילדים הן עניות.

אומנם, הנתונים מתייחסים לשנה שבחלקה הגדול משלה ממשלת הליכוד, אך זה לא פוטר את הממשלה הנוכחית מלראות לפניה את התמורור האדום.

אסעד אסעד (הליכוד):

אבל יש סדר עדיפויות חדש. נראה שסדר העדיפויות הזה הביא לעלייה בעוני, ולא להיפך.

יוסף ונונו (העבודה):

המספרים האלה מתייחסים לשנת 1992. הממשלה החדשה התחילה לכהן בחודש יוני 1992. אני אומר, שאף שאני מתייחס לשנה שברובה שלט הליכוד, אני לא פוטר את הממשלה הנוכחית מראיית הסימנים האלה.

בעיית התעסוקה, שיעור האבטלה הגבוה ורמת השכר הנמוכה הם מן הגורמים הבולטים המשפיעים באופן ישיר על מספר העניים. 60% מהעניים חיים במשפחות של מובטלים. 88,000 נכים ללא

עבודה המקבילים קצבת נכות כלולים בקטגוריה של חיים מתחת לקו העוני. השבוע התפרסם, שמתוך 22,000 מוגבלים, רק 300 הופנו לעבודה.

יצירת מקורות תעסוקה ורמת השכר הן מהבעיות המרכזיות במשק. נושא התעסוקה והאבטלה הופך אומנם להיות מעייף ומתיש, אך אין לברוח ממנו. על-פי הסטטיסטיקה הרשמית בעולם, גידול האבטלה ב-1% מוביל לעלייה של 4% במספר המעצרים, עלייה של 4.3% במספר האשפוזים הראשוניים ובשיעור ההפרעות הנפשיות אצל גברים, ושל 2.3% אצל נשים. יש ריבוי של 4.1% במספר מקרי ההתאבדויות, גידול של 3.1% במספר מקרי המוות משבץ מוחי, ושל 5.6% במקרי המוות מהתקפי לב. כמו כן, יש גידול חמור של 3.4% במספר הפשעים החמורים.

השבוע פורסם הנתון על ירידה בשיעור התלמידים המגיעים לכיתות י"ב בחמש השנים האחרונות. רבע מהתלמידים אינם מגיעים לכיתה זו, והם אולי מצטרפים לשוק האבטלה ולשוק מחפשי התעסוקה.

תרבות העוני, נוסף על בעיות ההכנסה, מלווה בעוני של הזדמנויות לפרט, למשפחה ולקהילה. אנו עדים לכך, כי הדאגה לפרט ולקהילה הלכה ופחתה ורבים מן הנזקקים עומדים חסרי אונים, ללא סיוע וללא עזרה. נוצר פרדוקס של הזנחת שכבות אוכלוסייה רחבות ושליטת זכויותיהם בתקופה של פריחה כלכלית, שמשמעותה התעשרות העשירים בה בעת שהמגזרים החלשים והנחלשים נידונים להזנחה, ואלה גדלים במהירות.

דבר זה מביא לכך, שתפקיד העובדים הסוציאליים גם מתרוקן ממשמעות, ואלה הופכים למשתתפים בצערם של הפונים אליהם, במקום לטפל בהם ולשקם אותם.

על כן, היעד המרכזי של הממשלה הוא בפעולה אינטנסיבית ובהשקעות ביצירת מקומות עבודה בכל דרך ובכל תחום, ובשינוי הגישה של עזרה לפרט. יש להגדיר את הקבוצות הנזקקות ולמקד בהן מערכת של טיפול ושיקום, גם בעזרה וגם במקום עבודה, כמו גם ברמת שכר וסיוע. יש למקד את תשומת הלב בהשקעות באזורים הסובלים של הדרום והנגב, באזורי הפיתוח, ביצירת תעסוקה, וכן במתן תעסוקה לקבוצות החלשות, מוגבלים, נכים, קשישים ונגמלים.

יש להמשיך במשנה מרץ את הטיפול הנקודתי ואת תוכניות התעסוקה הספציפיות אשר ילוו את ההליך הכללי של הצמיחה במשק.

קבוצת אוכלוסייה מרכזית התורמת גם לשיעור המובטלים וגם למספר העניים היא אוכלוסיית העולים החדשים. יש להגביר את המאמץ לשלבם בתעסוקה, לשפר את רמת שכרם, לפתור את הבעיה האקוטית ביותר של גובה המשכנתה הרובצת עליהם, שלא משאירה להם יתרה מהשכר למחיה ולקיום ומייד משליכה אותם אל קו העוני. יש גם להאיץ את הקמת ההוסטלים לפתרון בעיית הדיור של קשישים.

יש להבטיח לנכים קצבת נכות שתאפשר להם קיום בכבוד. הנוהג של ביטול קצבת ניידות כאשר אדם מובטל חייב להתבטל.

אני קורא לממשלה ולשר האוצר להכין תוכנית מקיפה ליצירת מקומות עבודה, תוכנית שתהיה חלק בלתי נפרד מתקציב המדינה.

בגלל חריפות הבעיה, והאבטלה העמוקה שיורדת באטיות רבה ואפילו נעצרת, אני מציע להעביר את הנושא לדין במליאת הכנסת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת יוסף ונונו.

אסעד אסעד (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה את חבר הכנסת ונונו?

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, אדוני.

אסעד אסעד (הליכוד):

חבר הכנסת ונונו, אתה העלית נושא חשוב ביותר, אבל הייתי מציע לך, במקום להאשים את הליכוד, להפנות את טענותיך אל הממשלה הנוכחית. עכשיו הליכוד איננו בממשלה, היום בממשלה – מפלגת העבודה. הזכרת את כל העובדות ואמרת שיש עלייה בעוני ואבטלה קשה יותר; זה אינו באשמתו של הליכוד היום. הרי יש סדר עדיפויות חדש ויש תקציבים, ובמקום להוריד את העוני הוא רק עולה במצב הקיים. לכן הייתי מציע לך, שתידרש לנושאים האלה ולא למה שהיה בעבר.

יוסף ונונו (העבודה):

אני הפניתי את כל דברי לממשלה הנוכחית. אני רק הזכרתי את הנתונים של 1992 לגבי קו העוני ואמרתי, שברוב השנה ההיא משל הליכוד. אבל אמרתי, שהממשלה הנוכחית אינה יכולה להתעלם גם מהתמרור הזה.

היו"ר ר' אדרי:

הנושא הוא חשוב ומרכזי, ואני חושב שכולנו, כל הבית הזה מצווה להתרכז סביבו, כי הוא מעסיק את כולנו.

אני מבין שיש הצעה אחרת לחבר הכנסת יהלום. בבקשה, אדוני. חבר הכנסת ונונו מבקש להעביר את הנושא למליאה, וחבר הכנסת יהלום יציע להעביר את הנושא לוועדה.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שקורה כאן דבר משונה ביותר. עולה חבר הכנסת ונונו, מציע הצעה לסדר-היום בנושא של עבודה ותעסוקה, ונמצאת כאן שרת העבודה והרווחה ולא משיבה. מי אמור להשיב?

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אדוני, אני חייב להפסיק אותך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אף אחד לא ביקש ממני להשיב.

שאל יהלום (מפד"ל):

נכון, זו הבעיה; אין לי טענה לשרה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת יהלום, לא רק שאתה לא עושה לו חסד, ואני לא רוצה להזכיר את המלה, אלא שרת העבודה והרווחה אמורה להשיב על הצעות שונות לסדר-היום, ומי שאמור היה להשיב על ההצעה הזאת של חבר הכנסת ונונו זה שר האוצר, שנמצא בפריס, ואני מסכים אתך שהממשלה היתה צריכה להודיע לנו על שר אחר שישיב.

בבקשה, אדוני, תמשיך.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנראה לא הובנתי נכון.

היו"ר ר' אדרי:

אז אני מבקש שתבהיר את הדברים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אני אבהיר את דברי. אינני מאשים, חס וחלילה, את שרת העבודה והרווחה שנמצאת כאן, מתוך זה שאני יודע את רגישותה לנושא ואת תשובותיה המקיפות בנושאים דומים. אני מאשים את הממשלה, שכאשר חבר הכנסת מעלה הצעה לסדר-היום בנושא הזה, היא לא אומרת: אני מתמודדת עם הנושא, ונותנת את רשות התשובה לשר הכי בקיא בנושא, אלא היא מתעלמת מתשובה, כאילו ההצעה לא היתה ולא נבראה. זה מה שקורה. לכן, לבוא ולהגיד ששר האוצר צריך להשיב והוא נמצא בחוץ-לארץ, זה מבטא עוד יותר זלזול בעניין – לא הוא צריך לענות, והוא גם איננו. ובכן, אני שואל – מדוע הממשלה לא באה ואמרה: אני משיבה על הצעה זאת באמצעות השרה? יש כאן זלזול בנושא כל כך כאוב, והממשלה אשמה.

ומשפט אחרון לעצם העניין. מאחר שהנושא באמת רציני וכאוב, אני מציע לדון בו ברצינות בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יהלום. אני חושב שההערה שלך במקומה, ואי-אפשר להתעלם מהדברים שאמרת. אני בוודאי אבקש מנשיאות הכנסת להסב את שימת לבו של ראש הממשלה – שדוגמאות מסוג זה לא יישנו. לא ייתכן שנושא כה כאוב וכה חשוב יישאר ללא תשובה. נכון שהנושא מכאיב לכולנו, ובוודאי לשרת העבודה והרווחה, שמלווה אותו הרבה הרבה מאוד שנים, גם לפני היותה שרת העבודה והרווחה, והכנסת בוודאי תתאחד בנושא הזה.

יש הצעה לקיים דיון במליאה ויש הצעה שלך להעביר את הנושא לוועדה. אני שואל אותך, אדוני חבר הכנסת ונונו, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה, או שאתה בכל זאת עומד על דעתך שהנושא יידון במליאה?

יוסף ונונו (העבודה):

אני בעד דיון במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, מי שהוא בעד דיון במליאה יצביע בעד, מי שהוא בעד דיון בוועדה יצביע נגד.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 3

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

קריאה:

חבר הכנסת ונונו, איך הצבעת? טעית.

היו"ר ר' אדרי:

אתה טעית, אדוני חבר הכנסת ונונו, אבל לא חשוב. במקרה זה יש שישה בעד דיון במליאה ורק שלושה נגד.

יעקב שמאי (הליכוד):

רוב הכנסת תמך בעמדה של חבר הכנסת ונונו.

היו"ר ר' אדרי:

כנראה היתה טעות, אבל אתה יכול לתקן את ההצבעה שלך, חבר הכנסת ונונו. אתה מצרף את ההצבעה שלך?

יוסף ונונו (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

אם כן, אני גורע אחד המתנגדים, וכך נותרו שני מתנגדים ויש שבעה תומכים בקיום דיון במליאת הכנסת. אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יוסף ונונו, וגם לחבר הכנסת יהלום על ההערה שלו, שהיא במקומה, ונסב את שימת לבו של ראש הממשלה וגם את שימת לבם של השרים הנוגעים בדבר.

הצעת חוק שכר מינימום (תיקון), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת י' שמאי)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק תשל"ה – הצעת חוק שכר מינימום (תיקון), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת יעקב שמאי. אדוני חבר הכנסת שמאי, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להעלות היום את הצעת חוק שכר מינימום (תיקון), חוק שהכנסת טיפלה בו לפני כארבע שנים, גברתי השרה, עוד בהיותך יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. אני חושב שהחוק הזה שנחקק העלה את שכר המינימום של העובדים בישראל, וכאשר חוק שכר המינימום נחקק בכנסת, ולא על-ידי גורמים שהיו אמורים לטפל בכך, הוא הקטין את הפער.

גברתי השרה, אני עוד זוכר את דברייך בוועדה, כאשר ליוונו את החוק הזה מהקריאה הטרונית עד הקריאה השלישית ועד ההצבעה, וגם אז אמרת שהחוק לא יפתור את הבעיה. אומנם מספר לא קטן של בעלי הכנסות נמוכות, שכרם גדל משמעותית, בכ-30%, עם קבלת החוק, שהעלה את השכר והקטין את מספר העניים בישראל בקבוצה לא מבוטלת, בקבוצה הכי חלשה; אבל היום, גברתי השרה, כאשר בדקתי את הנתונים של שכר המינימום, מתברר שהעובדים לא מקבלים היום 45%, כרוח החוק, אלא הם מקבלים 41%. זה אומר שגם רוח החוק לא נשמרת, והעובדים מקבלים 4% פחות, וזה הולך ונשחק.

נכון, אני גם יודע שהחוק מתעדכן אחת לשנה. במשך שנה סופגים העובדים בעלי השכר הכי נמוך במשק את מלוא האינפלציה. המשמעות היא בעצם, שכוח הקנייה שלהם הולך ויורד, הולך ופוחת, ומספר העניים הולך וגדל באופן יחסי, ואנחנו מתנהגים כאילו העולם ממשיך לדאוג לשכבות החלשות, על-ידי אמירות ומלים.

גברתי השרה, לפני ימים מספר פרסם משרדך את נתוני העוני: למעלה מ-160,000 משפחות, כ-600,000 עניים במדינת ישראל, מתוכם כ-250,000 ילדים נמצאים על סף העוני.

מה באה הצעת החוק לומר? היא באה לומר, שאם עובד מקבל היום בהתאם לחוק 1,369 שקלים ועוד 77 אגורות, הוא משלם את דמי הביטוח הלאומי והוא חייב לשלם את המס האחיד לקופת-חולים – ההכנסה שלו קטנה עוד יותר; או, במלים אחרות, אפילו סל מצרכים בסיסי הוא אינו יכול להביא הביתה עם השכר הזה.

רפאל אלול (העבודה):

אני אתך, אני אתך.

יעקב שמאי (הליכוד):

תודה רבה. אני מקווה שגם תצביע אתי.

רפאל אלול (העבודה):

אני אצביע אתך.

יעקב שמאי (הליכוד):

נכון שכאשר קיבלה הכנסת את החוק היא התכוונה – – –

אפרים גור (הליכוד):

יש כאלה שגם שכר מינימום לא מקבלים, כמו העולים החדשים, ולא אוכפים את החוק.

יעקב שמאי (הליכוד):

אכיפת החוק נמצאת בידי הממשלה, וההסתדרות חייבת לטפל בכך ולהאיר את עיני הממשלה ולהצביע איפה פוגעים בשכר המינימום, כי החוק מחייב, ויש גם ענישה בחוק.

רבותי, העדכון הקרוב של שכר המינימום יתבצע רק בחודש אפריל. יתירה מכך, גם העדכון נעשה בהתאם לשני מדדים: העדכון הראשון – בהתאם לשכר הממוצע, שנקבע פעם אחת בשנה, ובשנה שלאחר מכן, רק בהתאם להפרשים במדדים בין העדכון הראשון לבין העדכון השני, דהיינו אחת לשנה.

באינפלציה שהולכת וגדלה, גברתי השרה – ואנחנו עברנו אינפלציה של כ-1.5% רק בחודש האחרון – המשמעות היא, שבחודש האחרון, העובדים הללו שמקבלים את השכר הזעום ביותר במשק, כוח הקנייה שלהם רק החודש הזה כבר קטן עוד ב-1.5%, כל המצרכים הבסיסיים – – –

אפרים גור (הליכוד):

תוסיף על זה את ההתייקריות של המצרכים הבסיסיים ותראה – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אז יש לזה מכפיל אפילו.

כוח הקנייה, את המצרכים הבסיסיים, הולך וקטן.

נכון, גברתי השרה, יש בעיה שגם אותה צריך להעלות, ואני גם זוכר את דברייך בוועדה. חלק מעובדי התעשייה, בשכר המינימום שלהם נכללת הפרמיה. ביום שהגשתי את הצעת החוק, זה היה בערך 30%. היום הפרמיה מהווה מרכיב של כ-22%, ובכך יש פגיעה נוספת. כאשר העובד שמקבל את שכר המינימום מגיע לפרישה, אדוני היושב-ראש, בעצם הבסיס שלו קטן עוד ב-22%, וזאת כשהוא כבר צריך להביא את הלחם לו ולרעייתו הקשישה.

לכן אני מציע לכנסת הצעת חוק זו, ואני סמוך ובטוח שהשרה מכירה את נתוני העוני ומבינה את המשמעות של ההעלאה בשכר, שתגיע עד למחצית השכר הממוצע במשק, ותגדיל עוד בכמה מאות שקלים את השכר של העניים, של הרעבים, ושל קשי-היום שאפילו אינם יכולים לתת כסף לבן כאשר הוא רץ ומבקש לקנות סוכרייה בחנות המכולת. לפעמים גם את זה ההורים אינם יכולים לתת.

גברתי השרה, אני מאמין שכך תנהגי ותתמכי, וגם הממשלה תתמוך, בהעברת הצעת החוק. נעביר אותה כבר בתקופה הקרובה ונגדיל במעט, אומנם זה משמעותי לקבוצה הזאת, עוד בכמה מאות שקלים, את שכר המינימום לאותן משפחות קשות יום ומעוטות יכולת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את שרת העבודה והרווחה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על הצעת החוק של חבר הכנסת יעקב שמאי.

שכר המינימום מתעדכן על-פי החוק ב-1 באפריל כל שנה בשתי דרכים, וכך קבענו כשחוקקנו את חוק שכר המינימום. בשנה שבה חל מועד חידוש ההסכמים הקיבוציים במשק מתעדכן שכר המינימום ל-45% מהשכר הממוצע כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי, ובשנה שבה לא חל מועד חידוש ההסכמים הקיבוציים במשק – לפי עליית מדד המחירים לצרכן.

אתה מציע, חבר הכנסת יעקב שמאי, שבמקום עדכון ל-45% מהשכר הממוצע יהיה העדכון ל-50% מהשכר הממוצע.

שכר המינימום כיום הוא 1,396.77 שקלים לחודש ברוטו, כאשר הנטו הוא 1,203.77 שקלים – הוא מגיע בפועל ל-41.5% מהשכר הממוצע במשק, על-פי חוק הביטוח הלאומי. זהו, כמובן, ללא שום השוואה ושיקולים, שכר נמוך ביותר.

הצעת חוק זו מוגשת לפניכם סמוך מאוד לפרסום ממצאי המוסד לביטוח לאומי בנושא העוני בישראל, וברור שעל רקע זה יש הרבה מן החיוב בהצעה הבאה להעלות במקצת את שכר המינימום.

כידוע, הצביע הדוח של המוסד לביטוח לאומי על כך שבשנת 1992 היו כ-26% מכלל המשפחות העניות בישראל משפחות של שכירים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, יש פה ויכוחים יותר מדי סוערים בספסלים.

רפאל אלול (העבודה):

– – – ההצעה היא – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל בכל זאת, אפשר לנהל את חילוקי הדעות בשקט, שלא ישמעו. הרי אתם עוד לא יודעים מה השרה תציע, על מה אתם מתווכחים?

יעקב שמאי (הליכוד):

חברתכם לממשלה משיבה בנושא שכר המינימום.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, איש עוד לא יודע מה השרה תציע, ואם מישהו רוצה להתייעץ עם חברו – יעשה את זה בשקט. חבר הכנסת דן תיכון, אודה לך אם תשב. בפינה הימנית, חברת הכנסת דליה איציק, אם את תצאי החוצה לנהל את הישיבה, אז כולם יצאו אתך. או, אפילו הקדימו אותך. בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני חוזרת, כי הייתי בעיצומו של המשפט, אדוני היושב-ראש.

הצעת חוק זו מוגשת לפניכם סמוך מאוד לפרסום ממצאי המוסד לביטוח לאומי בנושא העוני בישראל, וברור שעל רקע זה יש הרבה מן החיוב בהצעה הבאה להעלות במקצת את שכר המינימום.

כידוע, הצביע הדוח של המוסד לביטוח לאומי על כך שבשנת 1992 היו כ-26% מכלל המשפחות העניות בישראל משפחות של שכירים, כך שהתיקון המוצע על-ידי חבר הכנסת שמאי משמעותי מאוד לאוכלוסייה זו.

אולם, ועדת השרים לענייני חקיקה שדנה בהצעת החוק החליטה להתנגד לה, בעיקר עקב ההשלכות העלולות להיות לה, לדעת הוועדה, על מצב המשק ומצב האבטלה.

אני מצדי חוששת, כי הצעות לתיקונים בחוק שכר מינימום מהוות סיכון, מאחר שהן עלולות לעודד גורמים מסוימים לנסות ולכרסם בהזדמנות זו בחוק שכר המינימום.

אני רוצה רק להוסיף ולומר – – –

דן תיכון (הליכוד):

את זה אמרת לעצמך כאשר הגשת את חוק שכר המינימום?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

סליחה, תן לי. יש לי בעיה קשה מאוד עם ההצעה הזאת, ויודע זאת גם חבר הכנסת יעקב שמאי. אני תמיד פחדתי, ואני עדיין פוחדת, ואני עומדת מאחורי הנימוק הזה כל כולי, שכאשר הנושא ייפתח יש סכנה גדולה מאוד, אני יודעת מה הן המגמות – לבטל חלק ממנגנון ההצמדה של חוק שכר מינימום. אנחנו דנו בזה גם בוועדה.

בעניין הפרמיה, אני שמחה לציין, חבר הכנסת שמאי, שבחלק מהמפעלים, המפעלים הגדולים המאורגנים, נושא הפרמיה של ה-30% כבר לא מהווה, בייחוד בענף המזון, חלק בתשלום שכר המינימום.

לאור החלטת ועדת השרים לענייני חקיקה שהזכרתי קודם לכן, עלי להציע לכנסת, לצערי ובניגוד לעמדותי ולהכרתי, להסיר את הצעת החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שמאי, אני מבין שאתה לא רוצה להשיב. אנחנו ניגשים להצבעה. כבר הפעלתי את השעון, רבותי.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 16

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 9

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק שכר מינימום (תיקון), התשנ"ג–1993,

לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

16 בעד, תשעה נגד, נמנע אחד. אני קובע – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

סיעת המערך רוצה שמספר העניים יגדל. אתם לא מתביישים?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, אולי תשמע. שיהיה לך גם סיפוק והנאה.

יעקב שמאי (הליכוד):

הם אומרים שמצב העניים הולך ורע, הם אומרים שישנו אותו. איפה?

רפאל אלול (העבודה):

אני הצבעתי בעד.

יעקב שמאי (הליכוד):

היית בודד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, אם לא אכריז על התוצאה, כאילו הצעתך לא עברה. אתה מפריע לי להכריז על התוצאה שלך, גם כשהיא עברה.

ובכן, אני קובע שברוב של 16 בעד, תשעה נגד ונמנע אחד, הצעתו של חבר הכנסת שמאי, הצעת חוק שכר מינימום (תיקון), התשנ"ג–1993, עוברת לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מה קורה לקואליציה היום?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת הנכבד, אינני פוסק פה בענייני קואליציה ואופוזיציה, ואתה עוד ממנה אותי לדובר הקואליציה? אינני יודע אם כל הקואליציה תסכים שאני אהיה הדובר שלה.

דן תיכון (הליכוד):

תבוסות כאלה.

הצעת חוק הרשויות (בחירות אזוריות), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א' אור)

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, אנחנו ניגשים לסדר-היום. הסעיף הבא: הצעת חוק תשמ"ה, הצעת חוק הרשויות (בחירות אזוריות), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אורי אור, שינמק מהמקום.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מי משיב?

דן תיכון (הליכוד):

אין ממשלה היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם הוא בחר לנמק מהמקום, סימן שהממשלה בעד. חזקה על חבר הכנסת אור שהוא כבר למד את הטכניקה ולא היה מביא את זה בלי הנמקה. חבר הכנסת אור, בבקשה.

אורי אור (העבודה):

הממשלה תומכת בחוק, לכן היא איננה מיוצגת פה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להציג בפניכם את הצעת חוק הרשויות (בחירות אזוריות) ולבקש את תמיכתכם בהעברתה לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט, או בכל ועדה אחרת שיחליטו עליה.

הצעת החוק בעיקרה עוסקת בשינוי שיטת הבחירות לרשויות המקומיות משיטת בחירות כלליות לשיטה מעורבת, רק ברשויות המונות מ-50,000 מצביעים ומעלה. נציגי העירייה ייבחרו בצורה הבאה: מחציתם ברשימה כללית ומחציתם בשיטה אזורית, על-פי חלוקת הערים לרבעים ולשכונות. מדובר בסך הכול ב-22 ערים.

על חלוקת האזורים תופקד ועדה בראשות שופט, שתחלק את הערים לכ-10 אזורי בחירה, ככל האפשר לפי רבעים ושכונות קיימות, תוך התחשבות במאפיינים דמוקרטיים.

הצעת החוק, אם תתקבל, תעמיק את תהליכי הדמוקרטיזציה בחברה הישראלית ותאפשר יתר מעורבות של התושבים בעשייה ובפעילות המוניציפלית. משום שאני מאמין שדבר כזה גם יתרום ליותר מעורבות ולפחות אדישות, אני מבקש את תמיכת חברי הכנסת בהעברת החוק לוועדה. עד כאן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חברי הכנסת, יש לי פה בעיה. חבר הכנסת דן תיכון הרים יד וביקש להסיר, וחבר הכנסת שאול יהלום פנה למזכיר, שניהם בעת ובעונה אחת.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש להשיב. מותר לי להשיב.

היו"ר ד' שילנסקי:

על מנת שלא לקפח, כי באמת זה גבולי, אני מאפשר לחבר הכנסת דן תיכון להשיב, וחבר הכנסת שאול יהלום יבקש להוריד.

קריאה:

היו"ר ד' שילנסקי:

זה שהוא ביקש להשיב מזכה אותו גם לעלות לבמה.

דן תיכון (הליכוד):

גם מי שמבקש להסיר יש לו זכות לעלות לכאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

נקבל את דעתך גם בזה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מוצגת כאן בקריאה טרומית הצעה מהפכנית. אינני יודע מדוע הממשלה מקלה ראש כשעולה חבר כנסת נכבד ומציג הצעה מהפכנית שעוסקת בסדרי השלטון המקומי במדינת ישראל. והנה, הממשלה אפילו לא מוצאת לנכון להיות נוכחת כאן ולומר לנו מה היא חושבת, וזאת יום אחד לאחר שהבחירות לשלטון המקומי, לרשויות המקומיות, הסתיימו.

אני, כחבר באופוזיציה, שואל: איפה הממשלה ומה יש לה לומר בעניין הזה? שהרי בעצם המציע, חבר הכנסת אור הנכבד, אומר לנו שהשיטה הנוכחית, ששונתה אך ורק לפני כמה שנים, פשטה את הרגל ועברה מן העולם, וזאת, כאמור, תקופה קצרה ביותר לאחר שהסתיימו הבחירות לרשויות המקומיות.

אני לא מעלה על הדעת שלממשלה לא היה מה לומר לבית הזה בנושא הזה. אני מוחה על כך שהממשלה לא מצאה לנכון להגיע לבית הזה ולמסור הודעה בנושא הזה.

יתר על כן, חברי חברי הכנסת, תרשו לי לומר לכם, שההתנהגות של הקואליציה בימים האחרונים, בשבועות האחרונים, דומה להתנהגות של ממשלה שמכהנת בתפקידה כארבע שנים ועומדת להפסיד את השלטון. אם אין לכם כוח לשלוט, תכריזו על בחירות חדשות היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שאול יהלום מבקש להסיר.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני, אני הייתי באמצע שלוש הצעות חוק. בלי לשאול אותי – – –

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אין לי טענה אליך, אני מדברת אל היושב-ראש.

בלי לשאול, בלי להגיד, מפסיקים אותי באמצע. מה הדבר הזה? אני לא מבינה את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

גברתי השרה, אני אענה לך. ביקש חבר כנסת, ואם הוא מבקש מראש לאחר בכמה דקות – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אפשר לומר לי. אני אדם עסוק. אני השרה היחידה שבאה להשיב על כל ההצעות שלה ומתייחסת אליהן במלוא האחריות. לא מקובל עלי שהיושב-ראש או ממלא-מקום מזכיר הכנסת, בלי להודיע, בלי לשאול, מפסיק אותי באמצע.

דן תיכון (הליכוד):

אני הייתי אומר במקרה כזה, שאני מעביר את תלונתך ליושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, השאלה הופנתה אלי ואני חייב לענות.

גברתי השרה, אני מאשר ומציין בחיוב את היחס שלך בתור שרה לכנסת, נוכחתי בכך. אבל את יודעת שבפרטים האלה לא מטפל מי שמנהל את הישיבה, ואני לא רוצה להטיל על סגן יושב-ראש הכנסת את האשמה, כי זה הדבר הקל ביותר. הוא גם מקבל הוראות מלמעלה. כנראה מלמעלה פנו וביקשו את הדחייה, ואנחנו פשוט ניצלנו את הדקות האלה כדי למלא את החלל. היתה ציפייה שלא תהיה התנגדות.

חבר הכנסת יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין שחבר הכנסת אורי אור, יכול להיות עם חלק מחבריו לסיעה, תומכים, החליטו לחסל בשלטון המוניציפלי את כל המפלגות הקטנות – – –

קריאה:

— — —

שאול יהלום (מפד"ל):

בשלטון המוניציפלי.

פיני בדש (צומת):

מה רע בזה?

שאול יהלום (מפד"ל):

או, מה רע בזה? הנה.

פיני בדש (צומת):

יתחילו לעבוד עניינית ולא פוליטית.

שאול יהלום (מפד"ל):

ודאי, ודאי עניינית. עכשיו, רבותי, עדיין לא הגענו למצב שבו צריך לבוא מטעם מפלגה גדולה ולחסל את המפלגות הקטנות. אם אתה מחלק את העיר לשני חלקים, וחלק אחד יהיה לפי רבעים, הרי שהמפלגה הקטנה לעולם לא תשיג במחצית העיר, ברובע, נציג אחד מתוך עשרה; בשום אופן לא.

פיני בדש (צומת):

שאול יהלום (מפד"ל):

לא נכון.

פיני בדש (צומת):

למה לא נכון?

שאול יהלום (מפד"ל):

מפני שתמיד ישיגו הליכוד או מפלגת העבודה את המועמד שקיבל שם את הקולות. יוצא מזה שבעשרת הרבעים ייבחר תמיד נציג המפלגה הגדולה, או מהליכוד או ממפלגת העבודה, ונשארה רק המחצית השנייה של חברי מועצה. ממילא אתה מוריד את הכוח של המפלגות הקטנות במחצית. יש מפלגות שבגלל ההורדה למחצית לא יעברו כלל.

אני מציע, עם כל הכבוד, למפלגות הגדולות, לא להתנשא עד כדי כך, להשאיר את המצב הקיים. אני תומך בדברי חבר הכנסת דן תיכון, שאמר כי בדבר מרכזי כזה לא משנים באמצעות איזו הצעת חוק, ומתנגד להצעת חוק שהיא שרירותית, מתנשאת, ורוצה להרוס את הדרך ואת הפתח למפלגה קטנה לעבוד במערכת הדמוקרטית שלנו ולהשפיע על מהלך העניינים בערים הגדולות. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מפעיל את השעון. נא לשבת במקומות. מי שלא יושב – לא מצביע.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 13

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק הרשויות (בחירות אזוריות), התשנ"ג-1993,

נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד – 10 נגד – 13, אין נמנעים, אני קובע שהצעת החוק של חבר הכנסת אורי אור, הצעת חוק הרשויות (בחירות אזוריות), התשנ"ג-1993, הוסרה מסדר-היום.

הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון – התפטרות לרגל לידה או לצורך גיוס

לשירות לאומי), התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת ע' מאור)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חברת הכנסת – – – גברתי השרה, אני רוצה להפנות את תשומת לבך שהסכימו לחכות לחבר הכנסת איתן עוד דקה. יש להניח – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אפשר היה לשאול אותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין בעיה. חברת הכנסת ענת מאור גם היא אלייך, כך שאין כל בעיה. סליחה, חברת הכנסת ענת מאור, לא הצהרתי על הנושא שלך – הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון – התפטרות לרגל לידה או לצורך גיוס לשירות לאומי), התשנ"ג-1993, שסימנה תתרט"ו.

אני מבקש עוד הפעם מכולם להירגע. יש פה, באוויר, רעש גדול. חברת הכנסת ענת מאור קדמה לך.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת – – –

פיני בדש (צומת):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תראה גם בסדר-היום. חבר הכנסת בדש, מה אני יכול לעשות שאתה בא אחרי חברת הכנסת ענת מאור? תראה, כתוב במפורש. חברת הכנסת ענת מאור גם היתה לפני חבר הכנסת אורי אור. תשב בניחותא, תירגע, ונאזין לחברת הכנסת ענת מאור. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

חבר הכנסת איתן, אחרי שהשתבש סדר-היום, בבקשה, תרשה לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן – – –

ענת מאור (מרצ):

לא הייתי, אז בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, חיכינו לך, ונוסף על זה אתה מפריע לחברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הנימוס שלך ראוי להערכה. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, חברות וחברי הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אי-אפשר לשמוע. חברי הכנסת, אני מבקש. רבותי, חבר הכנסת רענן כהן, אתה מפריע לסדרנים ולמנגנון למלא את חובתם.

ענת מאור (מרצ):

הצעת החוק המוגשת להלן באה לשפר ולתקן בחוק פיצויי פיטורים הקיים והטוב שתי סוגיות שהפלו נשים לרגל שני מצבים: האחד – הבעיה של דמי לידה. יש חוק טוב של פיצויי פיטורים בגין לידה לשני בני-הזוג, האם או האב, אלא שזה חל בתנאי ששניהם שכירים. התיקון בא לאפשר זאת גם כאשר האשה עצמאית. לשמחתנו, נשים רבות יותר ויותר הן עצמאיות בעבודה, אנחנו מפתחים ומקדמים את נושא יזמות נשים, ונשים בעסקים קטנים וגדולים ובניהול עצמאי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת דן תיכון, זה מופנה לשרה.

דן תיכון (הליכוד):

ענת מאור (מרצ):

החלק השני בא לתקן או להשלים חסר לגבי נשים שיוצאות לשירות לאומי. כידוע, נשים דתיות, נשים שלא יכולות להיות בצבא ויוצאות לשירות לאומי, עושות תפקיד חשוב מאוד – וזאת הזדמנות לפנות לשר החינוך והתרבות שיחזור ויגדיל את התקציב לכך – והן זכאיות גם לקבל פיצויי פיטורים, ויש לעדכן זאת בחוק. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. גברתי השרה, חברי הכנסת, יש פה מעט חברי כנסת באולם, ולמרות זאת יש רחש כל הזמן. חבר הכנסת חגי מירום, עוד מעט אדע את כל הסודות שאתה אומר לחבר הכנסת אורי אור. אם אתה לא רוצה שאני אדע את הסודות, תגיד לו זאת בשקט.

חגי מירום (העבודה):

אני כן רוצה אבל אתה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

יבוא תורך. בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק בדבר תיקון חוק פיצויי פיטורים, התשנ"ג–1993, שהגישה חברת הכנסת ענת מאור, דנה בשני נושאים הקשורים בפיצויי הפיטורים.

הנושא הראשון קשור לסעיף 7(ב) לחוק, והוא עוסק בזכותו של עובד שבת זוגו ילדה או שבני הזוג קיבלו ילד לאימוץ להתפטר מהעבודה לשם טיפול בילד באופן שהתפטרו תיחשב כפיטורים לצורך הזכות לפיצויים. החוק מתנה זכות זו בכך שבת הזוג הינה עובדת שכירה. התיקון המוצע בא להחיל את זכותו של העובד להתפטר מעבודתו ולקבל פיצויים בנסיבות אלה, גם כשבת זוגו הינה עוסקת עצמאית ועבדה ככזו במשך 12 חודשים רצופים לפחות לפני הלידה או לפני קבלת הילד לאימוץ.

הנושא השני קשור לסעיף 11(ג) לחוק פיצויי פיטורים – – – אפשר לבקש מחברת הכנסת ענת מאור להקשיב לתשובה לפחות? אני מקווה שזה לא יותר מדי, חברת הכנסת מאור. את מציעה הרבה חוקים, כדאי לפחות לשמוע את התשובות.

אני מתחילה מחדש את הסעיף השני: הנושא השני קשור לסעיף 11(ג) לחוק פיצויי פיטורים, שלפיו עובד או עובדת שהתפטרו מהעבודה בשל התגייסות לשירות סדיר בצה"ל, רואים את התפטרותם כפיטורים לצורך הזכות לפיצויי פיטורים. הצעת התיקון לחוק באה להרחיב זכות זו גם על עובדת שהתפטרה מעבודתה לצורך הצטרפות לשירות לאומי.

התיקונים המוצעים מחייבים עוד ליבון ובירור כמה שאלות הטעונות הבהרה, כגון מה ההגדרה של "עוסקת עצמאית" וכן הגדרה מדויקת של "שירות לאומי", מאחר שהשירות הלאומי נעשה כיום על-פי הסדרי התנדבות מכוח חוק שירות לאומי, התשי"ג-1953, כפי שצוין בהצעת החוק.

עם זאת, התיקונים המוצעים, אדוני היושב-ראש, בהצעת החוק הם חשובים, ואני מחייבת אותם עקרונית. לפיכך אני מציעה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין לי ולא כלום כנגד הצעת החוק שהיא מעניינת ביותר, חשובה, אבל גם שולית. כשבאים לעשות סדר בחוק פיצויי פיטורים צריך לזכור תמיד את מסכת האי-שוויון שקיימת בין השכירים לעצמאים גם-כן. אני הייתי מציע לחברת הכנסת הנכבדת להגיש וליזום הצעות חוק שישוו את מעמד העצמאים למעמד השכירים במדינת ישראל.

כל עוד לא עושים את השוויון – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עצות אתה יכול לתת כמה שאתה רוצה. השכירות מקופחות. הדיון צריך להיות לגופו של עניין.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי, אני מציע לך להאזין היטב למה שאני אומר ולא ללמד אותי את תקנון הכנסת. אני עדיין בקי בתקנון הכנסת, לפחות כמותך, אם לא למעלה מזה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

פניתי ליושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי לענות לה. אני קובע שהדברים של חבר הכנסת דן תיכון הם במסגרת התקנון. נהוג בכנסת שמישהו מנצל את הזמן וחורג מהנושא. דבריו של חבר הכנסת דן תיכון, אפשר להסכים אתם או לא, הם במסגרת הנושא.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הוא אומר שהוא נגד החוק, אבל במשפט הראשון הוא אמר שהוא בעד החוק. אם הוא בעד החוק, למה הוא מבקש רשות דיבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

בואי ונגמור את הוויכוח. הוא פתח בצורה רטורית, שמקובלת בנאומים. בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני חוזר ואומר, גברתי, את תוכלי לשפוט אותי אך ורק לאחר שאצביע. אני מציע לך לא להיות מופתעת.

לי יש בעיה עם חברת הכנסת ענת מאור. כל פעם שאיש האופוזיציה מגיש הצעת חוק שעוסקת בחוקי עבודה במדינת ישראל, אומרים לו: הכנסת לא מתעסקת בחוקי עבודה – והחוקים הללו מושארים לטיפול של ההסתדרות. אבל, כאשר עושה את זה חברת הכנסת ענת מאור – הכנסת

נאלמת, נעמדת ותומכת, ובצדק תומכת. אנחנו רוצים לדעת, מתי מותר לכנסת לטפל בנושאים שעוסקים בשיפור מעמדם של האזרחים בתחום העבודה ומתי אסור.

למשל, אני מנסה במשך חודשים רבים להציג את מה שנקרא המלצות ועדת-זוסמן, שבאות לעשות צדק עם ציבור עובדי המדינה ועם ציבור הפנסיונרים, שהרי הם מוכים כמה וכמה פעמים על-ידי המעביד הגדול שהוא מדינת ישראל. כשהדברים מגיעים להמלצות ועדת-זוסמן, נערך כאן גיוס ואומרים לי: זה לא בתחום סמכותה של הכנסת. על כך אני מוחה.

אני אומר, הגיע הזמן שאתם תצטרפו אלי ותדאגו לכך שיתקבלו המלצות ועדת-זוסמן, שבאות לעשות צדק עם 70,000 עובדי מדינה וכמספר הזה פנסיונרים בשירות המדינה, שרעבים ללחם בשל חקיקה עלובה, שנתמכת, לצערי הרב, על-ידי ההסתדרות, כמי שחוששת שמעמדה ייפגע אם מצבם של עובדי המדינה ישופר. תודה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון, אני רוצה לשאול אותך שאלה. חברת הכנסת מאור מתייחסת בעצם רק לפרמיה שנכללת בשכר המינימום.

דן תיכון (הליכוד):

זה חוק אחר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, נחכה עד שתגיע למקומך ואחר כך נצביע על הצעת החוק של חברת הכנסת מאור. זכותך להצביע. אמרת שתפתיע את חברת הכנסת ענת מאור בהצבעה.

הפעלתי את השעון. מי בעד הצעת חוק פיצויי פיטורים, של חברת הכנסת מאור, והעברתה לדיון בוועדה – נא להצביע.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 16

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצויי פטורים (תיקון התפטרות לרגל לידה או לצורך גיוס לשירות לאומי), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

16 בעד, אחד נגד, אחד נמנע. אני מבין שחבר הכנסת הצהיר שהוא אנוס על-פי התקנון. אני רוצה להגיד שאני מאוד מכבד את זה. יש חברי כנסת שמדברים ברוח מסוימת ומצביעים להיפך. אני מכבד את זה שהצהרת שאתה אנוס על-פי התקנון אבל הצבעת כפי שדיברת.

חברי הכנסת, אני חושב שהצעת החוק של חברת הכנסת ענת מאור תועבר לדיון בוועדת העבודה והרווחה. זה נכון? זה לפי ההיגיון.

דן תיכון (הליכוד):

לוועדת הפנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

הורדת את הצעתך זו, נכון?

דן תיכון (הליכוד):

לא, האמן לי, אני יודע.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, כנהוג, זה יועבר לוועדת הכנסת והיא תקבע לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק.

הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – בוררות), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת מ' איתן)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעת חוק תת"ח, הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – בוררות), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת מיכאל איתן; ואנחנו מחכים בקוצר רוח לשמוע את דבריו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי השרה, יש שעובדים נדרשים בעת קבלתם לעבודה, כתנאי מוקדם לקבלתם לעבודה, לחתום על טופס שקובע, שאם יתעורר סכסוך בקשר לעבודתם, הם מעבירים את העניין לבוררות. לא רק שהם נדרשים להסכים לכך שהעניין יועבר לבוררות, אלא באים ואומרים להם מי יהיה הבורר שיפסוק בינם לבין המעביד. באופן תיאורטי, יכול להיות שאדם הולך למקום עבודה, למפעל מסוים, מבקש להתקבל לעבודה, ואומרים לו: הכול טוב ויפה, תחתום לנו רק על דבר אחד, שאם יש סכסוך שקשור בענייני עבודה בין המפעל לבינך, הבורר יהיה הבן של בעל המפעל או העורך-דין של המפעל. והעובד, ראשית הוא לא צופה מראש סכסוך, שנית לפעמים אין לו ברירה. הוא חותם. אחר כך מתעורר סכסוך, העובד הולך לבית-הדין לעבודה ובית-הדין לעבודה אומר לו: קצרה ידי מלהושיע אותך.

הצעת החוק שלי באה ואומרת, שאם יש הסכם בוררות כזה ואני מקבל אותו, תהיה לעובד טענה טובה בבית-הדין לעבודה שכפו עליו בורר שקשור מבחינה ארגונית או עסקית לאחד הצדדים, וזה לא משפט צדק. זאת אומרת, מותר לעובד לבוא ולהגיד: לא היתה לי ברירה. חתמתי על בוררות. אני מסכים לבוררות, אבל אני תובע שאת הבורר ימנה בית-הדין לעבודה. זאת הצעתי, זה צדק בסיסי.

הממשלה מתנגדת. השרה, שמדי פעם, בדמגוגיה באה הנה ואומרת שהיא דואגת לעובדים, שהיא דואגת לצדק, עכשיו הגב שלה מופנה אלי, הגב שלה מופנה לצדק, לציבור העובדים. למה? איך זה קורה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, נבקש מהשרה שלא – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זה בסדר. אין לה תשובות. אין לה תשובות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מנהל את הסדר פה ואני מבקש ממך. השרה תחזור למקומה ותשמע אותך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שואל, איך אפשר לעלות על הדעת, שממשלה סוציאליסטית תיתן יתרון כזה למעביד? איך זה יכול להיות?

אני אתן לכם את התשובה, חברי. הדבר פשוט מאוד, כי אחד המעבידים הגדולים במדינה שכופה על העובדים שלו לחתום על הסכם מביש כזה, שמנצל בצורה שרירותית את העובדה שהוא המעביד והעובד זקוק לפרנסה ואין לו ברירה אלא לחתום, הוא ההסתדרות הכללית של עבדי ישראל; עבדי ישראל אתם רוצים לעשות אותם.

אז מה קורה? כשבא אדם לעבוד בהסתדרות, מחתימים אותו על טופס שהוא חייב ללכת לבוררות. כתוב שם, לא פחות ולא יותר, רק רשות השיפוט ההסתדרותית, שהיא הזרוע השנייה של מזכ"ל ההסתדרות. בזרוע אחת הוא מעסיק ובזרוע השנייה הוא ישפוט בין העובד לבין ההסתדרות. עכשיו בא העובד ואומר להם: תראו, אין לי ברירה, אני מסכים, אני רוצה ללכת לבית-דין לעבודה. אומרים לו: אצלנו בית-הדין לעבודה לא מוכר, רק אצלנו תישפט, רק אנחנו נחליט בבוררות בינך לבינינו.

אני שואל: מדוע אתם לא מוחקים את החרפה הזאת? אתם מפחדים מבתי-הדין לעבודה של מדינת ישראל, שהם ימנו בוררים מוסכמים? על מה מדובר פה? אתם רוצים בוררות – תנו לבית-הדין לעבודה, הוא ימנה בורר חסר פניות. איך זה ייתכן שתנצלו מצוקה של עובדים ותכריחו אותם לחתום על דבר דרקוני כזה, שפוגע בכל נימה של צדק, בכל נימה של אנושיות, בכל נימה של יחסים תקינים בין עובד למעביד? המעביד אומר לעובד: אתה רוצה לעבוד אצלי – תחתום על נייר שאם יהיה סכסוך ביני לבינך, הבורר יקבע, ואני קובע מי הבורר, לא אתה.

דליה איציק (העבודה):

היית מסכים לזה בליכוד? כשעשיתם שערוריות גדולות, לא ראיתי שאתה מציע הצעה כזאת.

דן תיכון (הליכוד):

מותר לשאול אותך?

היו"ר ד' שילנסקי:

על חשבון זמן.

דן תיכון (הליכוד):

בסדר. נניח שאני עמית שחוסך בקרן פנסיה ואני מודאג שהכסף לא מופרש ולא מוכנס לחשבוני ואני רוצה לפנות לבית-הדין לעבודה כדי לברר את ענייני – שולחים אותי למוסד הבוררות של ההסתדרות.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון, אבל אני לא רוצה להרחיב את היריעה.

דליה איציק (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

חברת הכנסת איציק, יש לנו ויכוח בהרבה נושאים, אבל הנושא הזה הוא לא נושא כספי. מדובר פה בהתחשבות באנשים, שתהיה להם הפריבילגיה להגיד: אם יהיה לי סכסוך עם ההסתדרות, אני אפנה לבית-הדין לעבודה, והוא ימנה בורר שאיננו קשור באחד משני הצדדים. תני לי נימוק טוב אחד, שאת מאמינה בו, מדוע לא לתת את זה לאנשים. הרי אתם צריכים ללכת קצת עם הזרם, ימי הביניים חלפו, מה שהיה מקובל פעם משתנה, הנורמות משתנות, תנו לאנשים קצת לנשום, גם לאלה שעובדים בהסתדרות. אם יש להם סכסוך עם המעביד, הם הולכים לבית-הדין לעבודה. אתם לא נותנים להם לא ללכת לבית-הדין לעבודה וגם לא לבקש מבית-הדין לעבודה שימנה בורר. אתם אומרים להם: הם יישפטו רק על-ידי השופטים שלנו, שהם כולם תלויים במזכ"ל ההסתדרות.

למה הממשלה הזאת נלחמת על העניין הזה? מדוע היא רוצה להוריד את זה מסדר-היום? איזו נורמה זה משרת? נראה איזה תשובות השרה יכולה לתת.

דן תיכון (הליכוד):

הממשלה בולשביסטית.

היו"ר ד' שילנסקי:

גברתי השרה, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

יהיה מעניין לראות איך שר המשפטים, הממונה על הצדק, יצביע.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בסעיף 28 לחוק בית-הדין לעבודה, התשכ"ט–1969, נקבע כי אם נמסר לבוררות סכסוך בעניין שיש לגביו לבית-הדין לעבודה סמכות ייחודית, כגון סכסוך בין עובד למעביד בקשר לתנאי עבודה, או סכסוך קיבוצי, תהא לבית-הדין לעבודה סמכות של בית-משפט בקשר לאותה בוררות. כלומר, במקרה של סכסוך בענייני עבודה, בית-הדין לעבודה הוא הערכאה השיפוטית בכל הנושאים שיש לבית-המשפט סמכות לגביהם בקשר עם בוררות, כגון: אישור פסק הבוררים או ביטולו במקרים שהחוק מאפשר זאת; מתן הוראות לבוררים במקרים מסוימים; ואף העברת בורר מתפקידו במקרים אלה – אם נתגלה שהבורר אינו ראוי לאמון הצדדים, אם התנהגותו של הבורר במהלך הבוררות גורמת לעינוי דין, אם נבצר מהבורר למלא את תפקידו.

כנגד זה, בהצעת החוק של חבר הכנסת מיכאל איתן מוצע, כי אם בית-הדין לעבודה שוכנע, שלבורר שהוסכם על-ידי הצדדים לסכסוך יש זיקה מהותית עסקית, או ארגונית, לאחד הצדדים להליך הבוררות, הוא יהיה רשאי למנות בורר אחר במקומו. בהצעת החוק אין הבחנה בין סעיפי בוררות בהסכם אישי או בהסכם קיבוצי.

לגבי הסכמים קיבוציים מדובר בבוררים המוסכמים על ארגון העובדים וארגון המעבידים הנוגעים בדבר, ולא נראה לי שיש מקום להתערבות המחוקק ברשימות בוררים מוסכמות על שני הצדדים להסכם הקיבוצי.

גם במקרה של חוזה עבודה אישי יש פתרון לפי חוק הבוררות הקיים, כפי שציינתי קודם. היינו, בית-הדין לעבודה מוסמך להעביר מתפקידו בורר שאינו ראוי לאמון הצדדים. אם בית-הדין ימצא שלבורר אכן יש זיקה מהותית עסקית, או ארגונית, לאחד הצדדים, כלשון הצעת החוק, והדבר יהווה לדעת בית-הדין נסיבות שבהן אין הבורר ראוי לאמון הצדדים –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, בכנסת יש מושבים על מנת לשבת. נאמר: הוא יושב בכנסת, לא נאמר: הוא עומד בכנסת. כל העומדים, לרבות חברי הכנסת דן תיכון ואורי אור, מתבקשים לשבת. אם התיישבו – זה לא אומר שצריך להתחיל לדבר. בבקשה, גברתי השרה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

– הרי שיוכל להעבירו מתפקידו ולמנות בורר אחר במקומו.

אדוני היושב-ראש, ועדת השרים לענייני חקיקה, שדנה בהצעת החוק, הגיעה גם היא לאותה מסקנה, ולכן אני מציעה להוריד את הצעת החוק של חבר הכנסת מיכאל איתן מסדר-יומה של הכנסת.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם השרה מסכימה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

גברתי השרה, האם את מסכימה אתי, שבעצם כאשר מאפשרים להסתדרות להחתים בכפייה את העובדים שלה לעבור את רשות השיפוט של ההסתדרות, יש קבוצת עובדים במדינת ישראל שמונעים ממנה את הזכות לקבל את החלטת בתי-הדין לעבודה, דבר שחל על כל העובדים, וזה מגביל מראש קבוצת עובדים לתכתיבים שההסתדרות, כבעלים, כופה על עובדיה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. בבקשה, גברתי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת שמאי, אני מבינה שאתה מועמד מפלגתך לתפקיד מזכיר ההסתדרות.

יעקב שמאי (הליכוד):

את מבינה נכון.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אשיב לך בשאלה: אילו היית נבחר – אתה מבין שאני מקווה שאתה לא תיבחר – היית גם כן תומך בהצעת החוק של חבר הכנסת מיכאל איתן?

יעקב שמאי (הליכוד):

כן, הייתי תומך בה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. אני מאיים: אלה שיעמדו לא יוכלו להצביע, ואני נותן לכם שנייה אחת על מנת להתיישב, בפעם השנייה אצביע מייד.

חברי הכנסת, כבר הפעלתי את השעון.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 18

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 20

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון בוררות),

התשנ"ג–1993, נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – בוררות), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת מיכאל איתן, הורדה מסדר-היום.

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צו הריסה מינהלי), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת פ' בדש)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתקנ"ו, הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צו הריסה מינהלי), התשנ"ג–1993. ינמק מהמקום חבר הכנסת פנחס בדש, אחרי שכולם ישבו.

פיני בדש (צומת):

פיני, תתרגל.

היו"ר ד' שילנסקי:

שינית את שמך רשמית?

פיני בדש (צומת):

מזמן, בגלל הבחירות זה תוקן לפיני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבקש מכבוד השר חריש לשבת. אודה גם לכבוד השרה נמיר אם היא תמשיך בשיחה בחוץ.

פיני בדש (צומת):

היא תישאר להצביע בעד החוק. הממשלה בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בדש, בבקשה.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צו הריסה מינהלי), התשנ"ג–1993. המצב הקיים היום הוא, שכל בנייה בלתי חוקית שמתבצעת שלא במסגרת תוכנית מתארית, לא במסגרת תב"ע – תוכנית בניין עיר – אם זה בשטח שיפוט של רשות מקומית אם זה שטח גלילי, החוק אומר שאם בתוך חודש מגלים את הבנייה הבלתי-חוקית, ניתן להוציא צו הריסה מינהלי מידי ולהרוס את המבנה הבלתי חוקי.

הצעת החוק שלי באה לשנות את הזמן מ-30 יום ל-120 יום.

כמו כן, לגבי מבנה בלתי חוקי שמאוכלס בתוך שבועיים ולא ניתן להרוס אותו אלא דרך בית-משפט – אני מציע להאריך את הזמן משבועיים ל-60 יום.

מטרת החוק: היום קשה לגלות בנייה בלתי חוקית בשטחים גליליים ובשטחי שיפוט ללא צילומי אוויר. משרד הפנים מבצע צילומי אוויר בדרך כלל אחת לארבעה חודשים. התיקון להצעת החוק שלי יחסוך הרבה כסף למדינה הן מבחינה זו שהרבה מאוד בנייה בלתי חוקית לא תגיע לבתי-המשפט, והן מהבחינה שהמשפט לא יארך עשר שנים ולא ישולמו פיצויים עבור הבנייה הבלתי-חוקית.

פשוט, טכנית, זה תיקון: מ-30 יום ל-120 יום; ומשבועיים ל-60 יום. תם עידן "חומה ומגדל". מי שבונה באופן לא חוקי – פשוט צריך להרוס. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים ישר להצבעה.

הצבעה כמס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון צו הריסה מינהלי), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תראה כמה מעריכים את הצעותיך – כולם הצביעו בעד.

17 בעד, אחד בכל זאת נגד – – –

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הצבעתי בטעות נגד. אבקש לשנות את הצבעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתקן ומבקש גם לרשום בפרוטוקול שחבר הכנסת אורי אור הצביע בעד, כך שיש 18 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים.

אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת פניי בדש, הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – צו הריסה מינהלי), התשנ"ג-1993, תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל, אבל הצבעתי בניגוד לקיזוז. אבקש לבטל את הצבעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מכבד מאוד את הגישה הזאת. אני מבקש לתקן שוב; התוצאה היא: 17 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. קורה שחבר כנסת בלהט ומתוך רצון לתמוך חושב שבלאו הכי זה עובר ומוסיף את קולו. יפה שנעשה פה תיקון.

הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט; הצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום – המשך הדיון בהצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט בקריאה ראשונה מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט; והצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות בקריאה ראשונה מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מבין שיש הסכמה שהדיון יהיה משולב.

כידוע לכם, הדיון בשתי הצעות החוק כבר החל, והיום אנחנו ממשיכים דיון זה. אני מתייעץ עם מזכיר הכנסת כמה זמן לקבוע לכל נואם. אני קובע חמש דקות לכל אחד מהמשתתפים. אני רוצה להזכיר, שבדרך כלל במצב כזה קובעים גם שלוש דקות, אבל בגלל חשיבות הנושא נקבע חמש דקות. אם מישהו יעבור בדקה אני לא ארעיש עולמות, אהיה ליברלי. בעצם אני כבר קובע שש דקות.

אני מודיע שהרשימה סגורה. אני מודיע שמי שלא יהיה באולם מאבד את רשות הדיבור. הראשון שאיבד את רשות הדיבור הוא חבר הכנסת אברהם פורז, שאינו נוכח באולם. חבר הכנסת חיים אורון, מקודם היה ועכשיו איננו. חבר הכנסת חנן פורת מפסיד את רשות הדיבור גם-כן. חבר הכנסת חגי מירום נוכח. אחריו – חבר הכנסת דן מרידור, שראיתי אותו לפני דקה. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, אנחנו עומדים כאן היום בדיון מאוד חשוב, מאוד משמעותי באשר לשתי הצעות חוק – הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט והצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות.

שנים אנחנו מחכים ליום שבו נוכל להציג את חוק-היסוד הללו ולעגן זכויות יסוד של אנשים לעמוד למשפט, להיות מיוצגים במשפט ולקבל את היחס ההולם וההוגן שאדם צריך לקבל כאשר הוא עומד אל מול מערכת המשפט.

שנים חיכינו ורצינו לעגן בחקיקה בסיסית ויסודית נוסח חוקה את חופש הביטוי וההתאגדות. אנחנו עוסקים פה בדבר היקר ביותר לאדם – היכולת שלו להביא לידי ביטוי חיצוני, באמצעות דיבור ובאמצעות יצירה, את דברו, את אמונתו ואת מחשבותיו.

בוודאי רצינו שניתן יהיה להתאגד על יסוד אמונה, שניתן יהיה ללכת לכל מקום שרק אפשר ולייצר קבוצת אנשים המאמינה ברעיון, ובלבד שלא יעברו רעיונות אלה את גבול הרעיונות ההומניטריים הבסיסיים.

והנה, היום אנחנו עומדים כאן לפתחה של חוקה לישראל, כאשר אנחנו מביאים לידי ביטוי, נוסף על חוק-יסוד קודמים שהכנסת כבר חוקקה, כמו חוק-יסוד: חופש העיסוק, כמו חוק-יסוד: החקיקה, שדנו בו אתמול – כאן אנחנו עומדים לפני שני פרקים נוספים, שיינוספו וייצרו את מה שאנחנו מאמינים ומקווים שיהפוך להיות חוקה לישראל בעתיד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אבל החקיקה הזאת אשר מונחת כאן לפניכם ואנחנו מתבקשים היום להצביע בעדה – ואני מצדד בה מאוד ואני מחייב אותה – לוקה בחסר, הואיל ומפני הפשרה

הפוליטית ויתרנו בחקיקה הזאת על כמה יסודות שאסור היה בתכלית איסור לוותר עליהם. ויתרנו על יסוד השוויון בתוך החקיקה הזאת, יסוד מוסד שאסור היה להביא חקיקה בלתי. עשינו זאת ביוזעין מפני שאמרנו: נתפוס את המעט ולא נאבד את המרובה. ויתרנו על היסוד החשוב של מעמד האשה, של נושאים הקשורים לנישואין ולגירושין.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

את זה הוצאנו.

חגי מירום (העבודה):

הוצאנו, ועדיין איננו דנים בכך מתוך התחשבות בבעיה הפנימית בבית הזה ובחברה הישראלית בכל הקשור לתפיסות עולם שונות בנושאים שקשורים לדת ולמה שנובע ממנה, בעיקר בנושאים שקשורים למעמד האישי, לדיני האישות.

אנחנו נמצאים כאן לוקים בהבאת דבר חסר. החקיקה הזאת שאנחנו מביאים כאן היום היא חקיקה חשובה מאוד אבל חסרה. אני מוכרח להגיד כאן לחברי הכנסת, שאני כשלעצמי התלבטתי ביותר כאשר הייתי צריך להחליט, האם לקבל את שיטתו של יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת דדי צוקר, שאמר: נלך פרקים פרקים, נעדיף את המוסכם, ננסה לצעוד בתוך הבית הזה עם כמה שיותר חברי כנסת, גם מן הסיעות הדתיות, גם מן הסיעות החרדיות, תוך כיבוד מה שאי-אפשר להסכים אתם עליו בשלב הזה, ובלבד שנוכל לצעוד את הצעד וללכת לזכויות במשפט, לחופש הביטוי וההתאגדות, והיתה גם מחשבה להעביר פרק נוסף שקשור לזכויות החברתיות.

אני מניח שאנחנו נעביר גם את זה בשבוע הבא, על מנת לקבוע את הזכות של אדם לשביתה, ועל מנת לקבוע זכויות בסיסיות של אנשים לבריאות, לפרנסה הוגנת, לזכויות של קשישים וגמלאים וכל אותו ציבור שאנחנו, בתור חברה מתוקנת, רוצים להבטיח אותו.

אבל, כדי שאפשר יהיה להסכים וכדי שאפשר יהיה שלא לכופף את היד, צריך מי שיוזע שהתחשבנו בו פה, מי שיוזע ששמטנו פרקים מאוד מאוד בסיסיים ושמטנו גם את עקרון השוויון – גם את נושא מעמד האשה וגם את נושא חופש המצפון עזבנו בשלב הזה, דברים שאני כשלעצמי לא הייתי מוכן בשום פנים ואופן לוותר עליהם – עשינו את זה כדי לבוא ולומר שהתרומה שלנו, חברי כנסת שמצויים בבית הזה בעת נתונה, היא בכך שעשינו עוד צעד, שיצרנו עוד לבנה בבניין הזה של חוקה למדינת ישראל, ולא התייחסנו ולא נכנסנו בכל כוחנו אל תוך העימות הפוליטי מתוך מחשבה שנוכל לקחת את כל הבית הזה.

וראה זה פלא, היום פה, כאשר הסכמנו את מה שהסכמנו וויתרנו על מה שוויתרנו, מתייצבים אלה שבגללם עשינו את זה כדי שלא לתמוך בחקיקה הזאת.

אני פונה מכאן לחברי חברי הכנסת מן הסיעות הדתיות והחרדיות לראות את החיוב – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

מישהו פנה אליך?

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת יצחק לוי, אני מקבל את הערתך. אני מסכים שמפד"ל גילתה פתיחות רבה ונכונות רבה, מתוך הכרת חשיבות העניין הזה של חקיקת חוקי-היסוד. עם זה, מותר לי להעיר לך, שהייתי רוצה לראות את כולכם כאן תומכים בחקיקה הזאת, ולא רק מגלים את הנכונות, שאני מעריך אותה מאוד, לאפשר אותה, אלא גם תומכים בה. מפני שהיתה פה מידה עצומה של התחשבות והיתה פה מידה גדולה של ויתור מצד אנשים כמותי על עקרונות יסוד שגורמים להם חשבים, שאסור לנתק אותם מתוך חוקה, כשהטעם היה שתבואו אתם אתנו.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שזה יום מאוד היסטורי לכנסת ולמדינת ישראל, אם נעביר את החוקים בקריאה ראשונה, ואני חושב שבמתינות הראויה ליושב-ראש ועדת החוקה ולחברי הכנסת בוועדת החוקה מכל צדדיה, ללא הבדלים של קואליציה ואופוזיציה, נוכל גם בזהירות ובמתינות להביא את החקיקה הזו הלאה לכלל חקיקה בקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכך שחבר הכנסת חגי מירום היה הראשון. הייתי ליברלי מבחינת הזמנים. השעון צלצל פעמיים. אבקש מהחברים להשתדל להצטמצם במסגרת שש דקות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתמול זה היה עשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרתי בהתחלה שלא אהיה גזלן ואנהג בליברליות.

חבר הכנסת דן מרידור, ואחריו – אומנם כתוב חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת בא-גד, אבל חבר הכנסת בא-גד כתב לי פתק שהוא נדחה מאתמול, בהסכמתו, כפי שהתבקש, ולכן הוא מבקש שנקדים אותו קצת וניתן לו לדבר אחרי חבר הכנסת מרידור. חזקה עליו שאכן כך קרה לו, וודאי שכולם מוכנים ללכת לקראתך ואתה תדבר אחרי חבר הכנסת מרידור.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, ראשית אני משבח את היושב-ראש שלא הקפיד על מניין מדויק של כאשר דנים בשני חוקים, לא בחוק אחד, ולא בחוקים רגילים אלא בחוקי-יסוד, ולא סתם, אלא בחוקי זכויות האדם, שאין חקיקה חשובה מחקיקתם. אני בטוח שאורך הרוח יעמוד לו גם בהמשך הישיבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

החוקים חשובים מאוד ואני מתנהג באורך רוח בחוק הזה כלפי כולם.

דן מרידור (הליכוד):

אני בטוח.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשנת 1989, כאשר קיבלה הכנסת בקריאה טרומית את הצעת החוק שזכיתי להכין בממשלה, ושהוגשה כאן על-ידי חבר הכנסת רובינשטיין, התעוררו מתנגדים שונים, ובגלל קונסטלציה פוליטית הצליחו למנוע את העברת הצעת חוק-יסוד: זכויות האדם, חוק-היסוד החשוב ההוא, שהוא לבה של כל חוקה. והיו שאמרו נואש וחשבו שהמאבק ההוא תם בניצחון המתנגדים לחקיקת חוק זכויות האדם.

מסתבר שצריך התמדה, והיום אנחנו יכולים לברך על שלב נוסף בדרך ארוכה שתחילתה אולי באמת אז, לפני שנים מספר, המשכה היה במרס 1992, כאשר חוללנו את השלב הראשון של המהפכה הקונסטיטוציונית בחקיקת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק, והיום אנחנו מניחים אבן דרך נוספת, כאשר ועדת החוקה הגישה למליאה שני חוקי-יסוד נוספים הלקוחים כולם מאותה מסכת, מאותה הצעת חוק יסודית, ואלה עוסקים הפעם בחופש הביטוי וההתאגדות ובזכויות במשפט.

החשיבות היא לא רק משפטית. בשלושה דברים אני רואה את חשיבות הצעות החוק האלה ואלה שקדמו להן. ראשית, אנחנו מעלים למדרגת חקיקה של הכנסת, כפי שתפקידה חייב אותה מזמן ולא עשתה, אותן זכויות שבית-המשפט העליון קבע והן הפכו להיות חלק ממשפט ארצנו זה עשרות שנים. שנית, יש חשיבות חינוכית למסמך המעגן ומפרט את ערכיה היסודיים של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי, מדינה דמוקרטית, מדינה המקיימת שוויון וערכי יסוד של ליברליזם והומניות שהם דוגמה לעולם כולו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כי מציון תצא תורה. זה מה שאנחנו צריכים להביא לעולם ולא איזה מיליארדים – – –

דן מרידור (הליכוד):

נכון. ובאמת מציון תצא גם התורה הזאת.

שלישית, ואולי החשוב מכול, אנחנו מעלים לדרגת חוקה, חקיקת יסוד, את הערכים האלה ומכפיפים להם את חוקינו האחרים, כך שגם המחוקק בבית הזה לא יהיה בלתי מוגבל עוד ברצותו לפגוע בזכויות האדם ויהיה מי שיפקח עליו – בית-המשפט שיקבע את הקביעה האם החוק עומד בקריטריונים של חוק-היסוד הזה או לא.

אנחנו משנים את האיזון בין רשויות השלטון בישראל. לא עוד מרכז הכוח במקום אחד, הכנסת מעל כולם, אלא איזון בין הרשויות השונות. זה המשך המהפכה, זה המשך חיובי מאוד.

לא הכול שפיר בהצעה הזאת. ראשית, יש כאן פשרה והסכמה לשריון ברוב 61, רוב חברי הכנסת, ולא ברוב של 80, כפי שאני זכיתי להציע בעבר. זו פשרה מרחיקה לכת. ייתכן שנסיונות הזמן חייבו אותה. אני מתנחם בכך שהצעת חוק-יסוד: החקיקה, שהכנסת קיבלה לפני יומיים בקריאה ראשונה, קובעת שכל חוקי-היסוד יצטרכו להתקבל ולהשתנות ברוב של 80 חברי כנסת.

אני מציע לוועדת החוקה, אחרי שההצעה הזאת תעבור, לנסות בדיוניה לשלב את חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, חוק-יסוד: חופש העיסוק, חוק-יסוד: הזכויות במשפט וחוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות –

יוסי כץ (העבודה):

מה עם חוק-יסוד הזכויות החברתיות?

דן מרידור (הליכוד):

אם היושב-ראש ירשה, אני אסכים לשאלות בסוף.

– – למגילה אחת של זכויות האדם, תוך קביעת שריון אחד, תוך קביעת פסקה אחת לפגיעה בזכויות, עם קריטריונים אחידים.

היום אנחנו קובעים פה בחוק-יסוד: זכויות במשפט את הקביעות היסודיות ביותר, המגינות על אדם בפני רשויות המשפט, הקובעות את חזקת הזכאות של אדם שלא הורשע בדין, המעניקות לאדם זכות למשפט הוגן, מה שבאמריקה קראו אנחנו הלכנו כאן בשיטה הקובעת את הזכויות, אבל קובעת גם איזון של הזכויות. שום זכות, גם לא אלה המופיעות כאן, איננה בלתי מוגבלת. כולן יכולות להתאזן

ובלבד שהאיזון, או הפגיעה בזכויות לצורך האיזון, נעשים בחוק או על-פי הסמכה מפורשת בחוק, והחוק הזה או ההסמכה הזאת צריכים להלום את ערכיה של מדינת ישראל, להיות לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

אני רוצה לברך על כך שבהסכמת מערכת הביטחון תקנות ההגנה שעת-חירום תעבורנה מן העולם בתוך חמש שנים, במידה שהן עומדות בסתירה לחקיקה הזאת, כמו כל חקיקה אחרת שהיתה בעבר וסותרת את החוקים האלה. אני חושב שזהו צעד חשוב קדימה.

אנחנו מדברים על מדינה יהודית ודמוקרטית, ואנחנו לא רואים סתירה בין שני הביטויים האלה. ובדברנו על מדינה יהודית, אנחנו כוללים בתוכה את המסורת של העם היהודי והתרבות היהודית והמורשת הרוחנית של עם ישראל על רבדיה ועל גווניה לאורך שנות התפתחותה עד ימינו אלה.

אנחנו מגינים פה על חופש הביטוי, ובתוכו חופש העיתונות. וצריך לומר שהזכויות האלה, שניתנו לאדם לא מאתנו אלא מהיבראו, הן זכויות היסוד לכל משטר דמוקרטי. אין דמוקרטיה בלא חופש ביטוי ואין דמוקרטיה בלא שחופש הביטוי יעמוד על מדרגה גבוהה ביותר בסולם ערכיה ויגבר, בדרך כלל, על אינטרסים אחרים, אלא אם יש אינטרס מיוחד ודחוף ורציני שבגיניו אנחנו מסיגים את חופש הביטוי מפני ערכים אחרים.

אנחנו מגינים פה על חופש האספה והתהלכה וההפגנה, על חופש ההתאגדות.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שההצעות שהובאו כאן על-ידי ועדת החוקה אינן מקיפות כל מה שצריכות היו להקיף. הלכנו בדרך מודרגת ולא בהצעה אחת כוללת, אבל, למרות הדברים האלה, זה יום חשוב וצעד חשוב קדימה ושינוי יסודות של המשטר בישראל לכיוון יותר דמוקרטי, יותר חיובי, בהעלאת ערכים חשובים שלנו לרמה ולמדרגה של חקיקה חוקתית ובמילוי תפקידה של הכנסת כרשות מכוננת, כרשות הקובעת את החוקה.

תודה רבה, אדוני, ואם חבר הכנסת כץ רוצה לשאול אותי שאלה ואדוני ירשה, אני מוכן להשיב עליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן מרידור, אתה איימת עלי שאהיה ליברלי – –

דן מרידור (הליכוד):

איימתי? חס וחלילה.

היו"ר ד' שילנסקי:

"איימת" – במרכאות.

דן מרידור (הליכוד):

להיפך, שיבחתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

– – ואתן לך זמן נוסף. לבסוף לא מיצית את הזמן שניתן לך. על זמנך שישנו אפשר לשאול אותך שאלה. גם לשתי שאלות יש זמן.

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת כץ, רצית לשאול אותי. רצית לשאול שאלה, אני מוכן להשיב לך.

יוסי כץ (העבודה):

לא, אני לא רוצה לשאול.

קריאה:

הוא רוצה לדבר.

דן מרידור (הליכוד):

תודה רבה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת חיים אורון. איפה הוא? הוא לא היה כשקראתי את שמו בפעם הראשונה, אבל, בהתחשב בליברליות של היום – ובאמת היתה פה לגביו אי-הבנה – אני

מחזיר אותו לדיון. אני מציע לחברים, לידידים של חיים אורון, לבקש ממנו שייכנס, כי פעם נוספת לתת חנינה – זה כבר יהיה מוגזם. בבקשה, כבוד הרב.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מאוד מאוד הייתי רוצה להצביע בעד שני חוקי-היסוד, כי כתוב פה: "חוק-יסוד זה מטרתו להגן על הזכויות של האדם במשפט ועל חופש הביטוי וההתאגדות", ואני מלא התלהבות. אבל בסתר לבי אני מפחד – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

חושש.

יוסף בא-גד (מולדת):

חושש, נכון – קודם אמר שר החוץ שלא מפחדים, ואנחנו כן מפחדים מהקדוש-ברוך-הוא – ואני חושש שכל חוקי-היסוד באו לנגח את ההלכה. אבל האמת היא, שבדקתי את זה והזכויות האלה מתאימות, אינן נוגדות את ההלכה, למיטב הבנתי, בייחוד שאנחנו קוראים בחומש ויקרא, בפרשת קדושים: "לא תעשו עול במשפט, לא תישא פני דל, ולא תהדר פני גדול, בצדק תשפט עמיתך". ואם היינו כותבים את זה על לוח, את ארבעה חלקי הפסוק, חלק תחת חלק, יש פה ארבעה לאווים, יש פה פעלים, כולם עם תי"ת. אבל אין זמן לשיעור כרגע, רק רש"י מסכם במלה אחת: הווה דן את חברך לכף זכות. ודאי אנחנו רוצים כך. לכן אני מציע אי-אלו תיקונים, ואז נראה לי שאוכל להצטרף.

בחוק-יסוד: זכויות במשפט, סעיף 3, כתוב: "לכל אדם הזכות לפנות לרשויות שיפוטיות". ואני מוסיף: "ומשפטו ייקבע תוך מקסימום חצי שנה למניעת עינוי דין". לא יכול להיות שפונים לרשות שיפוטית, יודעים שהמשפט יהיה בעוד שבע שנים – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

סליחה, אדוני, אם אתה מרשה לי, כמי שליווה את הדיון בוועדת החוקה: יש הרבה מאוד הסברים ורעיונות לחוק, שמקומם איננו במסמך הזה, שהוא מסמך יסודי. גם הרעיון שחבר הכנסת בא-גד מעלה עכשיו לפנינו מתאים לחוק נפרד, כחוק משלים, אבל אם זו הסיבה לכך שחבר הכנסת בא-גד סבור שאין לתמוך בהצעת החוק, אני רוצה להסיר דאגה מלבו: אפשר להגיש הצעת חוק נפרדת, שתעלה בקנה אחד עם הדבר הזה, אבל המיקום של זה אינו בחוק-יסוד.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה רבה על ההערה, אבל לפעמים בלי הפרטים כל נשמת החוק לא שווה. אם יש פה משפט כל כך יפה: "לכל אדם הרשות לפנות לרשויות שיפוטיות" – תודה רבה, זה לא חידוש עולמי. אני רוצה להבטיח לא רק שהוא פונה, אלא שלא יהיה עיני דין.

או, למשל: "כל אדם בחזקת זכאי כל עוד לא הורשע". אני רוצה להבטיח: "ולא יפורסם שמו עד להרשעתו", כי אחרת מה קורה? הפרסום, ההשמצות, לפני שהוא מורשע.

יוסי כץ (העבודה):

תגיש הסתייגויות.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני אגיש, אבל אני רוצה להסביר את רוח ההסתייגויות.

או, למשל: "להיפגש ללא דיחוי עם עורך-דין". אתם יודעים כמה זמן זה "ללא דיחוי"? זה יכול להיות שלושה חודשים. אני מתכוון, ללא דיחוי – 12 שעות, 18 שעות. "להיות מובא ללא דיחוי לפני רשות שיפוטית לבחינת מעצרו" – יחזיקו אותו ימים ושבעות ויגידו: אצלנו זה ללא דיחוי. אני אומר: ללא דיחוי – אני לא יכול להגיד 12 שעות אם עצרו אותו בשש, שלא יהיה שש בבוקר – מקסימום 18 שעות.

או, למשל: "לכל אדם שהואשם בפלילים זכות למשפט הוגן". תודה רבה, רבותי. מה זה משפט הוגן? מי יקבע את המשפט ההוגן? אני מוסיף: "משפט הוגן לשביעות רצונו של עורך-דינו", שהוא זה שצריך להגיד – זה היה משפט הוגן, ולא אנחנו מחליטים שזה משפט הוגן.

חיים אורון (מרצ):

ואם יש שני עורכי-דין – אחד יגיד כן ואחד יגיד לא, מה אז נעשה?

יוסף בא-גד (מולדת):

אם העורך-דין יגיד שנעשה עוול, תצטרך איזו רשות שיפוטית לקבוע אם זה הוגן או עוול, לפי הבנתה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בא-גד, תרשה לי ככה למען העניין, זה הרי לא פוליטי: אומרים שכל עורך-דין שמפסיד משפט אומר שהשופט לא היה בסדר. איפה תמצא עורך-דין שישבח את השופט כשהוא מפסיד? אומנם יש גם עורכי-דין כאלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, תודה על ההערה.

לכן כתוב בתורתנו הקדושה: צדק צדק תרדוף. פעמיים צדק ופעם אחת לרדוף, כי אחרת, בלי צדק, אי-אפשר באמת להגיע למטרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה רגע. אני שומע פה צפצוף. יש כאן למישהו ביפר? אני מפנה את תשומת הלב לכך שאסור להכניס לאולם וגם למעלה ביציע ביפרים. בעשר הדקות האחרונות שמעתי פעמיים צפצוף ולא שמתי לב מאיפה הוא מגיע, אבל אני מבקש להקפיד על כך.

יוסף בא-גד (מולדת):

למשל, חופש הביטוי וההתאגדות. לכל אדם – חופש ביטוי, חופש דעה, בכל דרך. אומרים חז"ל: לא שבקת חיים לכל חי. אם כל אחד יכול לפרסם מה שהוא רוצה, אני מבקש להוסיף: ובלבד שלא יפגע באזרח אחר, באמונתו או בערכיו.

לכל אדם חופש היצירה, ובלבד שלא יפגע במוסר של כל דת שהיא, הנצרות, האסלאם, היהדות. לא ייתכן שניתן חופש היצירה, ובשם מתן חופש היצירה נהרוס את כל המוסר.

לכל אדם החופש לקיים אספות, תהלוכות והפגנות. ואני מוסיף: ואין למשטרה זכות להפעיל כוח סביר, אלא אם יאושר על-ידי גוף נייטרלי. כי בכל רגע המשטרה יכולה להגיד שהיא הפעילה כוח סביר.

לכן, אני מתכוון לתמוך במהות החוק, או לפחות להימנע, כי בעיקרו הוא חוק נפלא שמדינה מתוקנת, מדינת צדק ומדינת חזון הנביאים כמדינת ישראל זקוקה לו. אבל בתנאי שהוא לא פיקציה אלא יבטיח באמת שצדק צדק תרדוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים אורון. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן. אם הוא לא יהיה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; את ביקשת לדחות את מתן רשות הדיבור שלך, אבל אני רואה שחזרת. אם כך, את תדברי בתורך, אחרי חבר הכנסת רענן כהן.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לברך את החברים בבית הזה, חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט והיושב-ראש שלה, חברים מסיעות רבות שמקדמים באופן מאוד נמרץ, באופן מאוד עקבי, את הניסיון לגבש קובץ של חוקי-יסוד במדינת ישראל.

אני לא רוצה במסגרת הזמן הקצר העומד לרשותי להתייחס לגופם של סעיפי החוק הזה. אם לחבר הכנסת בא-גד או למישהו אחר הקושי הוא בניסוח מדויק יותר של סעיף זה או אחר, הרי מדובר בקריאה ראשונה, ואני בטוח שעוד תהיה עבודה ממושכת מאוד על החוק במסגרת הכנתו לקריאה שנייה ושלישית.

אני פונה בעיקר לחברי הכנסת שאינם נוכחים פה, ואולי, הרב רביץ, אני אנצל את ההזדמנות לפנות ישירות אליך.

אין זה סוד שמה שעמד בין החוקים האלה לבין הגשתם הוא התנגדות של החלק הדתי והחרדי בבית הזה. כמי שצפה מהצד, אני יודע שנעשה מאמץ גדול מאוד. אני בטוח שנזכה לביקורת במחנה שלנו – שהמאמץ היה גדול מדי. זאת, כדי לנסות ללכת, לא בין הטיפות ולא בין המחלוקות, אלא להשאיר את המחלוקות הקיימות בתוכנו ולא להכריע בהן במסגרת החוק הזה.

לחבר כנסת כמותי לא נשאר אולי בסופו של דבר אלא להגיע למסקנה קשה, שהדרך הזאת לא תצלח בשום תנאי, כי אם לא נקבל באופן מלא את התביעות של אותו חלק בבית, לא נוכל להגיע לשום פשרה. גם לא במחיר פשרה שאומרת: בואו נשאיר חלק מהמחלוקות לבירור במקום אחר, אבל ננסה להסכים ולגבש חוקי-יסוד באותו תחום שלגביו אין בינינו מחלוקת, או המחלוקת היא לא כזאת שצריכה למנוע את גיבושו של החוק.

הפער הגדול בין ההתייחסות לגופו של החוק, גם אם יש למישהו ביקורת לגביו, לבין הרצון למנוע, בנימוקים ששייכים לחוק עצמו או בנימוקים ששייכים לחוקים אחרים לחלוטין, העברתו של כל חוק-יסוד, לפי דעתי זה פוגע בשאלה שמעבר לחוק הזה. והשאלה היא: מה הוא הבסיס המשותף של בעלי עמדות שונות, של בעלי השקפות שונות, עם מחלוקת ביניהם; בכל זאת לגבש בסיס משותף לחברה הישראלית. גם כאשר אומרים שסוג מסוים של מחלוקות יידחו לפעם אחרת – לא להעלים אותן, לא להתעלם מהן.

אני מודה ומתוודה, שאם גם אחרי המאמץ הגדול הזה של פיצול החוק לשלושה, של הוצאת נושאים במחלוקת ממנו, של ניסיון ללכת עוד ועוד לקראת הציבור שרואה בסעיפים כאלה או אחרים בחוק אולי פגיעה, אולי חשש לפגיעה; אם גם המאמץ הזה לא יצלח, תתעורר שאלה גדולה, האם מאמץ כזה ראוי. ואז האלטרנטיבה למה שנעשה בוועדת החוקה, חוק ומשפט היא לבצע בחודשים הקרובים

– אתה תקרא לזה מחטף, אני אקרא לזה מימוש הרוב, מתוך התעלמות, מתוך אי-הקשבה, מתוך ייאוש מסיכוי לאיזו יכולת שהיא לבנות את הבסיס המשותף והשונה.

אני לא רוצה לדבר בלשון רבים. אבל אם חבר כנסת כמותי, שיש לו עמדות, אבל הוא רואה עצמו כמי שמוכן להשקיע רבות בניסיון למצוא את המסגרת לחיים זה בצד זה, עם חילוקי הדעות, אם חבר כנסת כמותי יראה שאין שום סיכוי למהלך הזה, יגבר קולם של אלה שיגידו, שממילא אין סיכוי, שממילא בסופו של דבר הוויכוח יוכרע בכוחו של איום כזה או איום אחר.

אז אנו עולים על מסלול אחר לחלוטין, שאני בטוח שמבחינות רבות הוא פחות נכון מהמסלול הזה. כי אני מקבל כנתון, שבחברה הישראלית יהיו מחלוקות מהותיות וצפוי שהן יחריפו אם אומנם יתבצע תהליך השלום. אנחנו נגיע אז לוויכוחים על שורשה של הזהות היהודית בארץ הזאת, על מהותה של זהות מדינת ישראל כמדינה יהודית. לא נוכל להסתתר מאחורי האיום החיצוני, שלעתים מחסל כל מיני מחלוקות.

אני פונה גם אליך. אני יודע שמצוותו של הרב – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לא, לא, אני ואתה.

חיים אורון (מרצ):

אני פונה גם אליך, בהצבעה בקריאה ראשונה, במהלך שאתה מודע לו, כשהיה רצון כה רב לנסות להביא אותו מתוך הסכמה, או לפחות התנגדות פחות חריפה – אל תפעילו עלינו את האיום שלא שייך לחוק הזה, שנובע ממקורות אחרים, שהולך לקבל תשועה ממקום אחר; כי אז כללי המשחק הבעייתיים ממילא יהפכו מורכבים כל כך, שונים כל כך, שיכול להיות שמישהו מאתנו ישיג הישג בטווח קצר, אולי אתם היום, אולי אנחנו מחר, אבל המחיר הכולל של כללי המשחק הללו יהיה לרעת כולנו, ואני מקווה שברגע האחרון התבונה הזאת תשרור בבית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אפשר לשאול שאלה?

חיים אורון (מרצ):

ברשות היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרנו שהיום נהיה ליברליים, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני הבנתי מדברך, שאתה מסכים שהחוק הזה, אין מטרתו להצר את צעדי החיים הדתיים במדינת ישראל. נכון?

חיים אורון (מרצ):

כן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מסכים שרובו של החוק הוא טוב, אבל יש שם כמה סעיפים שאתה לא יודע את משמעותם וגם אני לא, ואנחנו חוששים מהם, שמא הם באים לעשות את מה שאתה לא רוצה ובוודאי לא אני. בוא נוציא אותם ונסכים לחוק.

חיים אורון (מרצ):

האם התשובה היא שבכל נושא שאינו ברור אנו נוציא אותו, או התשובה היא שהיינו נוהגים כך בכל חוק אחר?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לא, זה חוק מיוחד.

חיים אורון (מרצ):

אני מקבל זאת. בואו נסכים על השלב הנוכחי, הוא קריאה ראשונה ולכן יש קריאה ראשונה, ונמשיך לקיים את הדיון בקריאה שנייה ובקריאה שלישית ולא נגיע בכל פעם לנקודה שאנחנו עומדים בה עכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמי שהיתה לה הזכות עוד בכנסת הקודמת להצביע בעד חוקי-יסוד שהתקבלו אז, שהיו גם הם חוקים חלקיים, אני שמחה שהכנסת הנוכחית עושה צעד נוסף בדרך לקביעה ברורה של אותם עקרונות, שלפיהם צריכות לפעול כל הרשויות במדינה, ובעצם צריכים להתנהל כל החיים המדינה.

לדעתי, המחסור בחוקים כאלה בא לידי ביטוי בהרבה מאוד עיוותים שקיימים היום במערכת. מי שנפגע מכך שחופש הביטוי שלו לא כובד, או שחופש ההתאגדות שלו לא כובד, היה לו קשה מאוד למצוא סיוע משפטי, מאחר שבדרך כלל ההגבלות האלה נעשו על-פי חוק, על-פי תקנות, על-פי כללים, על-פי זכות של שר לקבוע כללים מסוימים. לכן, כאשר היה מגיע הנפגע ומבקש סעד משפטי, היו דוחים אותו בטענה שהדברים נעשו לפי חוק.

קיומו של חוק-יסוד כזה איננו דבר שולי. הוא גם איננו מסמך שנכניס לתוך ארון זכוכית, נתלה אותו על הקיר ונאמר: "ראו איזו מדינה נאורה אנחנו, יש לנו חוק כזה". אני בהחלט חושבת שחוקי-יסוד כאלה יהיו בסיס למערכה ציבורית שתנהל בנושאים של חופש הביטוי, של חופש ההתאגדות, נגד משוא-פנים במשפט, נגד התעמרות שקיימת מצד הרשויות וכו'.

עם כל הברכות שאמרתי, אני מבקשת להעיר כמה הערות להצעות החוק המונחות לפנינו. אני רוצה להתחיל בנושא של חופש ההתאגדות. לא אעשה פה סקירה היסטורית של התערבות הרשויות בהתארגנויות שהיו. אני רק רוצה להזכיר, שלפני כ-20 שנה זומן כנס של נציגי האוכלוסייה הערבית. הכנס נועד לקיים דיון על מצבה של האוכלוסייה הערבית ולבחור נציגות שתרכז נושאים הקשורים לאוכלוסייה הערבית. הכנס היה כולו גלוי, הנושאים שלו היו גלויים, האישים שהשתתפו בו היו ידועים, לרבות חברי כנסת. אבל בבוקר שבו צריך היה להיפתח הכינוס, הגיע צו איסור, והכינוס נאסר. ההוראה הזאת, שהוצאה על-ידי שר הפנים, היתה על בסיס חוק כלשהו – תקנות הגנה או איזה חוק אחר – ולא היה אפשר להתמודד אתה. לא היה הכלי החשוב של חופש ההתאגדות.

אני מקווה שחוק-היסוד הזה יבטל את האפליות שקיימות. הנה, התארגנויות כמו אלה של הכנופיות של כהנא או כנופיות "כך" ממשיכות להיות לגליות, אף שנקבע שהן התארגנויות גזעניות ואף שבמעשיהן הן חותרות תחת אושיות הדמוקרטיה ותחת זכויותיהם של האזרחים הערבים במדינת ישראל. בכל זאת ההתארגנויות האלה מאושרות.

אני חושבת שהנושא של חופש ההתאגדות צריך להיות כפוף בהחלט לנושא של הגנת הדמוקרטיה, הגנת החירויות הדמוקרטיות, הגנת חופש האזרח והגנת חופש המיעוט וחופש הקבוצה שאיננה נמצאת בשלטון, לביטוי ולקיום ולהתארגנות.

הנושא השני שרציתי לדבר עליו הוא חופש הביטוי. אני מקווה שאישור חוק-היסוד הזה ישים קץ לכל מיני תופעות שאנחנו חיים אתן כבר שנים רבות – כמו סגירת עיתונים באמתלות ביטחוניות; כמו הקביעה שפקיד יכול לתת רשיון להוציא עיתון והוא יכול גם לסגור עיתון; כמו הפעלת צנזורה בנושאים שהם פוליטיים מובהקים, לרבות מניעת מידע שפורסם בעולם אבל מישהו כאן, במדינת ישראל, כלומר, הרשויות, מחליט שמה שיודעים בעולם כולו לא מן הראוי שידעו גם אזרחי ישראל, ואז מידע כזה נמחק מהתקשורת הישראלית; או הדבר המגוחך הזה, שכאשר צריך לתת מידע בנושאים מסוימים, צריך לכתוב שהוא "לפי מקורות חוץ". אני מקווה שחוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות יאפשר להיאבק בכל המערכת הזאת של העיוותים שנוצרו, ובכללם הפעלת הצנזורה, כפי שהיא קיימת היום, טוב יותר.

עם זה, אני חושבת שבחוק הזה נעשה דבר חמור – הושמט הנושא של חופש המצפון. אני יודעת את העמדה של חברי הכנסת שהם בסיעות חרדיות או דתיות בנושא של חופש המצפון. הם תמיד מדגישים כאילו חופש המצפון הוא החופש לחילונים. אני רוצה להדגיש, שחופש המצפון הוא, קודם כול, לפי הבנתי, הגנה על חופש האמונה הדתית, הגנה על זכותם של אזרחים, של תושבים במדינת ישראל לדבוק באמונות דתיות, לקיים פולחנים דתיים, ולקיים אורח חיים דתי לפי הבנתם. עם זה, החופש הזה, חופש המצפון, שהוא חופש האמונה הדתית, הוא גם החופש שלא להיות בעל אמונה דתית. לכן אני חושבת שהוא חסר מאוד בחוק הזה.

אני מבקשת להעיר על הניסוח "ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית". הביטוי "ערכיה של מדינת ישראל" הוא, לדעתי, כל כך לא מדויק, או כל כך מופשט, שאני תוהה אם מישהו יכול להחליט מה היתה כוונת המחוקק כשהוא אמר "ערכיה של מדינת ישראל". למשל, האם כפייה דתית היא חלק מהערכים של מדינת ישראל? האם אפשר לנופף ב"ערך" הזה? האם אפליית האשה בחקיקה, בחוק, בחיים הכלכליים היא ערך, אף שהיא מאוד מקובלת במדינת ישראל? ואפשר להוסיף עוד ועוד. אני חושבת שחיוני לומר, לא באופן מופשט "ערכיה של מדינת ישראל", אלא "ערכיה הדמוקרטיים של מדינת ישראל", כדי לפחות לגדר את זה בתחום הדמוקרטיה, עם כל המשמעויות שיש למושג הזה.

אשר לניסוח "מדינת ישראל כמדינה יהודית". מקובל עלי שמדינת ישראל היא המדינה שבה העם היהודי בארץ מבטא, מממש את זכות ההגדרה העצמית שלו. לפי העיקרון הזה, של כיבוד זכות ההגדרה העצמית, אני גם תומכת, כידוע, בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשטיני. אבל בחוק הזה, שהוא חוק-יסוד, נאמר: "מדינת ישראל כמדינה יהודית", ואין אזכור כלשהו של האזרחים הערבים. אך בהכלילנו הגדרה זו בחוק-יסוד שקובע את חופש הביטוי וההתאגדות ובחוק-יסוד שקובע את הנוהל הבסיסי של מערכת המשפט – אנחנו בעצם קובעים שלמי שמשתייך ללאום היהודי זכויות יתר כלשהן. אני חושבת שזה יסוד בלתי נסבל בחוק-יסוד שאמור להיות חוק-יסוד של מדינה דמוקרטית.

לכן, אם הכנסת תחליט בכל זאת שהיא בעד הניסוח "מדינת ישראל כמדינה יהודית" ולא תהיה מוכנה לוותר על המושג הזה בהקשר של חוקי-היסוד, אני חושבת שחיוני להדגיש כתוספת, שמדינת ישראל היא מדינה יהודית ומדינת כל אזרחיה. אחרת נחמץ את הרעיון הבסיסי של שוויון כל האזרחים בפני החוק, שוויון כל האזרחים בחופש הביטוי, שוויון כל האזרחים בחופש ההתאגדות וכו'.

אני חושבת שמחקר אובייקטיבי יוכיח, למשל, כאשר מדובר בחומרת ענישה, אין חומרת ענישה שווה לגבי יהודים ולגבי ערבים. במדינת ישראל היה רק משורר אחד שהעמידו אותו למשפט בשל שירים שכתב, וזה היה משורר ערבי. הנימוק היה, שהשירה שהוא כתב היה בה משום הסתה. זאת התערבות גסה בחופש הביטוי, זאת התערבות בחופש היצירה, זאת התערבות גסה בחופש האמנותי. כאשר נגדיר את מדינת ישראל כמדינה יהודית ולא כמדינת כל אזרחיה, אולי יבוא מישהו ויאמר: חופש הביטוי, ובלבד שזה יעלה בקנה אחד עם ערכים שהם בלעדיים ליהודים, וכן הלאה וכן הלאה.

דבר אחרון שרציתי להדגיש, אדוני היושב-ראש, ברשותך, הוא עניין תקנות ההגנה לשעת-חירום – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תשתדלי לקצר, כי כמעט הכפלת את זמנך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מסיימת; דבר אחרון. תקנות ההגנה לשעת-חירום שרירות וקיימות כל זמן שקיים מצב חירום – אבל, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו יודעים שמאז הקמת המדינה קיים מצב חירום פרמננטי, קבוע, כל הזמן קיים מצב חירום. ותחת המטרייה של מצב החירום הזה קבעו תקנות למיניהן, לפעמים בעניינים ביטחוניים, לפעמים גם בעניינים כלכליים. בשנת 1985 קבעו תקנות על בסיס תקנות ההגנה לשעת-חירום, שהתוכן שלהן היה כלכלי, בכלל לא ביטחוני, והשתמשו באותן תקנות. כלומר, ניתן להשתמש בתקנות האלה גם בנושאים כלכליים-חברתיים ואחרים.

לכן, אני חושבת שהנפנוף הזה בנימוק הביטחוני בהקשר של חוקי-יסוד הוא דבר מיותר בהחלט, ולדעתי אין לו מקום.

אני מקווה, אדוני היושב-ראש, שכאשר אנחנו נמצאים באמת בתהליך לקראת שלום והרבה מהפחדים הביטחוניים ייעלמו, נוכל באמת לשים יותר דגש במערכה לשוויון ולפתח עוד יותר את הערכים הדמוקרטיים של מדינת ישראל. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אומנם הכרזתי קודם לכן על חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אבל חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ברוב אדיבותו, עזר לחברי הנשיאות להתגבר על בעיות של זמן, וכדי שחברת הכנסת ענת מאור תוכל להחליף אותי, היא תדבר לפני חבר הכנסת זנדברג. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הבית, לאלה שנאבקים לאורך שנים על זכויות האדם, על זכויות יסוד, זהו רגע מרגש; רגע שבא להגשים את מה שהוכרז עליו עם פתיחת עידן הדמוקרטיה, שבו נאמר שכל בני האדם נולדו שווים. זאת היתה המהפכה ההיסטורית הגדולה שבה בוטלו מעמדות, שבה בוטלו הפרדות בגין מינים, בגין צבע עור. אנחנו יודעים, לצערנו הרב, שרק רבע עד שליש מהעולם אימץ את הפילוסופיה הזאת. עדיין יש מקומות שבהם יש לא רק פערים אלא אפילו מדעת ושלא מדעת. אולם הרגע הזה, שהוא ב-1993, ולא במהפכה הצרפתית או במהפכה האמריקנית, לפני 200 שנה, היה אמור להיות רגע הרבה יותר שלם והרבה יותר מלא.

העובדה שהכנסת דנה כאן בשני חוקי-יסוד ולא בשלושה חוקי-יסוד אינה אות כבוד לבית הזה. מי שמדבר על זכויות יסוד פוליטיות משפטיות, ומי שמדבר על זכויות יסוד של חופש הביטוי וההתאגדות, ואני מאוד תומכת בהן, ולא משלים את המשולש בחוק-יסוד זכויות חברתיות, כמוהו כמביא למדינת ישראל מעגל שלא רק שהוא לא שלם, אלא הוא נכה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חבר שלך בסיעה – – –

ענת מאור (מרצ):

רבותי חברי הכנסת, כאשר הוכרז שכל בני האדם נולדו שווים, היה זה הישג פוליטי אדיר, ומתן זכות הבחירה לכול היה הישג גדול ביותר, אולם אותה דמוקרטיה מודרנית הצמיחה, בצד ההישגים הללו, מיליונים שנגזר עליהם לגווע ברעב, ותיאורי העוני והדלות, הילדים המשועבדים והכורים בפחם, כמוהם כרשומים בהיסטוריה המאוד-צעירה של 200 השנים.

מדינת הרווחה המודרנית, שנוסדה לאחר מלחמת העולם השנייה בעיקר, והתבססה, ולא עוד אותה מדינת סעד, היא זו שיצרה את התווית שאין שוויון פוליטי ללא שוויון כלכלי סביר. נכון, לא מקסימלי, אין שוויון מוחלט, אבל לחוק ב-1993 חוקי זכויות יסוד בתחום הפוליטי, בתחום חופש הביטוי, ללא מתן זכות היסוד לקיום כלכלי בכבוד, ללא מתן העדפה לאוכלוסיות חלשות, לילדים, לנשים, למיעוטים, זה חוק-יסוד נכה.

אני יודעת שנעשו מאמצים להביא את המשולש הזה, ואני חושבת שהבית הזה לא יכול לקדם את החקיקה, שבה אני תומכת בכל לב, של חוק זכויות משפטיות וחוק זכויות חופש הביטוי וההתאגדות. אבל אני פונה אל כולנו שלא נעשה עיוות שלפיו יש מושגים מבלבלים – הזדמנויות שוות הן לא הזדמנויות פתוחות, כי ידוע הסיפור האומלל הזה: אתה שווה בפני החוק, אף אחד לא אוסר עליך שום דבר, אבל נגזר עליך לישון מתחת לגשר. ונגזר על מיליונים בעולם של ימינו להיות הומלסים. ואת התרבות הזאת אסור להביא הנה אלינו לבית ישראל. אנחנו בעד דמוקרטיה ובעד צדק חברתי במשולב. זה המוסר היהודי; צדק צדק תרדוף, ואם לא נדאג לזה כחוק-יסוד, כחלק מהאמנה וההסכמה החברתית הבסיסית שלנו, אנחנו נגרום עיוות גדול.

"הזדמנויות פתוחות" – זאת אשליית הדמוקרטיה. רק כאשר יש הזדמנויות שוות יש שוויון. ומשמעות הזדמנויות שוות היא העדפה מתקנת – קודם כול לילדים, קודם כול שהעוני לא ישכפל את עצמו, שילד וילדה שנולדו בבית עני יהיה להם כל הסיכוי, בעזרת המדינה, להגיע באמת להתמודדות שווה עם ילד וילדה שנולדו בבית עשיר. את זה חוק זכויות יסוד חברתיות חייב להבטיח.

אשר להתאגדות העובדים, אני רוצה להזכיר לכנסת, שאנחנו נמצאים במצב אבסורדי. בגלל העובדה שאנחנו צריכים לחוקק חוקי-יסוד בשלבים כתחליף לחוקה, שאני מצטערת שאנחנו לא יכולים לגבש אותה, בכנסת הקודמת עבר חוק-יסוד: חופש העיסוק. חופש העיסוק – אני לא מתלהבת ממנו, אבל הוא עבר. אבל חופש העיסוק מסוכן בלי חוק מקביל של זכות וחובת המדינה לאפשר התאגדות עובדים, והגנה בחקיקה על זכות השביתה, ועיגון בחקיקה של איסור שבירת השביתה. במדינה שלנו ממשלות רבות מכרסמות ופוגעות במה שהיה בהסכמה חברתית אמיתית. היו ממשלות שרצו להכניס חיילות במקום מורות, וממשלות ממהרות להציג איום של מפרק חברות וכוונס נכסים בפני ועדי עובדים. כל זה, שהיה מוסכם באמנה חברתית וכעת מכרסמים בו, עדיין לא קיים בחקיקה.

ההסתדרות שגתה הרבה שנים, היא לא נאבקה על חקיקה, אבל היום מוסכם על הכול שבמדינה דמוקרטית אין די בהסכמות, ויש חובת חקיקת יסוד.

אני מסכמת את הקטע הזה ואומרת: בלי להבטיח ב-1993 משולש שבו הצלע השלישית, באופן אימננטי, מהותי, היא חוק זכויות יסוד חברתיות, שבא לא להגן אלא לבסס, למסד, לקבע, בגאווה ולא בהתנצלות, זכויות חברתיות שתאפשרנה התמודדות שווה לילד עני ועשיר, לילד ערבי ויהודי, לילד בעיירת פיתוח ובפריפריה ולילד שבמרכז ולאוכלוסייה מבוגרת, ולעגן את זכויות העובדים ואת מחויבויות המעסיקים במדינה – זה חוק נכה.

הסוגיה השנייה. ידוע סעיף 21 המפורסם בחוק, הנוגע לנישואין וגירושין. פה, חברי הכנסת, ידידי מהמפלגות הדתיות, אני פונה אליכם. אנחנו, ארגוני נשים רבים, תמכנו בחלוקת החוק לפרקים, ואני שמחה שלא הגיע החוק במלואו, שכן אנחנו בעד המסורת היהודית, אנחנו גם בעד חופש הדת וחופש המצפון, ובעד שורשים יהודיים ובעד חינוך יהודי, תוך כיבוד כל הלאומים שחיים במדינה. אך העובדה היא שלפי חוקי ההלכה, נשים רבות, רבות מדי, נפגעות. יש סיפורים בהרבה מאוד תחנות, אם בנישואין, והרבה יותר חמור בגירושין, ועוד יותר חמור במצב של עגונות ומעוכבות גט, ומנהגים כמו חליצה – אלה דברים שאנחנו מוכרחים את עזרתכם, לצמצם ולמצוא את שביל הזהב איך לחיות ביחד כמדינה יהודית דמוקרטית, עם מיעוט ערבי מכובד, אבל עם זכות אדם שבוחר במסלול אחר לנישואין, לגירושין, לדבוק באמונתו.

אני שמחה שסעיף 21 בחוק הקודם, שלפיו דרך המלך, הדרך היחידה היא נישואין וגירושין רבניים, לא נכנס, וכידוע, ארגוני הנשים התנגדו לכך. גם אם לא תימצא סיטואציה פוליטית שבה נצליח לעשות זאת – זה מאבק הכרחי, ואני פונה לשיתוף פעולה של כל מפלגות הבית – לא נוכל להסכים שזה ייקבע כערך בחוק-יסוד. אחר כך, על מנת לשנות אותו יש צורך ברוב מיוחס, וגם ללא צורך ברוב מיוחס, זה חלק מהפילוסופיה, מהחינוך, מהתרבות המשותפת שבמדינה.

אני מסכמת ושולחת ברכות לשר המשפטים הקודם, לחברי ועדת החוקה, חוק ומשפט הנוכחית, לשר המשפטים הנוכחי ולכל מי שתרום וקידם את גיבוש חוק-היסוד.

אני מרגישה הרגשה כבדה, כיוון שאין פה משולש של חוקים. אני פונה אל כולנו לקדם בהקדם, מיידית, את חוק זכויות יסוד חברתיות. אני פונה אל מפלגות הבית, שלא באמצעות חוק-יסוד עדיין אך כן באמצעות חקיקה, להיטיב עם 52% מן האוכלוסייה. אנחנו שותפות מלאות לחברה הישראלית. יש לנו מקום וחשיבות במסורת היהודית, בדת היהודית. והכרחי שזה יהיה מותאם לצרכים ולרצונות, תוך התחשבות הדדית, במציאות מודרנית בישראל 1993. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת טלב אלסאנע, שישנו.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שתי הצעות החוק המונחות כאן לאמון הכנסת בקריאה ראשונה הן הצעות חוק שמהוות נדבך, נדבך חשוב בדרך לכינונה של חוקה במדינת ישראל.

אלה שני פרקים, אולי החשובים ביותר מבין הפרקים שנחקקו ונדונו עד היום בהליכי חקיקה בכנסת ישראל.

אישית, הייתי מעדיף שתונח כאן הצעת חוק אחת, שתכלול את שני החוקים המוצעים ותהיה קרובה ככל האפשר לטיטוה שוועדת החוקה, חוק ומשפט התחילה את דיוניה בה והתייחסה אליה במשך השנה ויותר שבה הייתי שותף לדיונים, למעשה למן כינונה של הכנסת הזאת.

אני חושב שהצעות החוק האלה שבאות כאן לפנינו, יש בהן גם מן החסר. נושא השוויון, סעיף השוויון חסר לי. אני חושב שאפשר היה להביא מסמך שהוא קרוב יותר לדעתי, מתאים יותר אפילו להשקפתם של רוב רובם של חברי הוועדה. אבל הוועדה הביאה בפני הכנסת מסמך מפוצל לשתי הצעות חוק, מתוך כוונה להגיע לפשרה והבנה עם אותן סיעות, עם אותם חברים בכנסת ישראל שמייצגים זרמים אחרים, שהתנגדו לעקרונות שהושמטו מאותה טיוטת הצעת החוק המקורית בדרכה כאן לדיון היום.

הדבר הזה נעשה מתוך ויתור ומתוך הבנה ומתוך רעיון ורצון להגיע למקסימום של הבנה ותמיכה כאן בבית הזה, בקריאה הראשונה, ומתוך ידיעה שיתקיימו גם דיונים אחר כך. לקראת הקריאה השנייה והשלישית כל אחד יביא את השקפתו, כל אחד יביא את הסתייגותיו, אם השקפתו לא תתקבל במסגרת ההצבעות הבאות. ובדרך כזאת נוכל לצעוד קדימה לקראת כינונה של החוקה על-ידי השלמת חוקי-יסוד חשובים אלה, גם לאחר שנלבן את המחלוקות, ואולי, בתקווה, גם אחרי שנגיע להבנות.

אני חושב שטוב שאנחנו צועדים קדימה, ולכן אתן את ידי להצעות החוק האלה. אני מקווה שבמקביל נדע להשלים את הרפורמה בשיטת הממשל, את הרפורמה בשיטת הבחירות לכנסת. אני הייתי מדבר על משולש, אם להתייחס לדברים של כבוד היושבת-ראש לפני. השילוב או המשולש צריך

להיות המשולש של חוקה, שינוי בשיטת הבחירות ושינוי בשיטת הממשל, בחירה ישירה של ראש הממשלה. זהו המשולש הנכון, שצריכים לשאוף להגיע אליו. אנחנו צועדים קדימה, לטעמי לא מספיק, אבל צועדים קדימה היום בהצעת החוק הזאת.

אני חושב שקידום הצעות החוק האלה, יחד עם העקרונות האחרים שאליהם התייחסתי קודם, יביא לכך שמדינת ישראל תהיה מדינה דמוקרטית. והייתי אומר ברוח הצעות החוק שמועלות כאן – מדינה יהודית ודמוקרטית. בכך אני מקווה שנעשה צעד חשוב קדימה.

אבל, אני רוצה לסיים את הדברים שלי בקריאה לכל אלה שלא נמצאים כאן באולם כרגע ואלה שעוסקים באותם מאבקים קואליציוניים בין-סיעתיים, כן להביא את החוק להצבעה היום או לא להביא, אלה שמפעילים את הלחצים על יושב-ראש הוועדה במקום אחר בבניין הזה, עכשיו, שלא יביא את הצעות החוק להצבעה, וגם לאלה שצריכים לשמוע אותם לחצים – להגיב ולהחליט.

אני קורא בעיקר ליושב-ראש ועדת החוקה ולכל חבריו לקואליציה, שצריכים או יושבים אתו ומגבשים את הדעה: אל תפחדו ואל תירתעו, תביאו את הצעת החוק הזאת כאן להצבעה ותזכו לתמיכה הראויה.

אגב, חבר הכנסת גמליאל, האיום הוא לגיטימי; אני מבין אותו, הוא לגיטימי מבחינתכם. אבל כל כניעה, כל פחד מאיום כזה רק מאדיר את עוצמת האיום בפעם הבאה. כל כניעה, כל ויתור גורם לכך שבפעם הבאה המאיים יודע שמלאכתו קלה יותר. אני לא מבין מה הפחד. אתם לא יודעים מתמטיקה? הלוא יש לכם 61 חברי כנסת שממילא יצביעו בעדכם. ואני בכלל לא משוכנע שגם סיעת ש"ס, שמאיימת להצביע אי-אמון בשבוע הבא, אם החוק הזה יובא כאן להצבעה, לפחות לפי המידע המעודכן לרגע עלייתי על הדוכן הזה להתחיל את דברי, אני לא בטוח אם גם היא תפיל את הממשלה. תנסו את הדברים, גלו קצת אומץ, גלו קצת יושר לב, תלכו עם העקרונות שאתם מאמינים בהם ונלחמים עליהם כל כך הרבה זמן.

הלוא הבאנו את הצעות החוק האלה כאן להצבעה כשתי הצעות חוק מפוצלות, ברוח פשרה והבנה. ואחרי שעשינו את זה, עוד הפעם מנסים לעצור, עוד הפעם מנסים לעכב.

אני אומר לכם: אל תפחדו, תלכו עם זה הלאה, תלכו עם העקרונות שאתם מאמינים בהם, כי אני חושב שיש להם הסכמה רחבה כאן בבית הזה. בכלל, זה יהיה לקח טוב וראוי למי שמנסה פעם אחר פעם להשתמש באיום מכל סוג שהוא לצרכיו או לקידום מטרותיו הוא, ובכל פעם שהוא מצליח הוא בעצם לומד את הלקח – שהמאיים יוצא נשכר.

אני חושב שזה דבר פסול, ואני קורא לכם: תגלו קצת אומץ, ועם קצת יותר מרץ אולי תצליחו באמת ביחד פה, עם הקואליציה ועם האופוזיציה, עם רוב סיעות הבית, להעביר את שתי הצעות החוק האלה בקריאה ראשונה. אחר כך נמשיך את הדיון, נמשיך את הוויכוח ונוכל להתקדם הלאה. אני מקווה שכך יעשו חברי הבית ויתמכו בשתי הצעות החוק. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו, חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת נעמי חזן, אחריה – חבר הכנסת אלי דיין, ואחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אף שאני מברך את יוזמי הצעת החוק, את חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, את חבר הכנסת דדי צוקר, שפעלו על מנת להביא את הצעת החוק הזו למליאת הכנסת, אינני סבור שהבעיה היא אך ורק עניין של חקיקה.

הבעיה היא הרבה יותר עמוקה מחקיקה בלבד, על מנת שתמצא את פתרונה. הבעיה היא עניין של יישום החוקים הקיימים. הבעיה היא התייחסות שווה לאזרחי המדינה, כאשר גם במגילת העצמאות וגם בגישה הכללית וגם בערכים הדמוקרטיים האלמנטריים שעליהם מושתתת מדינת ישראל מדובר על שוויון של אזרחי המדינה.

אנו רואים שעד היום קיימים יותר מ-60,000 תושבים בצפון, בגליל, במשולש ובנגב שחיים ביישובים לא-מוכרים, מנותקים ממי שתייה ומרשת כבישים. הם חיים בתנאי חיים שאינם תנאים, הדומים יותר למחנות פליטים, כשמדובר באזרחי המדינה.

לדעתי, הבעיה היא יותר של גישה שוויונית, של מדיניות שוויונית. וכשהיום באים לדבר על הצעת חוק-יסוד, כאילו זה יתקן את העולם, יתקן את המציאות המעוותת, אני סבור שהמצב איננו כך.

יש צורך בשינוי מדיניות, בשינוי גישה, בשינוי תפיסה. כשאנו רואים היום, אפילו במרוקו, שהשלטון שם מלכותי, אין שם דמוקרטיה ולא פונים לשלטון העם, ממנים שם אזרח מרוקני לתפקיד של שר התיירות, ברדוגו במרוקו. מצד שני, מדינת ישראל, הטוענת לדמוקרטיה, כאשר מדובר בכ-20% מתושביה שהם ערבים, היא שוללת מהם את הייצוג בתפקידים רבים, היא נועלת בפניהם הרבה מוסדות, היא נועלת בפניהם הרבה מפעלים, היא גורמת לכך שאחוז האבטלה גואה, היא גורמת לכך שמשפחות רבות החיות מתחת לקו העוני נמצאות ביישובים הערביים, וכאילו העוני והאבטלה רודפים את הערבים. לדעתי, אם זו לא מדיניות מכוונת, זו מדיניות זדונית שיש לשים לה קץ.

השינוי לא יבוא על-ידי חקיקה בלבד, אלא יבוא כתוצאה מכך שפעם אחת נתחיל לחשוב שאין אפשרות להמשיך ולדבר על דמוקרטיה ועל מדינה מתוקנת ללא התייחסות שווה לכל אזרחי המדינה.

הייתי מצפה מחוק-יסוד: זכויות במשפט, שהסעיף הראשון ידבר על כך שכל אדם הוא שווה בפני החוק. ולא כך, אין זכר לשוויון בפני החוק. לדעתי, יש בכך טעם לפגם.

הרי מה קורה. אם מדברים על שתי אוכלוסיות שהשוויון בהן הוא יחסי, אוכלוסייה יהודית שיש לה שוויון משלה ואוכלוסייה ערבית שיש לה שוויון משלה, על-ידי כך אנחנו מנציחים את הקיפוח, מנציחים את האפליה ועוטים עליה מעטה של חקיקה.

אם הכוונה היא לתקן את המעוות, יש להתייחס התייחסות כוללת לכל האזרחים ואין להשאיר פרצות כמו: ערכים של מדינת ישראל. במסגרת המושג הזה אפשר להכניס עד אין סוף, זה כמו חבית ללא תחתית, שבה ניתן להכניס כל מיני אפילו, אבחנות, על-פי ערכיה של מדינת ישראל. יש צורך להגיד: הערכים הדמוקרטיים של מדינת ישראל. מושג הדמוקרטיה, אם כי ניתן פה ושם לשנות ולהגיד דמוקרטיה יחסית, אבל מושגים דמוקרטיים שוויונים הם אוניברסליים. ערכיה של מדינת ישראל הם אינם אוניברסליים והם נתונים לפרשנות סובייקטיבית של אדם זה או אחר. גם המושג "תכלית ראויה" הוא מושג רחב, מופשט, אין לו שום משמעות קונקרטית. החשש מהמושגים הרחבים האלה הוא, שבאמצעותם ניתן להכניס אפליה, קיפוח, ועל-ידם ניתן לרוקן את החוק הזה מכל תוכן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כתוב: את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מסתכל על סעיף 8: "אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק או על-פי הסמכה מפורשת בחוק, ההולמים את ערכיה של מדינת ישראל, שנועדו לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש".

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה צריך לקרוא את זה יחד עם סעיף 1.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הסעיף הזה מתייחס לעניין של גריעה מזכויות והוא סעיף העומד בפני עצמו. לכן ניתן להגיד שאלה המקרים שבהם ניתן לשלול או לפגוע בזכויות המעוגנות בחוק הזה, שנותן כל מיני אפשרויות. כשמדובר בחקיקה או בהסכמה על-פי חקיקה וכדומה, יכול להיות שהמושגים האלה באים לסייג את הפגיעה. אבל המושגים האלה הם יותר מדי רחבים ויותר מדי מופשטים.

לגבי סעיף 8, הייתי מצפה להכניס תיקון, שכל החלטה מינהלית, ממשלתית, הסותרת את הוראות חוק-היסוד בטלה. לא רק שהיא ניתנת לביטול, אלא אין צורך לרוץ לבית-המשפט והיא בטלה ומבוטלת.

דבר נוסף הוא מצב חירום. עצם העובדה שאומרים שהחוק הזה לא בא לפגוע בחקיקה הקיימת, ועצם העובדה שבאים ואומרים שהחוק הזה לא בא למנוע מצב של שעת-חירום, לדעתי החוק הזה נשאר פגום, הוא נותן במידה מסוימת לגיטימציה לעיוותים הקיימים ומנציח אותם.

לכן, כל דבר צריך להיות הוראה מפורשת, כל קיפוח, כל אפליה, כל הוראות חקיקה הנוגדות או סותרות את חוק-היסוד הן בטלות. הוראות חוק זה צריכות לגבור על כל הוראה סותרת, אפילו חקיקה של חוק רגיל. זה חוק-יסוד, זו המטרה או המגמה להביא לידי חקיקה, ולכן יש לתת עדיפות בהוראות החוק והעדיפות צריכה למצוא את ביטוייה במסגרת החוק וסעיפיו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברת הכנסת נעמי חזן, אחריה – חבר הכנסת אלי דיין, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שתי הצעות חוק-היסוד הללו הן הצעות חוקתיות במלוא מובן המלה. יש להן משמעות בסיסית לגבי מבנה המשטר במדינת ישראל, ואני משבחת את ועדת החוקה, חוק ומשפט על כך שלמעשה הובילה את הניסיון להביא לקונסנסוס בנושאים בסיסיים של זכויות אדם וזכויות אזרח.

אני, כמובן, אתמוך בהצעות החוק הללו בקריאה הראשונה, אבל כמו דוברים אחרים, ברצוני להעיר הערות מסוימות לגבי מה שחסר בחוקים הללו, ובעיקר מה שחסר בהצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות.

במושב הקודם של הכנסת, במושב הראשון של הכנסת השלוש-עשרה, הוצעה בטיטות הצעת חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם. בטיטות של הצעה זו הועלו כמה נושאים שהם נושאים מרכזיים ויסודיים של זכויות אדם; אלה, משום מה, הושמטו מהצעת חוק-היסוד המונחת לפנינו. אני מתייחסת במיוחד לסעיף השוויון, שהיה קיים בטיטות הצעת חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, אשר איננו קיים בהצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות המונחת לפנינו.

בהצעת הטיטות כתוב בסעיף 3: הכול שווים לפני החוק, אין מפלים בין אדם לאדם מטעמי מין, דת, לאום, גזע, עדה, ארץ מוצא או מכל טעם אחר, והכול כשהטעם איננו ממין העניין. במלים אחרות: אם אין עיגון של עקרון השוויון בהצעת חוק-יסוד של זכויות האדם, בעיקר חופש הביטוי וההתאגדות, נשמט אלמנט מרכזי של רוח זכויות האדם והאזרח. מה גם שבסעיף המקורי היתה אפשרות של אפליה מתקנת, זאת אומרת אפשרות לקבל את עקרון השוויון, אבל, אני מצטטת: להוציא אבחנה שנועדה לתקן אפליה קיימת או לקדם את השוויון בפועל של קבוצה שקופחה בעבר. אני אציע, בסדרה של הסתייגויות, להחזיר את סעיף השוויון שהיה קיים בטיטות להצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות.

בהזדמנות זו אני רוצה להגיד, שאני גם לא מבינה מדוע הושמטו כמה חירויות בסיסיות שהיו קיימות בטיטות הקודמת, כגון: שלמות הגוף וכבוד האדם, חירות אישית לכל אדם – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אנחנו ביקשנו שהכבוד הזה יהיה גם לאחר מותו, ואמרו: נשמיט את זה.

נעמי חזן (מרצ):

בזה אולי יש לנו לפחות אפשרות לעשות יד אחת, אם תתמוך, חבר הכנסת רביץ, בהצעת החוק הזו בקריאה ראשונה.

נעדר מבינתי מדוע הושמט סעיף על חופש התנועה, משום שזה חופש יסוד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

רצינו שלא יפריעו לנו בשבת, לכן הוציאו את זה.

נעמי חזן (מרצ):

אני מקווה מאוד שזה לא רק מהטעם הזה, כי חירות התנועה היא חירות בסיסית, היא זכות יסוד של בני אדם.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

במאה-שערים, ראוי שלא ייסעו בשבת.

נעמי חזן (מרצ):

הרי אתה יודע היטב, חבר הכנסת רביץ, שאני מכבדת את זכותך המלאה – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

רצינו שגם בחוק יכבדו את זה.

נעמי חזן (מרצ):

אני שותפה לך בהרבה דברים שקשורים לשמירת המסורת, אבל אנחנו מדברים על זכויות יסוד, ויש אפשרות לטפל גם בנושא הזה, אבל חופש התנועה הוא חופש יסוד של בן-אדם, אני חושבת שאין חולקים על כך.

אם תרשי לי, גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להתייחס עוד לשלושה סעיפים שאני חושבת שהם היו מעשירים, משבחים ומעבים את הצעת חוק-היסוד. קודם כל – חופש האמונה הדתית, שלפי דעתי הוא חופש יסוד מהמעלה הראשונה. כמובן, לא רק חופש היצירה, גם חופש המחקר המדעי, וכמובן גם הזכות לפרטיות וצנעת הפרט.

במילים אחרות, אינני מסתפקת במה שקיים היום בחוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות, כפי שהוא מונח על שולחן הכנסת. עם זאת, משום שאני רואה פה אפשרויות גם להגיע להבנה בנושאים שונים, אני אתמוך בו, בתקווה שאולי גם יהיה אפשר להרחיב את הצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש.

אלי דיין (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו, אני וחברי נתמוך בהצעת החוק.

אנו מקווים שיהיו לא רק זכויות במשפט ובחופש הביטוי וההתאגדות, שאלה זכויות חשובות וגם זכויות אדם כלליות, אלא גם הזכויות החברתיות – הזכות לחינוך, הזכות להשכלה, הזכות לעבודה, הזכות למרפא – גם זכויות היסוד האלה יבואו לחקיקה. אלה צריכים לבוא בחוק-יסוד מיוחד, כי אלה זכויות חשובות באותה מידה כמו הזכויות במשפט או זכויות הפרט האחרות.

אני יכול להודיע לחברים מהמפלגות הדתיות, בשם הקואליציה, שאנחנו החלטנו שהחוקים האלה צריכים לעבור בקונסנסוס, כי זו בעצם החוקה של המדינה. יש לשאוף שהם יקבלו תמיכה רחבה. לכן, קיימת החלטה שאותה אנחנו רוצים לכבד, שכל הזכויות האלה וכל סעיפי החוק לא יהיו בסתירה להלכה או לעקרונותיה וגם לא יפגעו בחוקים שנקראים חקיקה דתית שהיתה עד כה במדינת ישראל – חוק הנישואין והגירושין, חוק שיווי זכויות האשה וכל החוקים האחרים. זו החלטתנו. שר המשפטים התחייב לוודא יחד עם יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת דדי צוקר, שהנושאים האלה יובאו באופן כזה שהם יוכלו לקבל קונסנסוס רחב של הכנסת.

אני מציין זאת לא רק מפני שש"ס היתה בקואליציה או מפני שאנחנו רוצים מאוד שש"ס תחזור לקואליציה, אלא בגלל העקרונות של מדינה יהודית דמוקרטית. גם בחוק הזה, כמו בחוק-יסוד: כבוד

האדם וחירותו, ייכנס הסעיף של מדינה יהודית. הרב עזרן, למשל, כחבר בוועדת החוקה, עמד על כך שיבטלו כמה סעיפים – הנושא של המחקר המדעי, כי הוא חשש מהעניין של ניתוחי מתים. ביטלו. הוא דרש שיכתבו "מדינה יהודית דמוקרטית", וכך ייעשה. יש להם עוד הערות.

אני חושב שהמשבר שהתפתח במשך היום אין לו מקום, מכיוון שקיימת הסכמה שאותם נושאים שעדיין לא סגורים ויש לגביהם חששות – – –

אריה גמליאל (ש"ס):

מה הבהילות? חכו עוד שבוע. תקנו את זה.

אלי דיין (העבודה):

גם יושב-ראש הוועדה וגם שר המשפטים יודיעו על כך לקראת ההצבעה.

אריה גמליאל (ש"ס):

למה ההתעקשות? תקנו ונאשר. מה הבהילות?

אלי דיין (העבודה):

יכול להיות. בזה דנים גם כרגע. אני נמנה עם האומרים, במיוחד בנושאי חוקי-יסוד, שלא צריך להיחפז. אלה לא חוקים לשעה. זו לא הוראת שעה. אלה חוקים שקובעים ערכים לתקופה ארוכה מאוד, וצריך לעשות ולהמשיך לעשות כל מאמץ להגיע לנוסחאות מוסכמות, כדי שזה יעבור בהסכמה מלאה. אנחנו נמשיך לעשות את המאמץ הזה. אפילו במהלך הדיון אנחנו עדיין מקיימים את המגעים כדי להגיע לאותן נוסחאות ולאותן הסכמות.

אני רוצה להודיע, שבנושא של חופש העיסוק באמת לא היתה כוונה לאפשר ייבוא בשר טרף. נכון, היתה פרשנות של בית-המשפט העליון. ראש הממשלה הודיע, וגם שר המשפטים, שניתנה עכשיו הוראה ברורה להביא תיקונים. כי בשר טרף יש בארץ. יש חופש לאכול בשר טרף מכל סוג ומכל מין. העניין של ייבוא הבשר הוא בבחינת שינוי המצב שהיה קיים 45 שנה. אנחנו רוצים להחזיר את המונופול למדינה, והיא תייבא בשר כשר בלבד, כדי שלא ליצור בלבול, שלא ליצור ערבוביה ולא ליצור מצבים שקיימים, לצערנו, בחוץ-לארץ, שיש יהודים שאפילו הם קרובים למסורת הם קונים בשר לא-כשר, כי הוא יותר זול. לכן, בעניין הזה התקבלה החלטה ברורה, שהחוק יתוקן ונמשיך לייבא בשר.

דוד מגן (הליכוד):

אבל יש מלה של מרצ. מרצ כתבה "לא". יש וטו של מרצ.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת דוד מגן, בדקתי את המודעה הגדולה הזאת, מתברר שזו לא מודעה של תומכי מרצ.

דוד מגן (הליכוד):

אני מדבר על מודעה של מרצ. מרצ כתבה: לא; מלה של מרצ.

אלי דיין (העבודה):

אבל זה לא היה של מרצ. אני מנסה לספר לך. הם גילו שהמודעה הזאת היא של חברה שרוצה לייבא בשר.

דוד מגן (הליכוד):

הם אלה שהתייחסו למודעה המקומית של מרצ.

אלי דיין (העבודה):

אני חייב לומר, אנשי מרצ מגלים אחריות, בהתחשב בכך שזו קואליציה שיש לה משימות לאומיות בעלות עדיפות ממדרגה ראשונה, של שלום, של קידום נושאים חברתיים, אפילו זה קצת בניגוד לעקרונות שלהם. לכן אני אומר לחברים בש"ס, צריך פה התחשבות הדדית. בנושאי דת הוחלט לשמור על הסטטוס-קוו. לכל מרכיב יש וטו בעניין הזה. זה נאמר במפורש בהסכם הקואליציוני, ואת זה אנחנו נכבד.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שצריכים להתקדם בחקיקת זכויות יסוד, להביא גם את הזכויות החברתיות, כדי שהסוגיות האלה של זכויות היסוד של האדם תהיינה מעוגנות בחוקי-יסוד שלא ניתן לפגוע בהן. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם רביץ, אחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חסד עשה עמנו בית-המשפט הגבוה לצדק כשגילה את החירות הבלתי נדלית שהוא נוטל לעצמו לפרש חוקים נגד כל כוונה סבירה של מחוקקים של אותם חוקים.

הדבר הזה קרה בחוק-יסוד: חופש העיסוק. מי פילל ומי מילל, הרי אנחנו היינו המחוקקים, כי יערבו בחוק-יסוד: חופש העיסוק את סיר הבשר ויפגעו ברקמת היחסים העדינה וחשובה של חלקי החברה בישראל, שאנו קוראים לה סטטוס-קוו.

צריך פעם לומר, כי ההסכמה הכללית לשמירת הסטטוס-קוו איננה חוק, אבל זה הרבה יותר מחוק, זה מהווה תשתית קיומית לחברה המורכבת שלנו בישראל, אשר מרביתה מעוניינת להמשיך ולשמור על יהדותה של המדינה, ומנגד יש קבוצות מיעוט מיליטנטיות המעוניינות לבטל את הייחוד הזה.

לצערי, בית-המשפט הגבוה לצדק בוחר לו דווקא פרשנות קיצונית, שאיננה משקפת את רצונו הכן והעמוק של רובו של העם לקיים בתוך חיינו הציבוריים הסכמות לחיים יהודיים פומביים.

גברתי היושבת-ראש, אין ספק כי חוק-יסוד שעניינו לגבור על כל חוק אחר יש לבחון אותו במיקרוסקופ, כי לך תדע איזו פרשנות עוד ילבישו עליו בעתיד.

אני מבקש, חברי הכנסת, להקדים ולומר, כי לחלק גדול מסעיפיו של החוק הזה, או של החוקים האלה, אני מסכים. יותר מזה, אני מתפלא על הצורך להביאם לדבר חקיקה – כמו אין עונשין אלא אם כן מזהירין, או חזקת זכאות של כל אדם בטרם הורשע, או שיש לנהוג כלפי כל אדם בהגינות וללא משוא-פנים או במשפט הוגן, או שיש לנהוג באנושיות כלפי עציר, או שלכל אזרח הזכות לקיים אספה בדרכי שלום. אני שואל: האם בשביל אלו אנו זקוקים לחוק חוקים? האם דברים אלה אינם טבעיים כחיים עצמם? מדוע לא נחוקק, למשל, חוק שיאפשר לכל אדם לנשום, ליהנות מנוף נהדר, לאהוב, לשנוא, לקנא, לזעוק ולכעוס, להיטיב עם הזולת וכן הלאה?

ודאי שאינני מתנגד לסעיפים ההם בחוקים האלה, גם אם אני רואה אותם כמיותרים. מדוע אנו צריכים לשגע את הכנסת ואת העם ולהפחיד חלקים רבים מאתנו באימת החוק, ובעיקר ממה שיעשה בו בעתיד?

אני רוצה לומר כמה דברים לגבי החוקים האלה. תלונתי על החוקים המוגשים לפנינו הן פשוטות ביותר; אני מדבר בעברית הפשוטה ביותר: אנחנו רוצים לדעת בבירור ולהיות בטוחים כי פרשנות שעלולה להינתן לחוקים בעתיד על-ידי בתי-משפט לא תהיה כזאת שאין אנו מתכוונים אליה היום. גם חברי כנסת שאינם דתיים שעלו לכאן, לבמה הזאת, ודיברו בשבחו של החוק הזה, הצהירו שאין כוונתם, כמחוקקים, לייחס לחוקים האלה מה שהם אינם מתכוונים לו, דהיינו, להצר את הדברים שמוסכמים עלינו היום בסטטוס-קוו בענייני דת ומדינה, ושאין כוונה לחוקק חוקים שהם נגד ההלכה.

אנחנו גם רוצים שלא תהיה פרשנות מפליגה בחופש הביטוי והיצירה, למשל, באופן שזה יפגע בזולת, בחברה או ברגשות אנושיים ודתיים, והכול בשם החופש.

גברתי היושבת-ראש, חברת הכנסת נעמי חזן קראה סעיפים שהוצאו מהחוק המקורי. אנחנו לא ביקשנו להוציא אותם, אפילו לא את השוויוניות. אנחנו בעד השוויוניות, היינו בעד כל אותם סעיפים שבאו לתת חופש לאדם. אבל מה ביקשנו? ביקשנו שכאשר מדברים על שוויוניות, שלא ייתנו לזה פרשנות אחרת, מפליגה, ובדרך אגב יחסלו את כל מערכת החוקים הדתיים. לזאת הכוונה.

האם אנחנו נגד שמירה על כבודו של האדם, על חייו? מה ביקשנו? תארו לכם, חברי הכנסת, כאשר בחוק היה סעיף של שמירה על כבוד האדם, על גופו, אמרנו: תוסיפו משפט אחד בחוק הזה: גם לאחר מותו. במקום להוסיף את המשפט, אמרו שזה לא בקונסנסוס והוציאו את המשפט החשוב הזה, שמא יהיה שם עוד סעיף, וכן הלאה.

אני הייתי אחד ממולידיו של החוק הזה, הייתי בעד החוק הזה, כל הציבור הדתי בעד החוק הזה. אנחנו מיעוט בחברה הישראלית, וכמיעוט אנחנו זקוקים לחופש הפרט ולזכויות הפרט יותר מאשר אחרים, יותר מאשר הרוב כאן. אבל אמרנו, אל נא נצל את ההזדמנות הזאת, אני מוכן אפילו לומר את ההזדמנות החגיגית הזאת, ובדרך אגב, בהיסח הדעת, עם טריקים ועם מלים שאינן מפרשות את עצמן, נבוא ונגיש לפני שופטי בית-המשפט – עם כל הכבוד, אנחנו יודעים את הלך הרוחות שם ואת הלך המחשבה שלהם, והרי הם נהגו כך בעבר – חוקים מבולבלים, אשר הם יעשו בהם כבתוך שלהם.

לכן אני מדגיש באופן מפורש את דברי אלה. אני מבקש שיפסיקו להשמיץ, שיפסיקו לשים אותנו באיזו פינה חשוכה, לאמור, שאנחנו נגד זכויות האדם, שאנחנו נגד חופש. מה, אנחנו לא בעד זה שכאשר עוצר נעצר יש לנהוג בו בהגינות, ביושר, באופן אנושי?

כל מה שאנחנו מתנגדים לחוק נוגע בהרבה סעיפים בחוק הזה שהם מסוכנים מאוד. תארו לכם, סעיף חשוב כמו סעיף 10 בחוק-יסוד: זכויות במשפט, או סעיף 8 בחוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות. כל החוק מתחיל עם הגדרת המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית, כאשר אומרים: "אין לעשות שימוש בזכות מהזכויות שלפי חוק-יסוד זה שיש בו משום פגיעה בקיום המדינה או במשטר הדמוקרטי, או שיש בו כדי לדכא זכויות אדם", אני שואל: מדוע הושמטה כאן פתאום ההגדרה של מדינת ישראל כמדינה יהודית? אני מבקש מהוועדה: תשאירו את הסעיף הזה, אבל תוסיפו שם עוד מלה אחת, אותה מלה שהוספתם בסעיף 1, שהמדינה היא מדינה יהודית.

אומרים לי: אתה נגד החוק. אני לא נגד החוק, אני נגד סילוף, נגד הטעיה של הציבור, של הכנסת, של העם, של בתי-המשפט. אינני רוצה להביא מכשול לידיהם של בתי-המשפט, כי הם לפעמים עיוורים לכוונות שלנו, וזה בבחינת לפני עיוור לא תיתן מכשול.

אנחנו, כל חברי הכנסת הדתיים, בעד זכויות האדם, בעד החופש, אבל אנחנו לא רוצים שבטריק, בחוכמה, בספקולציות ובדרך אגב יחסלו את כל דמותה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. לכן נצביע נגד החוק.

אני שואל: אם דבריהם כנים, מדוע הביאו את הסעיפים האלה? חבר הכנסת דיין אמר שיש הסכמה. היתה הסכמה שלא יביאו את זה ללא חברי הכנסת של ש"ס. ישבו בוועדה, וישב שם חבר הכנסת עזרן וביקש: אל תביאו את זה. הסכימו שלא יביאו את החוק הזה בלי הסכמתו. הוא היה שבועיים בחוץ-לארץ, עשו מחטף והביאו אותו. כך נוהגים בחוק-יסוד? אנחנו כאן, ארבעה-חמישה חברי כנסת, נקבע את דמותה העתידית של מדינת ישראל ונחסל את הפרשה של מדינת ישראל כמדינה יהודית?

לכן נצביע נגד החוק הזה ונעשה כל מה שביכולתנו להצביע נגד החוק הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת, רבנו, מכובדנו, הרב מנחם פרוש, בבקשה. אחריו – רשות הדיבור לחבר הכנסת אלכס גולדפרב; אם הוא לא יהיה – לחבר הכנסת יוסף עזרן; אם הוא לא יהיה – לחבר הכנסת אריה דרעי; אם הוא לא יהיה – לחבר הכנסת יגאל ביבי; אם הוא לא יהיה – לחבר הכנסת יוסי כץ, שנמצא כאן.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לך על קבלת הפנים.

ברור שאני, וסיעתנו, סיעת יהדות התורה המאוחדת אגודת ישראל ודגל התורה, מתנגדים התנגדות חריפה, נמרצת, לחוק.

כמבוא לדברי, אני רוצה שנרענן זיכרוננו למה עם קום המדינה לא חוקקו חוק-יסוד. מכיוון שלמדו לקח, בעקבות מה שהיה אחרי מתן הצהרת בלפור. האווירה אחרי מתן הצהרת בלפור, שמבטיחה הקמת בית לאומי לעם היהודי, היתה לא פחותה מהאווירה שהיתה עם הקמת מדינת ישראל; השלינו את עצמנו שבאמת אנחנו מקימים מדינה יהודית. ואז, עם כינון מוסדות היישוב, ועד הקהילה של הוועד הלאומי לכנסת ישראל, הציעו הצעה של חוקת הקהילה. בהצעה הזאת דרשה אז אגודת ישראל להכניס סעיף מובן מאוד, שאנחנו, קהילת ישראל, וכמו כל הקהילות בעולם, מכירה בסמכות התורה. התפתח על כך ויכוח שלא הסתיים, אלא הביא לכך שאגודת ישראל והיהדות החרדית לא הצטרפו לקהילת הוועד הלאומי. אז היתה וולונטרית – והיתה אפשרות להשיג יציאה מהקהילה. גם אז היה צורך להודיע הודעת יציאה, אחרת אוטומטית היו חברים בקהילה.

אחרי שלמדו לקח ממה שקרה עם כינון מוסדות היישוב, הגיעו להחלטה, בדיון שהיה בין ראשי אגודת ישראל לבין ראשי הסוכנות היהודית, שלא יציעו הצעת חוק בשביל המדינה, אלא יציעו חוקים מינהליים לכל חוק וחוק לפי הצורך. זה אשר הביא לכך שאין למדינת ישראל עד היום חוק-יסוד.

לצערנו הגדול, מאז אנחנו בזמן האחרון שוכחים את העבר ורוצים להתעלם מיסודות אשר יכולנו לחיות אתם כאן מתוך הבנה, הציעו את הצעת חוק-היסוד הזאת שמביאים לפנינו. הצעת חוק זו קיבלה תמריץ על-ידי מרצ, שמעוניינים ורוצים במה שכולנו לא רוצים; מה שכולנו לא רוצים – הם רוצים.

אם ניקח את החוק הזה כמו שהוא, הוא למעשה רוצה לתת למדינת ישראל את התדמית של מדינה ככל המדינות. רוצים במתכוון להוציא מסעיפי החוק כל מה שמבליט שאנחנו חיים במדינה יהודית. זה דבר שאנחנו רואים במלוא החומרה.

באופן כללי, אפילו לא דווקא חרדי, אני בטוח שעם גישה מאוד עניינית, אם מתעמקים במהות החוק הזה כפי שהוא מוצע ורואים את הסכנות הצפויות בו, היה צריך להיות רוב בבית הזה שלא רוצה לערטל את המדינה מיהדותה. החוק הזה מערטל אותה.

דבר שני מאוד מאוד חמור. אנחנו סובלים די והותר מהמעורבות של בית-המשפט העליון בחוקים של מדינת ישראל. אנחנו יודעים שבית-המשפט העליון הרשה לעצמו בזמן האחרון, במשך תקופה די מסוימת בית-המשפט העליון מחוקק חוקים, אשר בעצם הוא רואה את עצמו ככוח עליון – אני אומר שאין חתירה מסוכנת יותר תחת הדמוקרטיה הישראלית מאשר הגישה הזאת, להעביר לבית-המשפט העליון את האפשרות לקבוע דברים, אשר הם בבחינת דיקטטורה ולא דמוקרטיה. חברי הכנסת מייצגים את הציבור, שוקלים ודנים ועוברים מעברים שונים עד אשר מגיעים לכל מה שאנו לא רוצים להציע כאן, וכאן בא הגורם שכאילו לא קשור לדעת הציבור וקובע דברים ועושה דברים חמורים מאוד.

מי מאתנו יכול לשכוח שבית-המשפט הרשה לעצמו לעשות דבר, לפגוע בציפור הנפש של עמנו – בשבת קודשנו. ב-30 שנות המנדט הבריטי וגם ב-40 שנות המדינה היה ידוע שכאן בארץ-ישראל, בירושלים בפרט, אין אפשרות לפתוח בתי-קולנוע בשבת. כאן פתאום באה שופטת בבית-המשפט, והיא קבעה מה שקבעה ופרצה פרצה חמורה ביותר. כפאריס היינו וכמונטה-קרלו נהיינו. זה הדבר אשר קרה כאשר אנחנו העברנו סמכות לבית-המשפט העליון.

רוצה אני להגיד, לא צריכים לשכוח שנשיא מדינת ישראל לשעבר, מר חיים הרצוג, רק באחרונה יצא חוצץ בדברים מאוד חריפים נגד התופעה הזאת שבית-המשפט העליון מרשה לעצמו לעשות דברים ששום מדינה דמוקרטית בעולם לא מרשה לעצמה. כאן עושים זאת בשרירות לב כזאת, שאין לה דוגמה בעולם.

בחוק הזה אנחנו מעבירים לבית-המשפט העליון חבילה של סעיפים, אשר כל-כולם קובעים שבית-המשפט העליון, אם ביוזמתי ואם כאשר יתעוררו חילוקי דעות, הוא אשר יקבע. אנחנו יכולים באמת להיות שקטים בדבר שכזה?

רוצה אני להגיד, אני תמה מאוד שמפלגת העבודה, אשר היתה צריכה ללמוד מהעבר כיצד מחזיקים שלטון, מתעלמת מנושאים רגישים רציניים כאלה, אשר מרצ מוליכה אותם, ממריצה אותם ומביאה אותם בצורה כזאת אשר אנחנו לא נוכל להבין לאן הם מוליכים אותנו.

אני גם תמה מאוד, ואני רוצה להגיד שראשית הדבר הזה, לצערי הגדול, ואני מתבייש להגיד זאת אבל זאת עובדה, עוד בימי ממשלת הליכוד, מישהו בממשלת הליכוד, אני לא חושב שזה היה על דעת מרבית החברים בממשלת הליכוד, הוא זה אשר דחף את הבאת החוק הזה בשעתו, ואז התעוררו ואז אמרו ואז עצרו את זה, אבל הוא הניח את היסוד לכל מה שאנחנו כעת רואים לפנינו וסובלים, ומי יודע מה אנחנו עוד עלולים לסבול.

אני רוצה להגיד כאן, שאי-אפשר בשום אופן שאנחנו נסתפק במה שמציעים מאחורי הקלעים, שנוסיף סעיף מיוחד אשר בסעיף הזה אנחנו נמנע את הפגיעות אשר החוק הזה עלול לפגוע. אין דבר כזה, שסעיף כללי אחד יוכל לעמוד בפני מערכת השפיטה, בפני בית-המשפט העליון, שהוא יהיה זה אשר יבלום את מה שרוצים לפרוץ בפרצות הגדולות אשר יש בחוק הזה. החוק הזה הוא חמור ביותר.

אני פונה קודם כול לחברינו מש"ס ואומר להם: רבותי הנכבדים, אני מבקש מכם, אני פונה אליכם מעל בימת הכנסת, אני רוצה שאתם תשמעו, ועל-ידי כך ישמעו כל אלה שאתם צריכים אחר כך לבוא אליהם – אתם נותנים יד לחוק הזה, אשר מי יודע לאן הוא יוליך אותנו ואתכם, את כולנו. אתם צריכים ללמוד ממה שהיה בעבר. הנציגות של היהדות החרדית, הנציגות של אגודת ישראל בכל השנים, היו מאוד תקיפים כאשר באו עם חוקים הפוגעים בעקרונות התורה שלנו. כאן אתם מסתמכים על דברים שנאמרים לכם על-ידי אנשים שאין לכם אמון בהם. איך אתם נותנים להם את הסמכות שהם יפעלו גם בשמכם, כשאתם נותנים את ידכם? אתם יכולים למנוע זאת, בידכם למנוע זאת. כולנו יודעים שאתם יכולים למנוע זאת. מה כאן כל המשא-ומתן שאתם מנהלים עם אנשי מרצ, שהם למען החוק הזה?

החוק הזה, כפי שהוא, הוא מסוכן לערכינו הקדושים, ואתם, אנשי ש"ס, צריכים לדעת שאתם תצטרכו לתת את הדין על כך.

אני רוצה כאן, מעל במת הכנסת לפנות לראש הממשלה, לכשיחזור מביקורו – אנחנו פונים אליו ומבקשים ממנו לקחת את החוק הזה ולזרוק אותו לסל. זה מה שאנחנו צריכים לעשות, כי החוק הזה פוגע ביסוד היסודות של שיתוף פעולה בינינו לבין השלטון. אנחנו לא נסבול, בשום אופן, את ההליכים האלה ואת הכוונות האלה שיש בחוק הזה, בסעיפים הגלויים ובסעיפים הסמויים, שאנחנו יכולים לראות לאן הם יובילו.

הדבר הזה חמור. אנחנו נתנגד לו ונילחם נגד החוק הזה. אם יעלה מישהו על דעתו שעל-ידי הבאת החוק הזה ישיג מה שהוא רוצה – לא יעלה ולא יעבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, אחריו – חבר הכנסת יוסף עזרן; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אריה דרעי; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יגאל ביבי; ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יוסי כץ.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עמדת סיעת צומת בנושא חוקי-היסוד – זכויות במשפט וחופש הביטוי וההתאגדות – הינה חיובית. סיעת צומת רואה בשני חוקים אלה נדבך חשוב בדרך לחוקה במדינת ישראל.

לאחר שהוסבר כי בשלב זה הוצאו כל הפגיעות בדת וברגשות הציבור הדתי, תנועת צומת, שהיא בעד כיבוד הדת והמסורת, לא תרצה לפגוע ברגשות הדתיים, ולכן תצביע בעד החוק ותבקש בוועדה לתקן את הטעון תיקון. ברכות ליוזמי החוק. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. קצר ולעניין.

חבר הכנסת יוסף עזרן – איננו. חבר הכנסת אריה דרעי – איננו. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה.

חבר הכנסת חנן פורת, שקראתי את שמו בין הראשונים יחד עם חבר הכנסת חיים אורון, פגש אותי ונתן לי הסבר המניח את הדעת לכך שהוא לא היה נוכח. כפי שהייתי ליברלי כלפי חבר הכנסת חיים אורון, אני ליברלי כלפיו. אני אמרתי לו שאתן את ההחלטה אחרי שאחזור לנהל את הישיבה.

חבר הכנסת חנן פורת, שמעת את דברי. תקבל את רשות הדיבור, אבל תהיה אחרון. מצד אחד אני הולך לקראתך, ומצד שני שם אותך אחרון.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מלא פליאה על חברי, חבר הכנסת צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, על כך שהציג בפנינו את הצעות החוק, הן מבחינת העיתוי, הן מבחינת מה שיש בהן ובעיקר מה שאין בהן.

אני חושב שהצעות החוק הללו הן נסיגה משמעותית לעומת מה שהכנסת עשתה והכינה במשך עשרות שנים. אני אראה לכם אחד לאחד אילו נושאים שעלו בהצעות חוק קודמות אינם מוצאים ביטוי בהצעת חוק זו. זו סטירת לחי לבוחר בכלל ולציבור בוחר מרצ בפרט. יש בהצעת החוק הזו נסיגה כזו, שאני תמה על כך שהיא מובאת לפניכם היום.

הסעיף הראשון בכל חוקה שהיא בעולם – ותעברו על החוקות אחת לאחת. אני לקחתי את החוקה הגרמנית החדשה, לקחתי את מגילת הזכויות האירופית, את החוקה שהכינו הפרופסורים מאוניברסיטת תל-אביב, את ההכרזה על הקמת המדינה, את הצהרת העצמאות שלנו, והסעיף הראשון, שהוא חשוב מכול – שוויון זכויות בפני החוק, את הסעיף הזה מחקו. סעיף שאין מפלים בין אדם לאדם – אותו מחקו.

בכל חוקה שהיא, בכל אחת מהחוקות שהזכרתי, ברור שחופש המצפון הוא דבר בסיסי – גם את זה מחקו. חופש המחקר המדעי בכל אחת מהחוקות שהזכרתי – מחקו אותו.

החוק הזה איננו כולל את הזכויות החברתיות שקיימות בכל אחת מהחוקות. בכל אחת מהחוקות אנחנו מוצאים את הזכות האלמנטרית של עובדים להתאגד, לשבות. זכויות חברתיות חשובות אחרות: לחיות בכבוד, להתפרנס, ליהנות מבריאות ומטיפול בריאותי של המדינה, ממערכת חינוך; זכויות חברתיות אלמנטריות שמופיעות בכל חוקה וחוקה אינן קיימות בסדרת החוקים המובאת בפנינו. וכל כך למה? משום שבועדת החוקה היתה הצבעה וההצעה הזו נפלה.

קודם כול, בתור מחאה על כך שהזכויות החברתיות אינן מוגשות ועל כך שעשו פשרה וקיצצו את הצעת החוק המקורית ובצורה כזו השחיתו את פניה, עד שאי-אפשר להכיר אותה כמעט, לא אצביע בעד הצעת חוק זו המובאת בפנינו.

יתירה מכך, הכנסת הזו הציגה הצעת חוק-יסוד כבר לפני 20 שנה, וגם בה היא כתבה במפורש: הכול שווים בפני החוק ואין מפלים בין אדם לאדם מטעמי גזע, מין, לאום, ועוד כיוצא באלה דברים. אני הייתי מוסיף לזה גם גיל, משום שכל מי שיודע ומכיר את שוק העבודה יודע, שהאפליה החמורה ביותר היא אפליה מטעמי גיל, ולא מטעם אחר. אנשים שהגיעו לגיל מסוים, שוק העבודה נחסם בפניהם. אין להם סיכוי למצוא עבודה רק מהטעם הזה, הפסול, משום שהמחקרים הראו שהגיל במקצועות מסוימים נותן יתרון; אבל מה לעשות? יש אפליה.

יותר מזה, גם בהצעת החוק שפרופסור קלינגהופר היה שותף לה היתה זכות ברורה לעובדים להתאגד בצורה חוקית ולפעול למען שיפור זכויותיהם הכלכליות והסוציאליות ולמען קידומם. גם זה לא קיים, גם זה לא מובא בפנינו.

איך אפשר להצביע עבור הצעת חוק כל כך פגומה ולגלגל את העיניים ולומר, שמוטב היום להגיש הצעת פשרה כזו? שיפרנו במשהו? לא שיפרנו במאומה, משום שהפשרות והקיצוצים הביאו לידי כך שכמעט כל הזכויות שמצהירים עליהן הן זכויות מוכרות ומוצהרות בין על-ידי חוק ובין על-ידי בית-המשפט.

יתירה מכך, אני יוצא מנקודת הנחה, שמתוך רצון כן ואמיתי נשמור על כך שהמפלגות הדתיות תהיינה שותפות לתהליך החקיקה החשוב הזה; גם על אותם סעיפים מעטים ממילא תהיה פשרה, משום שאם לכל אדם יש הזכות לפנות לרשויות שיפוטיות, ואם החוק חל על רשויות שיפוטיות, האם זה יחייב את בתי-הדין הרבניים או לא? מובן מאליו שהמפלגות הדתיות דורשות הצהרה ברורה וחד-משמעית, שלא יפגעו בסמכויות בית-הדין הדתי ובסדרים שמקובלים עליו. יבוא ויעלה יושב-ראש הוועדה ויצהיר, שאכן אין כוונה לפגוע. בשביל מה אנחנו צריכים חוק מלא סתירות ומלא פשרות?

צדק חבר הכנסת רביץ, עצם הניסוח של החוק הזה נעשה בצורה בלתי ראויה ובלתי רצויה. הוא מעמיד את הציבור הדתי כמי שמתנגד לכל חוק-יסוד, לרבות דברים שהם רצויים, לרבות דברים שהם חשובים גם לציבור הדתי – בענייני מעצר ובענייני שלטון החוק, שוויון בפני החוק; הרבה מאוד סעיפים, וגם הזכות הבסיסית, שהסכימו למחוק אותה, שוויון בפני החוק וחוסר אפליה – מדוע להרחיק את הציבור הדתי? אם כבר רוצים לעשות מעשה חקיקה שיש עמו פשרה, יואילו בטובם מגישי החוק, יחכו קמעא וימתינו לימים טובים יותר ויביאו הצעת חוק מגובשת, שיש בה כל אותם סעיפים חשובים.

בכל אופן, מתוך קריאה בעיון בכל אותן חוקות מודרניות, מתקדמות, ברחבי העולם, מאוד מאוד ברור שהפשרה שעשתה ועדת החוקה, חוק ומשפט בעניין הזכויות החברתיות היא פגיעה ישירה בציבור העובדים במדינת ישראל. אין מקום לפשרה זו. ביקשתי מחברי הוועדה להמתין קמעא, לחכות; יקבלו קודם כול גם את חוק-יסוד: זכויות חברתיות, ואז יבואו ויניחו עבודה מסודרת, מקשה אחת של חוקי-יסוד. משלא עשו כן, אין לי ברירה אלא להביע את מחאתי בדרך הטובה ביותר, והיא אי-תמיכה בחוק זה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני רוצה להודיע לחבר הכנסת הרב יוסף עזרן, במסגרת של חנינות וליברליזציה, בגלל חשיבות החוק נהגתי כך כלפי אחרים ואנהג כך גם כלפי כבודו. אבל זה לא יהיה הוגן כלפי הרב חנן פורת, ששמתי אותו אחרון ברשימה. כבודו הגיע יותר מאוחר, ולכן הוא ידבר אחרי חבר הכנסת חנן פורת. צדק חייב להיעשות ולהיראות.

חבר הכנסת רון נחמן – איננו באולם. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו באולם. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו באולם. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה באולם. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו באולם. חבר הכנסת בנימין טמקין, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר אנחנו דנים בסוגיה כמו זו שאנו דנים בה היום, של חוקי-יסוד, אנחנו מדברים בעצם על סוגיית הדמוקרטיה מהי. הדמוקרטיה איננה רק שלטון הרוב, הדמוקרטיה איננה רק היכולת של הרוב להכריע מה לעשות, אלא אולי, באותה מידה של חשיבות, הדמוקרטיה היא אותה שיטה פוליטית המאפשרת למיעוט ואפילו לאדם הבודד להמשיך ולהחזיק בדעתו, לפעול בהתאם לה, להתווכח ולארגן ולנסות לשכנע. מאותו רגע ששוללים מהאדם את הזכות, או שהזכות נמצאת בסימן שאלה, להחזיק בדעותיו, להיאבק, להתארגן במסגרת החוק, מאותו רגע אנחנו שוללים בעצם את היסוד שעליו נשענת הדמוקרטיה.

מה שחוק-יסוד בא לעשות, בסופו של דבר, זה להגן – כי הרוב תמיד יש לו רוב – על המיעוט ולהגן על השונה מפני שרירותו של הרוב.

ואני רוצה לומר לחברים הדתיים החרדים שיושבים כאן ושומעים אותי: על בסיס אותם ערכים ועל בסיס אותן נורמות מתאפשרים החיים הדתיים של קבוצות, ושל יהודים כמובן, במקומות שונים בעולם, כי אילו התנהגו על-פי רצונו של הרוב, והרוב אולי שייך לדת אחרת, היה יכול לקרות שהציבור שאתם מייצגים, רק שהוא חי בחוץ-לארץ, היה נפגע ראשון מן העובדה שלא קיימות הגנות מפני שרירותו של הרוב.

כל מה שאנחנו מבקשים, ואגב, בצורה צנועה ומתפשרת ומתחשבת – לפי דעתם של הרבה אנשים השייכים למחנה שלי, מעבר למידה המתפשרת – לנסות ליצור בסיס לקיום זכויות יסוד של כל אדם ושל כל קבוצה. ואני חושב שהקבוצה שהיא שונה, שהיא לפעמים מואשמת בזה שהיא חריגה, דווקא קבוצה זו צריכה להיות מעוניינת, כמו שהיא מעוניינת בחוץ-לארץ, בהגנות כאלה מפני שרירותו של

השלטון, כי היום יש לך כוח פוליטי אולי להשפיע פה על-פי איזו קוניונקטורה פוליטית מסוימת, אבל מי מבטיח לכם שבעתיד אומנם יהיה כך?

חבר הכנסת יוסי כץ יצא מפה, הוא טען טענות שחלק מהן אני יכול לקבל: למה לא מגישים חוק-יסוד, ממש קונסטיטוציה, חוקה מלאה על כל חלקיה, ובלי פשרות ובלי להתחשב? ואני יכול לחשוב על אפשרויות רבות של שיפור החוקים האלה שמגישים היום. אבל אני רוצה לומר: קודם כול, במסורת הפוליטית של המדינות שיש להן חוקי-יסוד, מעולם הם לא הושגו בבת אחת וללא שיפורים. כי מה שאתה עושה: אתה יוצר נורמה שאתה צריך לכבד את השונה ואתה צריך לכבד את המיעוט ואתה צריך לכבד את היחיד. ומה שמתרחש כאן, ההתנגדות הזאת – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

למה? למה יש התנגדות, חבר הכנסת טמקין?

בנימין טמקין (מרצ):

אני לא שומע אותך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני שואל: תנחש, למה יש התנגדות של המיעוט הזה? הרי אנחנו מיעוט, זה לטובתנו, אז למה יש התנגדות?

היו"ר ד' שילנסקי:

מנין אתה יודע למי יש התנגדות?

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת רביץ, אתה יודע את דעתי. אני חושב שהאויב הגדול ביותר של עצמכם הוא הפוליטיקאים שמייצגים את הקו הזה. האויב איננו מרצ, האויב איננו מי שרוצה שכל אדם יכבד את השני על-פי דרכו ועל-פי התנהגותו. האויב זה הכוח הפוליטי, שבמקום לשכנע בדרכי נועם, לפעמים יוצר אצל הציבור את התחושה שהוא כופה עליו דברים שהציבור לא יכול לקבל.

שלמה בניזרי (ש"ס):

איזה כוח פוליטי יש לרב רביץ? איזה כוח פוליטי?

בנימין טמקין (מרצ):

נו, באמת, אתה מיתמם? תסלח לי.

שלמה בניזרי (ש"ס):

בנימין טמקין (מרצ):

אז אין לכם כוח פוליטי, רק נדמה לי שיש לכם כוח פוליטי.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אתה יוצר פה הכללה.

בנימין טמקין (מרצ):

רק נדמה לי.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני חבר הכנסת המלומד, לידיעתך, לא הפוליטיקאים מובילים את הקו הזה אלא גדולי הדור ופוסקיו, מאז ומתמיד, ואני רוצה שתבין אותנו. כאן מדובר באידיאולוגיה טהורה למהדרין מן המהדרין, בדברים שהם ערכי הנצח של העם היהודי. אני מכבד את העמדה שלך, אבל לפחות תבין את העמדה שלי ואל תהפוך אותה לפוליטיקה.

בנימין טמקין (מרצ):

דווקא מכיוון שאני מבין אותה, אני לא יכול להסכים לה, ואני חושב שהיא טעות גם לשיטתכם. אני גם חושב שלמען הקונסיסטנטיות, אתם צריכים להגן גם במדינה שלכם על אותם ערכים שעליהם אתם מגינים למענכם במדינות אחרות.

יוסף עזרן (ש"ס):

ב-95% אנחנו מסכימים – – –

בנימין טמקין (מרצ):

תן לי להתקדם.

מה שהיה לי לומר בעניין הזה לגבי ההתנגדות שלכם, אמרתי. אני רק רוצה להוסיף דבר אחד, לגבי רצונו של חבר הכנסת יוסי כץ לשפר, ואני שמעתי התבטאויות – למה אנחנו מביאים חלקים חלקים, ולמה החלקים האלה לא שלמים, ולמה לא כל דבר מוגן כפי שצריך להיות מוגן. ואני אומר: מה שיש פה זו יצירה של נורמה חוקית, שבאותו זמן היא גם נורמה חינוכית, שאפשר להגן על זכויות של אנשים בחוק-יסוד, וכאשר אתה משיג את ההגנה הזאת, אתה יכול להרחיב אותה על שכבות אחרות ועל נושאים אחרים.

זה מה שעושים כאן היום, ואני ממש פונה ברגע האחרון לכל חלקי הבית: העניין הזה נותן הגנות שכבר קיימות בחברה הישראלית, רק מעגן אותן בצורה כזאת שלא כל רוב שרירותי יוכל לשנות אותן.

ובזה אני מזהיר אתכם, ממש מזהיר אתכם, כי הקונוונקטורה הפוליטית שיש היום לא בהכרח תהיה הקונוונקטורה הפוליטית בעוד חמש או בעוד עשר שנים. מישהו עוד יכול להזכיר לכם, שהיתה הזדמנות לבסס את ההגנות האלה בחוק-יסוד, שייתן הגנה גם לכם וגם לנו, ואתם עמדתם וניצלתם את הכוח הפוליטי הזה שניתן לכם, על מנת למנוע אותם חוקים, שבכל העולם העם היהודי מעוניין בהם יותר מכול.

חבר הכנסת עזרן, אתה יודע יפה כמוני, שהיכולת של הציבור היהודי בחוץ-לארץ לקיים את אורחות חייו וללחוץ על השלטון כאשר צריך ללחוץ מבוסס על כך שהם מוכרים כאזרחים שווים זכויות ויש חוקי-יסוד ויש חוקים שמגינים עליהם. ומה שאתם עושים כאן, אתם מונעים אותה אפשרות בתוך מדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני רוצה לשאול שאלה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מוכן תמיד.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, תודה רבה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

— — — אתה בא לקראת המיעוט, אתה בא לקראתנו. מה ביקשנו? בסך הכול מוכנים להצביע, עם הסתייגויות. מה הבעיה לדחות את זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

הרב בניזרי, אנחנו לא יכולים להתחיל עכשיו — — —

בנימין טמקין (מרצ):

אתה יודע יפה מאוד שהיתה הידברות, מעל ומעבר, בכל הנושאים האלה שמדובר בהם, ויש חלקים של הציבור שחושבים שבהידברות הזאת הלכנו אפילו רחוק מדי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת הרב חנן פורת.

בעצם רשות הדיבור היתה שלי, ואם לא היה זה קונטרברסלי מבחינה רעיונית ואולי גם פוליטית, הייתי מוצא הזדמנות, תוך ניהול הישיבה, להכניס את הדברים שלי, אבל מאחר שאלה עניינים שבחילוקי דעות עמוקים ורעיוניים, לא יהיה זה מכובד לכיסא יושב-ראש הכנסת, שאני אזדחל, ולכן — —

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מוכן למלא את מקום אדוני, כי חשוב לי מאוד לדעת את דעת אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אני כבר ויתרתי על רשות הדיבור. חבר הכנסת יוסף עזרן – אחרי חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להודות לך, אדוני היושב-ראש, על שנענית ואפשרת לי לשאת את דברי ב"חנינה".

לכאורה, צודקים אלה, ובכללם חבר הכנסת בני טמקין, שתוהים ושואלים: מדוע זה דווקא אנחנו, הרוצים לעגן גם במסגרת חוק את זכות הביטוי, את זכות ההתאגדות, גם בדעות חריגות, גם בעמדות שאולי אינן מהוות היום רוב במדינת ישראל, מדוע אנחנו אלה המתנגדים לחוק הזה?

שאלה זו אני שואל את עצמי. חוק שלכאורה, על פניו, כל יסודותיו כל כך טובים והוגנים: הגנת חופש הביטוי, החופש לפרסם דעות ומידע ברבים, חופש היצירה, חופש לקיים תהלוכות, הפגנות – מדוע להתנגד לחוק כל כך טריביאלי, שלכאורה כולנו נושאים אותו על שפתינו גם בהעדר חוק, במשך כל ימות השנה?

אני רוצה להבהיר את הנקודה המרכזית, מבחינתי, שבשלה אני וסיעתי נתנגד להצעת חוק זאת כמות שהיא. לא מפני שאנחנו סבורים שאין מקום לחוק-יסוד של זכויות האדם, אלא מפני שאנחנו סבורים שהחוק הנכון צריך להיות חוק זכויות האדם וחובותיו. מפני שהחובות המוטלות על האדם באותן סוגיות עצמן אינן נופלות בחשיבותן, והיכולת לקבוע את המגבלות, כדי שהזכות לא תיהפך להיות מתירנות, היא שהופכת את החוק הזה מחוק-יסוד טהור לחוק-יסוד טמא.

יוסף עזרן (ש"ס):

הגדרת זאת יפה מאוד.

חנן פורת (מפד"ל):

מורי ורבותי, לכל אדם חופש הביטוי וחופש הדעה וכן החופש לפרסם מידע ברבים. אבל מה נעשה עם "לא תלך רכיל בעמך"? ומה נעשה עם איסורי לשון הרע? החופש לפרסם מידע ברבים – עכשיו אני שומע שבחיפה היה כנס שלם שדיבר בשבחה של הרכילות, כמה רכילות טובה, כמה רכילות מועילה, כמה היא בריאה כדי לשחרר את האדם מכל המועקות ומכל העכבות שלו. מדוע לא? אבל, האם חשבנו כיצד מוות וחיים ביד הלשון? האם חשבנו כיצד באמצעות חופש הביטוי אפשר לרצוח אנשים? אפשר להלבין פניהם ברבים? אפשר להפוך אותם לעפר ואפר? כשאני קורא לעתים בעיתון,

תחת הכותרת של זכות הציבור לדעת, איך רומסים אנשים, איך מלבינים את פניהם, איך הופכים אותם לאנשים שאחר כך באמת "אזיל סומקא ואתי חיוורא". חץ שחוט לשונם.

זכות הציבור לדעת, והחופש, חופש היצירה, לכאורה מה דבר נעלה מזה? אבל טלו את חופש היצירה ותראו שגם "מיין קאמפף" של היטלר היה יכול להיות תחת הכותרת של חופש היצירה, וכל פורנוגרפיה וכל דבר תועבה.

אליעזר זנדברג (צומת):

זה פשוט לא נכון. למה אתה אומר דברים שאינם מבוססים? אתה הרי יודע שבמדינת ישראל היה רק פעם אחת בג"ץ, היה דיון אחד, במשך 45 שנים – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אולי אתה תתייחס כאשר אני אסיים את דברי? אני יודע את הסעיפים הבאים, אני מכיר את הסעיפים המאחרים יותר.

אליעזר זנדברג (צומת):

אז קבעו את העקרונות של חופש הביטוי, אלה דברים קיימים, ואתה בא עכשיו ומנסה לשנות ואתה מתאר מצב דמיוני, לא קיים.

חנן פורת (מפד"ל):

סלח לי, אני יודע ואני מכיר גם את הסעיפים הבאים הקובעים את המגבלות, ותיכף אדבר על זה. אתה רוצה לעגן בחקיקה את הזכויות, ואני טוען שבאותה חקיקה עצמה, בבחינת שטר ושוברו בצדו, אתה צריך גם לעגן גם את החובות וגם את המגבלות, ובצורה מפורטת.

ומאי נפקא מינה? תקשיב אלי היטב עכשיו, כי אמרתי שהייתי רוצה לתמוך בחוק הזה, אבל אני יודע מדוע אינני יכול לתמוך בו. אילו היה החוק נוטל את סוגיית חופש היצירה והיה קובע את הזכויות של חופש היצירה, ובמקביל את המגבלות של חופש היצירה, והיה מעגן את זה באותו חוק עצמו, אז גם לא היית יכול לקבוע בסעיף שאומר, שכל חוק שיבוא להסתייג מאותם דברים אלה לא יהיה תקף, אלא אם כן זה עומד בסתירה להוראותיו וכו' וכו'.

אתה נותן כאן לזכות את העדיפות, אתה נותן לזכות את היתרון, ואני טוען שהזכות לעומת המגבלה צריכות להיות באותה עמדה שקולה. זה איננו המצב בחוק הזה.

אליעזר זנדברג (צומת):

גם את הזכות אני מגביל בחוק.

חנן פורת (מפד"ל):

לא, לא, אתה מדבר על חופש – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

— — —

חנן פורת (מפד"ל):

הרב עזרן, תן לי את האפשרות לענות לו, ואחר כך תעלה אתה על הבמה. הרב עזרן, אני אחר כך אשמע את דבריך. אני חושב שאנחנו רואים את הדברים האלה עין בעין. תקשיב לי, חבר הכנסת זנדברג.

אילו היה חוק שהיה כותב: לכל אדם חופש היצירה; והיה ממשיך וקובע: אין – – – אדוני היושב-ראש, אינני יכול כך להמשיך. חבר הכנסת זנדברג, שאלת אותי שאלה ואינני יכול לענות לך; אני רוצה לענות לך.

אילו היה חוק שהיה קובע בסעיף זה: לכל אדם חופש היצירה, אבל היה מוסיף מיניה וביה, שטר ושוברו בצדו, והיה קובע שאין זכות יצירה לדברים שיש בהם פגיעה בצניעותו האלמנטרית של הציבור, דברים שיש בהם פגיעה בציבור שלם, שמשפילים את אמונותיו, שמשפילים את דעותיו וכדומה; והיית מפרט את הדברים האלה בבחינת שטר ושוברו בצדו, היה חוק זה חוק של טעם.

אני דווקא רוצה להביא דוגמה שאני חזיתי אותה במו עיני. הייתי בארצות-הברית, בשיקגו, ובאותם ימים נערכה התארגנות של תהלוכה נאצית בסקוקי. התהלוכה הזאת נדונה על-פי ערכי חוק-היסוד הזה של זכויות האדם והזכויות לתהלוכה ולהפגנה, והשופטים שם בארצות-הברית, על בסיס היסוד הזה של חוק זכויות האדם, התירו את התהלוכה הנאצית, שהעבירה רעדה וחלחלה בלבם של יהודים.

אתה דן על זכותו של האדם להפגין. אבל מדוע אינך מתייחס במידה חריפה לא פחות לסבלו של זה שאתה מפגין כנגדו באותה סיטואציה? היכן יהיה פה השקלול הנכון של הדברים האלה, אם אתה שם צד אחד על כפות המאזניים ואינך מבהיר את הצד השני?

לכל אזרח או תושב של המדינה החופש להתאגד; בוודאי. אבל מה הן המגבלות של ההתאגדות? מה עם "קשר רשעים", שלא מן המניין? מה עם מגבלות של התאגדות שנעשית לשם חרישת רעה?

תבואו ותאמרו: יש פה סעיף שאומר באופן כללי, שאין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה, אלא בחוק או על-פי הסמכה מפורשת בחוק, ההולמים את ערכיה של מדינת ישראל, שנועדו לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

כל אלה נוסחאות מופשטות. את הזכויות אתה מעגן בהגדרות מדויקות, את המגבלות אתה שם בצורה אמורפית, כאשר תמיד לזכויות תהיה עדיפות על המגבלות.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת פורת, ברשותך.

חנן פורת (מפד"ל):

כן, אני כבר מסיים.

חבר הכנסת בני טמקין, אני רוצה לומר לך, אילו ישבנו וחשבנו חשיבה כנה, ובצוותא, מתוך תפיסה יסודית, שהזכויות והחובות, ההיתר והמגבלה צריכים להיות אמורים באופן מאוזן, כשלשניהם ניתן המשקל הנכון בדרך ראויה לאדם ולכבודו, לחירותו שלו ולחירותו של זולתו, והבחינה מה בכל מעשה שאני עושה עשוי או עלול לפגוע ברעי, ומה מותר ומה אסור בקונטקסט הזה – אילו יצרנו חקיקה יסודית מעין זו, ייתכן שהיינו לשם, לתהילה ולתפארת באומות העולם. עכשיו, מה שנעשה פה הוא במידה מסוימת בבחינת חיקוי, חצי חיקוי באמת לדברים שמאפיינים את אומות העולם, בלא שימת המגבלות הפנימיות על-פי הקוד הפנימי, היהודי, הקובע מה מותר ומה אסור גם ביחסי לזולת.

על כן, לצערי, לא אוכל לתמוך בחוק זה, ואצביע נגדו. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יוסף עזרן, אחרון הדוברים.

יוסף עזרן (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, חברי הבית, אנחנו אחרי יום מתיש של ישיבות מרתוניות, דיונים, שהתנהלו – אני חייב לומר – בכנות, ביושר, בהגינות, וניסינו לבוא זה לקראת זה.

בבקשה, אדוני חבר הכנסת בני טמקין, להווי ידוע לך, שאין כאן בכלל נושא של דחייה, של פסילה. לכל מה שנוגע לזכות האדם כאדם בתחום ההומני אנחנו לא רק הסכמנו אלא כבר הוכחנו את נכונותנו, כאשר בקדנציה שעברה הובאה הצעת החוק שעברה, של פרופסור רובינשטיין – כבוד האדם וחירותו.

אבל, רבותי, אני שאלתי לפני שעתיים את פרופסור רובינשטיין: כאשר שכנעת אותי להצביע בעד חוק זכויות כבוד האדם וחירותו, והאמנתי לך כשאמרת בפאתוס, בהתרגשות – ואני מאמין לו, מפני שהוא אדם הגון ומשפטן דגול – כאשר שכנעת אותי שלא תהיה שום פגיעה בנושא של החקיקה הדתית או הרעה במצב הקיים, האם העלית על דעתך שסעיף תמים של חופש העיסוק יתפרשן ויביא למצב שיתיר ייבוא שקץ ועכבר, חומט וכל הנבלות והטרפות? אמר לי: בשום פנים ואופן לא עלתה על דעתי. ואני מאמין לו.

רבותי, אנחנו חייבים לדעת דבר אחד: כל חוק שנחקק לא יכול להקיף את כל האופציות. אנחנו רק בני אדם. חוקה אלוהית יכולה להקיף את כל האפשרויות האנושיות. לכן יש לאקונות בחוק, וזה לגיטימי ומקובל. אבל כאשר יש חוק שלכתחילה הוא גורם חור, והוא גורם לאקונה מסוכנת, והוא עלול להביא למצב שבו נהיה נתונים לטוטליטריזם של פרשנות ופרשון, ודאי וודאי שאנחנו לא נסכים. כאשר מדובר בכמה סעיפים שיש עליהם הסכמה ברורה, שאין במחשבה, שאין המטרה לפגוע.

רבותי, אנחנו רוצים חוקה לישראל, אבל לא חכה; לא חכה שתמשוך את העם היהודי מהמים הבטוחים של התורה – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, ברשותכם.

יוסף עזרן (ש"ס):

אנחנו רוצים שתהיה חוקה ולא חכה, חלילה. היא עלולה למשוך אותנו, כמשלו של רבי עקיבא, מאותם מים שאנחנו בטוחים בהם. אם במקום חיותנו כך, שלא במקום חיותנו, על אחת כמה וכמה. אין כמו התורה וערכיה, שמכירה ביסודות ובזכויות של הפרט.

רבותי, מדובר פה על אידיאולוגיה? מדובר פה בסך הכול על דחייה לשוב, כאשר ביסוד יש הבנה, כאשר ביסוד ובמהות אין ויכוח. אני מאמין לחברי בצד השני, שעשו כברת דרך, וחבל שברגעים

האחרונים הם הורסים כעת את כל מסכת ההבנה ואת כל היסודות שעליהם בנו במשך שנים רבות, בעמל רב, בישיבות אין סוף, בהתייעצות עם משפטנים דגולים מכל גוני הקשת של החברה – דתיים, חרדים וחילונים, שהגיעו למסקנה שיש מקום לזכויות האדם כאדם מההיבט ההומני, אבל אין לקעקע את הגשר השברירי, העדין, שעליו אנחנו מבוססים, שעליו אנחנו חיים כעם. נכון שיש כעת הפרדה כמעט מוחלטת, לצערי הרב, בתחום התרבותי בין החברה הלא-דתית לחברה המקיימת מצוות. אבל יש רק הפרדה, לא ניכור, לא התנכרות, לא התנכשות. לכן, רבותי, בואו לא נשרוף את הגשר העדין הזה שמקשר אותנו, שקושר אותנו עם העבר ויקשר אותנו עם העתיד.

אנחנו דנים בערכי היסוד והנצח של העם היהודי. בואו לא נזלזל בזה. ניקח לנו פסק-זמן. הסכמנו מה לתקן, הסכמנו על רוח הדברים, סיכמנו כמעט את הנוסח. מה יקרה אם ניקח עוד עשרה ימים? חיינו שנים רבות בלי החוקה הזאת.

הקשיבו מה אמרה הגברת יהודית קרפ. בפירוש שמעתי אותה במו אוזני בתוכנית "דין ודברים". כאשר תקפו אותה על העניין של חוקה שאין לישראל, היא אמרה: מה אתם כל כך נבהלים? מה אתם כל כך מקימים קול צעקה שאינה מוצדקת? הרי חוק כבוד האדם וחירותו מכסה, על-ידי הפרשנות של בית-המשפט הגבוה לצדק, את רוב הערכים של חוקה לישראל. באוזני שמעתי אותה, כאשר היא קיבלה את הדוקטורט בחיפה לרגל פתיחת הפקולטה למשפטים שם. ומדובר פה באדם שהוא משפטן דגול, מבריק, שיודע על מה הוא מדבר, ואמר ברגעי אמת את האמת שלו.

רבותי, יש עוד דבר פשוט מאוד. כאשר אנחנו באים היום להחליט החלטה שיש בה קונסנסוס להסכמה, ואתם מביאים את זה נגד רצוננו – תדעו, רבותי, שאתם מקעקעים את כל הקשרים שלנו. ולא בנו האשמה. בכם.

אני רוצה לפנות לידידי ולחברי מהליכוד. כאשר אנשי הליכוד היו בקואליציה, ונפשם יצאה לחוק הזה, לחוק זכויות האזרח, בסופו של דבר דחו אותו כמה פעמים. אני פונה לידידי ועמיתי, חבר הכנסת דן מרידור, המלומד, המשפטן הדגול, שבזמנו היה שר המשפטים, והוא הסכים לדחות. כאשר אלה היו שיקולים קואליציוניים הוסכם לדחות. מה קרה עכשיו? זאת אידיאולוגיה או כיסאולוגיה? צר לי, ובכאב לב אני מביע את זה.

אם אנשי הליכוד, שיש בהם הרבה משומרי המסורת, הרבה יסודות של אמונה, והם מכירים בערכי הנצח של תורת ישראל, ואני מכיר את נשמתם המושרשת ביהדות, אם הם לא היו נותנים יד למחטף הזה, לאמבוש הזה, אני משוכנע שאנשי מרצ היו מתפשרים. אין לי טענה אליהם. מה לעשות? יש עליהם לחצים. אבל אתם, אנשי הליכוד, מי דוחף אתכם? מי לוחץ עליכם? למה לא תיתנו יד, שאנחנו נביא, בעזרת השם יתברך, חוקה לישראל, אבל לא חכה לישראל, שתמשוך אותנו מהמים החיים שלנו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני ביקשתי מסגנתי, חברת הכנסת ענת מאור, להתחלף כדי למסור לכם הודעה. לכאורה זאת הודעה טכנית לגמרי, ועל-פי התקנון, אבל כיוון שהנושא רגיש חשבתי שאני צריך לקחת את האחריות על עצמי.

יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהביא בפנינו את החוק, ביקש שנעשה הפסקה. מותר לעשות הפסקה, היו דברים מעולם. ההחלטה שלי היא, שאנחנו עושים הפסקה בנושא זה, על-פי בקשתו, ובקשתו בלבד; אני אודיע הכול, נמשיך בסדר-היום, כי יש לנו סדר-יום אחר – – –

קריאה:

כמה זמן – – –

היו"ר ש' וייס:

מייד, מייד.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היו"ר ש' וייס:

אתה המשיב ואתה צריך להיות גם בהפסקה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני גם צריך להיות בהפסקה, ונדמה לי שיש לי מה לומר שם.

היו"ר ש' וייס:

אני יודע. טוב. אני משתמש בסמכותי, הכול גלוי על השולחן, אנחנו לא משחקים פה משחקי חתול ועכבר. אני מודיע, חברי הכנסת, שאנחנו נקיים הפסקה, וב-19:45 תתחדש הישיבה. אני רציתי את יתר הנושאים, אלא ששר המשפטים, שהוא במקרה גם זה שצריך להשיב על יתר הנושאים, כנראה מאוד מבוקש בהפסקה, מסיבות מאוד בלתי ברורות, כידוע.

אדוני המזכיר, אני צריך לתת מכת פטיש? מכת פטיש אחת. הפסקה עד 19:45; ב-19:45 תתחדש הישיבה. תוכלו לנוח, לסעוד קצת, אני מקווה שהמזנון עדיין פתוח.

דוד מגן (הליכוד):

ממשיכים בשאר הסעיפים?

היו"ר ש' וייס:

ב-19:45, מה לעשות? בעוד 35 דקות.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

רציתי, אבל שר המשפטים – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

לא, אני אסביר, חבר הכנסת שילנסקי. הנושאים שיש לנו על סדר-היום נוגעים לשר המשפטים, כולם. שר המשפטים רוצה לשמוע כדי להשיב, אבל כנראה באותה הפסקה צריכים את שר המשפטים במקום אחר; זה כל כך ברור.

דב שילנסקי (הליכוד):

זה לא בסדר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אני מבין שאתה מבין מה קורה פה. אני רוצה לומר לך שזה מאוד בסדר מבחינת התקנון. כאשר הייתי סגן היו הפסקות ארוכות יותר, שהיו גם בסדר – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

לא על רקע כזה.

היו"ר ש' וייס:

על רקע חמור עוד יותר, כגון המתנה למשבר ממשלתי. באמת, הרי בתוך עמנו אנחנו חיים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא מתווכח – – –

היו"ר ש' וייס:

רגע, הישיבה לא נגמרה. שיחה חופשית, בבקשה.

דן מרידור (הליכוד):

האם השר שחל לא יכול להחליף את השר ליבאי בהתייעצות?

היו"ר ש' וייס:

זאת שאלה שאלתית. אני בטוח שחבר הכנסת מרידור, שהיה שר המשפטים, גם יכול להחליף אותו.

דן מרידור (הליכוד):

אם יקראו לי – אני מוכן להתייעץ.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דב שילנסקי גם יכול להחליף אותו. רבותי, תאמינו לי שזה על-פי התקנון, וכדי שלא להסתתר מאחורי, אני אומר לכם בגלוי. בתוך ביתנו, עמנו וכנסתנו אנחנו יושבים.

דב שילנסקי (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

אם השר ליבאי יסמך את חבר הכנסת דן מרידור להשיב, ואם הוא רשאי, אני מחדש את הישיבה בעוד שלוש דקות. חברים, מה לעשות – – –

דן מרידור (הליכוד):

הוא לא רשאי.

היו"ר ש' וייס:

היו דברים מעולם, ועוד יהיו. ב-19:45 תתחדש הישיבה.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:14 ונתחדשה בשעה 20:50.)

הצעות לסדר-היום

פרסום מוקדם של שמות מועמדים לשופטים היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מחדש את הישיבה שלנו – הצעות לסדר-היום מס' 2527, 2555 ו-2566. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד צוקר להביא לפנינו הצעה בנושא: פרסום מוקדם של שמות מועמדים לשופטים.

חבר הכנסת דב שילנסקי הסכים להקדים, כדי שדדי צוקר יוכל להכין את נאוומו. בבקשה, ידידי דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לכנסת התשיעית, העשירית והאחת-עשרה, שבחרו בי לכהן כחבר הוועדה למינוי שופטים ונתנו לי את ההזדמנות לכהן 13 שנים רצופות – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דב שילנסקי, ברשותך. חבר הכנסת בניזרי, התייעצויות, בייחוד מסוג זה שמקיימים הערב, רצוי מאחורי הקלעים. נא לסגור את הדלתות, אם אפשר.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מתחיל מהתחלה. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לכנסת התשיעית, העשירית והאחת-עשרה, שבחרו בי לכהן כחבר הוועדה למינוי שופטים ונתנו לי את ההזדמנות לכהן 13 שנים בוועדה זאת, שהינה גם חשובה וגם מאוד מאוד מכובדת.

במהלך כהונתי ופעילותי בוועדה למדתי לדעת, שהשיטה שלנו בבחירת שופטים הינה הטובה ביותר.

אני זוכר שמיד לאחר שנבחרתי ביקש ממני מאן דהוא להיפגש עם אחת המועמדות, ולתומי חשבתי שזה אסור, כפי שאסור ששופט ייפגש מחוץ לכותלי בית-המשפט עם אחד המתדיינים בפניו. בהמשך שיניתי את דעתי. אי-אפשר לדון במועמד רק על סמך ניירות ותעודות. יכול להיות אדם מוכשר, מוכשר מאוד, אך אם הוא לא מה שנקרא בן-אדם, ובלעז א-מענטש, הוא יכול להשתמש בכשרונותיו על מנת לעוות את הדין.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, לטובת מי שאינם ליטאים וגליצאים מבקשים תרגום.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אי-אפשר לתרגם את המלה א-מענטש. או שהוא מענטש או שהוא אויס מענטש.

היו"ר ש' וייס:

זה תרגום נהדר. נא להמשיך.

דב שילנסקי (הליכוד):

תודה רבה לרב שעזר לי. בכל אופן, זה בן-אדם בתרגום חופשי, אבל זה קצת יותר, בן-אדם עם נשמה.

אז הוא יכול להשתמש בכשרונותיו על מנת לעוות את הדין.

בתקופתי נהגו כל חברי הוועדה להיענות לפניות מועמדים לפגישה אישית, כמובן במסגרת היכולת. היום נוהג זה לא קיים, וחבל. אני ממליץ לחזור לנוהג זה. הפגישות הישירות עם המועמדים הינן חיוניות.

ויש סיבה נוספת: מדוע יגרע חלקו של מאן דהוא, שבמקרה לא למד אתי באוניברסיטה, לא הזדמן לו להיפגש אתי בבית-המשפט או להכיר אותי מקרוב בהזדמנות אחרת? קוראים לזה אצלנו "לובינג".

פעם התאוננתי בפני נשיא בית-המשפט העליון, המנוח יואל זוסמן – שתוך הכהונה המשותפת נוצרה בינינו ידידות, כפי שזה קרה, דרך אגב, בתקופתי עם כל חברי הוועדה – על שיטת הלובינג. ואז הוא אמר לי: בין שתי השיטות של בחירות פוליטיות, זו הנהוגה באמריקה וזו הנהוגה אצלנו, אני מעדיף את השיטה שלנו. ואתה? – הוא שאל אותי; גם אני בדעה זו, השבתי. אני מאמין, וכך סבורים גם הרבה משפטנים מארצות רבות שדיברתי אתם או קראתי את כתביהם, שהשיטה שלנו היא הכי טובה בעולם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ישבתי בהרבה ועדות ציבוריות במשך חיי, אך לא נתקלתי בגוף שרמתו ודיוניו היו ברמה כה גבוהה והוגנת. במהלך הדיונים, אם היה עובר זבוב היו חשים בו, ובלי כל הכרזות בומבסטיות, הייתי אומר שישבו עד צאת העשן הלבן. דיברו ודיברו והחליפו דעות, וכמעט שלא היו מצביעים, כי במהלך הדיבורים הגיעו להסכמה. ולפעמים הדיון על שופט תעבורה – ואל נשכח ששופט תעבורה הוא גם פוטנציאל לשופט בית-משפט עליון במשך הזמן – נמשך על פני כמה ישיבות, כי לא הגיעו לדעה שלמה במהלך ישיבה אחת, ואף אחד לא ציץ. ואפשר היה לדון ולפעול בשקט, בלי מורא ובלי פחד.

מתלונן העיתונאי גדעון אלון – ואני מוכרח לציין את בקיאותו בנושא מינוי שופטים ואת העובדה שהוא עוקב אחרי הנושא במשך שנים רבות; וכמובן קראתי לא אחת ביקורת עניינית ואינטליגנטית שלו – על כך שמעולם לא פורסם מי תמך במינויים של שופטים ומי התנגד להם. והרי זה הדבר הטוב. חבר ועדה יכול להביע את דעתו בלי מורא, בלי פחד. בביקורת שהוא כתב, חיזקתי את דעתי נגד הפרסומים. חבר הוועדה יכול להתבטא ולהצביע בלי חשש, כשהוא מתנגד למועמד כלשהו שהוא ידידו האישי או חברו למקצוע שנפגש אתו בפרוזדורים של בית-המשפט או בכל הזדמנות אחרת. וזה הרי, כפי שנוהגים לומר בין משפטנים – "חברי המלומד", והנה החבר המלומד הזה, החבר הטוב מצביע נגדי.

מה רוצים המבקשים את הפרסומים? שחברי הוועדה לא יחליטו בהתאם להכרתם ולמצפונם ויסטו מהם בגלל מורא של פרסום? אני רוצה לציין, שבמשך כל אותה תקופה שכיחתי בוועדה לא זכורה לי ולו הדלפה אחת.

אדוני שר המשפטים, הוא לא פה? נו, נצא מתוך הנחה שהוא יקרא את הפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:

נצא מתוך הנחה שהוא כבר גיבש את תשובתו.

דב שילנסקי (הליכוד):

באמת חבל, אני לא שמתי לב שהוא יצא.

היו"ר ש' וייס:

הוא היה עד לפני רגע קט.

דב שילנסקי (הליכוד):

אחרת הייתי מבקש לדחות את המשך הדיון.

היו"ר ש' וייס:

אם אני איעתר לבקשתך, אתה תחשוב שאני עובד לטובת הקואליציה, כי זה בדיוק מה שהקואליציה מבקשת. נזמין את שר המשפטים. אני עושה מאמץ שהוא יגיע מייד. אם תוכל להמשיך.

דב שילנסקי (הליכוד):

עכשיו אני פונה אליו. הרי הנושא הוא לא פוליטי. גם בוועדה יש אנשים שהם בעלי צבע פוליטי שונה, והצביעו בצורה שונה לגמרי זה מזה.

היו"ר ש' וייס:

הנהו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, אני יוצא מתוך הנחה שאתה תקרא בפרוטוקול.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מוכן לשמוע את עיקרי דבריו של אדוני.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, ככל שתאריך לדבר – מוטב, הקואליציה תודה לך. אני נותן לך עוד ארבע דקות על חשבון הקואליציה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני הכינותי את הנאום, ואני לא אאריך בנוסף. רק אגיד שני משפטים. אמרתי דברים, וודאי אדוני השר יודע וודאי שבזה הוא מסכים אתי, על הרמה הגבוהה של הוועדה למינוי שופטים ועל הדיונים ההגונים ועל המאמץ הגדול והדיונים הרבים ברוח טובה וחברית שהיו בתקופה שאני כיהנתי בוועדה. אני בטוח שגם עכשיו מתקיים אותו דבר בקשר למינוי שופטים. אמרתי גם שהשיטה שלנו טובה מאוד והעבודה של הוועדה טובה מאוד.

עכשיו אני פונה לאדוני שר המשפטים. כפי שאמרתי, הרי הנושא איננו פוליטי, הייתי מגדיר אותו כמשפטי ותכליתי. בעצם, היכרותנו הראשונה היתה במהלך העבודה המקצועית של שנינו, ולמדתי להכיר את סגולותיך כמשפטן. גם ישבנו יחד תקופה מסוימת כחברים בוועדה למינוי שופטים, ואני משוכנע שאתה מסכים לכל התיאור שלי לגבי הוועדה.

אבל אני גם משוכנע, בלי שהחלפתי אתך דברים בנושא, שאתה רוגז וזועם על הפרסומים. אני יודע, קראתי בעיתון שאדוני השר בעד הפרסומים כפי שהם מוצגים. אני מניח שאתה הגעת למסקנה, שצריך למסד את הפרסום בגלל הפרסומים הפראיים שיש כל שני וחמישי בקשר לוועדה למינוי שופטים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, אגב בדיוק את זאת עשינו בתקופה שאתה היית יושב-ראש לגבי ועדת החוץ והביטחון, בדיוק אותו שיקול, ואז אתה מינית דווח.

דב שילנסקי (הליכוד):

נכון.

אדוני השר, הפרסום, זאת אומרת הפרסום הממוסד לא ירסן ולא ימנע את הפרסומים הלא-רצויים, להיפך. הוא יחמיר אותם. במקום זאת, אני מציע לך, תעשה הכול על מנת להחזיר את הוועדה למצב של ועדה סגורה ומסוגרת מבחינת הפרסום, שבה אף אחד מחבריה לא ידליף, והיא תחזור להיות שלמה בהחלטותיה.

קראתי בעיתון שגם נציג הכנסת בוועדה, חברנו חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שהוא עורך-דין, תומך בפרסומים. מתוך היכרות אישית, אני מאמין שהוא לא מהמדליפים, וחלק מתמיכתו בפרסום הממוסד נובע מההדלפות. אני עוד אדבר אתו, הוא איננו פה, ועוד ארחיב את השיחות, אולי אשכנע אותו לשנות את דעתו, כי הדבר חשוב על מנת שהוועדה תוכל לפעול בניחותא, בלי כל לחץ ובלי ששמה ומעמדה יוכפשו, כפי שקורה, לצערי, ללא כל הצדקה עכשיו.

פורמלית, אני חייב להציע דיון במליאה בנושא, אם כי אני מקווה שתבוא הצעה לדון בוועדה, שם אפשר יהיה לדון בנושא בצורה יותר מעמיקה, לטובת המוסד החשוב הזה, הוועדה למינוי שופטים, שפועלת, כפי שאמרתי, בשיטה הטובה ביותר, שהיא ועדה מכובדת, שאנשים מחליטים בה בדרך כלל לגופו של עניין. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת דב שילנסקי. חבר הכנסת דוד צוקר, אייכה? חבר הכנסת דראושה, בעל הצעה דומה – איננו. מה עם חבר הכנסת צוקר? אני מבין שהוא קרוע בין הזרוע השופטת לזרוע המבצעת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

אני אחכה לו עוד חצי דקה, ואם לא כן אני אזמין את שר המשפטים להשיב.

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע להמשיך את סדר-היום בצורה שוטפת.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, בבקשה תשובתך, חצי דקה בנסיבות שנוצרו בערב זה. הנושא: פרסום מוקדם של שמות מועמדים לשופטים. היו שלוש הצעות, נמקה רק אחת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מעריך את העובדה שכמה חברי כנסת נקבצו ונתרו באולם, אף שדרמה מסוימת מתחוללת בירכתיים.

הועלתה כאן עכשיו שאלה נכבדה ביותר בפני עצמה, עניין עבודתה של הוועדה לבחירת שופטים.

אמר חברי הנכבד דב שילנסקי, שזו ועדה נכבדה, שעובדת בצורה יסודית, נאמנה ועושה ככלל עבודה רצינית וטובה ביותר. אני מסכים עם דבריו שלו, בסגנונו שלו ברוח זו.

חבר הכנסת שילנסקי יודע את הדברים מתוך ידיעה אישית, משום ששנים רבות היה חבר נכבד באותה ועדה ותרם רבות לדיוניה; בחלק מאותה תקופה הייתי גם אני חבר עמו באותו הרכב, ויש לנו ניסיון משותף וניסיון טוב בעבודת הוועדה.

הוועדה, כידוע לכם, מורכבת כך ששלושה מחבריה הם שופטי בית-המשפט העליון, בראשם כבוד נשיא בית-המשפט העליון. שניים מחבריה הם נציגים נבחרים של לשכת עורכי-הדין. סך הכול מניתי עד עכשיו חמישה מתוך תשעת חברי הוועדה, מה שבא לומר שמרבית חברי הוועדה הם אנשי מקצוע, שמייצגים את הרשות השופטת ואת מקצוע עריכת-הדין. יתר ארבעת חברי הוועדה מייצגים את הציבור. שניים מהם באים מהממשלה, מתוך הנחה שהממשלה היא הממשלה הנבחרת. האחד הוא שר המשפטים, המכהן כיושב-ראש הוועדה, והשני הוא שר שנבחר על-ידי הממשלה. שני החברים הנותרים, כידוע היטב בכנסת, הם נציגים נבחרים של הכנסת, כאשר מסורת בידי הכנסת לבחור נציג אחד מסיעות השייכות לקואליציה והשני מסיעות השייכות לאופוזיציה. כך הציבור מיוצג הן על-ידי ממשלתו, הן על-ידי חבר מהאופוזיציה והן על-ידי חבר מהקואליציה.

דב שילנסקי (הליכוד):

בדרך כלל גם ארבעת החברים הם משפטנים שמעורים במקצוע. כאשר בוחרים נציג מהכנסת דואגים לבחור אנשים מהמאטריה, גם בממשלה כך, חוץ ממקרים בודדים.

היו"ר ש' וייס:

ושר המשפטים, שהוא ראש הוועדה על-פי המסורת במדינת ישראל; בדרך כלל הם היו מחשובי המשפטנים של המדינה.

דב שילנסקי (הליכוד):

גם בהרכב הזה, השר השני, אמנון רובינשטיין, ידוע כמשפטן. גם שני חברי הכנסת הם משפטנים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי הנכבדים, בימים אלה מוצע לאנשים לעשות דיאטה, ואם נמשיך כאן במחמאות אלו אנחנו נשמין מנחת.

היו"ר ש' וייס:

יש פה שיתוף פעולה בין דב שילנסקי, ביני ובינך להארכת הזמן. הבא את זה בחשבון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מודה לאדוני היושב-ראש על גילוי הלב.

רפאל פנחסי (ש"ס):

שר המשפטים ד' ליבאי:

כולנו ממתינים להכרעות מסוימות, כפי שאמרתי, שמתקבלות עכשיו בירכתי האולם.

רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני צריך להיות חלק מאלה שמקבלים הכרעות.

דוד מגן (הליכוד):

יש עוד סעיפים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מגן, אני יודע שאתה אוהב את הבית הזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מה לעשות ונקראתי לכאן. אינני יכול להיות בשני מקומות בעת ובעונה אחת, ואת דברי שם כבר אמרתי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתה יכול להדליף לנו?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו שמענו מחבר הכנסת שילנסקי הנכבד, שמן הראוי שלא יודלפו דברים שאמורים להיות כמוסים, שהרי אילולא היו כמוסים הם כבר היו נאמרים בפומבי. אם כך, למה לי לומר דברים, שמא איחשד בהדלפה? עוד יאמרו, שמי שמדליף דברים כאן, מן הסתם יתרגל להדליף גם במקומות אחרים, וכך יצא לי שם של מדליף. הרי אינני מן המדליפים. לכן, מוטב שלא אדליף ואחזור לגופו של עניין, שהרי הדברים נאמרים עכשיו אך ורק לגופם של דברים, והכול בתמציתיות ובריכוז יתר.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני, אם תרשה לי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, חברי הנכבד דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

משהו שלא שייך לנושא. בשעה 17:00 הודיע לי אישית אחד הפעילים של ש"ס, שההצבעה לא תהיה היום. הולך ומסתבר שמה שהוא ידע בשעה 17:00 אתה ואני עדיין לא יודעים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הרי אני לא באתי לגלות מה אני יודע ומה אני לא יודע, אבל אני שמח לשמוע שחבר הכנסת דוד מגן מקבל הערכות מצב של איש ש"ס, ומסתבר שהוא גם בוטח בהן; והרי אנחנו למדנו משהו בשלב זה.

היו"ר ש' וייס:

ונוסף על הכול יש לו חושים וניסיון פוליטי.

דוד מגן (הליכוד):

לכן אני מציע למצות את שאר הסעיפים.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו נמצה, יש לנו עוד ארבעה סעיפים.

דוד מגן (הליכוד):

בקצב הרגיל.

היו"ר ש' וייס:

טוב, נקבל את העצה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רוצה להבהיר, שהוועדה למינוי שופטים אכן דנה בדלתיים סגורות. סודיות זו נדרשת לדעתה משום שהיא דנה, ראשית, בפרטים אישיים על מועמדים, וצנעת הפרט בדרך כלל מחייבת שלא נאמר בפרהסיה דברים שאדם סיפר על עצמו, אלא אם כן הוא עצמו הביא זאת לידיעת הציבור ומסכים לכך. יתירה מזאת, הוועדה מבקשת חוות דעת על כל מועמד ומועמד ממי שמכיר אותו, מאנשים רציניים, קולגות שלו, מחברי הרשות השופטת ומאחרים. רק כאשר נעשה, הייתי אומר חריש עמוק, ובא לפנינו יכול רציני של חוות דעת מאנשים בני-סמכא על אותו אדם, מתפנית הוועדה או באה הוועדה לדון בעניינו.

מן הסתם, אילו פנינו אליכם, היושבים כאן, ומבקשים חוות דעת אמת על קולגה שלכם, על אדם שהכרתם במסגרת עבודתכם במקצוע שאתם עוסקים בו, אילו ביקשנו מכם לומר, כמובן, רק דברי אמת, כי האחריות היא גדולה ביותר – ממנים אדם כשופט לכל ימי חייו – מן הסתם הייתם יכולים לומר את כל האמת בניחותא, אילו ידעתם שהדברים יישקלו על-ידי מי שאמור לשקול אותם, לא יודלפו ולא יהיו נחלתו של הציבור הרחב, שהרי אתם לא מתכוונים להלבין פניו של אדם ברבים, אתם לא מתכוונים לומר עליו בפומבי דברים, שלא יהיה לכם נעים לפגוש אותו מחר באולם בית-המשפט או במסדרון או במזנון. לכן הייתם מבקשים לדעת, האם מה שאתם באים לומר עליו יישאר בגדר סוד או יהיה נחלת הציבור כולו.

אם אנחנו מבטיחים לאנשים שחוות הדעת שלהם יישמרו בסוד, הרי יש לכבד זאת. הנושאים עולים בפני הוועדה, ומן הראוי שדיוני הוועדה על אותן חוות דעת יהיו דיונים סודיים. אני חושב שעד כאן הדברים סבירים.

כמו כן, רציתי גם להבהיר שהוועדה דנה בידע ובמיומנות של כל מועמד; בבקאות המשפטית שלו; באיזו מידה הוא מתמחה בעניינים מסוימים; באיזו מידה התמחותו היא רבגונית.

אנחנו רוצים לדעת, מאלה שמכירים אותו, האם הוא אדם יסודי, האם הוא מכין את החומר ביסודיות. אנחנו מבקשים לדעת על כושר ההבעה שלו בכתב, שהרי צריך לנסח החלטות ופסקי-דין; על כושר ההבעה שלו בעל-פה, שהרי יצטרך לנהל דיונים בעל-פה באולם כשופט.

אנחנו רוצים לדעת אם יש לו כושר החלטה והכרעה; אם יש לו יישוב דעת; אם הוא שוקל את הדברים לגופם; אם הוא מסוגל להבחין בין עיקר לטפל; באיזו מידה הוא יודע להתחשב בכל הנתונים שמובאים לידיעתו ועל סמך הנתונים לקבל את ההחלטות הנכונות והצודקות.

אנחנו גם רוצים לדעת אם הוא מסוגל לארגן את העבודה, לארגן אותה כשופט; אם הוא יהיה מסוגל לארגן אותה היטב כשופט; אם יש לו כושר ביצוע; אם יש לו כושר ארגון; אם יש לו סדר בעבודה; אם הוא דייקן; אם הוא מסוגל לעמוד בלוח זמנים שמכתיב המחוקק או מכתביה הסבירות; אם הוא חרוץ או שמא הוא יעכב דיונים, יעכב פסקי-דין, יגרום לעינויי דין.

אנחנו מבקשים לדעת, אולי בראש ובראשונה, כדבר ברור מאליו, אם הוא הגון; אם יש לו אינטגריטי; האם יש לו מוסר אישי כלפי עצמו, יושר אינטלקטואלי. הדברים האלה נשקלים. ולא אשכח כמובן את מידת תבונתו וחוכמתו של אותו מועמד. אנחנו מתעניינים מה התדמית שלו. אנחנו לא רוצים שישב על כס השיפוט אדם שיאמרו: נו, טוב, את זה מינו שופט? זה רציני? אנחנו רוצים שיאמרו: הו, זה מינו, זו תוספת למערכת, הוא רב-מג, משהו ראוי להתכבד בו. ואנחנו בודקים כמובן את עניין

המוטיבציה. בודקים ובודקים דברים לגופם של מועמדים, לגופם של עניינים, דברים הראויים להישקל היטב.

ולא יושבים ודנים שם, כפי שלפעמים אפשר לחשוב – – –

דוד מגן (הליכוד):

לפי הדיון שהיה כאן היום עם שר החינוך פרופסור רובינשטיין, הוא היה מבקש גם מבחן פסיכומטרי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הדברים נשקלו היטב, עוד בתקופתו של חבר הכנסת דב שילנסקי כחבר הוועדה, על-ידי שרי משפטים שונים, האם יש מקום לבקש בחינות מעין אלה, בדיקות פסיכולוגיות, פסיכיאטריות. הוועדה נועצה בחכמים ונבונים בתחומים אלה ובאה למסקנות שבאה. כתוצאה מהתייעצות עם מומחים הוכנו השאלונים שעליהם מתבקשים להשיב הממליצים למיניהם. לכן השאלונים מאוד מפורטים ומחייבים תשובה שתאפשר לנו לבחון את האדם ממירב ההיבטים שהם רלבנטיים. זאת אני יכול להבהיר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם בודקים אם הוא נקי כפיים ובר-לבב אשר לא יישא לשווא נפשו ולא נשבע למרמה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כל המידות הטובות האלה אכן נשקלות, לפי חוות דעתם של אלה המכירים אותו היטב בכל מהלך חייו. מעידים עליו אנשים שלמדו אותו יחד וחבשו אותו, אני לא יודע, את הספסל, למדו אותו בבית-ספר או בתיכון או באוניברסיטה. מעידים עליו אלה שעבדו אותו בהקשר זה או אחר. מעידים עליו יודעיו מקרוב ומרחוק, אלה שהוא אומר: יכולים להעיד עלי, ואחרים שהוועדה מוצאת לנכון לשאול אותם, כי סביר שאם שמעו יצא ברבים והוא ראוי לשפיטה אז מכירים אותו גם אנשים, או אנשים מסוימים.

לכן הבחינה היא על-ידי חקירה ודרישה, ומי כמוך יודע עד כמה חקירה ודרישה, אם היא נעשית בידי האנשים הנכונים ונעשית נכון, יכולה להועיל לגילוי ולמיצוי – – –

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, ברשותך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, כבוד היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

הזמן המוקצה על-פי התקנון לשר להשיב תם ומוצה. יש לנו עוד שלושה נושאים מרתקים, ובעלי ההצעות יושבים כאן דרוכים. עד עכשיו קיבלנו ממך הרצאה מאלפת על המניעים. נודה לך אם בתוך חצי דקה תאמר מה עמדתך ונעבור לנושאים הבאים, שגם הם בתחום סמכותך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

יפה. כאשר אני מתבקש על-ידי כבוד יושב-ראש הכנסת לבוא ולדבר לגופו של עניין, גם עכשיו דיברתי על העניין.

היו"ר ש' וייס:

עד עכשיו דיברת לגופו, עכשיו אני מבקש לעניין.

דוד מגן (הליכוד):

עד עכשיו דיברת הרבה זמן לגופו של עניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

העניין המיוחד שביקש להעלות היום חבר הכנסת שילנסקי הוא עניין הפרסום, בייחוד פרסום שמות המועמדים, כך אני מבין. כאן אני נמצא בדילמה מסוימת.

דב שילנסקי (הליכוד):

זה בעקבות הפרסומים הרבים שהיו. נאמר שרוב חברי הוועדה הם בעד הפרסום, וכתבו שגם כבוד השר בעד הפרסום. הבינותי מכבוד השר שזה לא נכון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שילנסקי, יש לנו עוד ארבעה נושאים חוץ מחוק-היסוד.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רוצה להבהיר. חברי הוועדה כולם סבורים שדיוני הוועדה חייבים להיות סודיים. השאלה שעלתה במוקד הדיון, ובעניינה גם הוגשה העתירה ובג"ץ ביקש תשובה, היא האם לפרסם את שמות המועמדים טרם בחירתם. בעניין זה נחלקו הדעות בין חברי הוועדה. בעניין זה אינני רשאי לגלות מי אמר מה בדיוני הוועדה, שהרי דיוני הוועדה סודיים.

ובכן, מאחר שאני מתבקש להשיב כאן בכנסת, עלי להביא בחשבון שהעניין עדיין נתון בפני בית-המשפט הגבוה לצדק והתשובה של הוועדה אמורה להימסר תחילה לבג"ץ. לכן אינני יכול – אין זה מן הנימוס – לגלות כאן את התשובה המפורטת או לקרוא אותה בפניכם לפני שנמסרה לבג"ץ.

אבל, בעקבות ישיבת הוועדה, על דעת חברי הוועדה, מסרנו לפרסום שהוועדה החליטה לתקן את הכללים שהם סדרי עבודתה ולפיהם היא פועלת, בעניין אחד או שניים. עניין אחד הוא פרסום הקריטריונים, ואמרתי מה הוועדה בוחנת. עניין שני הוא שהוועדה תתקן את הכללים באופן שעם הבחירה של מועמד, שמו או שמה יפורסמו והוועדה תמתין 21 ימים כדי לאפשר למי שמעוניין להגיב – לספק לה מידע, או להתנגד. אם לא תהיה התנגדות, מובן שהמועמדות תועבר לכבוד נשיא המדינה, כדי שיזמן את המועמד להשבעה. אם תוגש התנגדות, רשאי כבוד נשיא בית-המשפט העליון, שר המשפטים, או שני חברי ועדה לדרוש דיון נוסף בוועדה בעניינה של אותה מועמדות. זו היתה הדעה שהתקבלה. תשובה יותר מפורטת תינתן בבית-המשפט הגבוה לצדק.

לא אסתיר מכם, שכשר המשפטים אני בדעה, שבעניין זה של פרסום השמות ניתן להגמיש את עמדת הוועדה. כפי שאדוני יודע, היום רשימת המועמדים מופצת ומועברת לשם קבלת חוות דעת לוועדי המחוזות של לשכת עורכי-הדין. בכל ועד מחוז יש לא אחד ולא שניים אלא 15 עד 20 חברים. גם אם דנה בכך ועדה מצומצמת, הרי יושבים בה כמה חברים, ומסתם, הכול יוצא, בין מדיונים אלה, בין מדיונים אחרים, בין מחבר זה של הוועדה, ובין מחבר אחר. העובדות הן ששמות המועמדים מתפרסמים בלאו הכי, ולכן נטיתי להבין שכנראה יש הדלפה שניתן להילחם בה, יש בקשה שאפשר למלא, ונראה שיש דברים שכבר נגזר עליהם לאחר ניסיון של חודשים ושנים.

לכן, אם הפרסום מביא תגובות, מידע, דברים שניתן להביאם בחשבון, אני מוכן להביא אותם בחשבון לפני הבחירה ולא לאחריה. חברי ועדה אחרים חושבים אחרת, זו זכותם, וכיוון שהם היו רוב, הרי שאני צריך לייצג את הוועדה, את הרוב, ולהסביר את עמדתם. עמדתם של הרוב היא, שהניסיון מוכיח כי עבודת הוועדה לבחירת שופטים היא טובה מאוד, שהשיטה שלנו היא אחת הטובות בעולם, שמדינות אחרות מתקנאות בנו. אם זה המצב, וקלקול לא יצא מידיה של הוועדה, אין מה למהר ולתקן ולהביא סדרים חדשים, שמא הסדרים לא יוכיחו את עצמם. ואם לתקן, יש לתקן במשורה ובזהירות רבה.

לכן, חברי הנכבד, העניין הזה נדון בכובד ראש בוועדה. תשובת הוועדה המפורטת בעניין זה תימסר בבית-המשפט הגבוה לצדק, ואני חושב שלאחר שיסתיים הדיון נהיה חופשיים לדון.

מפאת כבוד בית-המשפט הגבוה לצדק, הייתי מבקש להסתפק כרגע בתשובתי, להמתין להכרעת בג"ץ. אם אדוני ירצה, יעלה שוב את השאלה ונדון בכך בכנסת, בין במליאה, או כפי שאדוני הציע – בוועדה. אני חוזר, מפני כבודו של בג"ץ, אני מבקש להסתפק בתשובתי. אמרתי: אם בשלב אחר, לאחר מתן פסק-הדין, אדוני יחזור ויבקש, יקבל הסכמתי לדון בזה בוועדה, כמובן. אני מבקש לדעת מה עמדתו של חבר הכנסת שילנסקי לבקשה זו.

דב שילנסקי (הליכוד):

במהלך דברי השר חשבתי להעלות את הרעיון להסתפק בדברי השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת שילנסקי על עמדתו – אם מותר לי לומר – האחראית והמכובדת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו מסתפקים בהודעת השר.

הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון), התשנ"ב–1992

(הצעת חבר הכנסת י' לוי)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק קפ"ה, הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון), התשנ"ב–1992, של חבר הכנסת יצחק לוי.

אני רוצה למסור לכנסת מידע: אנחנו לא צריכים למשוך זמן ונקיים את הדיון בקצב האירועים. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, רבותי חברי הכנסת, ראשית, תודה על הבשורה הטובה, שאין צורך למשוך זמן, זו בשורה חשובה.

אדוני שר המשפטים, אינני יודע אם ראשך פנוי היום לעניינים אחרים, אבל בכל זאת אגיש את הצעתי ואנמק אותה.

כולנו יודעים שיש הבדל בחוק דיני הראיות בין דרך חקירת ילדים לבין דרך חקירת מבוגרים, והדבר טבעי וברור. בעוד מבוגר יש בו החוסן הנפשי לעמוד בפני בית-המשפט, לעמוד בפני חקירה, לעמוד בפני המאשימים אותו או אלה שהוא מאשים אותם, לעמוד בפני עורכי-דין ובפני כל המערכת ולהעיד בצורה שקולה, הרי כולנו יודעים שבילדים אין אותם כוחות.

על כן, נכון עשה המחוקק שקבע, כי צורת החקירה של ילדים תהיה חקירה דרך חוקר נוער, פעמים לא בפני בית-המשפט, ורק אם השופט דורש זאת מביאים את הילד להעיד; אבל בדרך כלל אין מביאים את הילד להעיד בפני השופט או בפני בית-המשפט, אלא מביאים את עדותו.

יש לנו סוג נוסף של אוכלוסייה, שכמדומני – זה מה שאני רוצה להציע בהצעת החוק הזאת – דומה לאותם ילדים שאני מדבר עליהם, וזה הנוער שמוגדר כנוער חריג.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גמליאל, אחרי שתגמור לשכנע את כל חברי צומת, תודיע לי, כי אז במילא יהיה רוב להפלת החוק, אולי יבואו סוף סוף להצבעה.

יצחק לוי (מפד"ל):

בחוק החינוך המיוחד יש הגדרה לילד חריג. ילד חריג נקבע על-ידי הרשויות הטיפוליות, אנשי הרווחה במקום, פקידי הסעד, העובדים הסוציאליים, הפסיכולוגים, זו הגדרה מאוד ברורה. אותו ילד חריג איננו לומד במסגרות הרגילות; יש מסגרות לחינוך מיוחד. מובן שגם המסגרות לחינוך מיוחד שונות זו מזו, לפי המיוחדות של אותם ילדים חריגים.

לא אחת קרה, בעיקר, אדוני השר, במשפטים של עבירות מין, כאשר נערות צעירות, בדרך כלל מגיל 14 עד גיל 18, נפלו קורבן להיטפלות מינית נגדן – דווקא בגלל מיוחדותן הן קורבנות יותר מצויים, אם מדובר בפיגור קל, או באי-עירנות, או שהנערה נקבעה כנערה חריגה. הנערה הזאת, שגילה כבר עובר את גיל הילדים אשר נחקרים על-ידי חוקרי הנוער, צריכה לבוא ולעמוד בפני בית-המשפט כמבוגר ולמסור עדות. אני טוען, שאותה נערה איננה מסוגלת לכך ואיננה יכולה למסור עדות כמו שצריך, בגלל המיוחדות והחריגות שלה.

לכן, אדוני שר המשפטים, אני מציע לקבוע תיקון שישתלב בחוק דיני הראיות, שלגבי ילד חריג, כמשמעותו בחוק חינוך מיוחד, יבוא הגיל הקבוע לאותו חוק, כלומר, אם ילד רגיל חוקרים אצל חוקר נוער רק עד גיל 14, הרי שלגבי ילדים חריגים יורחב הגיל עד ל-21.

אדוני השר, ייתכן שתענה לי כי יש לכך מגבלות תקציביות. גם אם אקבל את התשובה הזאת – ולא תהיה לי ברירה אלא לקבל אותה – יש חשיבות לקבוע את זה בחוק, מכיוון שכאשר חוק מחוקק, יש לחץ ציבורי ולחץ בכנסת למצוא את האמצעים כדי שאפשר יהיה לקיים אותו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעת החוק הזאת לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי. אם מותר, מעבר לחשבונות הפוליטיים, לשבח אותך על כל היוזמות הברוכות שלך, שבחלקן גם הצליחו, להגנה על ילדים ועל נשים ועל מתן עזרה לחלש.

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, חבר הכנסת לוי, שקלנו ובחנו בכובד ראש את ההצעה שלך וסבורים אנו, שגם אם ראויים צעירים חריגים להגנה, הרי לא בדרך שאתה מציע בפנינו.

הלכנו כברת דרך ארוכה להגנתם של ילדים בכך שאפשרנו לחוקר נוער לחקור אותם, ולא לשוטר, בכך שהסמכנו את חוקר הנוער לקבוע אם הילד יכול או לא יכול להופיע בבית-המשפט, שמא הופעה בבית-המשפט תפגע בו ובבריאותו הנפשית. עשינו חריג לכלל הידוע, שזכות הנאשם בבית-המשפט להתעמת עם העדים נגדו, דהיינו – –

היו"ר ש' וייס:

אבקש לסגור את הדלתות. לא כל האומה חייבת לשמוע את ההתייעצויות האלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

– לחקור אותם בחקירת שתי וערב. אפשרנו לנהל תביעה נגד נאשם, וזאת בלי שהעד, הילד או הילדה – אם הילד או הילדה קורבן העבירה – יאולצו לבוא לאולם בית-המשפט, לראות את הנאשם, או את העברייני, או את הפושע שביצע בהם את הפשע, וזאת אם חוקר הנוער, שהוא על-פי רוב מבין ומומחה בענייני בריאות הנפש של ילדים, סבר שיש להעדיף את טובת הילד על כל שיקול אחר. אבל עשינו כברת דרך זו בזהירות, מתוך שיקול שטובת הילדים עד גיל 14 אולי עדיפה מכל שיקול אחר. אבל המחיר הוא פגיעה במה שאנחנו יודעים או במה שאנחנו מכירים כזכויות נאשם.

עכשיו באה ההצעה להרחיב את הפגיעה בזכויות הנאשם; לגבי סוג נוסף של אנשים, לבוא ולומר: ניתן להם דין מיוחד בבית-המשפט, נעדיף אותם על כל שיקול אחר, והפעם כבר מדובר באלה שהם ילדים חריגים, עד גיל 21.

אנחנו מתקשים לכרסם במה שנראה זכויות יסוד, צעד אחר צעד, כל פעם מבחינת טובת קבוצת גיל או קבוצה מסוימת. יש לנו חשש שאם לא תאמר כן, מדוע נעצור בגיל 21? אם חבר הכנסת לוי הנכבד מבקש להגן על אנשים בשל מצבם השכלי או מצבם הנפשי, ראויים הם אלה להגנה לאו דווקא משום שהם בני 16, 18, או 21, הם ראויים להגנה גם אם הם בני 23, 24, או 29.

יצחק לוי (מפד"ל):

נצמדתי לחוק מסוים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ולכן, השאלה צריכה להיבחן לא כל כך מהבחינה של הגיל, כמו מבחינת המצב הנפשי או המצב השכלי של האדם. ויכול להיות שצריך ללמוד את הנושא בזהירות, עם מומחים, ולחשוב האם יש מקום לתקן את הדין או לא. אבל ההצעה הזאת כשלעצמה נראית לנו די שרירותית.

לכן, הצעת החוק עניינה הוא בתיקון חוק דיני הראיות (הגנת ילדים), והחוק שם לו למטרה להגן על ילדים הנקראים להעיד בעניין עבירות מין, זנות, התעללות. אמרתי כבר את יתרונותיו של החוק. כאן, על-פי ההצעה, אותם יתרונות שמעניק החוק לילדים, הוא בא להעניק לכל ילד חריג כפי שהוא מוגדר בחוק חינוך מיוחד, וילד חריג על-פי סעיף 1 לאותו חוק הוא אדם בגיל 3 עד 21, שמחמת התפתחות לקויה של כושרו הגופני, השכלי, הנפשי או ההתנהגותי מוגבלת יכולתו להתנהגות מסתגלת והוא נזקק לחינוך מיוחד.

אנחנו נתנו דעתנו על כך שזו הגדרה רחבה מאוד, הכוללת לא רק לקויים בשכלם או בנפשם, אלא גם בעלי נכויות גופניות שונות; יכול לכלול גם אדם שהוא חירש, אדם שהוא עיוור, אדם שהוא בעל מום שאין לו כל בעיה מבחינה נפשית וגם לא מבחינה שכלית.

השאלה היא, כפי שאמרתי, למה להתייחס לאלה באופן שונה מבעלי אותם מומים בגיל מבוגר יותר?

הבחינה שלנו היא, שאין מקום להצדקת חריג בהיבט זה דווקא לגבי עבירות מין, משום שאותה פרובלמטיות עומדת לגבי הסבל או התוצאה או היכולת גם בעבירות רציניות אחרות.

כפי שאמרתי, אנחנו צריכים לשקול את העניין מבחינת הדרך להגן על אנשים הלוקים בנפשם או בשכלם, ולא בהקשר של עבירות מין דווקא ולא בהקשר של גיל מסוים.

לכן אנחנו מעבירים את הנושא לבחינתה של ועדה בראשותו של כבוד השופט מצא, זו ועדה קבועה שעוסקת ובוחנת את ענייני סדר הדין הפלילי. אנחנו מקווים שלאחר עיון מעמיק תמליץ לפנינו הוועדה – האם יש לסטות מהדין הנהוג היום וכיצד. הדרך המוצעת כאן לא נראית לנו.

לפיכך, אנחנו מציעים להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יצחק לוי, אני מבין שאתה רוצה להשיב, לנסות לשכנע בסיבוב השני, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עד שחבר כנסת לוי יגיע לדוכן, אני לא מבין את התנהגות הממשלה בחודשים האחרונים. הצעות חוק שיש לגביהן קונסנסוס, ומבקשים להעביר אותן בקריאה מוקדמת – אני לא מבין מה קורה כאן, הממשלה הודפת על הסף כל הצעת חוק שאינה של הקואליציה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

דוד מגן (הליכוד):

לא בחודשים האחרונים. מאז תחילת המושב באופן שיטתי ובצורה עיוורת – – – אם אתם רוצים להתמודד בהורדת ידיים, גם על חוקים שיש לגביהם קונסנסוס – – – יש להעביר את הצעות החוק לבדיקה בוועדת החוקה.

היו"ר ש' וייס:

שמענו את עמדתך. חבר הכנסת מגן, חבר הכנסת יצחק לוי יעשה זאת. היו פה חמישה שרים, והם שמעו את דעתך. הסיכום הסטטיסטי שלנו קובע, שבכנסת הזאת, במושב שקיימנו, מספר הצעות החוק הפרטיות שהיזמים שלהן היו חברי כנסת הוא לא רק שיא ישראלי אלא יותר מאשר בכל פרלמנט בקונטיננט. זו הסטטיסטיקה, כולל של האפוזיציה. תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת מגן, אני אלמד את העובדות, ואני מציע שאדוני יחזור בו מדבריו.

דוד מגן (הליכוד):

דיברתי על המושב השני.

היו"ר ש' וייס:

טוב שהערתך הושמעה. הכנס נמשך רק חודש. תהיה לנו הזדמנות עוד שלושה חודשים לעקוב אחרי הממשלה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני עליתי רק כדי לומר מלה אחת. אני מברך את שר המשפטים על כך שהוא העמיד ועדה בראשות השופט מצא לבחינת דיני הראיות. זה לא סותר את העברת החוק לוועדה, מכיוון שהוועדה היא רק קטליזטור לכך שהעבודה במשרד המשפטים תיעשה בצורה מזורזת יותר.

שרת התקשורת ש' אלוני:

תבקש לא להצביע – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

לא, אני מבקש להצביע. אדוני היושב-ראש, אני מבקש להצביע. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

הצבעה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. האם צלצלנו, אדוני המזכיר? כן, צלצלנו. ההצבעה היא על הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון), התשנ"ב–1992, של חבר הכנסת יצחק לוי. השר הציע להסיר. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 10

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון), התשנ"ב–1992, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

13 תומכים, 10 מתנגדים, שני נמנעים. לפיכך, ההצעה אושרה בקריאה טרומית והועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להמשך הטיפול, לשם הכנה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט; הצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, כדי שלא תהיינה הפתעות, במשך כל היום אנחנו מלווים בתוך המליאה, ובעיקר מאחורי הקלעים וגם לא מאחורי הקלעים, את העניין של שני חוקי-היסוד שהעלה אתמול יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, ואין לי שום עניין לעסוק בהפתעות. אשר על כן, אני מודיע: אנחנו עכשיו נצלצל, יידון עוד נושא אחד בסדר-היום, ואחרי זה תתקיים הצבעה על שני חוקי-היסוד.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

יש לי תשובה.

היו"ר ש' וייס:

יש תשובה לאדוני? אם כן, אנחנו מצלצים ויושב-ראש הוועדה יתייחס לדברי המשתתפים בדיון. חבר הכנסת צוקר, סליחה, שר המשפטים ביקש. אדוני שר המשפטים, אתה מוכן לדבר אחרי חבר הכנסת דדי צוקר? אדוני שר המשפטים, בבקשה. אני בכל זאת מבקש לצלצל, גם אם זה ייקח זמן רב יותר, כדי שלא תהיינה כאן הפתעות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה קיבלה על עצמה בקווי היסוד לעשות מאמץ ולהשלים את חקיקת חוקי-היסוד, במגמה לגבש חוקה כתובה למדינה. במסגרת זו העברנו השבוע את חוק-יסוד: החקיקה, שקובע את המעמד המיוחד של חוקי-היסוד.

השבוע גם התקדמנו בכך שבועדת החוקה, חוק ומשפט אישרנו להעברה למליאה שני חלקים נוספים, שני נדבכים חשובים של חוק-יסוד: כבוד האדם. אחד עניינו בזכויות במשפט, והשני עניינו בחופש הביטוי וההתאגדות. עשינו זאת ואנחנו עושים זאת מתוך אמונה, שחשוב הדבר שכל ילד, כל צעיר או צעירה, כל אזרח ואזרחית במדינה ידעו מה הם עקרונות היסוד של המשטר הדמוקרטי שלנו ומה הן זכויות האדם היסודיות שהחברה שלנו מבקשת לכבד, זכויות מוקנות, מוגנות לכל אדם בחברה.

עם זאת, אנחנו עושים מאמץ, יושב-ראש ועדת החוקה, חברי חבר הכנסת דדי צוקר ואנוכי, לנסות ולגבש סביב חוקי-היסוד הסכמה רחבה במידת האפשר. חוקה, חוק-יסוד אינו חוק רגיל. הוא צריך לבטא "אני מאמין" של מירב האנשים במדינה, בציבור הישראלי. ומכאן המאמץ הכן שלנו להידבר קואליציה-אופוזיציה, חילונים-דתיים, כדי להגיע במידת האפשר להבנה.

הבחינה שלנו הראתה, שיש נושאים שבזמן זה, במועד זה, קשה להגיע בהם להבנה ולהסכמה רחבה. חשבנו, ואנחנו חושבים, שאם טרם הגיעה שעה של הכרעה ואם אין אנו חייבים לקבל הכרעה עכשיו, נדחה עוד מעט אותם נושאים ונשאיר אותם בצריך עיון למועד אחר. נושאים שנראה לנו שאפשר להגיע בהם להבנה רחבה, נביא אותם בפניכם ונקדם את חקיקתם.

במסגרת זו אנחנו מקיימים שיחות וחילופי דברים עם חברים בסיעות שונות, ביניהן הסיעות הדתיות, ואמרנו לנציגים של הסיעות הדתיות: במה שאנחנו נביא לכנסת לא תהיה פגיעה, כמיטב הבנתנו, בענייני דת. אנחנו מבינים שאתם חרדים לנושאים האלה, ואם קשה לנו לבוא עכשיו להסכמה רחבה, הבה ונתקדם בעניינים אחרים, כי יש צורך לחזק את הדמוקרטיה, את המשטר הדמוקרטי ואת זכויות האדם, כל עוד אין אנו פוגעים ביקר לכם מכול.

חנן פורת (מפד"ל):

מדוע לא לעגן את זה בגוף החוק?

שר המשפטים ד' ליבאי:

בהבנה זו פעלנו ובהבנה זו אנחנו מתקדמים.

חנן פורת (מפד"ל):

מדוע לא לעגן זאת בגוף החוק, אדוני שר המשפטים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו חושבים שמה שאנחנו מביאים אין בו פגיעה בענייני דת, ואנחנו הסברנו את הדברים. עם זאת, הסתבר לנו, הסתבר לי, שיש טענה שיש היבטים מסוימים שראויים לדיון נוסף. הובהר לנו שייתכן שיש דבר מסוים שלא הובן.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לכן יש לחקיקה שלוש קריאות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

סליחה. אין זה סוד, אני כבר מבין, שנתבקשנו על-ידי ראש הממשלה, שנמצא בשליחות לאומית, שלא לקבל את ההכרעות הסופיות מייד ועכשיו בהצבעה בקריאה הראשונה, אלא לדחות את ההצבעה בקריאה ראשונה בשבועיים. מבחינתנו אין סיבה לסגת מדברים שהוסכמו והובהרו, ואין סיבה מבחינתנו שלא להתקדם בחקיקת חוק שמכבד, לפי מיטב הבנתנו, את ההיבטים והאינטרסים של אותם גורמים.

לכן נראה היה לנו – אני מדבר בשם הממשלה, נכון יותר בשם חלק מהממשלה, בשם סיעת העבודה, מרכיב שלה – שיש להיעתר לבקשת ראש הממשלה בשלב זה, מה גם שראש הממשלה אמר, שבתוך שבועיים, לאחר דיון נוסף תובא הצעת החוק לאישור הכנסת.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לפי איזה לוח השבועיים האלה? שבועיים ארוכים, מעוברים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, אני חושב שאם אני אומר את הדברים האלה כאן, זאת אומרת שאני מתכוון שתייחס לראש הממשלה ולי אמון לגבי משך הזמן. אני חושב שאם ראש הממשלה נמצא בשליחות לאומית בחוץ-לארץ, ומי כמוך, בנימין זאב, יודע לכבד ראש ממשלה ובקשת ראש ממשלה שנמצא בחוץ-לארץ בשליחות לאומית, מן הראוי לכבד את בקשתו.

אני חושב שהשבוע עשינו צעדים רציניים מאוד בכיוון של חקיקת חוקי יסוד והשלמתם. העובדה שהבאנו השבוע בקריאה ראשונה, וקיבלנו בקריאה ראשונה את חוק-יסוד: החקיקה, היא ברת-חשיבות יוצאת מהכלל. העובדה שוועדת החוקה, חוק ומשפט בראשותו של דדי צוקר, דנה וקיבלה השבוע שני פרקים נוספים בחוק-יסוד: זכויות האדם, היא ברת-חשיבות יוצאת מהכלל.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

תסביר לנו איך נפל חוק זכויות יסוד חברתיות. איך אנחנו יכולים להצביע בעד חוק – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבריכם בוועדה הכשילו את זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט הודיע, שהתבקש דיון נוסף בוועדה בחוק-יסוד נוסף, שאף הוא חלק מהותי מחוק-יסוד: זכויות האדם, שעניינו זכויות חברתיות. ניתנה האמת להיאמר, שבמעט חוקות של מדינות זרות יש עיגון לזכויות חברתיות, ואנחנו רצינו להיות בין המתקדמים ובין המבטאים את הכרתנו בזכויות יסוד של אדם, גם במישור החברתי, להתקיים בכבוד, לקבל טיפול רפואי ולקבל לפחות את המגיע לו.

לכן, החיסרון הזה, שעליו מצביע חברי הנכבד השר שמעון שטרית, ניתן שיבוא על תיקונו, לפי הודעתו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. וכשם שאותו פרק טרם בשל ויבוא במהרה בימינו לכאן, נראה היה לי שאני מלווה את הצעת החוק הזאת, שבמקורה היא הצעת משרד המשפטים, ומשתף פעולה באופן המלא ביותר עם יושב-ראש ועדת החוקה והוא אתי – – –

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת רן כהן וחגי מירום, תעשו את זה קצת יותר בשקט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נראה לי, שבשלב זה השאלה איננה, האם המדינה יכולה או מסוגלת להמתין עוד שבוע-שבועיים עם ההצבעה הזאת, אלא השאלה כרגע היא, באיזו מידה הנבון הוא והנכון הוא והמנומס הוא והסביר הוא לדחות בקשה של ראש הממשלה, שנמצא בשליחות, שהוא ער לבעייתיות מסוימת סביב העניין הזה, ולכן ביקש: המתינו, ובתוך שבועיים נביא את העניין להצבעה כאן. אני כשר המשפטים סבור שמן הראוי להיענות לבקשה הזאת של ראש הממשלה.

אני בהחלט תומך בהצעה, אני אפעל הלאה כדי שההצעה הזאת תובא. אני מוכן לשמוע שוב דברים בקשר להצעה. הרי גם ההצעה שאנחנו מביאים אינה כלילת השלמות. אנחנו מביאים הצעה שהיא כבר פרי פשרה מסוימת, היא פרי הבנה מסוימת, היא פשרה גם מצד חוגים אחרים. גם הם לא שלמים עם ההצעה, גם הם הלכו לקראתנו והסכימו לבוא לדבר שאני שלם אתו, שחברי ומרבית חברי הכנסת שאינם דתיים שלמים אתו, משום שהוצאנו את הדברים שקשה לנו אתם, לשני הצדדים, לדתיים ולחילונים.

אני חושב שברוח זו, אם המתנו עד היום והעברנו השבוע דברים חשובים בוועדת החוקה ובמליאה, ניתן היה להיענות לבקשת ראש הממשלה ולהמתין את הזמן הנותר המתבקש, בייחוד כשהוא הודיע שהעניין יבוא בתוך שבועיים להצבעה.

הייתי מבקש מחברי במרצ, ואני פונה אליכם: אני יודע את הקושי שלכם, אני יודע שאתם מביאים בחשבון את בוחרים, ואני מביא בחשבון את בוחרים. אבל יחד עם זה תרשו לי לומר: אתם מאמינים במה שאתם עושים? מאמינים. אתם מסוגלים לומר את מה שאתם אומרים בפניו של ראש הממשלה? מסוגלים. אתם מסוגלים להמתין עוד שלושה-ארבעה ימים לבואו של ראש הממשלה ארצה? מסוגלים. המתינו ואמרו את דבריכם לראש הממשלה. אמרו לראש הממשלה בפניו: אדוני ראש הממשלה, יש לנו מחויבות לבוחרים. אנחנו תומכים בהצעת חוק זו, אנחנו נעמוד עליה. ביקשת שבועיים, ניתן את השבועיים. העניין והיוזמה הם בידי חבר הכנסת דדי צוקר, הוא יושב-ראש ועדת החוקה, הוא יכול להניע את העניין והוא יכול לעכב את העניין. לכן אנחנו מודיעים לכם, שאנחנו נביא זאת כאן במעמדך, כאשר אתה כאן, ואנחנו נעשה זאת אז בלב שלם, אבל גם מתוך לויאליות והבנה לראש ממשלת ישראל.

אני מצפה לזה מכם. זה לא עניין של יותר גיבורים, פחות גיבורים. גיבור הוא מי שיעלה את זה ויביא את זה בתוך השבועיים, ולא מי שינצל את היעדרו של ראש הממשלה מהארץ ולמרות בקשתו יביא את זה היום.

לכן אני אתכם עם ההצעה, אני תומך בה, אבל אני סבור שהתבונה ויישוב הדעת והנימוס הטוב אומרים: אנחנו יכולים להמתין את הימים הספורים הנוספים. וכשם שאמרו לנו שלא נעלה את זה וכשם שאמרו לנו – מי יודע אם תעלו את זה, ואנחנו מעלים את זה והעלינו את חוק-יסוד: החקיקה,

וקידמנו את חוק-יסוד: זכויות האדם, אני בטוח בעצמנו ובאמונתנו שלנו. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר המשפטים. אני מזמין את ממלא-מקום ראש הממשלה, מר שמעון פרס, לשאת דברים.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אם נצביע נגד החוק הזה הערב, זה לא מפני שאנחנו נגד החוק, אלא מפני שאנחנו חושבים שצריך להיות דרך-ארץ ממלכתי, נימוסי, התחשבות והידברות גם בכנסת, גם כשיש רוב. היתה פנייה של ראש הממשלה, שנמצא עכשיו בשליחות ממלכתית חשובה ביותר, לבקש שהנושא הזה יידחה עד לאחר שובו הביתה.

אני מוכרח להגיד, שחברי מרצ הסכימו לזה, אבל בתנאים שבעצם לא משאירים לראש הממשלה אפשרות לבדוק ולהגיע למכנה משותף רחב עד כמה שאפשר בעניין החוק.

אני רוצה להעיר שתיים-שלוש הערות: בדרך כלל במשא-ומתן בתוך הכנסת ובמשא-ומתן מחוץ לכנסת, כל משא-ומתן מוכרח להיות מלווה באורך-רוח ובסבלנות, ואין לאבד את הסבלנות ואין לאבד את העצבים. אנחנו רוצים לחיות מתוך כבוד הדדי גם עם החברים הדתיים שלנו.

דב שילנסקי (הליכוד):

למה לא ניהלתם את המשא-ומתן על האוטונומיה בסבלנות, מיהרתם, ובעניין הזה כן בסבלנות?

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אתם עיכבתם את זה 13 שנה.

דליה איציק (העבודה):

מי שמדבר – חבר הכנסת שילנסקי.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

13 שנה בזבזתם זמן. מספיק. 13 שנה היתה אינתיפאדה והיו קורבנות והיו אבדות. זה מספיק.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ראש הממשלה אמר בארצות-הברית, שבפעם הבאה קודם ינהלו משא-ומתן ואחר-כך יחתמו על הסכם. את זה אמר ראש הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בגין, זה לא נושא הדיון היום.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אני מכיר ראש ממשלה שנסע לארצות-הברית וביקש את הסכמת האמריקנים לפני שביקש את הסכמת ממשלתו. אל תטיף לי מוסר, אני מכיר את העניינים האלה די טוב. הוא נסע לבקש את הסכמת נשיא ארצות-הברית לפני שביקש את הסכמת חברי ממשלתו, ואל תספר לי סיפורים.

אני פונה גם לחברים במרצ ואני רוצה להגיד להם: אני בהחלט מסכים עם הטענות של חברי מרצ, שכל הזמן – ואני בטוח שהם עושים את זה מתוך הרגשת אחריות עמוקה למען השלום – באמת הראו גם רוח טובה וגם התחשבות מרובה, והשלום הרוויח מזה. אי-אפשר לנהל משא-ומתן עם אקדחים – פרלמנטריים, אני מתכוון – מול הרקה. ראש הממשלה ביקש, צריך להיענות לבקשתו ללא תנאים. הידברות בלאו הכי חייבת להיות. כאן איש מאתנו לא יחטוף פירות לא לו, ואם לא תיענה בקשת ראש הממשלה, הסיעה שלנו תצביע נגד; לא נגד החוק, אלא נגד האי-היענות לראש הממשלה. ואומרים: אם כך, תפיל את החוק, ההיסטוריה תתמוטט. היא לא תתמוטט, מפני שהממשלה יכולה ליזום חוק כזה כעבור שבוע ימים, והאופציה הזאת נשארת.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני פונה פעם נוספת לכל חברי הבית ואומר: תנו הזדמנות להידברות נוספת. שום דבר לא יברח. כל מה שיש לכם היום יהיה לכם גם בעוד שבוע ובעוד שבועיים פלוס הידברות. ולא, אנחנו נצביע נגד.

היו"ר ש' וייס:

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, אני כמובן לא יכול למנוע הצבעה, אלא אם כן יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט יבקש זאת.

על-פי התקנון, לשרים מותר להשתתף בדיון. השרה שולמית אלוני. סליחה, מה קרה?

חבר הכנסת דדי צוקר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת המותשים מעט, לפני שאני אבקש לענות בקצרה לפנייה של שר המשפטים ולפנייתו של ממלא-מקום ראש הממשלה, שתי הערות קצרות לגבי תוכנו של החוק; עמדתי עליהן בעת ההצגה אתמול, ואני רוצה להדגישן.

האחת, ואני מבקש מעמיתי החרדים או הדתיים להקשיב: החוק שהובא, הובא בקונסנסוס רחב, מתוך גישה המבקשת שלא לפגוע באורחות חיים של קבוצות שאורח חייהן שונה מזה של הרוב, בעיקר הכוונה לקהילות הדתיות לטיפוסיהן השונים. אתם יודעים שזו היתה הכוונה, אתם יודעים שזו היתה רוח הדברים, וכך הדבר ימשיך להתנהל עד – כך אני מקווה ומאמין – שנוכל להביא את החוק לידי השלמתו. יש כאן כמה מחברינו הדתיים והחרדים שיכולים להעיד, שזו היתה רוח הדברים.

הערה שנייה כלפי השר שטרית, ואני רוצה לומר את זה גם לחבר הכנסת כץ: הכוונה היא להביא אגד של חוקי-יסוד, הכוללים גם חוק-יסוד בתחום החברתי. זה יובא לדיון סימולטנית עם החוקים האחרים, לא בדחייה, לא בפטנטים, לא במשיכה, ואני חושב שהדברים גם כך מחייבים.

אשר לפרשה שהתנהלה היום: ניסו להסביר לנו כל היום, שיש התנגשות בין ההעברה בקריאה ראשונה של שני החוקים הללו לבין המאמץ לשלום – העמדה זדונית של הדברים. זה איננו נכון, איננו יכולים לחיות עם ההעמדה הזאת של הדברים. כן, החברות שבקואליציה, העבודה ומרצ, מתייחסות לש"ס בשלב הזה כאילו היא היתה חלק מהקואליציה. לא על זה תהא תפארתנו, אבל על זה אולי יהיו מאמצינו בדרך להסדר המדיני. אבל להעמיד את זה כך או כך, אגב, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, כאילו אין גוש חוסם, אין לנו איזה יתרון יחסי שצריך להתחשב בו?

ביקש ראש הממשלה לדחות את ההצבעה בשבועיים. בקשה מקובלת, בדרך הטבע צריך להיענות לה. מה יקרה בעוד שבועיים? רק תשובה על זה: מה יקרה בעוד שבועיים? נכון, יש ביניכם מי שחשב שבתוך שבועיים אפשר יהיה להגיע להסכמה עם ש"ס על נקודות מחלוקת שלה. אני מתייחס לאנשי ש"ס ברצינות יותר גדולה.

יוסי כץ (העבודה):

אבל מגיע לראש הממשלה, שנושא באחריות לניהול ענייני המדינה, שנאפשר לו לנהל את העניינים –

–

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

יפה.

עכשיו אני שואל: מה יועילו השבועיים? אם אכן, כפי שהעיד שר המשפטים, הלכנו עקב בצד אגודל בעקבות ההסכם שהיה בלשכתו בתחום התוכני – ואתה יודע את זה היטב, כי היית שותף לכל המהלכים – מה יקרה בעוד שבועיים? אני רוצה לומר את זה באופן הברור: מפלגת ש"ס, חברי ש"ס, אינם יכולים לצאת משום פגישה במהלך השבועיים הללו כשהם מסכימים לחוק-יסוד כלשהו. זאת העובדה הפשוטה, וצריך לכבד אותם על זה, לא צריך לחשוב שאפשר להערים ובטריקים לעשות את זה. הם אינם יכולים לצאת משום פגישה עם ראש הממשלה כאשר הם מסכימים לחוק-יסוד. הראיה, נציגם בוועדה התנגד לחוק-יסוד: זכויות חברתיות.

יוסי כץ (העבודה):

אז מצבך טוב.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

סליחה, רגע.

באנו והצענו, בתגובה על דברי השר ליבאי וממלא-מקום ראש הממשלה, וביקשנו דבר פשוט: מוכנים לתת שבועיים, משום שזה באמת כמעט מובן מאליו, אבל ביקשנו עוד דבר, מובן מאליו אף הוא, משום שגם לנו יש ציבור בוחרים. באנו עם ניסיון לעשות כמה דברים. ביקשנו שתהיה הסכמה של מפלגת העבודה להצביע על ה"בלו פרינט", על הכחול. לא קיבלנו את זה. צריכים להיות הגונים: לא קיבלנו את ההסכמה הזאת, כי לא יכולתם לתת את ההסכמה הזאת – אני מקבל – אם לא קיבלתם.

יוסי כץ (העבודה):

אמרנו לכם שנתמוך בחוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מאחר שהציבור החרדי איננו יכול להסכים לשום חוק-יסוד, לפי הערכתי בשום תנאי, וזו השקפת עולם, זו לא קפריזה שלהם, צריך בזמן כלשהו להכריע, חגי מירום, בזמן כלשהו צריך להכריע, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, ולא לגרור את זה ולמשוך את זה עוד ועוד.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני, אפשר לשאול אותך שאלה?

היו"ר ש' וייס:

הוא לא מסכים, ננסה לשכנע אותו.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אתם יודעים כמה פעמים ואיזה מחיר פוליטי שילמנו עבור הנכונות שלנו ללכת למהלך המדיני. צריך להיות איזה איזון, צריכה להיות איזו התחשבות עם גורם נוסף בקואליציה. גם אנחנו גורם בקואליציה, אנחנו מבקשים התחשבות מינימלית.

עכשיו אני רוצה לשאול, חבר הכנסת חגי מירום: העברת החוק תלויה בעוד שתי דקות במפלגת העבודה, ובמפלגת העבודה בלבד. האם אתה, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, בהכרעתך תהיה מוכן להפיל את החוק הזה, שמפלגתך נלחמת עליו שנים?

דליה איציק (העבודה):

באמת, דדי, זו דמגוגיה.

גדליה גל (העבודה):

אלי דיין (העבודה):

דליה איציק (העבודה):

מעמד של פרסטיז'ה, יוקרה ---

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני שר המשפטים דוד ליבאי, האם אתה תהיה מוכן לקחת על עצמך אחריות לדברים שהם בהשקפת עולמך, ביסוד השקפת עולמך?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לוקח על עצמי אחריות להעביר חוקי-יסוד ולהעביר אותם בכנסת הזאת ולא לטרפד אותם, ואני לוקח על עצמי את האחריות לתיאום עם ראש הממשלה – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

תהיה לך הזדמנות להיבחן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

סלח לי, אני לא אצביע נגד החוק, אבל במעמד זה ובמצב זה גם לא אתן סטירת לחי לראש הממשלה, שנמצא בשליחות, ואצביע בעד החוק. אתה מאלץ אותי לעזוב את האולם במצב הבלתי-אפשרי הזה, בעוד אתה יודע שבשבוע הבא הייתי מתייצב יחד אתך.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני השר, בעוד שבועיים תזדקק לאותה הכרעה ממש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא מאחורי גבו של ראש הממשלה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

וגם אז יהיה לך טיעון רציני ותגיד: קואליציה מול שלום, או: אופוזיציה מול שלום.

אלי דיין (העבודה):

אתה יודע שהשר ליבאי תומך בחוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

האם השר שטרית, על הרקורד הציבורי שלו, על מה שהוא חונך את תלמידיו, יעלה וכשיל את החוק הזה?

אלי דיין (העבודה):

הוא קידם לך את החוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

האם חגי מירום יכשיל את החוק הזה?

אלי דיין (העבודה):

בלי התמיכה שלו לא היה לך חוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אלי דיין, אתה עומד להכשיל את החוק הזה? אתה יכול לעשות דבר כזה?

אלי דיין (העבודה):

אנחנו נביא את החוק הזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בעוד שבועיים.

דוד מגן (הליכוד):

מה עם חוק ביטוח בריאות ממלכתי? לפני שנה הייתם צריכים – – –

אלי דיין (העבודה):

אתם לא עשיתם כלום 15 שנה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

עכשיו אתם עומדים בפני מבחן, עמדתם במבחנים לא פשוטים ועדיין לא הצלחתם בהם – בחוק בריאות ובחוק פנסיה. חבר הכנסת דיין, זוהי שעת מבחן שמעט חברי כנסת נזקקו לה ב-45 השנים האחרונות. מעט חברי כנסת הצביעו על הכרעה כל כך עמוקה, כל כך גורלית, והשאלה היא, האם נהיה פנויים עכשיו לקטנות או שנצביע להעביר בקריאה ראשונה חוק שהמדינה הזאת, הכנסת הזאת, מחכה לו 45 שנים.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לי הודעה: אומנם לא בדיוק על-פי התקנון אלא על-פי הנוהל, על התפר, אני מאפשר לשני חברי כנסת, בקיצור נמרץ ביותר, להציע הצעה לסדר ההצבעה – האחד חבר הכנסת בנימין בגין, ואחריו – חבר הכנסת אריה דרעי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, על מידת הגמישות שגילית באפשרך לחברים נוספים להביע את דעתם, ואני ביקשתי את רשות הדיבור מתוך ניסיון להיענות לבקשתו, הייתי כמעט אומר הנוגעת ללב של ממלא-מקום ראש הממשלה בדבר הצורך, אם אפשר, להיענות לקריאה ולהתחשב בעובדה שראש הממשלה אכן נמצא בשליחות מטעם מדינת ישראל בארצות הים.

לא שמעתי מפי ממלא-מקום ראש הממשלה, ויעזור לנו הדבר לקבל החלטה בעניין זה, מה בדיוק הוא מציע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בני בגין, אני אישרתי לך רק לסדר ההצבעה. תוספות לא הייתי מאפשר לך בהקשר זה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

בוודאי. הכול לסדר. אני חושב שאפשר יהיה ואני אציע לחברים להיענות לבקשתך זו, אם יסתבר לנו, שכשנדחה את ההצבעה בשבוע, הממשלה, מפלגת העבודה, יביאו לכנסת את הצעת החוק, בנוסחה זה המדויק, המונח היום על שולחן הכנסת.

קריאות:

— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ממלא-מקום ראש הממשלה הציע, אני מבקש לשמוע מממלא-מקום ראש הממשלה — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בני בגין, תודה. אני מבקש מממלא-מקום ראש הממשלה שלא לענות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אלה הם התנאים, שבהם נוכל להיענות לבקשתו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אתה סיימת.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברים, אל תעזרו לי. יש פה הפרת אמון מוחלטת. חבר הכנסת הלפרט, תקשיב. חשבתי שיש פה כוונה תמימה, מוחלטת, להציע הצעה לסדר לדחות לשבוע. אחרת, לא הייתי נעתר בשום אופן להצעה הזאת. ואני נפגע מהפרת האמון. אם יש לחבר הכנסת דרעי הצעה לסדר, בלי תוספות פוליטיות ואחרות – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוחה נגד מחאתך.

היו"ר ש' וייס:

לא מחאה, זאת פגיעה בי. מותר לי להיפגע.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

זו היתה הצעה בדיוק על-פי הנכון ועל-פי הדרוש.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, אל תעזור לי. אל תעזור לי, חבר הכנסת רביץ. תאמין לי שאני אסתדר. חבר הכנסת עזרן, תקשיב לי.

אין בתקנון הצעות לסדר בקטע כזה. יושב-ראש הכנסת יכול להרשות לעצמו לעתים, לטובת הדיון, להיות גמיש. אבל זה צריך להיות תם לגמרי. אני הייתי משוכנע שמדובר בהצעה לסדר ההצבעה נטו. אחרת לא הייתי מעלה על דעתי לאפשר בקטע זה של הדיון את רשות הדיבור.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

זאת היתה הצעה נטו, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

היה שם גם קטע ברוטו.

חבר הכנסת אריה דרעי, בבקשה.

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני פונה בעיקר לשר רובינשטיין, ששכנע אותנו בזמנו – אני מאמין בכנותו – לגבי חוק-יסוד: חופש העיסוק. הוא שכנע אותנו שאין שם שום פגיעה בערכי הדת. אני בטוח שהוא לא חלם שיקרה מה שקרה. אני פונה אליו עכשיו בהצעה לסדר ההצבעה. אני פונה להגנות שאתם פונים אליה. רבותי, איך יעלה על הדעת לקבל חוק, שהשריון שלו הוא ב-61, כל שינוי של כל פסיק וכל נקודה, ואתם רוצים להעביר את זה היום ברוב של 15 או ברוב של 16?

דן מרידור (הליכוד):

איפה ההפרה עכשיו?

היו"ר ש' וייס:

גם זה לא לסדר. חבר הכנסת דרעי. שמענו את הנימוק. גם במקרה זה היתה חריגה. אני מצטער. ייתכן שלא הייתי צריך להיות גמיש.

חבר הכנסת דרעי, אני הסברתי הבוקר לחבר הכנסת יצחק לוי, שהעלה בדיוק אותו טיעון, כי על-פי המשטר החוקתי שלנו, גם חוק-יסוד שיש בהם סעיפים משוריינים, או חוקים שאינם חוקי-יסוד שיש בהם או היו בהם סעיפים משוריינים – והיו כאלה, כמו חוק מבקר המדינה – התהליך של ההצבעה על החוק הוא ברוב רגיל. בין היתר, הסתמכתי על מורי ורבי, פרופסור אמנון רובינשטיין, בספרו "המשפט הקונסטיטוציוני בישראל", שגם מפיו למדתי, ועל-פיו אני מלמד באוניברסיטה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אולי מוטב לקבוע, שמי שרוצה לכבול את ידינו בתחום המדיני, שגם הוא יצטרך לגייס את הרוב – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש לי הצעה לסדר.

היו"ר ש' וייס:

יש לי ניסיון לא טוב עם הצעות לסדר. חבר הכנסת רביץ, אנא, שב.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

באמת, הצעה לסדר. אחרון. זה ממש מבחן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני חושב שאני עומד לתרום תרומה חשובה להצבעה. אני רוצה לומר לחבר הכנסת דדי צוקר, אני חושב שאני מייצג את הציבור הדתי והחרדי. אין נפשנו יוצאת לחוק-יסוד, זה נכון. אני חושב שיש לנו חוק יסוד. זאת חוקת התורה. אבל אנחנו מכירים את המציאות הישראלית. אנחנו לא נילחם נגד חוק-יסוד בתור שכזה. אם הדבר יתוקן לשביעות רצוננו, מה שאתם אומרים היום שאתם לא מתכוונים לפגוע בהלכה, או בתורה, או ביהדות, תקרא לזה כפי שאתה רוצה – אנחנו לא נמנע מכם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, תודה רבה לך.

חגי מירום (העבודה):

אני מציע לדחות את ההצבעה בשבוע. אני מבקש להעמיד את זה להצבעה.

היו"ר ש' וייס:

אני לא רשאי מבחינת התקנון.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

חבר הכנסת מירום, לאחר הודעה מתאימה של ממלא-מקום ראש הממשלה.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

גם האימוץ כרוך בקושי. מכיוון שהאימוץ כרוך בקושי, ויש בו התניות, אני אפילו לא רוצה להעלות את זה להצבעה.

חברי הכנסת, אני רוצה התייעצות של חצי דקה, בנוכחותכם, עם המזכיר.

הכרעות מסוג זה מוטב לעשות שלא קבל עם ועדה, אבל אלה הנסיבות. לכן אני עושה את זה ככה, מעל לשולחן.

חבר הכנסת דדי צוקר, אומר לי המזכיר שלנו, עתיר הניסיון, שיש אפשרות גבולית מאוד, על התפר העדין ביותר, לערוך הצבעה האם לערוך היום הצבעה.

נעמי חזן (מרצ):

איזה סעיף?

היו"ר ש' וייס:

תראי שלא צריך את הסעיף, חברת הכנסת נעמי חזן.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

השאלה היא, מאיזה צד של הגבול?

היו"ר ש' וייס:

בעקבות ההערה הזאת, אני מוחק את ההערה שהערת קודם לחבר הכנסת בגין.

לפיכך, אני אאפשר לשר אחד להביע דעה בעניין זה, ולחבר הכנסת דדי צוקר. ואני אושפע מאוד מעמדתו של חבר הכנסת דדי צוקר בעניין זה.

בבקשה, אדוני, השר שטרית. רק לעניין זה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שאין טעם להפוך את אלה שהם בעד החוק, ואנחנו בעד החוק – – –

היו"ר ש' וייס:

רק התקנון, אני מבקש.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני נותן משפט אחד. יש הצדקה פה.

היו"ר ש' וייס:

שני משפטים, בסדר?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

איך נדע שאתם בעד?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

— — — כאשר יש דרך למנוע את המצב הזה בדרך הפרוצדורלית, שאומרת שאם ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה, ובעל ההצעה הסכים, ישאל יושב-ראש הישיבה אם יש התנגדות להשהיה, ורשאי חבר הכנסת להתנגד להשהיה ללא הנמקה. היתה התנגדות, יעמיד היושב-ראש את עניין ההשהיה להצבעה. זו נקודת אחיזה אפשרית — — —

נעמי חזן (מרצ):

איזה סעיף?

היו"ר ש' וייס:

גברתי, חברת הכנסת חזן, לא חשוב הסעיף, כי ממילא בעל ההצעה הוא חבר הכנסת דדי צוקר. לכן, בכל הכבוד לסעיף, הוא זה שיכריע. לכן, חבל על הסעיף.

שר המשפטים ד' ליבאי:

המציעה היא הוועדה — — —

היו"ר ש' וייס:

גם על זה נקיים דיון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היא למעשה פרטית, במובן זה — — —

היו"ר ש' וייס:

זה יהיה דיון פרוצדורלי מייד, אחרי שהשר שטרית — — —

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה לומר משהו לשר שטרית.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אתה מדבר על דיון מוקדם, ואנחנו מדברים על הצעת חוק בקריאה ראשונה – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, הרי מראש ברור שזה היקש. זה היקש וזה איפכא מסתברא מרתק.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אנחנו מדברים על אותה פרשנות שנותנת סמכות גבולית ליושב-ראש. ואני פונה אליו להפעיל את סמכותו זאת, על סמך הרעיון שיש מצבים שיש צורך בהשגחה של הצבעה. אני פתחתי ואמרתי, שזה המקרה המובהק שיש הצדקה שלא לגרום לשר המשפטים להיות במצב שהוא צריך לצאת מהאולם, ולגרום לי, שאני בעד החוק, להצביע נגד, כי אני לא רוצה לצאת מהאולם, לגרום עוד להרבה חברים להצביע נגד. לכן, יש הצדקה לתת השגחה, כדי לנסות למצוא דרך שכולנו נוכל להצביע בעד החוק הזה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה. כן. סליחה. חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברי חברי הכנסת, היושב-ראש הציע לי הצעה כיצד להתגבר על עניין מהותי, על בעיה אמיתית, באמצעים פרוצדורליים תקנוניים, ואני מבקש לא לנצל – – –

היו"ר ש' וייס:

הפרוצדורה היא גם המגנה כרטה של הפרלמנט.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לא אמרתי את זה מתוך זלזול, חלילה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

רק נדמה לי שאנחנו עומדים בפני הכרעה מהותית מדי מכדי לנצל פרוצדורה כדי להתחמק ממנה, לכן אני מבקש לקיים את ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, עם כל הרצון הטוב, אני לא השתכנעתי שיש לי אפשרות לקיים הצבעה האם להצביע, עם כל הכבוד, ועל כן אני נאלץ לעבור להצבעה. מה לעשות? אנחנו עוברים להצבעה על החוק.

קריאה:

שמית?

היו"ר ש' וייס:

תראו, רבותי, שלא תהיינה פה אי-הבנות. קל מאוד לגלגל על יושב-ראש מצב מפוקפק, אחר כך להגיש עתירה לבג"ץ נגדו. אני מכיר את הדברים האלה. כבד בוג"צנו מספיק, ואני רוצה לנוח קצת מזה. תודה. אשר על כן, תהיה הצבעה. נא לשבת. איש איש יבטא את עמדתו באמצעות הצבעה – –

דליה איציק (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת דליה איציק. חברת הכנסת דליה איציק, זה אי-אפשר.

אני מודיע שבעוד חצי דקה תהיה הצבעה, נא לתת צלצול אחרון. נא לשבת. נא לשבת. חברי הכנסת, אני יודע שהרבה חברי כנסת עומדים פה במבחן אישי, יש שעות פרלמנטריות שבהן עומדים במבחן

דליה איציק (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת דליה איציק, בירורים אחר כך, איש איש בסיעתו.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני יודע שעומדים פה במבחן אישי, ואני מבין את זה. גם משמעת סיעתית היא חלק מכללי חיים פרלמנטריים. היו דברים מעולם. לא צריך להתבייש בזה ולא צריך, על כן, להעיר את ההערה הזאת.

חברי הכנסת, ההצבעה החלה – – –

דן מרידור (הליכוד):

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי הצבעה אישית – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן ביקש הצבעה אישית, לא שמית, אמרתי, כי אז אם מישהו מתנגד – הוא אנטישמי. אישית. אני מודיע לך בזאת שיש לי כאן בעיה. סליחה. החוק קובע ש-20 חברי כנסת רשאים לבקש הצבעה אישית, על-פי התקנון. הסעיף לפני, זהו סעיף 26ב – – –

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

רגע, אני מבקש לא להפריע לי. פשט מנהג במקומותינו, שמביאים רשימה בלנקו כדי להצביע הצבעה אישית. אינני מאפשר את זה, ואני אסביר – – –

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

אני לא צריך עזרה. רגע, שב. חברי הכנסת, אני מבקש לא להפריע לי. יש פה עניין עקרוני, ואני צריך לברר. אין פה חטיפות.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

בפגרות – – –

יוסף עזרון (ש"ס):

– – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לא להפריע לי; אני לא סוחר זמן.

יוסף עזרון (ש"ס):

– – –

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע לי.

יוסף עזרון (ש"ס):

– – –

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע לי. אני לא סוחר זמן, ואני אעשה זאת מהר מאוד.

הצבעה אישית, כפי הבנתי, חבר כנסת שחותם – צריך לדעת על מה הוא חותם. כאשר בפגרה מגישים רשימות, אני לא מסוגל לבדוק אם חברי הכנסת ידעו על מה הם חותמים, אבל כאן אני רואה לנגד עיני חתימות של חברי כנסת רבים שלא היו במשך היום בבניין. אני לא מאפשר כאן הצבעה אישית – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

לוועדת הפירושים. אינני מאפשר.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

תודה. ההצבעה החלה, נא לשבת.

קריאות:

— — —

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, זה לא יכול להיות — — —

היו"ר ש' וייס:

מה הבעיה?

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, אל תגיד לי "לא יכול להיות". שב. אתה תשב; אני אחליט אם זה יכול להיות.

דוד מגן (הליכוד):

על-פי מיטב המסורת, הדברים נעשו עד היום – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מגן, קודם כול שב. אני מבקש מכל חבר כנסת לא להופיע בשום אופן בחזות אלימה בבית הזה. סליחה, מי שיש לו טענות – יעביר אותן לוועדת הפירושים. אני לא עושה את זה בשום אופן משום נימוק פוליטי. אילו היה לי נימוק פוליטי הייתי מקבל את ההצעה של חבר הכנסת בני בגין לדחות את ההצבעה. זהו.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

לא. דווקא משום שנעמדת כך, אני לא אאפשר לך.

דוד מגן (הליכוד):

אתה פוגע בתקנון, אתה פוגע במסורת, הדברים נעשים מימים ימימה – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, אל תאיים עלי עם האצבע. אני אוציא אותך מהאולם.

דוד מגן (הליכוד):

אני מדבר אליך.

היו"ר ש' וייס:

אני קורא אותך לסדר.

דוד מגן (הליכוד):

אני מדבר אליך; אתה חורג מהתקנון – – –

היו"ר ש' וייס:

אל תאיים – – –

דוד מגן (הליכוד):

– – – אתה מנהל את הישיבה בצורה פוליטית, כי אתה מפחד – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, אני קורא – – –

דוד מגן (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, שב – – –

דוד מגן (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, אני קורא אותך לסדר; אל תנהג באלימות. נמאסו עלי ההופעות האלימות האלה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

מי שאמר שאני מנהל באופן פוליטי לא גילה שום הבנה למה שקרה פה בחמש הדקות האחרונות, ואני לא רוצה להשתמש במלים יותר בוטות. אני פונה לכל חברי הכנסת באותה הזדמנות: לא תהיינה הופעות אלימות ומאיימות, והנפת אצבע כנגד היושב-ראש – – –

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

יש ועדת פירושים – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

על מה מדובר, עם כל הכבוד?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת – – –

קריאות:

– – –

דוד מגן (הליכוד):

– – – עם הדרישה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן – – –

דוד מגן (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, אני רוצה לעבור להצבעה – – –

דוד מגן (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

אני קורא אותך לסדר – – –

דוד מגן (הליכוד):

חברי הכנסת מבקשים הצבעה שמית – – –

היו"ר ש' וייס:

באלימות לא תמנע זאת ממני. אתה רוצה שאני אוציא אותך?

קריאות:

— — —

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה הצבעה שמית, אישית – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אל תעזרו לי. חברי הכנסת, אל תעזרו לי.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, תסלח לי. אני יודע שקבעתי כאן מנהג חדש, אולי, הוא לא מנוגד – – –

דוד מגן (הליכוד):

הוא חדש. זה לא אולי. אני מעיד שזה לא אולי – – –

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע לי. חבר הכנסת מגן, אמרת את דבריך, והבנתי אותם. מאוד מוזר שחבר כנסת שיש לו הערה, אפילו קשה, נעמד ומתחיל לנופף אצבע לכיוון היושב-ראש – – –

דוד מגן (הליכוד):

האצבע היא אצבע מסבירה. תפסיק עם הקונוטציות השליליות – – –

היו"ר ש' וייס:

עכשיו אל תפריע לי.

דוד מגן (הליכוד):

רצוי שתירגע – – –

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע לי.

דוד מגן (הליכוד):

– – – 20 חברי כנסת, לפי התקנון, מבקשים הצבעה אישית, ואתה חייב לבצע זאת, עם כל הכבוד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מגן, שב.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, אתה מבין שאינך עוזר לי? אתה מבין שזאת לא עזרה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

תצביע.

היו"ר ש' וייס:

רק רגע. אני לא אצביע תוך כדי צעקות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אל תגיד לי להצביע. אני אצביע — — —

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני אפילו לא רוצה להעיר לך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, תן הוראות ליושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני אפילו לא רוצה להעיר לך. חבר הכנסת זיסמן, אני מתבייש להעיר לך. אני מתבייש בהערה שלך.

קריאה:

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ההצבעה החלה – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

לא. הודעתי לחבר הכנסת מגן דבר שהוא מובן מאליו, הוא יעביר זאת לוועדת הפירושים, ונדון בזה בכובד ראש. זה לא פוליטי, כי היתה לי הזדמנות פוליטית לפני חמש דקות לקבל את העצה של חבר הכנסת בני בגין.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בעידנא דריתחא אמרת דברים לא טובים – – –

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 15 היו"ר ש' וייס:

סליחה, עוד לא, מכיוון שאני צריך להצביע על כל חוק בנפרד. סליחה. אני אקרא בפניכם את החוקים. ההצבעה עכשיו על הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט, קריאה ראשונה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 15

נגד – 22

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט לוועדת החוקה, חוק ומשפט לא נתקבלה.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

לא, על הראשון.

קריאה:

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

למה אתה מדבר בזמן ההצבעה, חבר הכנסת הלפרט? אני אוסיף, אני רואה. לא לקום. 15 תומכים, 22 מתנגדים, אפס נמנעים, אני מודיע שחבר הכנסת רן כהן לא מצביע כי הוא מקוזז – – –

שרת התקשורת ש' אלוני:

גם אני.

היו"ר ש' וייס:

גם השרה שולמית אלוני. תודה. אני מודיע שהצעת החוק לא עברה.

עכשיו אני עורך הצבעה – – –

קריאות:

– – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי.

קריאות:

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פנחסי. מה קורה כאן?

אנחנו עכשיו עורכים הצבעה – – –

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

אתם לא מבינים שאי-אפשר כך להצביע?

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, להצביע על ההצעה השנייה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

להצביע.

היו"ר ש' וייס:

הצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות, קריאה ראשונה, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 15

נגד – 21

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות לוועדת החוקה, חוק ומשפט
לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

רגע, רגע, עוד לא הודעתי על התוצאות, ויש עוד המשך של סדר-היום. 15 תומכים, 21 מתנגדים,
נמנע אחד; כן, בבקשה, חבר הכנסת בגין, רק שנייה – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מבקש מכבוד היושב-ראש, הרי כך קורה לפעמים. בעידנא דריתחא, לא כלפי, כלפי חבר הכנסת
מגן, שלוש פעמים נקטת בביטוי: אלימות והופעה אלימה. אתה, לעתים קרובות, מבקש מהחברים
למחוק דברים מהפרוטוקול – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מוחק את הערותי מהפרוטוקול.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

דוד מגן (הליכוד):

אני מבקש הודעה אישית.

היו"ר ש' וייס:

אני אתן לך. הודעה אישית תמיד בסוף הישיבה. המסורת הזאת בוטלה, ואני מאשר לך עכשיו. אני
לא רוצה שיישאר פה עניין אישי. לכולנו יש עידנא דריתחא, גם ליושב-ראש.

חברי הכנסת אנחנו ממשיכים בסדר-היום. כדי למנוע אי-הבנות, חברי הכנסת, אני מחקתי ברצון מהפרוטוקול את ההערות האישיות שלי כלפי חבר הכנסת מגן, אבל לא את תוכן החלטתי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מציע לאדוני היושב-ראש למחוק את הדברים גם כלפי חבר הכנסת בני בגין.

היו"ר ש' וייס:

לא, אני מצטער. אגב, אני אמרתי לו שאני כבר מקבל גם את נאומו כאשר דיבר חבר הכנסת רביץ.

דן מרידור (הליכוד):

לא היתה הפרת אמונים ולא היה שוויון.

היו"ר ש' וייס:

אני מקבל גם את זה.

הודעה אישית של חבר הכנסת ד' מגן

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקבוע בצער, שנראה שאילוצים שונים ומשונים, ויכול להיות שגם לחצים פוליטיים, גרמו לך לקבל החלטה לא נכונה, חסרת תקדים, לפי דעתי בניגוד לתקנון.

לדעתי, ועדת הפירושים תביע את הגרסה האמיתית והנכונה, והיא ש-20 חברי כנסת, ולא חשוב היכן הם נמצאים, רשאים לדרוש הצבעה אישית וחייבים למלא את בקשתם.

לפי מיטב המסורת מאז הכנסת העשירית, אני יודע שחברי כנסת אשר רצו לתמך מדי פעם בדיונים לפי נוחותם, ריכזו בעוד מועד חתימות של חברי כנסת, נאמנים עליהם, אשר הפקידו את המסמך בידיהם ואמרו להם כי הם רשאים לנהוג בו לפי התפתחות העניינים, וכך היה גם הפעם.

התקדים שיצרת, ואני מקווה שהוא יימחק בוועדת הפירושים, שרק חברי כנסת שנוכחים באולם המליאה או בבניין יכולים לדרוש את ההצבעה הזו – א. הוא תקדים חמור; ב. לדעתי הוא פסול, משום שהוא נעשה ברגע של התמודדות רצינית בנושא חשוב, שהונחתה על-ידי שיקולים פוליטיים מפלגתיים קואליציוניים. אני מקווה שהחברים לא הכשילו את היושב-ראש, שהוא חבר סיעתם. להתבטאויות – – –

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע, חבר הכנסת מנחם פרוש. הוא אומר דברים חשובים, שאף אחד מהם לא נכון לחלוטין, ואני אשיב לו.

דוד מגן (הליכוד):

אני מוחה על ההתבטאויות שלך כלפי חבר הכנסת בני בגין, כאילו הוא הפר אמון כאשר הוא ביקש בסך הכול לענות על ההצעה לדחות את ההצבעה בשבוע, ועל ההתגרריות שלך בי כשאני עומד במקומי ולא זז מילימטר – לפי הנטיות האישיות של כל אדם, יש אנשים שמדברים בהנפת ידיים, יש אנשים שמדברים בהרמת קול ויש אנשים שמנסים להסביר גם בהנפת אצבע מורה.

ניסית להדביק לבקשות שלי קונוטציות אלימות. אני חושב שהיום, עם כל הכבוד – אני לא אגיד נכשלת, כי זה ביטוי קשה – שגית קשות, ואני מקווה שהשגיאה הזאת לא תביא לתפנית במערכת היחסים בינך לביני.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן, אני רוצה לענות לך באותה רוח. א. אני הוצאתי את הדברים מהפרוטוקול מרצון, גם על רקע היחסים האישיים הטובים.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

צריך להכניס את הדברים לפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:

סליחה. אל תפריע לי, חבר הכנסת מנחם פרוש. אני מבקש ממך. אני מבקש ממך, תעשה לי טובה.

עכשיו לגופו של עניין. אני מודיע לך בזאת, לא הופנתה אלי שום פנייה מכל צד שהוא למנוע הצבעה אישית, לא ברמז ולא בשמץ רמז, לא בפתק ולא בקריצה. אני אפילו לא חושב שלקואליציה היתה איזו סיבה למנוע הצבעה אישית. נהפוך הוא. גם לא ידעו שאתה מבקש. אני מכיר ארבעה חברי קואליציה שמאוד רצו הצבעה אישית, כי ידוע לי שהיתה הכרעה סיעתית. זה גם כן מקובל בבית הזה, נגד.

זו היתה הכרעה שלי כולה, המעוגנת בתחושת כי-ושב-ראש; גם במשך הקיץ יזמתי כמה יוזמות לבטל את חתימות "בלנקו" אלה, שעומדות בסתירה מוחלטת לכללי המשחק. לכן אני אשמח אם יהיה דיון בוועדת הפירושים.

דבר שני, גם יושבי-ראש הם אנשים פוליטיים. אסור להם לקבל תכתיב פוליטי ומפלגתי. ואני יכולתי הרי כל כך בקלות לקבל את ההצעה של חבר הכנסת בני בגין ולשרת את הקואליציה. אני יכולתי כל כך לא בקושי להכריע שתהיה הצבעה על ההצבעה, שזה על תפר האפשרי, לקבל במקרה זה את עמדתו של השר שטרית, ולא קיבלתי, כדי למנוע כל ספק.

לכן, במסגרת היחסים הטובים, אני מצטער שאתה מטיל בי דופי של תכתיב. אין תכתיבים. אני שנה וארבעה חודשים יושב-ראש הכנסת. כל הניסיונות מצד הקואליציה להטיל עלי מרות בתחום התקנון, שעומדת בסתירה להכרתי, ואני מוכן לספר לך את זה באופן פרטי, לא עלו יפה.

אני לוקח על אחריותי האישית את הנושא הזה, ויהיה בירור מרתק בנושא הזה. יכול להיות שאני אשכנע אותך בכיוון של עמדת.

עכשיו לגבי חבר הכנסת בני בגין. אני גם לקחתי את זה בחזרה מהפרוטוקול. הצעה לסדר, כאשר עולה חבר כנסת ומתחיל לרמוז רמזים על מהות מסעו של ראש הממשלה בארצות-הברית, בכל הכבוד, אני לא משחק במשחק הזה; לא משחק במשחק הזה. זה לא הוגן ואת זה אני לא מוציא מהפרוטוקול. אם הוא נפגע אישית, אני מתנצל על הפגיעה האישית.

נקיים דיון מרתק בוועדת הפירושים. אם אתה לא חבר בה, אני אזמין אותך לדיון. אין פה שמץ של תכתיב פוליטי. ואנחנו נישאר חברים כמו שהיינו.

הצעת חוק המקרקעין (תיקון – דיור חלופי בפירוק דירה), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להמשך סדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת יצחק לוי. שר המשפטים אתנו. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, הנני מתכבד להביא לפני הכנסת הצעת חוק תרל"ב, הצעת חוק המקרקעין (תיקון – דיור חלוף בפירוק דירה). הצעת החוק הזאת עניינה דירה המשמשת למגורים – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יצחק לוי, ברשותך, סליחה.

אגב, חבר הכנסת מגן, אחרי כל הדברים האלה, אם אתה תבדוק את הצבעתי, תראה שזה גם כן לא לפי תכתיב. ההצבעה השנייה.

יצחק לוי (מפד"ל):

כאשר מדובר במצב של סכסוך או במצב של גירושין בין בעל לאשתו, מוצע כאן שלא יהיה הבעל רשאי לדרוש את מכירת הדירה כפנויה כדי לחלק את הממון בין בני הזוג, אלא לאחר שהובטח לאשה ולילדי בני הזוג המתגוררים בדירה סידור חלופי למגוריהם.

אנחנו עדים הרבה מאוד פעמים להסכמי גירושין ולהסכמי חלוקת ממון שנעשים, ולאחר מכן מתברר שהאשה וילדיה נשארים ללא שום אפשרות של דיור, והם נקלעים כמובן למצוקה קשה.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית ולהעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אני רוצה לציין, שזו שוב אחת מן ההצעות שגובשו על-ידי שר המשפטים בהיותו חבר כנסת בכנסת השתיים-עשרה, בלובי למען העגונות ומעוכבות הגט, וכמובן ההצעה הזאת גם היא באישור הרבנות הראשית לישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, אבקש רחמים, אם אפשר לקצר. אני נשארת פה לבד והסגנים נמלטו לי. אפסו כוחותי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המגמה של הצעת חוק זו היא מגמה ברוכה. הכוונה היא לקבוע הסדר משפטי מיוחד בפירוק שותפות במקרקעין המשמשים כדירת מגורים של משפחה כאשר היחסים בין בני הזוג מתערערים.

בנושא זה חלות כיום ההוראות הכלליות של חוק המקרקעין, התשכ"ט-1969. חוק זה קובע בסעיף 37(א), כי כל שותף במקרקעין משותפים זכאי בכל עת לדרוש פירוק השיתוף. התוצאה היא, שכל אחד מבני הזוג זכאי לדרוש את פירוק השיתוף בדירת המגורים. אין כל מנגנון בחוק המבטיח שיימצא דיור מתאים אחר לילדים ולהורה.

כפי שנאמר בדברי ההסבר להצעת החוק, הדעת ניתנה על שאלה זו על-ידי הוועדה לבחינת יישום דיני המשפחה בראשותו של השופט שינבאום, זיכרונו לברכה, אשר הגישה המלצותיה בדיון-וחשבון בשנת 1986. המלצת ועדת-שינבאום היתה, שייחקק פרק מיוחד בחוק יחסי ממון בין בני-זוג, התשל"ג-1973, שיעסוק בשאלות הקשורות בדירת המגורים של המשפחה. כשם שחוק המקרקעין איננו מכיר באופי המיוחד של מקרקעין המשמשים כדירת מגורים לבני זוג, כך גם חוק יחסי ממון אינו כולל היום הוראות מיוחדות לגבי דירת המגורים, אף שהיא ממלאת תפקיד מיוחד בחיי המשפחה, מלבד היותה במקרים רבים הנכס המשותף העיקרי של בני הזוג.

ועדת-שינבאום המליצה על סידור חלוף למגורי הילדים וההורה לאחר המכירה של הדירה המשפחתית. הוועדה התייחסה גם לצורך להסמיך את בתי-המשפט: א. לקבוע הסדר זמני לזכויות המגורים בדירה, עד למכירתה; ב. לדון בשאלת הדירה המשפחתית ביחד עם נושאים אחרים הקשורים לחלוקת הרכוש של בני זוג.

משרד המשפטים אכן מכין תזכיר חוק הכולל את כל הנושאים האלה, ועוד עניינים שהמליצה עליהם ועדת-שינבאום, במסגרת תיקון מקיף לחוק יחסי ממון בין בני זוג. אלא שהליכי החקיקה ביוזמת הממשלה הם ארוכים ומפותלים יותר מאשר טיפול הממשלה ביוזמת חקיקה פרטית.

הממשלה אינה תומכת בנוסח המוצע בהצעת החוק המשותפת לחבר הכנסת יצחק לוי ולחברי כנסת נכבדים אחרים. עם זאת, הממשלה אינה מתנגדת להעברתה של הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, מתוך הבנה והסכמה שהדיון בה יהיה יחד עם הצעת החוק הממשלתית, אשר תונח על שולחן הכנסת בקרוב, כאשר יסתיימו ההליכים של הכנתה בממשלה.

מאחר שהמצב המשפטי ראוי לתיקון, קיימת ועומדת זכותם של חברי הכנסת שתירשם היוזמה לתיקון החוק לזכותם, וכן יוכלו גם להציג את עמדתם בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט. אם כי אני מאמין שיוכלו לקבל בהסכמה את הפתרון והניסוחים שבהצעת החוק של משרד המשפטים.

אשר על כן, כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה מסכימה להעברת הצעת חוק זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ומודה לחברי הכנסת על יוזמתם. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אנחנו מעמידים להצבעה בעד, נגד וכן הלאה. אני קובע שההצבעה היא על הצעת חוק המקרקעין (תיקון – דיור חלוף בפירוק דירה), התשנ"ג-1993. ההצבעה החלה. שר המשפטים מסכים.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המקרקעין (תיקון דיור חלוף בפירוק דירה), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. החוק עובר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן עוברת לשבוע הבא, בגלל תשישות של שנינו. אני פשוט מתנצל.

הצעת חוק המפלגות (תיקון – בחירות מוקדמות פתוחות), התשנ"ג-1993

(הצעת את חבר הכנסת א' אור)

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורי אור, הנמקה מהמקום, הצעת חוק המפלגות (תיקון – בחירות מוקדמות פתוחות), התשנ"ג-1993. הצעת חוק תתפ"א. בבקשה, חבר הכנסת אורי אור.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מציע פה עוסקת במפלגות שהחליטו על קיום בחירות בשיטת הפריימריס. מפלגות שהגיעו להחלטה זו יחויבו על-פי ההצעה לפתוח את הבחירות לכלל הציבור ולתת לידיו את ההכרעה בבחירות.

פריימריס פתוחים ייערכו לתפקידים הבאים: מועמד המפלגה לראשות הממשלה, ראש המפלגה, חבר כנסת וראש רשות מוניציפלית.

לפי ההצעה, זכאי להשתתף בבחירות כל אזרח שהצהיר על היותו אוהד המפלגה שבה הוא מצביע ועל כך שלא השתתף בבחירות לאותו תפקיד במסגרת מפלגה אחרת. הצהרה זאת תינתן ביום הבחירות עצמו.

על מנת להתמודד עם תופעה של זיופים, כדוגמת הצבעה בשתי מפלגות שונות, נקבע כי כל הצהרה הניתנת לפני אקט הבחירה תהיה בעלת תוקף משפטי. דין המצהיר הצהרה כוזבת יהיה מאסר שישה חודשים.

לפי דעתי, הצעת החוק, לאחר שתתקבל, תעמיק את תהליכי הדמוקרטיזציה בחברה הישראלית ותגדיל את מעגל המשתתפים בהליך הדמוקרטי על חשבון מנגנוני המפלגות.

אני רוצה רק להוסיף, שהרעיון הוא גם שהבחירות המוקדמות ייערכו על-פי תקנון שבתוספת לחוק זה, אלא אם קבעה המפלגה בתקנונה או על-פיו הוראות אחרות. ההצבעה תיעשה באמצעות כרטיסי הצבעה שיונפקו על-פי הנחיות רשם המפלגות, אך זיהוי המצביעים ייעשה באמצעות תעודות זיהוי בלבד.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת אור הנכבד, ועדת השרים לענייני חקיקה אינה נוקטת עמדה לגבי הצעת החוק הנדונה, בהתאם למדיניותה העקרונית שלא להתערב בנושאים מפלגתיים מובהקים ולהשאיר את ההכרעה בסוגיות מעין אלה לסיעות ולחברי הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורי אור, אתה מאמץ את התשובה של שר המשפטים?

אורי אור (העבודה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אפשר לעבור להצבעה. אנחנו מצביעים על הצעת חוק המפלגות (תיקון – בחירות מוקדמות פתוחות), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אורי אור. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

נגד – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק המפלגות (תיקון בחירות מוקדמות פתוחות),

התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ברוב היסטורי של שישה בעד, עם מתנגד היסטורי אחד, עם נמנע היסטורי אחד. מי העז להתנגד, אני רוצה לדעת?

חבר הכנסת רביץ, מה יש לך נגד הפריימריס הפתוחים? לפני שאני סוגר את ההצבעה, אני נותן לך צ'אנס.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אם אני ארצה פריימריס, יבואו כל החילונים לקבוע מי יהיה ראש הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תאמין לי שמצבך בקרב החילונים טוב מאוד, כך אני מרגיש.

אני קובע שההצעה עברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

חברי הכנסת, אני מודיע בזאת שהשיבה תמה. הישיבה הבאה תתקיים ביום שני, ח' בכסליו
התשנ"ד, 22 בנובמבר 1993, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:46.